

India's 1st TReDS Exchange

RXIL (Receivables Exchange of India)

SUPACE
Supreme Court Portal for Assistance in Courts Efficiency

A PIONEERING EFFORT TOWARDS
MAKING THE INDIAN COURTS
'Future Ready'

SUPACE

- Increased Efficiency
- Expedient Processes
- Reduced Litigation
- Increased Productivity

Intelligent Integrated Workflow

- Automated Case Files
- Compliance with High & Low Courts
- Online Judicial Case Billing
- Automated Document Creation & Access

**Supreme Court of India
launched
Artificial Intelligence portal
SUPACE**
(Supreme Court Portal for Assistance in Courts Efficiency)

AI -આધારિત પોર્ટલ : SUPACE

વર્લ્ડ ઇકોનોમિક આઉટલુક - IMF

CLICK TO JOIN WHATSAPP
joinicerajkot.com

FOLLOW US ON INSTAGRAM
icerajkot

FOLLOW US ON YOUTUBE
icerajkot

JOIN TELEGRAM
t.me/icerajkotofficial

1. બંધારણ અને રાજ્યવ્યવસ્થા...1

- રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા અધિનિયમ, 1980ની સામે પડકારો.....01
- કેન્દ્રીય તકેદારી આયોગ.....02
- ટ્રિબ્યુનલ રિફોર્મ્સ (સેવાની સુવ્યવસ્થિતતા અને શરતો) વટહુકમ, 2021.....03
- જસ્ટિસ એન.વી. રમણ ભારતના 48 મા મુખ્ય ન્યાયાધીશ બનશે.....04
- પ્રશ્નોત્તરી.....04

2. અર્થતંત્ર.....05

- ઇમરજન્સી ક્રેડિટ લાઇન ગેરંટી યોજનાની મુદતમાં વધારો.....05
- વર્લ્ડ ઇકોનોમિક આઉટલુક: IMF.....05
- નાબાર્ડના વ્યવસાયમાં વૃદ્ધિ.....06
- NFT માર્કેટપ્લેસ.....07
- 2021 માં ભારતમાં FPIનો પ્રવાહ 2.74 લાખ કરોડ રૂપિયા પર પહોંચી ગયો.....07
- RXIL (Receivables Exchange of India).....08
- પ્રીપેડ ચુકવણીનાં સાધનો.....08
- વેપાર ધિરાણ વીમા અંગે માર્ગદર્શિકા જરી કરાઈ.....09
- G-sec અધિગ્રહણ પ્રોગ્રામ - G-SAP 1.0.....09
- RBIએ ગ્રાહક આત્મવિશ્વાસ સૂચકાંક (Consumer Confidence Index) બહાર પાડ્યો.....10
- RBIએ કુગાવો આગાહીના મોડેલમાં સુધારો કર્યો.....10
- GDP રેશિયો મુજબ ભારતનું દેવું 90% સુધી વધ્યું: IMF.....10
- HDFC બેંકના સ્માર્ટઅપ ગ્રાન્ટ્સ માટે 21 સામાજિક ક્ષેત્રના સ્ટાર્ટઅપ્સની પસંદગી કરવામાં આવી છે.....11
- પ્રશ્નોત્તરી.....11

3. આંતરરાષ્ટ્રીય ઘટનાઓ.....14

- EUનો દક્ષિણપૂર્વ એશિયામાં સહયોગ.....14
- ભારત અને રશિયાના વિદેશ પ્રધાનોની બેઠક.....15
- આંતરરાષ્ટ્રીય ક્રૂડ તેલના ભાવમાં ઘટાડો...16
- E9 શિક્ષણ પ્રધાનોની બેઠક યોજાશે.....17
- લોન્ગી ગ્રીન (Longi Green) એ હાઈડ્રોજન માર્કેટમાં પ્રવેશ કર્યો.....18
- બ્રિક્સ નાણાં પ્રધાનોની બેઠક, 2021...18
- ભારત-જાપાને શૈક્ષણિક અને સંશોધન સહયોગ માટે MOU પર હસ્તાક્ષર કર્યા.....19
- જોર્ડન કટોકટી.....19
- યુ.એસ. નેવી દ્વારા હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્રમાં 'ફ્રીડમ ઓફ નેવિગેશન ઓપરેશન' યોજાયું.....20
- પ્રશ્નોત્તરી.....20

4. વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી...23

- એડવાન્સ્ડ ચાફ ટેકનોલોજી (Advanced Chaff Technology) શું છે?.....23
- ઇન્જેન્યુટી હેલિકોપ્ટર (Ingenuity Helicopter).....23
- મિસાઇલ ઉત્પાદનમાં ખાનગી ક્ષેત્ર સાથે ભાગીદારી કરશે DRDO.....24
- Xenobots: દેડકાના સ્ટેમ સેલથી બનેલા રોબોટ્સ.....24
- કોપિરાઇટ (સુધારા) નિયમો, 2021.....24
- NanoSniffer: માઇક્રોસેન્સર આધારિત એક્સપ્લોઝિવ ટ્રેસ ડિટેક્ટર.....25
- પ્રશ્નોત્તરી.....26

5. યોજના/પોર્ટલ/રિપોર્ટ.....27

- PM-KUSUM.....27
- કોવિડને કારણે માતૃત્વ મૃત્યુદર વધ્યો: લેન્સેટ રિપોર્ટ.....28
- AI-આધારિત પોર્ટલ: SUPACE.....29
- પ્રધાનમંત્રી સ્વનિધિ યોજના: ખાનગી ક્ષેત્રની બેંકોએ 1.6% લોન જાહેર કરી.....29
- એકીકૃત આરોગ્ય માહિતી પ્લેટફોર્મ.....30
- ઉચ્ચ કાર્યક્ષમતા સોલાર પીવી મોડ્યુલો પરનો રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ.....30
- INS સર્વેક્ષક.....31
- PM FME યોજના: ફૂડ પ્રોસેસિંગ ઉદ્યોગ મંત્રાલય અને ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલય મળીને કામ કરશે.....31
- મધુકાંતિ પોર્ટલ અને હની કોનરિ લોન્ચ કરવામાં આવ્યું.....32
- મેદાલમાં દર 1000 ગર્ભવતી મહિલાઓમાં થી 3 HIV સંક્રમિત છે: અહેવાલ.....32
- કેરળમાં શરૂ કરવામાં આવશે 'Crushing the Curve' અભિયાન....33
- પ્રશ્નોત્તરી.....33

6. પર્યાવરણ અને ભૌગોલિક ઘટનાઓ.....36

- ગોદાવરી નદી.....36
- ચોમાસા પર ધૂળની અસર.....36
- વનાગ્ની: એક ગંભીર ચિંતા....38
- લાલ સમુદ્ર.....39
- આબોહવા પરિવર્તન: જાપાનમાં સમયથી પહેલા ચેરી બ્લોસમ શ્રદ્ધ શરૂ થઈ.....40
- ઇન્ડિયા H2 એલાયન્સ (IH2A).....40
- પ્રશ્નોત્તરી.....41

7. ઇતિહાસ અને સંસ્કૃતિ.....42

- બાબુ જગજીવન રામ.....42
- પ્રશ્નોત્તરી.....42

8. અન્ય સંક્ષિપ્ત વર્તમાન પ્રવાહો.....43

- તેલ આયાત કરાર.....43
- રાષ્ટ્રીય દુર્લભ રોગ નીતિ, 2021.....43
- સુક્રમાં માઓવાદી હુમલો.....44
- રાષ્ટ્રીય દરિયાઈ દિવસ-2021.....46
- જાતિવાદી ભેદભાવ નાબૂદ કરવાનો આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ.....47
- અફીણ પોપી સ્ટ્રો.....48
- વિશ્વ આરોગ્ય દિવસ, 2021 અને આયુષ્ય.....49
- ARWU 2020 રેન્કિંગ.....50
- IIT કાનપુરે અંધ માટે 8R સેન્સિટિવ વોચ વિકસાવી.....51
- પેટ્રોલ સાથે ઇથેનોલનું મિશ્રણ કરવામાં ભારતે નવો રેકોર્ડ બનાવ્યો.....51
- 7 એપ્રિલ: વિશ્વ આરોગ્ય દિવસ.....52
- ફેસબુક ડેટા લીક, 2021.....52
- અટલ ઇનોવેશન મિશન અને સેન્ટર ફોર ઇનોવેશન ઇન પબ્લિક સિસ્ટમ્સ સાથે મળીને કામ કરશે.....52
- એસ. રમનની SIDBIના નવા અધ્યક્ષ અને મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે નિમણૂક કરી.....53
- 9 એપ્રિલ: CRPFનો શૌર્ય દિવસ.....53
- વિશ્વ બેંક-IMF દ્વારા ગરીબ દેશો માટે આબોહવા પરિવર્તન પ્લેટફોર્મ શરૂ કરાયું.....54
- અનામય: આદિજાતિ આરોગ્ય સહયોગ.....54
- પશુપાલન અને ડેરી મંત્રાલયે આયુષ મંત્રાલય વચ્ચે સમજૂતી પત્ર પર હસ્તાક્ષર કર્યા.....55
- ADBએ CKIC પ્રોજેક્ટ માટે 484 મિલિયનની મંજૂરી આપી.....55
- ઇન્ડિયન પ્રીમિયર લીગની 14 મી આવૃત્તિ શરૂ થઈ.....56
- નમ્બી નારાયણન.....56
- કૃષિ હેકાથોન માટે AI.....56
- પ્રશ્નોત્તરી.....57

રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા અધિનિયમ, 1980ની સામે પડકારો

- તાજેતરના ભૂતકાળના કેટલાક કેસોમાં, એવું જોવા મળ્યું હતું કે રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા અધિનિયમ (NSA), 1980નો ઉપયોગ ઘણા લોકોને ન્યાયિક કસ્ટડીની મુક્તિમાંથી રોકવા માટે કરવામાં આવ્યો હતો, જોકે આરોપીઓને કોર્ટે જામીન આપ્યા હતા.
- NSA, ઔપચારિક ચાર્જ પર અને સુનાવણી વિના વ્યક્તિને કસ્ટડીમાં લેવાની સરકારને સત્તા આપે છે.

Back to Basics : રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા અધિનિયમ, 1980 વિશે

- NSA નિવારક અટકાયત કાયદો છે.
- નિવારક અટકાયતમાં વ્યક્તિને ગુનો કરવાથી અટકાવવા અથવા ભવિષ્યમાં કાર્યવાહી ચલાવવાનું ટાળવાની અટકાયત શામેલ છે.
- બંધારણનો અનુચ્છેદ 22(3)(B) રાજ્યની સુરક્ષા અને જાહેર હુકમની સ્થાપના માટે વ્યક્તિગત સ્વાતંત્ર્ય પર નિવારક અટકાયત અને પ્રતિબંધની મંજૂરી આપે છે.
- આ સિવાય, કલમ 22(4) જણાવે છે કે કોઈ પણ કાયદા હેઠળ કોઈ પણ વ્યક્તિને ત્રણ મહિનાથી વધુ સમય માટે અટકાયત કરવાનો અધિકાર આપવામાં આવશે નહીં જે નિવારક અટકાયત હેઠળ અટકાયતની જોગવાઈ કરે છે
- વિસ્તૃત અટકાયત કરવાના પૂરતા કારણો સાથે સલાહકાર મંડળ દ્વારા અહેવાલ રજૂ કરવામાં આવે છે.
- સંસદ દ્વારા બનાવવામાં આવેલા કોઈ પણ કાયદાની જોગવાઈ ઓ અનુસાર આવી વ્યક્તિની અટકાયત કરી શકાય છે.

સરકારની સત્તા

- NSA કેન્દ્ર અથવા રાજ્ય સરકારને તે વ્યક્તિને રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા માટે ખતરો ઉભો કરતા અટકાવવા માટે તે વ્યક્તિને કસ્ટડીમાં લેવાની સત્તા આપે છે.
- કોઈ વ્યક્તિને આવશ્યક પુરવઠો અને સેવાઓ જાળવવામાં અને જાહેર હુકમમાં ભંગ થતો અટકાવવા માટે સરકાર NSA હેઠળ કાર્યવાહી કરી શકે છે.
- કેદની અવધિ:**
- વ્યક્તિને વધુમાં વધુ 12 મહિનાની કસ્ટડીમાં રાખી શકાય છે પરંતુ જો સરકારને કેસ સાથે જોડાયેલા નવા પુરાવા મળે તો આ સમયમર્યાદા લંબાવી શકાય છે.

અધિનિયમ સાથે સંબંધિત મુદ્દાઓ

- તે એક વહીવટી આદેશ છે કે જેઓ વિભાગીય કમિશનર અથવા જિલ્લા મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવે છે. આ કોઈ અટકાયતનો આદેશ પોલીસ દ્વારા ચોક્કસ આક્ષેપોના આધારે અથવા કોઈ ચોક્કસ કાયદાના ઉલ્લંઘન માટે આપવામાં આવતો નથી.

NSA લાગુ કરવાની પરિસ્થિતિ

- જો કોઈ વ્યક્તિ પોલીસ કસ્ટડીમાં હોય તો પણ ડીએમ તેની સામે NSA લાગુ કરી શકે છે.
- જો કોઈ વ્યક્તિને ટ્રાયલ કોર્ટે જામીન આપ્યા છે, તો તેને NSA હેઠળ તાત્કાલિક અટકાયતમાં લઈ શકાય છે.
- જો તે વ્યક્તિ અદાલતમાંથી નિર્દોષ જાહેર થાય તો તે વ્યક્તિને NSA હેઠળ અટકાયતમાં લઈ શકાય છે.
- બંધારણીય હક્કોની વિરૂદ્ધ:**
- ભારતના બંધારણના અનુચ્છેદ 22 મુજબ કોઈ પણ વ્યક્તિને પોલીસ કસ્ટડીમાં લેવામાં આવ્યાના 24 કલાકની અંદર મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ રજૂ કરવો ફરજિયાત છે, જ્યારે NSA હેઠળ આવી કોઈ જોગવાઈ નથી, જે વ્યક્તિના બંધારણીય હકોનું ઉલ્લંઘન છે.
- અટકાયત કરાયેલ વ્યક્તિને ક્રિમિનલ કોર્ટ સમક્ષ જામીન અરજી દાખલ કરવાનો અધિકાર નથી.
- આદેશ પસાર કરવાની સલામતી:**
- નિયંત્રક હુકમ પાસ કરનાર ડિસ્ટ્રિક્ટ મેજિસ્ટ્રેટને આ કાયદા હેઠળની કોઈ પણ કાયદેસરની કાર્યવાહીથી સુરક્ષિત રાખવામાં આવે છે, આ કાયદા મુજબ, આદેશ પસાર કરનાર વ્યક્તિ સામે કાયદેસરની કાર્યવાહી કે કાનૂની કાર્યવાહી શરૂ થઈ શકે નહીં.

સુપ્રીમ કોર્ટ

- કોર્ટે એવું માન્યું છે કે સામાજિક સુરક્ષા અને નાગરિક સ્વતંત્રતા વચ્ચેના નાજુક સંતુલન માટે NSA હેઠળ કડક નિવારક અટકાયતની જરૂર રહેશે.
- કોર્ટે એવું પણ કહ્યું હતું કે 'આ સંભવિત જોખમી શક્તિના દુરુપયોગને રોકવા માટે નિવારક અટકાયતનો કાયદો સખત રીતે લાગુ કરવો આવશ્યક છે' અને આ માટે 'કાર્યવાહીગત સલામતીઓ સાથે સાવચેતીપૂર્વક પાલન' કરવું પડશે.

કાયદા સામે સલામતી

- NSA હેઠળ, અનુચ્છેદ 22(5) હેઠળ કાર્યવાહીગત સુરક્ષા પૂરી પાડવામાં આવે છે, જે અંતર્ગત તમામ અટકાયતી વ્યક્તિઓને સ્વતંત્ર સલાહકાર બોર્ડ સમક્ષ અસરકારક રજૂઆત કરવાની સત્તા આપવામાં આવે છે.
- આ સલાહકાર બોર્ડમાં ત્રણ સભ્યો હોય છે, જેમાંથી બોર્ડના અધ્યક્ષ, હાઈકોર્ટના ન્યાયાધીશ હોય છે.

- > હેબિયસ કોર્પસની રિટ, NSA હેઠળ લોકોને અટકાયતમાં લેવાની અનિયંત્રિત રાજ્ય શક્તિ સામે બંધારણ હેઠળ ગેરંડેટ સુરક્ષા પણ પૂરી પાડે છે.

કેન્દ્રીય તકેદારી આયોગ

- > તાજેતરમાં, કેન્દ્રીય તકેદારી આયોગ (CVC) એ સરકારી સંસ્થાઓના તકેદારી એકમોમાં અધિકારીઓની બદલી અને પોસ્ટિંગ સંબંધિત માર્ગદર્શિકામાં સુધારો કર્યો છે, કોઈપણ સ્થળે અધિકારીઓની મુદત ત્રણ વર્ષ સુધી મર્યાદિત કરી છે.
- > ભ્રષ્ટાચારને ડામવા માટે રાષ્ટ્રીય સ્તરે ત્રણ મોટી સંસ્થાઓ છે – લોકપાલ, કેન્દ્રીય તકેદારી આયોગ અને સેન્ટ્રલ બ્યુરો ઓફ ઇન્વેસ્ટિગેશન (CBI).

Back to Basics : માર્ગદર્શિકા

- > તકેદારી એકમના કર્મચારીઓનો કાર્યકાળ, નીચલા સ્તરના અધિકારીઓ સહિત, એક સ્થળે ફક્ત ત્રણ વર્ષ સુધી મર્યાદિત હોવો જોઈએ.
- > જો કે, અન્ય કોઈપણ સ્થળે પોસ્ટિંગ સાથે, કાર્યકાળ વધુ ત્રણ વર્ષ સુધી લંબાવી શકાય છે.
- > એક કર્મચારી / કર્મચારીઓ કે જેમણે એક સ્થળે તકેદારી એકમોમાં પાંચ વર્ષથી વધુ સમય પૂરા કર્યા છે, તેઓને અગ્રતાના ધોરણે સ્થાનાંતરિત કરવા જોઈએ.
- > સંસ્થાના તકેદારી એકમમાંથી સ્થાનાંતરિત થયા પછી, વ્યક્તિને પાછા સ્થાનાંતરિત થતાં પહેલાં ઓછામાં ઓછા ત્રણ વર્ષનો ફરજિયાત કાર્યકાળ આપવામાં આવશે.

કારણ

- > જોવામાં આવ્યું છે કે કોઈ સંવેદનશીલ સ્થળે અધિકારીના લાંબા સમય સુધી રોકાવાના કારણે, બિનજરૂરી ફરિયાદો / આક્ષેપો વગેરે વધારવા ઉપરાંત, તે સ્થાન પર અધિકારીમાં જોડાણ થવાની સંભાવના છે.
- > આ અભિગમમાં પારદર્શિતા, ઔચિત્ય અને એકરૂપતાની ખાતરી કરવી જરૂરી છે.

કેન્દ્રીય તકેદારી આયોગ

- કેન્દ્રીય તકેદારી આયોગ વિશે:
 - > કેન્દ્રીય તકેદારી આયોગ એ એક સર્વોચ્ચ તકેદારી સંસ્થા છે જે કોઈપણ એક્ઝિક્યુટિવ ઓથોરિટીના નિયંત્રણથી મુક્ત છે અને કેન્દ્ર સરકાર હેઠળની તમામ તકેદારી પ્રવૃત્તિઓની દેખરેખ રાખે છે.
 - > તે કેન્દ્ર સરકારની સંસ્થાઓમાં વિવિધ સત્તાધિકારીઓને તેમના તકેદારી કાર્યોના આયોજન, અમલ, સમીક્ષા અને સુધારણા અંગે સલાહ આપે છે.

- પૃષ્ઠભૂમિ:
 - > વર્ષ 1964 માં, કે. સંથાનમની અધ્યક્ષતામાં ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ સમિતિની ભલામણો પર સરકારે CVCની સ્થાપના કરી હતી.
 - > વર્ષ 2003 માં સેન્ટ્રલ વિજિલન્સ કમિશન એક્ટ દ્વારા કમિશનની વૈધાનિક સ્થિતિની પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી.
 - > તે ફક્ત સંસદ માટે જવાબદાર સ્વતંત્ર સંસ્થા છે.
 - > તે પોતાનો અહેવાલ ભારતના રાષ્ટ્રપતિને આપે છે.
- કાર્ય:
 - > દિલ્હી સ્પેશિયલ પોલીસ એસ્ટાબ્લિશમેન્ટ (CBI)ની કામગીરી CVCની દેખરેખ અને નિયંત્રણ હેઠળ છે કારણ કે તે ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ અધિનિયમ, 1988 હેઠળ ગુનાઓની તપાસ સાથે સંબંધિત છે.
 - > CVC ભ્રષ્ટાચાર અથવા ઓફિસના દુરુપયોગથી સંબંધિત ફરિયાદોની પ્રાપ્તિ પર યોગ્ય પગલા લેવાની ભલામણ કરે છે.
 - > નીચે આપેલ સંસ્થાઓ, એકમો અથવા વ્યક્તિઓ CVC પાસે તેમની ફરિયાદ નોંધાવી શકે છે:
 - > કેન્દ્ર સરકાર, લોકપાલ, માહિતી પ્રદાતા / જાણકાર / વિસલ બ્લોઅર
 - > CVC પાસે તેની પોતાની એક સંશોધન એજન્સી નથી. તે CBI અને સેન્ટ્રલ ઓર્ગનાઇઝેશન ઓફ ચીફ વિજિલન્સ ઓફિસરો(CVO) પર આધાર રાખે છે, જ્યારે CBIની દિલ્હી સ્પેશિયલ પોલીસ એસ્ટાબ્લિશમેન્ટ એક્ટ, 1946 હેઠળ તેની પોતાની તપાસ પાંખ છે.
- માળખું:
 - > તે એક બહુ-સભ્ય કમિશન છે જેમાં એક કેન્દ્રીય તકેદારી કમિશનર (અધ્યક્ષ) અને વધુમાં વધુ બે વિજિલન્સ કમિશનરો (સભ્યો) હોય છે.
- કમિશનરોની નિમણૂક:
 - > કેન્દ્રીય તકેદારી કમિશનરો અને વિજિલન્સ કમિશનરોની નિમણૂક રાષ્ટ્રપતિ દ્વારા વડા પ્રધાન (અધ્યક્ષ), ગૃહ પ્રધાન (સભ્ય) અને લોકસભાના વિપક્ષી નેતા (સભ્ય) ની સમિતિની ભલામણ પર કરવામાં આવે છે.
- કાર્યકાળ:
 - > તેમની મુદત 4 વર્ષ અથવા 65 વર્ષ (જે પહેલાં હોય તે).
- પદ પરથી દૂર:
 - > રાષ્ટ્રપતિ નીચેના સંજોગોમાં કોઈપણ સમયે કેન્દ્રીય તકેદારી કમિશનર અથવા કોઈપણ અન્ય વિજિલન્સ કમિશનરને તેમના પદ પરથી દૂર કરી શકે છે:
 - > જો તેને નાદાર જાહેર કરવામાં આવે છે, અથવા
 - > જો તે નૈતિક કારણોસર ગુનામાં દોષી સાબિત થાય છે, અથવા
 - > જો તેના કાર્યકાળ દરમિયાન, તે કાર્યક્ષેત્રની બહાર કોઈ લાભનું પદ ગ્રહણ કરે, અથવા
 - > જો તે માનસિક અથવા શારીરિક કારણોસર કામ કરવામાં અસમર્થ હોય, અથવા

- > જો તેને આર્થિક અથવા અન્ય કોઈ પ્રકારનો લાભ મળે છે કે જેથી તે કમિશનના કાર્યમાં પૂર્વગ્રહમાં હોય.
- > આ ઉપરાંત સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા તપાસમાં દોષી સાબિત થાય તો ગેરરીતિ અને અસમર્થતાના કારણોને આધારે સેન્ટ્રલ વિજિલન્સ કમિશનર અથવા અન્ય કોઈ વિજિલન્સ કમિશનરને પણ પદ પરથી હટાવી શકાય છે.
- > તે રાષ્ટ્રપતિને પત્ર લખીને પણ તેમના પદ પરથી રાજીનામું આપી શકે છે.

ટ્રિબ્યુનલ રિફોર્મ્સ (સેવાની સુવ્યવસ્થિતતા અને શરતો) વટહુકમ, 2021

- > તાજેતરમાં રાષ્ટ્રપતિએ ટ્રિબ્યુનલ રિફોર્મ્સ (Tribunal Reforms (Rationalisation and Conditions of Service) Ordinance), 2021 જારી કર્યો હતો. આ વટહુકમ દ્વારા હાલના અપીલ ટ્રિબ્યુનલ્સની કામગીરી અન્ય ન્યાયિક સંસ્થાઓ (હાઈકોર્ટ) માં તબદીલ કરવામાં આવી છે.
- > ફાઈનાન્સ એક્ટ, 2017 માં સુધારો કરવામાં આવ્યો છે જેમાં સર્ચ-કમ-સિલેક્શન કમિટીઓની રચના અને તેના સભ્યોના કાર્યકાળની મુદતને લગતી જોગવાઈઓ શામેલ કરવા આ અધ્યાદેશ દ્વારા કરવામાં આવી છે.

Back to Basics : ફાઈનાન્સ એક્ટ, 2017

- > આ કાયદો કેન્દ્ર સરકારને સત્તા આપે છે કે કસ્ટમ્સ, આબકારી અને સેવા કર અપીલ ટ્રિબ્યુનલ જેવા 19 ટ્રિબ્યુનલ્સના સભ્યોની નિમણૂક માટે નિયમોની નિયુક્ત કરવા અને સેવાની શરતોને લગતા નિયમોને સૂચિત કરવા.

શોધ-કમ-પસંદગી સમિતિઓ

- > સર્ચ-કમ-પસંદગી સમિતિની ભલામણ પર કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ટ્રિબ્યુનલ્સના અધ્યક્ષ અને સભ્યોની નિમણૂક કરવામાં આવશે.
- આ સમિતિમાં નીચેના સભ્યો હશે:
 - > ભારતના મુખ્ય ન્યાયાધીશ અથવા સુપ્રીમ કોર્ટના અન્ય ન્યાયાધીશ કે જેઓ દ્વારા નિયુક્ત કરવામાં આવેલા સમિતિના અધ્યક્ષ પણ રહેશે (નિર્ણાયક/મતદાન સાથે).
 - > કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા નામાંકિત બે સચિવો.
 - > વર્તમાન અથવા આઉટગોઈંગ સ્પીકર અથવા સુપ્રીમ કોર્ટના નિવૃત્ત ન્યાયાધીશ અથવા હાઈકોર્ટના નિવૃત્ત મુખ્ય ન્યાયાધીશ.
 - > મંત્રાલયના સચિવ (મતદાન અધિકારો વિના), જે અંતર્ગત ટ્રિબ્યુનલની રચના કરવામાં આવે છે.
- કાર્યકાળ:
 - > ટ્રિબ્યુનલ્સના અધ્યક્ષનો કાર્યકાળ ચાર વર્ષ અથવા 70 વર્ષની વય સુધી (જે અગાઉ છે) રહેશે.
 - > ટ્રિબ્યુનલના અન્ય સભ્યોની મુદત ચાર વર્ષ અથવા તેમની 67 વર્ષની હોય ત્યાં સુધી (જે અગાઉ હોય તે) રહેશે.

- > આ વટહુકમમાં, નીચેના કાયદા હેઠળ સ્થાપિત ટ્રિબ્યુનલ્સને ફાઈનાન્સ એક્ટના ક્ષેત્રમાં બાકાત રાખવામાં આવ્યા છે:
 - > સિનેમેટોગ્રાફ એક્ટ, 1952
 - > ટ્રેડ માર્કસ એક્ટ, 1999
 - > કોપિરાઈટ એક્ટ, 1957
 - > કસ્ટમ્સ એક્ટ, 1962
 - > પેટન્ટ એક્ટ, 1970
 - > એરપોર્ટ ઓથોરિટી ઓફ ઇન્ડિયા એક્ટ, 1994
 - > રાષ્ટ્રીય ધોરીમાર્ગ નિયંત્રણ (જમીન અને ટ્રાફિક) અધિનિયમ, 2002
 - > ભૌગોલિક સંકેતનો માલ (નોંધણી અને સંરક્ષણ) અધિનિયમ, 1999

અધિકારક્ષેત્રમાંથી ટ્રિબ્યુનલ્સને બાકાત રાખવાનાં કારણો

- નબળો એવોર્ડ અને વિલંબ:
 - > મોટાભાગના કેસોમાં ટ્રિબ્યુનલ્સના એવોર્ડની ગુણવત્તા નબળી રહી છે, આખરી નિર્ણય આવતા મોડું થતાં સરકાર તેમાં સક્ષમ વ્યક્તિઓની નિમણૂક કરવામાં અસમર્થ છે. આ બધા કારણોને લીધે, ન્યાય મેળવવો / કેસ હલવો મોંઘો થઈ ગયો છે.
- ચાર્જ:
 - > આ ટ્રિબ્યુનલ્સની કારોબારીમાંથી સ્વતંત્રતા જેવા ગંભીર પ્રશ્નો પર વર્ષ 1985 થી એડવોકેટ બાર એસોસિએશનો પર સતત આરોપ મુકવામાં આવે છે.
- સંબંધિત ચિંતા:
 - > ઉચ્ચ ન્યાયાલય સુધી પહોંચતા કેસ વધી શકે છે.

ટ્રિબ્યુનલ વિશે

- > તે એક અર્ધ-ન્યાયિક સંસ્થા છે જે વહીવટી અથવા કર સંબંધિત વિવાદોને ઉકેલવા માટે સ્થાપિત છે.
- > તે વિવાદોનો નિર્ણય, વિરોધાભાસી પક્ષો વચ્ચે અધિકારનો નિર્ણય, વહીવટી નિર્ણય, કોઈ પણ હાલના વહીવટી નિર્ણયની સમીક્ષા જેવા વિવિધ કાર્યો કરે છે.
- > 'ટ્રિબ્યુનલ' શબ્દ 'ટ્રિબ્યુનલ્સ' શબ્દ પરથી આવ્યો છે જે રોમન રાજાશાહી અને પ્રજાસત્તાક હેઠળના યુનંદા મેજિસ્ટ્રેટની મનસ્વી ક્રિયાઓથી નાગરિકોને બચાવવા માટેની સત્તાવાર સ્થિતિ હતી.
- > ટ્રિબ્યુનલ સામાન્ય રીતે તે વ્યક્તિ અથવા એન્ટિટીનો સંદર્ભ લે છે જેની પાસે દાવાઓ અને વિવાદો પર નિર્ણય, અથવા નિર્ણય નક્કી કરવાનો અધિકાર છે, ટ્રિબ્યુનલ શબ્દ તેના નામકરણમાં શામેલ છે કે નહીં.

બંધારણીય જોગવાઈઓ

- > ટ્રિબ્યુનલ જોગવાઈઓ મૂળ બંધારણમાં નહોતી.
- > તેઓને સ્વર્ણસિંહ સમિતિની ભલામણો પર 42મો સુધારો અધિનિયમ, 1976 દ્વારા ભારતીય બંધારણમાં શામેલ કરવામાં આવ્યા હતા.

- > આ સુધારા દ્વારા, બંધારણમાં એક નવો ભાગ XIV-A અને ટ્રિબ્યુનલ સાથે સંબંધિત બે અનુચ્છેદ ઉમેરવામાં આવ્યા:
- કલમ 323 A:
- > આ ટેક્સ્ટ વહીવટી ટ્રિબ્યુનલ સાથે સંબંધિત છે. જાહેર સેવાઓમાં કાર્યરત વ્યક્તિઓની ભરતી અને સેવાની શરતોથી સંબંધિત વિવાદોને ઉકેલવા માટે આ ટ્રિબ્યુનલ્સ અર્ધ-ન્યાયિક છે.
- કલમ 323 B:
- > આ લેખમાં કર, વિદેશી વિનિમય, આયાત અને નિકાસ, જમીન સુધારણા, ખોરાક, સંસદ અને રાજ્ય વિધાનસભાની ચૂંટણીઓ વગેરે જેવા અન્ય વિષયો માટે ટ્રિબ્યુનલ્સની સ્થાપના સાથે સંબંધિત છે.

જસ્ટિસ એન.વી. રમણ ભારતના 48 મા મુખ્ય ન્યાયાધીશ બનશે

- > ભારતના રાષ્ટ્રપતિ શ્રી રામ નાથ કોવિંદે એસ.એ. બોબડેએ કરેલી ભલામણને સ્વીકારતા જસ્ટિસ એન.વી. રમણની નિમણૂક ભારતના 48 મા મુખ્ય ન્યાયાધીશ તરીકે નિયુક્ત કર્યા છે. જસ્ટિસ રમણનો કાર્યકાળ 26 ઓગસ્ટ, 2022 સુધી રહેશે. 17 ફેબ્રુઆરી, 2014 ના રોજ સુપ્રીમ કોર્ટમાં તેમના પ્રમોશન પહેલાં, જસ્ટિસ રમણ દિલ્હી હાઈકોર્ટના ચીફ જસ્ટિસ હતા.

જસ્ટિસ એન.વી. રમણ

- > જસ્ટિસ એન.વી. રમણ (ન્યાયાધીશ નુતલપતિ વેંકટરમણ) હાલમાં સુપ્રીમ કોર્ટના ન્યાયાધીશ છે. તે 8 વર્ષથી સુપ્રીમ કોર્ટમાં કામ કરી રહ્યાં છે. તેઓ 24 એપ્રિલ, 2021 ના રોજ ભારતના મુખ્ય ન્યાયાધીશ તરીકે પદ સંભાળશે.
- > એન.વી. રમણનો જન્મ 27 ઓગસ્ટ, 1957 માં આંધ્રપ્રદેશમાં થયો હતો. એક વિદ્યાર્થી તરીકે, તેઓ 1975 માં કટોકટી દરમિયાન નાગરિક સ્વતંત્રતા માટે લડ્યા હતા. તેઓ 10 ફેબ્રુઆરી, 1983 ના રોજ વકીલ તરીકે નોંધાયા હતા. તેઓ 27 જૂન, 2000 ના રોજ આંધ્રપ્રદેશ હાઈકોર્ટના કાયમી ન્યાયાધીશ બન્યા. 2 સપ્ટેમ્બર, 2013 ના રોજ, તેઓને દિલ્હી હાઈકોર્ટના ચીફ જસ્ટિસ તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા હતા. 17 ફેબ્રુઆરી, 2014 ના રોજ, તે સુપ્રીમ કોર્ટના ન્યાયાધીશ બન્યા હતા.

પ્રશ્નોત્તરી

1. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. બંધારણનો અનુચ્છેદ 22 (3) (B) રાજ્યની સુરક્ષા અને જાહેર હુકમની સ્થાપના માટે વ્યક્તિગત સ્વાતંત્ર્ય પર નિવારક અટકાયત અને પ્રતિબંધની મંજૂરી આપે છે.
 2. કલમ 22 (4) જણાવે છે કે કોઈ પણ કાયદા હેઠળ કોઈ પણ વ્યક્તિને ત્રણ મહિનાથી વધુ સમય માટે અટકાયત કરવાનો અધિકાર આપવામાં આવશે નહીં જે નિવારક અટકાયત હેઠળ અટકાયતની જોગવાઈ કરે છે.
 3. જો કોઈ વ્યક્તિ પોલીસ કસ્ટડીમાં હોય તો પણ ડીએમ તેની સામે NSA લાગુ કરી શકે છે.
 4. NSA હેઠળ, અનુચ્છેદ 22 (5) હેઠળ કાર્યવાહીગત સુરક્ષા પૂરી પાડવામાં આવે છે, જે અંતર્ગત તમામ અટકાયતી વ્યક્તિઓને સ્વતંત્ર સલાહકાર બોર્ડ સમક્ષ અસરકારક રજૂઆત કરવાની સત્તા આપવામાં આવે છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

2. કેન્દ્રીય તકેદારી આયોગના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. વર્ષ 1964 માં, કે. સંથાનમની અધ્યક્ષતામાં ભ્રષ્ટાચાર નિવારણ સમિતિની ભલામણો પર સરકારે CVCની સ્થાપના કરી હતી.
 2. કેન્દ્રીય તકેદારી આયોગ એ એક સર્વોચ્ચ તકેદારી સંસ્થા છે જે કોઈપણ એક્ઝિક્યુટિવ ઓથોરિટીના નિયંત્રણથી મુક્ત છે અને કેન્દ્ર સરકાર હેઠળની તમામ તકેદારી પ્રવૃત્તિઓની દેખરેખ રાખે છે.
 3. વર્ષ 2003 માં સેન્ટ્રલ વિજિલન્સ કમિશન એક્ટ દ્વારા કમિશનની વૈધાનિક સ્થિતિની પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી.
 4. તે ફક્ત સંસદ માટે જવાબદાર સ્વતંત્ર સંસ્થા છે તથા તે પોતાનો અહેવાલ ભારતના રાષ્ટ્રપતિને આપે છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

3. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. ટ્રિબ્યુનલ જોગવાઈઓ મૂળ બંધારણમાં નહોતી.
 2. ટ્રિબ્યુનલ સ્વર્ણસિંહ સમિતિની ભલામણો પર 42મો સુધારો અધિનિયમ, 1976 દ્વારા ભારતીય બંધારણમાં શામેલ કરવામાં આવ્યા હતા.
 3. બંધારણમાં એક નવો ભાગ XIV-A અને ટ્રિબ્યુનલ સાથે સંબંધિત બે અનુચ્છેદ ઉમેરવામાં આવ્યા હતા
 4. કલમ 323-A વહીવટી ટ્રિબ્યુનલ સાથે સંબંધિત છે. જાહેર સેવાઓમાં કાર્યરત વ્યક્તિઓની ભરતી અને સેવાની શરતોથી સંબંધિત વિવાદોને ઉકેલવા માટે આ ટ્રિબ્યુનલ્સ અર્ધ-ન્યાયિક છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

4. એન.વી. રમણના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. જસ્ટિસ એન.વી. રમણ ભારતના 48 મા મુખ્ય ન્યાયાધીશ બનશે.
 2. જસ્ટિસ રમણનો કાર્યકાળ 26 ઓગસ્ટ, 2022 સુધી રહેશે.
 3. 17 ફેબ્રુઆરી, 2014 ના રોજ સુપ્રીમ કોર્ટમાં તેમની ઉન્નતિ પહેલાં, જસ્ટિસ રમણ દિલ્હી હાઈકોર્ટના ચીફ જસ્ટિસ હતા.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

ઇમર્જન્સી ક્રેડિટ લાઇન ગેરંટી યોજનાની મુદતમાં વધારો

- તાજેતરમાં જ, સરકાર દ્વારા ઇમર્જન્સી ક્રેડિટ લાઇન ગેરંટી યોજના (ECLGS)નો સમયગાળો 30 જૂન, 2021 સુધી વધારવામાં આવ્યો છે અને આતિથ્ય, મુસાફરી અને પર્યટન જેવા ક્ષેત્રોમાં તેનો વ્યાપ વધારવામાં આવ્યો છે.
- ECLGSને કોવિડ-19 કટોકટી સમયે આત્મનિર્ભર પેકેજ હેઠળ વર્ષ 2020 માં બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું.
- તેનો હેતુ દેશવ્યાપી લોકડાઉનને કારણે નાના વ્યવસાયોને તેમની ઓપરેશનલ જવાબદારીઓ પૂરી કરવા માટે સંઘર્ષ કરી રહેલા લોકોને સહાય પ્રદાન કરવાનો હતો.

Back to Basics : ECLGS 1.0

- 29 મી ફેબ્રુઆરી, 2020 સુધીમાં MSME, વ્યવસાયિક સાહસો, મુદ્રા લોન લેનારાઓ અને વ્યવસાયિક હેતુ માટે વ્યક્તિગત લોન પરના 20% જેટલી ક્રેડિટ સંપૂર્ણ ગેરંટેડ અને કોલેટરલ નિ:શુલ્ક અતિરિક્ત ધિરાણ પ્રદાન કરવા.
- 25 કરોડ રૂપિયા સુધી બાકીના અને 100 કરોડ રૂપિયા સુધીનું ટર્નઓવરવાળા MSME આના માટે પાત્ર છે.
- જો કે, નવેમ્બર 2020 માં, ECLGS 2.0 માં સુધારા બાદ ટર્નઓવર કેપ દૂર કરવામાં આવી હતી.

ECLGS 2.0

- આ સુધારેલી આવૃત્તિમાં કામચ સમિતિ દ્વારા ઓળખાતા 26 તણાવપૂર્ણ ક્ષેત્રો, તેમજ આરોગ્ય ક્ષેત્ર પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવામાં આવ્યું છે, જેમની બાકી ચૂકવણી 50 કરોડ રૂપિયાથી વધુ અને 29 ફેબ્રુઆરી, 2020 સુધીમાં 500 કરોડ રૂપિયા સુધીની છે.
- SMA અથવા વિશેષ ઉલ્લેખ એકાઉન્ટ્સ તાણયુક્ત ખાતાઓનો સંદર્ભ આપે છે જેમાં રૂણ લેનાર લોન ભરપાઈ કરવામાં સમર્થ નથી.
- જ્યારે SMA-0 એ એવા એકાઉન્ટ્સ છે કે જેમાં 1-30 દિવસ માટે આંશિક અથવા સંપૂર્ણ મુલતવી સ્થિતિ હોય છે. SMA-1 અને SMA-2 એકાઉન્ટ્સમાં ચૂકવણી અનુક્રમે 31-60 દિવસ અને 61-90 દિવસ માટે બાકી છે.
- સુધારેલી યોજનામાં ચૂકવણીની અવધિ ઘટાડીને પાંચ વર્ષ કરવામાં આવી છે, જ્યારે ECLGS 1.0 માં, સમયગાળો 4 વર્ષ હતો.

ECLGS 3.0

- ECLGS 3.0 માં 29 ફેબ્રુઆરી, 2020 સુધીમાં તમામ ધિરાણ આપતી સંસ્થાઓના કુલ બાકી દેવાના 40 ટકા સુધીના વિસ્તરણનો સમાવેશ થાય છે.

- ECLGS 3.0 હેઠળ આપવામાં આવતી લોન્સની મુદત 6 વર્ષ હશે, જેમાં 2 વર્ષના ગ્રેસ અવધિનો સમાવેશ થાય છે.
- તે આતિથ્ય, મુસાફરી અને પર્યટન, લેઝર અને રમતગમત ક્ષેત્રોના વ્યવસાયને આવરી લે છે. પરંતુ;
- આ સુવિધા ફક્ત તે જ ઉદ્યોગો માટે છે જેમની કુલ લોન 29 ફેબ્રુઆરી, 2020 સુધીમાં 500 કરોડ રૂપિયાથી વધુ ન હોય અને 29 ફેબ્રુઆરી, 2020 ના રોજ વિલંબિત લોન 60 દિવસ અથવા તેથી ઓછી મુદત હોય તો.
- નેશનલ ક્રેડિટ ગેરંટી ટ્રસ્ટી કંપની (NCGTC) દ્વારા વિલંબિત લોન યોજના હેઠળ ગેરંટી આપવામાં આવે છે.

નેશનલ ક્રેડિટ ગેરંટી ટ્રસ્ટી કંપની

- નેશનલ ક્રેડિટ ગેરંટી ટ્રસ્ટી કંપની (NCGTC) ની સ્થાપના 28 માર્ચ, 2014ના રોજ ભારતીય કંપની અધિનિયમ, 1956 હેઠળ ભારત સરકારના નાણાં મંત્રાલય હેઠળ ખાનગી મર્યાદિત કંપની તરીકે કરવામાં આવી હતી, જેમાં રૂ. 10 કરોડની ચૂકવણી કરવામાં આવતી મૂડી છે.
- આ કંપનીની રચનાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ વિવિધ ક્રેડિટ ગેરંટી ફંડ્સ માટે એક સામાન્ય ટ્રસ્ટી કંપની તરીકે કામ કરવાનું છે.
- ક્રેડિટ ગેરંટી પ્રોગ્રામ્સ ધીરનારના ધિરાણના જોખમને વહેંચવા માટે બનાવવામાં આવ્યા છે અને બદલામાં સંભવિત રૂણ લેનારાઓને ફાઇનાન્સની પહોંચની સુવિધા આપે છે.

વર્લ્ડ ઇકોનોમિક આઉટલુક: IMF

- આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય ભંડોળ (IMF) દ્વારા તાજેતરમાં જ, વર્લ્ડ ઇકોનોમિક આઉટલુક, 2021નો અહેવાલ બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો, જે મુજબ, નાણાકીય વર્ષ 2021માં ભારતનો વિકાસ દર 12.5% હોવાનો અંદાજ છે. જાન્યુઆરી 2021માં તેનો અંદાજ 11.5% હતો.

Back to Basics : ભારતીય અર્થતંત્ર

- ભારતીય અર્થતંત્રમાં વર્ષ 2021 માં 12.5% અને વર્ષ 2022 માં 6.9% ના દરે વૃદ્ધિ થવાની સંભાવના છે.
- વર્ષ 2020 માં ભારતના અર્થતંત્રમાં 8% નો સંકોચન થયું છે.
- વર્ષ 2021 માં ભારતનો વિકાસ દર ચીન કરતા વધુ સ્થિતિ પર છે.
- વર્ષ 2020 માં 2.3%નો સકારાત્મક વૃદ્ધિદર જાળવવાવાળી ચીન એકમાત્ર મોટી અર્થવ્યવસ્થા હતી અને વર્ષ 2021 માં 8.6% અને વર્ષ 2022 માં 5.6% ની વૃદ્ધિ થવાની સંભાવના છે.

વૈશ્વિક અર્થતંત્ર

- IMFએ 2021 અને 2022 ના વર્ષોમાં વિશ્વના વિકાસ દરની આર્થિક રિકવરી અનુક્રમે 6% અને 4.4% ની આગાહી કરી છે.

- > વર્ષ 2020 માં વૈશ્વિક અર્થતંત્ર 3.3% સંકુચિત થયું છે.
- > આ બતાવે છે કે વર્ષ 2020 માટેના સંકોચન પહેલા કરતા 1.1% ઓછું છે.
- > લોકડાઉન પછી, મોટાભાગના ક્ષેત્રોએ વર્ષના બીજા ભાગમાં નીચી વૃદ્ધિની અપેક્ષા રાખી હતી અને અર્થવ્યવસ્થાએ પોતાને કામ કરવાની નવી રીતો સાથે અનુકૂળ કર્યાં.
- > કેટલીક મોટી અર્થવ્યવસ્થાઓએ વર્ષના બીજા ભાગમાં વધારાની નાણાકીય સહાય અને રસીના વેપાર સાથે પોતાને સંભાળ્યા હતા.

સૂચનો

- આરોગ્ય સંભાળ:
 - > દેશોના નાણાકીય ખર્ચમાં અસરગ્રસ્ત પરિવારોને લક્ષ્યમાં રાખવા જોઈએ, રસીકરણ, સારવાર અને આરોગ્ય સંભાળ માટેના ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર પર ખર્ચને પ્રાધાન્ય આપીને આરોગ્યની કટોકટીને ટાળવા પર ભાર મૂકવો જોઈએ.
- ઉદાર નાણાકીય નીતિ:
 - > ઉદાર નાણાકીય નીતિ ગોઠવવી જોઈએ (જ્યાં ફુગાવા સારી રીતે વર્તે), જ્યારે કાયમી પગલાંએ નાણાકીય સ્થિરતાના જોખમોને ધ્યાન આપવું જોઈએ.
- કઠોર અભિગમ:
 - > નીતિ નિર્માતાઓએ રોગચાળા પહેલાની તુલનામાં વધુ મર્યાદિત નીતિ અને ઊંચા દેવાના સ્તર સાથે વ્યવહાર કરવા માટે તેમની અર્થવ્યવસ્થાને ટેકો આપવાનું ચાલુ રાખવું પડશે.
 - > લાંબા ગાળાના સહયોગને વધુ લક્ષ્યાંકિત પગલાંની જરૂર છે. મલ્ટિ-સ્પીડ રિકવરી સાથે કસ્ટમાઈઝ્ડ અભિગમ આવશ્યક છે, જેમાં રોગચાળાના તબક્કે સારી રીતે પરીક્ષણ કરાયેલ નીતિઓ, આર્થિક સુધારાઓ અને દેશોની માળખાકીય લાક્ષણિકતાઓ શામેલ છે.
- પસંદગીઓ:
 - > પ્રાધાન્યતામાં આબોહવા પરિવર્તન ઘટાડવું, ઉત્પાદન ક્ષમતા વધારવી, વધતી અસમાનતાને રોકવા માટે સામાજિક ટેકો મજબૂત બનાવવો, વગેરે શામેલ હોવા જોઈએ.

અંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય ભંડોળ

- > આ ભંડોળ બીજા વિશ્વ યુદ્ધ પછી યુદ્ધગ્રસ્ત દેશોના પુનર્નિર્માણમાં સહાય માટે વિશ્વ બેંક સાથે સ્થાપિત કરાયું હતું.
- > આ બંને સંગઠનોની સ્થાપના માટેના કરાર પર અમેરિકાના બ્રેટન વૂડ્સમાં આયોજિત એક પરિષદમાં સહમતી થઈ હતી. આથી તેઓ બ્રેટન વૂડ્સ ટ્રિવન્સ તરીકે પણ ઓળખાય છે.
- > વર્ષ 1945 માં સ્થપાયેલ IMFમાં, વિશ્વના 189 દેશો સભ્યો છે અને આ નિર્ણયો આ દેશો માટે જવાબદાર છે. 27 ડિસેમ્બર 1945 ના રોજ ભારત IMFમાં જોડાયો.

- > IMFનો મુખ્ય ઉદ્દેશ આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય પ્રણાલીની સ્થિરતાને સુનિશ્ચિત કરવાનો છે. આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય પદ્ધતિ વિનિમય દર અને આંતરરાષ્ટ્રીય ચુકવણીની સિસ્ટમનો સંદર્ભ આપે છે જે દેશો (અને તેમના નાગરિકો) એક બીજા સાથે વ્યવહાર કરવા માટે સક્ષમ બનાવે છે.
- > IMFના આદેશમાં વૈશ્વિક સ્થિરતાને લગતા તમામ મેક્રો ઈકોનોમિક અને નાણાકીય મુદ્દાઓને સમાવવા વર્ષ 2012માં તેને અપડેટ કરવામાં આવ્યું હતું.

IMF દ્વારા બહાર પડતા અહેવાલો

- > વૈશ્વિક નાણાકીય સ્થિરતા અહેવાલ.
- > વર્લ્ડ ઈકોનોમી આઉટલુક.

વર્લ્ડ ઈકોનોમી આઉટલુક

- > આ IMFનો એક સર્વે છે જે સામાન્ય રીતે વર્ષમાં બે વાર એપ્રિલ અને ઓક્ટોબર મહિનામાં પ્રકાશિત થાય છે.
- > તે ભવિષ્યમાં ચાર વર્ષ સુધીના અંદાજો સાથે, નજીકના અને મધ્યમ ગાળા દરમિયાન વૈશ્વિક આર્થિક વૃદ્ધિનું વિશ્લેષણ કરે છે અને આગાહી કરે છે.
- > તેના અનુમાન અપડેટ્સની વધતી માંગને કારણે, વર્લ્ડ ઈકોનોમી આઉટલુક અપડેટ જાન્યુઆરી અને જુલાઈમાં પ્રકાશિત થાય છે, જે સામાન્ય રીતે એપ્રિલ અને ઓક્ટોબરમાં પ્રકાશિત થનારા મુખ્ય WEO અહેવાલો વચ્ચેનો સમય છે.

નાબાર્ડના વ્યવસાયમાં વૃદ્ધિ

- > National Bank for Agriculture and Rural Development(NABARD) દ્વારા નાણાકીય વર્ષ 2020~21ના અંત સુધીમાં 6.57 લાખ કરોડનો કુલ વેપાર / ટર્નઓવર પાછલા વર્ષ કરતા 23.5% નો વધારો નોંધાવ્યો હતો.

Back to Basics : વર્ષ 2020-21 માં નાબાર્ડનો ઇંદો

- > NABARD દ્વારા સહકારી બેંકો, પ્રાદેશિક ગ્રામીણ બેંકો અને નોન-બેંકિંગ ફાઇનાન્સિયલ કંપનીઓ: માઈક્રો ફાઇનાન્સ સંસ્થાઓ (NBFC-MFI) ને આત્મનિર્ભર ભારત અભિયાન અંતર્ગત એક ખાસ લિક્વિડિટી સુવિધા (NBFC-MFI) પૂરી પાડવામાં આવી છે. આ રકમ દ્વારા ઉપલબ્ધ કરાઈ હતી.
- > આ વિશેષ પ્રવાહિતા સુવિધા સહકારી બેંકો અને પ્રાદેશિક ગ્રામીણ બેંકોના સંસાધનોમાં વધારો કરવાના હેતુથી જેથી તેઓ ખેડૂતોને લોન આપી શકે.
- > રોગચાળા દરમિયાન કૃષિ અને ગ્રામીણ વિકાસ માટે NABARD દ્વારા કુલ રૂ. 2.23 લાખ કરોડની પુનર્ધારણ રકમ પ્રદાન કરવામાં આવી હતી.
- > ભારત સરકારના પાણી, સેનિટેશન અને હાઈજન-WASH પ્રોગ્રામને ટેકો આપવા માટે 500 કરોડ રૂપિયાની પુનર્ધારણ સુવિધા શરૂ કરવામાં આવી હતી.

નાબાર્ડ વિશે

- સ્થાપના:
 - નાબાર્ડની સ્થાપના 12 જુલાઈ 1982 ના રોજ ભારતીય રિઝર્વ બેંક (RBI) ના કૃષિ ધિરાણ કાર્યોને સ્થાનાંતરિત કરીને અને અગાઉના કૃષિ પુનર્ધિરાણ અને વિકાસ નિગમ (ARDC) ના પુનઃફાઈનાન્સિંગ કામગીરી દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
 - તે નેશનલ બેન્ક ફોર એગ્રિકલ્ચર એન્ડ રૂરલ ડેવલપમેન્ટ એક્ટ, 1981 હેઠળ સ્થાપિત એક બંધારણીય સંસ્થા છે.
- કાર્ય:
 - તે એક વિકાસ બેંક છે જે મુખ્યત્વે દેશના ગ્રામીણ ક્ષેત્ર પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરે છે.
 - કૃષિ અને ગ્રામીણ વિકાસ માટે નાણાં પૂરા પાડતી ટોચની બેન્કિંગ સંસ્થા છે.
- RBI સાથે સહયોગ:
 - રિઝર્વ બેંકના 3 ડિરેક્ટર નાબાર્ડના ડિરેક્ટર મંડળમાં જોડાશે.
 - સહકારી બેંકોને લાઈસન્સ આપવા, રાજ્યની સહકારી બેંકો અને પ્રાદેશિક ગ્રામીણ બેંકો દ્વારા નવી શાખાઓ ખોલવા માટે NABARD RBI ને ભલામણો કરે છે.
 - મુખ્ય મથક: મુંબઈ
- નાબાર્ડના મુખ્ય કાર્યો:
 - તે ગ્રામીણ માળખાગત નિર્માણ માટે પુનર્ધિરાણ સુવિધા પ્રદાન કરે છે.
 - પુનર્ધિરાણ સંસ્થાઓ એ મહત્વની સંસ્થાઓ છે જે અંતિમ ગ્રાહકને અન્ય સંસ્થાઓ દ્વારા લોન પ્રદાન કરે છે.
 - નાબાર્ડ સહકારી બેંકો અને પ્રાદેશિક ગ્રામીણ બેંકોને ટૂંકા ગાળાની, મધ્યમ-ગાળાની અને લાંબા ગાળાની પુનર્ધિરાણ સુવિધાઓ પૂરી પાડે છે જેથી ખેડુતો અને ગ્રામીણ કારીગરોની રોકાણ પ્રવૃત્તિઓને પૂરતા પ્રમાણમાં ક્રેડિટ મળી રહે.
 - તે સહકારી બેંકો અને પ્રાદેશિક ગ્રામીણ બેંકો (RRB) ને ઉચ્ચ-સ્તરની બેંકિંગ સુવિધાઓ વિકસાવવામાં અને તેમને કોર બેંકિંગ સોલ્યુશન-CBS પ્લેટફોર્મમાં એકીકૃત કરવામાં મદદ કરે છે.
 - મુખ્ય બેન્કિંગ સોલ્યુશનને એક સાધન તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યું છે જે ગ્રાહકોને એક જ સ્થાનથી કોઈપણ સમયે (24x7) બેંકિંગ સુવિધા પ્રદાન કરે છે.
 - તે કેન્દ્ર સરકારની વિકાસ યોજનાઓ અને તેના અમલીકરણને દર્શાવે છે.
 - જેમ કે: રાષ્ટ્રીય પશુધન મિશન, વ્યાજ અનુદાન યોજના, નવું કૃષિ માર્કેટિંગ ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર વગેરે.
 - NABARD પાસે વૈશ્વિક બેંક અને અગ્રણી વૈશ્વિક સંસ્થાઓ સહિત વિવિધ આંતરરાષ્ટ્રીય ભાગીદારો છે જે ગ્રામીણ વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા તેમજ કૃષિ ક્ષેત્રે નવી શોધોમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી રહ્યા છે.

- આ આંતરરાષ્ટ્રીય ભાગીદારો સલાહકારી સેવાઓ ઉપરાંત, ગ્રામીણ લોકોના ઉત્થાન માટે વિવિધ કૃષિ પ્રક્રિયાઓને અનુરૂપ બનાવવા સુનિશ્ચિત કરવા માટે બનાવવામાં આવેલી નાણાકીય સહાય પૂરી પાડવામાં મુખ્ય સલાહકારની ભૂમિકા ભજવે છે.

NFT માર્કેટપ્લેસ

- મુખ્ય ક્રિપ્ટોકરન્સી એક્સચેન્જોમાંનું એક, WazirXએ તાજેતરમાં NFT માટે ભારતનું પ્રથમ માર્કેટપ્લેસ લોન્ચ કર્યું છે. NFT એટલે Non-Fungible Tokens. આ લૉચથી હવે ભારતીય સર્જકોને તેમની ડિજિટલ સંપત્તિ (જેમ કે ચિત્રો અથવા વિડિઓઝ, સંગીત, વગેરે) ને હરાજી માટે મૂકવા અને રોયલ્ટી મેળવવાની મંજૂરી આપશે.

Back to Basics : Non-Fungible Tokens

- તે ડિજિટલ લેસર પરના ડેટાનું એકમ છે, જેને બ્લોક ચેન કહેવામાં આવે છે. દરેક NFT ડેટા યુનિક ડિજિટલ આઈટમનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે. આ ઓડિઓ, કલા, વિડિઓ, વિડિઓ ગેમ્સ અથવા સર્જનાત્મક કાર્યોના અન્ય સ્વરૂપો હોઈ શકે છે. તે ફક્ત તે વસ્તુઓનો ઉપયોગ કરી શકે છે જે ઓનલાઈન ખરીદી અથવા ડાઉનલોડ કરીને અહીં હરાજી માટે મૂકી શકાય છે. જો કમ્પ્યુટરનો ઉપયોગ કરીને કોઈ આર્ટ વર્ક બનાવવામાં આવી હોય, તો તે અહીં હરાજી માટે મૂકી શકાય છે.
- આ બ્લોક ચેઈનમાં ડિજિટલ સંપત્તિ NFT બજારોમાંથી ખરીદી શકાય છે. આવું જ એક બજાર હવે ભારતમાં સ્થાપિત થયું છે. આ સિસ્ટમમાં, મૂળ ફાઈલની નકલોનો ઉપયોગ ટોકનના માલિક સુધી મર્યાદિત નથી. ડિજિટલ ફાઈલો અનંત પ્રતિલિપિ સક્ષમ હોવાથી, તેમની રજૂઆત કરતી NFTs ખરીદદારોને NFT ની માલિકીનો પુરાવો પૂરો પાડે છે.
- NFT એક ક્રિપ્ટોગ્રાફિક ટોકન છે. જો કે, ક્રિપ્ટોકરન્સીથી વિપરીત, NFT પરસ્પર વિનિમયક્ષમ નથી.

NFTની બનાવટ

- જ્યારે NFT હરાજી બજારમાં આર્ટ વર્કની ફાઈલ અપલોડ થાય છે ત્યારે NFT બનાવવામાં આવે છે. ત્યારથી, ફાઈલ ક્રિપ્ટો કરન્સીથી ખરીદી અને વેચી શકાય છે.

2021 માં ભારતમાં FPIનો પ્રવાહ 2.74 લાખ કરોડ રૂપિયા પર પહોંચી ગયો

- 2021 માં, ભારત વિદેશી પોર્ટફોલિયોના રોકાણના સૌથી મોટા પ્રાપ્તકર્તા તરીકે ઉભરી આવ્યું છે. નાણાકીય વર્ષ 2020-21 માટે નેટ FPIનું રોકાણ 2.74 લાખ કરોડ રૂપિયા હતું.

Back to Basics : ઇક્વિટી સેગમેન્ટમાં રોકાણ

- > વર્ષ 2020-21ના ઇક્વિટી સેગમેન્ટમાં રોકાણ 2,74,503 રૂપિયા પર પહોંચ્યું છે.
- > રાષ્ટ્રીય સિક્યોરિટીઝ ડિપોઝિટરી લિમિટેડ દ્વારા વિદેશી પોર્ટફોલિયોના રોકાણના ડેટાને સાર્વજનિક રૂપે ઉપલબ્ધ કરાવવામાં આવ્યા હોવાથી નોંધાયેલા આ ભંડોળની સૌથી વધુ રકમ છે.
- > અગાઉ, ઇક્વિટી સેગમેન્ટમાં સૌથી વધુ પ્રવાહ 2012 માં હતો. અને તે 1.4 લાખ કરોડ રૂપિયા નોંધાયો હતો.

2021 માં વિદેશી પોર્ટફોલિયો રોકાણ

- > નાણાકીય વર્ષ 2020-21માં, વિદેશી પોર્ટફોલિયો રોકાણકારો સપ્ટેમ્બર, માર્ચ, એપ્રિલ અને મે 2020 સિવાય તમામ મહિનામાં ચોખ્ખા ખરીદદારો રહ્યા છે. ગયા નાણાકીય વર્ષમાં, વિદેશી પોર્ટફોલિયોના રોકાણકારો ચોખ્ખા વેચનારા હતા.

FPI અને FDI વચ્ચે તફાવત

- > વિદેશી પોર્ટફોલિયોના રોકાણમાં અન્ય દેશોના રોકાણકારો દ્વારા સિક્યોરિટીઝ અને સંપત્તિની ખરીદીનો સંદર્ભ આપવામાં આવે છે. આ મ્યુચ્યુઅલ ફંડ્સ, બોન્ડ્સ, શેર, વગેરે હોઈ શકે છે.
- > બીજી તરફ, વિદેશી સીધું રોકાણ એ કોઈ વ્યક્તિ અથવા પેઢી દ્વારા (એક દેશમાં સ્થિત) વ્યવસાયમાં (બીજા સ્થાને સ્થિત) દ્વારા કરાયેલું રોકાણ છે. તેમાં બીજા દેશમાં પેટાકંપનીની સ્થાપના, હાલની વિદેશી કંપનીમાં મર્જ થવું અથવા વિદેશી જમીનથી કંપની સાથે સંયુક્ત સાહસ ભાગીદારી સંપાદન અથવા પ્રારંભ.
- > પોર્ટફોલિયો રોકાણને ટૂંકા ગાળાના રોકાણ તરીકે જોવામાં આવે છે અને સીધા રોકાણને લાંબા ગાળાના રોકાણ તરીકે જોવામાં આવે છે.

RXIL(Receivables Exchange of India)

- > RXILનો અર્થ રીસીવેબલ એક્સચેન્જ ઓફ ઇન્ડિયા છે. તાજેતરમાં જ RXIL રૂ. 1000 કરોડના માસિક શુપુટને પાર કરનાર પહેલું TReDS પ્લેટફોર્મ બની ગયું છે. આ પ્લેટફોર્મમાં ટ્રાંઝેક્શનનું પ્રમાણ એપ્રિલ 2020 માં રૂ. 69 કરોડથી વધીને માર્ચ 2021 માં 1,105 કરોડ થઈ ગયું છે. તે દેશમાં આર્થિક સુધારણા બતાવે છે. તદુપરાંત, તે બતાવે છે કે કોવિડ -19 દરમિયાન ખરાબ રીતે પ્રભાવિત MSME ક્ષેત્રને પુનજીવિત કરવામાં આવી રહ્યાં છે.

Back to Basics : RXIL વિશે

- > RXILની રચના 2016 માં થઈ હતી.
- > તે સ્મોલ ઇન્ડસ્ટ્રીઝ ડેવલપમેન્ટ બેંક ઓફ ઇન્ડિયા (SIDBI) અને નેશનલ સ્ટોક એક્સચેન્જ ઓફ ઇન્ડિયા લિમિટેડ વચ્ચેનું સંયુક્ત સાહસ છે.

- > તે TReDS દ્વારા સંચાલિત છે.
- > ભારતનું પહેલું TReDS એક્સચેન્જ લોન્ચ કરવા માટે RBI પાસેથી મંજૂરી મેળવનારું તે પહેલું એકમ હતું.
- > RXIL એ નાણાકીય પ્લેટફોર્મનો એકીકૃત પ્રદાતા છે જે MSMEના વિકાસ અને વિકાસને ટેકો આપે છે.

TReDS વિશે

- > TReDS એ એક ઇલેક્ટ્રોનિક પ્લેટફોર્મ છે જે બહુવિધ રોકાણકારો દ્વારા MSMEને વિત્તપોષણ સુવિધા આપે છે.
- > TReDSમાં મુખ્ય ત્રણ સહભાગીઓ MSME (વિકેતા), રોકાણકારો અને કોર્પોરેટ એકમો (ખરીદદારો) છે.
- > RBIના જણાવ્યા અનુસાર, ફક્ત MSME જ વેચનાર તરીકે TReDSમાં ભાગ લઈ શકે છે.
- > 2015 માં, RBIએ SIDBI અને NSICLને TReDS સ્થાપવા અને સંચાલન માટે મંજૂરી આપી હતી.
- > આ MSMEને તેમની કાર્યકારી મૂડી અનલોક કરવામાં મદદ કરી શકે છે.
- > આ ઉચ્ચ કાર્યક્ષમતા અને મૂડી વ્યવસ્થાપનની ખાતરી આપે છે.

TReDSની કાર્યરીતી

- > વેચનાર પહેલા એક ચલણ અપલોડ કરે છે. આ ચલણ ખરીદનારની સ્વીકૃતિની રાહ જુએ છે. ખરીદનાર ચલણ સ્વીકારે પછી તે હરાજમાં જાય છે. રોકાણકાર છૂટના દરો દાખલ કરે છે. પક્ષ કે જે વ્યાજની કિંમત ધરાવે છે તે શ્રેષ્ઠ બોલી સ્વીકારશે. ફાઈનાન્સર ખાતું ત્યારબાદ ડેબિટ થાય છે અને વેચનાર ખાતું જમા થાય છે.

TReDSની માન્યતા

- > RBIએ ચુકવણી અને સમાધાન સિસ્ટમ્સ અધિનિયમ, 2007 હેઠળના માર્ગદર્શિકાના આધારે દેશમાં TReDSની કામગીરીને મંજૂરી આપી છે.

પ્રીપેડ ચુકવણીનાં સાધનો

- > રિઝર્વ બેંક ઓફ ઇન્ડિયાએ તાજેતરમાં પ્રીપેઇડ ચુકવણી સાધનમાં ત્રણ મોટા ફેરફાર કર્યા છે.

Back to Basics : પ્રીપેડ ચુકવણીનાં સાધનો વિશે

- > પ્રીપેડ ચુકવણી સાધનો અથવા PPI એ એક સાધન છે કે જેના દ્વારા માલ અને સેવાઓ આવા સાધનોમાં સંગ્રહિત ભાવે ખરીદવામાં આવશે. પ્રીપેઇડ ઉપકરણોનો ઉપયોગ ચુંબકીય પટ્ટાવાળા કાર્ડ્સ, સ્માર્ટ કાર્ડ્સ, ઇન્ટરનેટ એકાઉન્ટ્સ, મોબાઇલ એકાઉન્ટ્સ, ઓનલાઇન વોલેટ, પેપર વાઉચર્સ અથવા પ્રીપેઇડ જથ્થો એક્સેસ કરવા માટે કોઈપણ અન્ય ઉપકરણ તરીકે થાય છે.

પ્રીપેડ ઇન્ટરોપરેબલ (PPI) માં RBI દ્વારા કરવામાં આવેલા**ત્રણ ફેરફાર**

- > 2018 માં, PPIને આંતરપ્રયોગયોગ્ય (Inter-operable) બનાવવા માટે વિકલ્પ આપવામાં આવ્યો હતો. આ વિકલ્પ હેઠળ, એક કંપનીના ગ્રાહકો બીજી કંપની અથવા બેંક અથવા PPIના ગ્રાહકોને પૈસા મોકલી શકશે. RBIએ આ વિકલ્પ ફક્ત એવા કેસોમાં આપ્યો છે કે જ્યાં સંપૂર્ણ KYC કરવામાં આવે છે. બે વર્ષ પછી પણ, KYC (તમારા ગ્રાહકને જાણો) PPI તરફ સ્થળાંતર પ્રાપ્ત થયું નથી.
- > આમ, સંપૂર્ણ KYCમાં PPIનું સ્થળાંતર વધારવા માટે, નીચેના ફેરફારો રજૂ કરવામાં આવ્યા છે
- > PPIમાં બાકી રકમની મર્યાદા હાલના 1 લાખ રૂપિયાથી વધારીને 2 લાખ રૂપિયા કરવામાં આવશે.
- > નોન-બેંક PPI જારી કરનારાઓની સંપૂર્ણ KYC PPI માટે કેશ ઉપાડ સુવિધાની મંજૂરી છે.
- > RBI દ્વારા સંચાલિત સેન્ટ્રલાઈઝ્ડ પેમેન્ટ સિસ્ટમ (NEFT અને RTGS) ની સદસ્યતા સેન્ટ્રલ બેંક રેગ્યુલેટેડ પેમેન્ટ સિસ્ટમ ઓપરેટર્સ જેવી નોન-બેંકમાં ખોલવામાં આવશે.

વેપાર ધિરાણ વીમા અંગે માર્ગદર્શિકા જારી કરાઈ

- > ઈન્શ્યોરન્સ રેગ્યુલેટરી એન્ડ ડેવલપમેન્ટ ઓથોરિટી ઓફ ઈન્ડિયા (IRDAI) એ તાજેતરમાં જ સામાન્ય વીમા કંપનીઓ માટેનો મુસદ્દો અને માર્ગદર્શિકા જારી કરી છે. આ દિશાનિર્દેશો મુખ્યત્વે MSME માટે કસ્ટમાઈઝ્ડ કવર સાથેના કેડિટ વીમા ઉત્પાદનો પર કેન્દ્રિત છે.

Back to Basics : વેપાર ધિરાણ વીમા અંગેની માર્ગદર્શિકા

- > આ માર્ગદર્શિકા સામાન્ય વીમા કંપનીઓને નાણાકીય સંસ્થાઓ (મુખ્યત્વે લાઈસન્સવાળી બેંકો) ને વ્યવસાયિક વીમા કવચ પૂરા પાડવા માટે સક્ષમ બનાવશે. આ કંપનીઓને વિદેશમાં તેમના જોખમોનું સંચાલન કરવામાં, વેપાર ધિરાણવાળા પોર્ટફોલિયોના સાથે સંકળાયેલ ચુકવણી ન કરનારા જોખમોનું સંચાલન કરવામાં અને નવા બજારોમાં પ્રવેશ મેળવવા માટે મદદ કરશે.
- > હવે નવા દિશાનિર્દેશો સાથે રજૂ કરાયેલ વેપાર ધિરાણ વીમો ખરીદદારોને માલ અને સેવાઓ માટે ચૂકવણી નહીં કરતા જોખમ સામે વ્યવસાયોને સુરક્ષિત કરશે.
- > આ માર્ગદર્શિકા અનુસાર, વ્યવસાયિક ધિરાણ વીમો વ્યવસાય અને રાજકીય જોખમોને પણ આવરી શકે છે. જો કે, રાજકીય જોખમનો વિકલ્પ ભારતની બહારના ખરીદદારો માટે જ ઉપલબ્ધ છે. પરંતુ હજી પણ, MSME માટે નીતિ રાજકીય જોખમોની સ્થિતિમાં 95% આવરી શકે છે. નાદારી જોખમ એક વ્યવસાય જોખમ તરીકે સમાવવામાં આવેલ છે.
- > એક વેપાર ધિરાણ નીતિ તમામ નાણાકીય સંસ્થાઓ માટે દરેક ખરીદનાર પાસેથી મહત્તમ 60% વેપાર પ્રાપ્ત કરપાત્ર વળતર આપી શકે છે. વળતર એ રક્ષણ અથવા સંરક્ષણ છે જે કોઈપણ નુકસાન અથવા અન્ય આર્થિક બોજને ટાળે છે.

મહત્વ

- > નવી માર્ગદર્શિકા કોર્પોરેટો અને MSME માટે કેડિટ વીમા સમર્થિત ફાઈનાન્સિંગ સોલ્યુશન્સ પ્રદાન કરવાની તકો ખોલશે. આ ઉપરાંત, 90% જેટલું વળતર અને પ્રિ-શિપમેન્ટ રિસ્ક કવરેજ જેવા ફેરફારો કેડિટ વીમા ઉત્પાદનને વધુ વ્યાપક બનાવશે.

ધિરાણ વીમો

- > ધિરાણ વીમો એ વીમા પોલિસી છે જે લોનની કિંમતને આવરી લેવા માટે રચાયેલ છે. તે રૂણ લેનારા દ્વારા ખરીદવામાં આવે છે જે મૃત્યુ અથવા બેરોજગારીના કિસ્સામાં એક અથવા વધુ હાલના દેવાની ચૂકવણી કરે છે. આ વ્યવસાયિક દેવાની ચૂકવણી ન કરવાથી વ્યવસાયોને સુરક્ષિત કરે છે. આ સુનિશ્ચિત કરે છે કે મૂડી સુરક્ષિત છે.

G-sec અધિગ્રહણ પ્રોગ્રામ - G-SAP 1.0

- > ભારતીય રિઝર્વ બેંકે તાજેતરમાં જ સરકારી સુરક્ષા અધિગ્રહણ કાર્યક્રમ, G-SAP 1.0 ની જાહેરાત કરી હતી. કાર્યક્રમ અંતર્ગત, સેન્ટ્રલ બેંક 1 ટ્રિલિયન (અથવા એક લાખ કરોડ રૂપિયા) ના સરકારી બોન્ડ ખરીદશે. 25,000 કરોડ રૂપિયાની પહેલી ખરીદી 15 એપ્રિલ, 2021 ના રોજ કરવામાં આવશે.

Back to Basics : G-SAP 1.0

- > G-SAP 0 બોન્ડ માર્કેટમાં વધુ સુવિધા આપશે. આ વર્ષે સરકારની લોન વધતી હોવાથી, RBIએ સુનિશ્ચિત કરવું પડશે કે ભારતીય બજારમાં કોઈ અવરોધ ન આવે.
- > નાણાકીય વર્ષ 2021 માં, ભારતીય રિઝર્વ બેંકે ગૌણ બજારમાં થી 13 ટ્રિલિયન રૂપિયાના બોન્ડ ખરીદ્યા હતા.
- > આ પ્રોગ્રામ રેપો રેટ અને દસ વર્ષની સરકારી બોન્ડ યિલ્ડ વચ્ચેના પ્રસારને ઘટાડવામાં મદદ કરશે.
- > તે નાણાકીય વર્ષ 2022 માં કેન્દ્ર અને રાજ્યો માટેના રૂણ લેવાના કુલ ખર્ચને ઘટાડવામાં પણ મદદ કરશે.

G-SAPની અસરો

- > બોમ્બે સ્ટોક એક્સચેન્જ (BSE) સેન્સેક્સ ફેબ્રુઆરી અને માર્ચ 2021 માં બંધ બોન્ડ યીલ્ડના કારણે ઘટ્યો હતો. જો કે, RBI દ્વારા નાણાકીય નીતિની ઘોષણાઓમાં G-SAPની ઘોષણા બાદ, દસ વર્ષની G-sec બોન્ડની ઉપજમાં 0.6% નો ઘટાડો થયો છે.
- > બોન્ડ યીલ્ડમાં વધારાના પગલે ઈફિવટી બજારોમાં નબળાઈ આવી હતી.

સરકારી સિક્યોરિટીઝ

- > સરકારી સિક્યોરિટીઝ એ નાણાં ઉધાર લેવા ભારત સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલા દેવાનાં સાધનો છે. આ બે પ્રકારનાં છે –

ટૂંકા ગાળાનાં ઉપકરણો જે 91 દિવસ વચ્ચે પરિપક્વ થાય છે અને લાંબા ગાળાનાં ઉપકરણો જે 5 વર્ષથી 40 વર્ષ સુધી પરિપક્વ થાય છે.

RBIએ ગ્રાહક આત્મવિશ્વાસ સૂચકાંક (Consumer Confidence Index) બહાર પાડ્યો

- રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાએ તાજેતરમાં ગ્રાહક આત્મવિશ્વાસ સર્વે રિપોર્ટ જાહેર કર્યો છે. દેશના મોટા શહેરોમાં 5,000 ઉત્તરદાતાઓ વચ્ચે આ સર્વે કરવામાં આવ્યો હતો.

Back to Basics : સર્વેની મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓ

- ગ્રાહક આત્મવિશ્વાસ સૂચકાંક જાન્યુઆરી 2021માં 5 પોઈન્ટથી ઘટીને માર્ચ 2021 માં 53.1 પોઈન્ટ થઈ ગયો છે.
- ભાવિ અપેક્ષાઓ જાન્યુઆરી 2021 માં 1 થી ઘટીને માર્ચ 2021 માં 108.8 થઈ ગઈ.
- જ્યારે સૂચકાંક માપ 100 થી ઉપર હોય છે, ત્યારે તે આશાવાદ સૂચવે છે અને જ્યારે તે 100 ની નીચે હોય છે, ત્યારે તે નિરાશાવાદનો સંકેત છે.
- મોટાભાગના ગ્રાહકોએ એકંદરે ખર્ચનો અહેવાલ આપ્યો છે.
- આવનારા વર્ષ માટેની સામાન્ય આર્થિક પરિસ્થિતિ અને રોજગારની સ્થિતિ અંગે ગ્રાહકોની અપેક્ષાઓ પણ નિરાશાવાદી હતી.

ગ્રાહક આત્મવિશ્વાસ સર્વે

- આ સર્વેક્ષણ રોજગાર, આર્થિક સ્થિતિ, ભાવ સ્તર, ખર્ચ અને આવક જેવા પાંચ આર્થિક ચલો પર ગ્રાહકની દ્રષ્ટિને માપે છે. ગ્રાહક આત્મવિશ્વાસ સર્વેમાં બે મુખ્ય સૂચકાંકો છે, વર્તમાન પરિસ્થિતિ સૂચકાંક અને ભાવિ અપેક્ષા સૂચકાંક. ભાવિ અપેક્ષા સૂચકાંક એ માપે છે કે ગ્રાહક એક વર્ષમાં આર્થિક મુદ્દામાં પરિવર્તન વિશે કેવી રીતે વિચારે છે. વર્તમાન સ્થિતિ સૂચકાંક પાછલા વર્ષના આર્થિક મુદ્દા પર ગ્રાહક ધારણામાં પરિવર્તનને માપે છે.
- રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા દર બે મહિને એક ગ્રાહક આત્મવિશ્વાસ સર્વે કરવામાં આવે છે. આ સર્વેક્ષણ માપવા માટે કરવામાં આવ્યું છે કે શું ગ્રાહકો તેમની આર્થિક સ્થિતિ વિશે નિરાશાવાદી છે કે આશાવાદી છે.

કેવી રીતે સર્વે હાથ ધરવામાં આવ્યો હતો ?

- આ સર્વે ટેલિફોનિક ઈન્ટરવ્યુ દ્વારા કરવામાં આવ્યો હતો. તે બેંગલુરુ, ચેન્નાઈ, દિલ્હી, હૈદરાબાદ, અમદાવાદ, જયપુર, લખનઉ, પટના, તિરૂવનંતપુરમ, મુંબઈ જેવા મોટા શહેરોમાં યોજવામાં આવ્યું હતું.

RBIએ કુગાવો આગાહીના મોડેલમાં સુધારો કર્યો

- રિઝર્વ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાએ તાજેતરમાં તેના કુગાવાના આગાહી મોડેલમાં સુધારો કર્યો છે. નવું મોડેલ આર્થિક તત્વો સાથે રાજકોષીય અને નાણાકીય નીતિ કેવી રીતે વધુ સારી રીતે સંપર્ક કરે છે તે જણાવશે.

Back to Basics : નવું કુગાવાનું આગાહી મોડેલ

- નવું મોડેલ ત્રણ બ્લોકસમાં છે. પ્રથમ બ્લોક સરકારની પ્રાથમિક ખાધને માળખાકીય અને ચક્રીય ઘટકોમાં વહેંચે છે. તેને રાજકોષીય બ્લોક પણ કહેવામાં આવે છે. સરકારી ખાધમાં માળખાકીય વૃદ્ધિ હકારાત્મક ઉત્પાદન તફાવત બનાવશે. આ બદલામાં રૂણ લેવાનું મોંઘું કરશે અને છેવટે ચલણનું અવમૂલ્યન થશે. આનો અર્થ એ થયો કે દેશમાં ઊંચા કુગાવાનો સામનો કરવો પડશે. બીજા બાજુ, ચક્રીય આંચકો નહિવત્ રહેશે.
- બીજા બ્લોકમાં ભારતમાં ભાવોની એક જટિલ સિસ્ટમ શામેલ છે. આમાં ડીઝલ અને પેટ્રોલ જેવી વસ્તુઓ શામેલ છે જેની કિંમત આંતરરાષ્ટ્રીય તેલના ભાવ, સ્થાનિક કર અને વિનિમય દરોના આધારે રાખવામાં આવે છે. આ બ્લોકને બળતણ બ્લોક પણ કહેવામાં આવે છે.
- ત્રીજો બ્લોક એ પેમેન્ટ બ્લોકનું સંતુલન છે. આ બ્લોક એવા ખર્ચની ઓળખ કરે છે જે વિનિમય દરની અસ્થિરતા સાથે સંકળાયેલા છે.

ભારતમાં કુગાવો માપવાની રીત

- ભારતમાં કુગાવાને બે મુખ્ય સૂચકાંકો, જેમ કે જથ્થાબંધ ભાવાંક સૂચકાંક અને ગ્રાહક ભાવ સૂચકાંકનો ઉપયોગ કરીને માપવામાં આવે છે. ગ્રાહક ભાવ સૂચકાંક ગ્રાહક ચીજવસ્તુઓ અને સેવાઓ, જેમ કે ખોરાક, પરિવહન અને તબીબી સંભાળ બાસ્કેટના ભાવના ભારણના સરેરાશને માપે છે. વસ્તુઓની પૂર્વનિર્ધારિત બાસ્કેટમાં દરેક વસ્તુના ભાવમાં ફેરફારની સરેરાશની ગણતરી કરીને તે માપવામાં આવે છે. બીજા બાજુ, જથ્થાબંધ સ્તરના ભાવોના આધારે જથ્થાબંધ ભાવ સૂચકાંક માપવામાં આવે છે.

GDP રેશિયો મુજબ ભારતનું દેવું 90% સુધી વધ્યું: IMF

- આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય નિધિએ તાજેતરમાં જાહેરાત કરી હતી કે કોવીડ-19 કટોકટીના કારણે ભારતનું GDP રેશિયો મુજબ દેવું 74% થી વધીને 90% થઈ ગયું છે. તે 2021 માં વધીને 99% થશે. આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય નિધિએ એમ પણ કહ્યું છે કે આર્થિક રિકવરી પછી તે ઘટીને 80% થઈ જશે.

Back to Basics : દેવું અને GDP રેશિયો

- > જ્યારે GDP રેશિયો મુજબ રૂણ ઓછું હોય, ત્યારે તેનો અર્થ એ કે દેશ માલ અને સેવાઓનું ઉત્પાદન અને વેચાણ કરે છે જે વધુ દેવાની ચુકવણી કરવા માટે પૂરતા છે. 1991 થી ભારતના જીડીપી રેશિયો મુજબ દેવું 70% રહ્યું છે. વર્તમાન વધારો મુખ્યત્વે કોવિડ -19 કટોકટીને કારણે છે.

અન્ય દેશોનું દેવું અને GDP રેશિયો

- > 2020 ના ત્રીજા ક્વાર્ટરના અંતે, યુ.એસ. પર 3% ના GDP રેશિયોનું દેવું હતું.
- > તે જ સમયગાળા દરમિયાન, તેમાં જાપાનનું દેવું ગુણોત્તર 1% અને ચીનનું દેવું ગુણોત્તર 46.7% હતું.

જાહેર દેવું

- > ભારતમાં જાહેર દેવુંએ કેન્દ્ર સરકારની કુલ જવાબદારી છે જે ભારતના સંચિત નિધિમાંથી ચૂકવવામાં આવે છે. સરકારી ખર્ચનો લગભગ એક ચતુર્થાંશ વ્યાજ ચુકવણી પર જાય છે.

જાહેર રૂણ સંચાલન એજન્સી

- > તેની સ્થાપના નાણાં મંત્રાલયે 2016 માં કરી હતી. જાહેર રૂણ વ્યવસ્થાપન એજન્સી સરકારી ઉદ્યોગને સુવ્યવસ્થિત કરે છે અને વધુ સાફ રોકડ સંચાલન કરવામાં મદદ કરે છે. RBIમાં જ તે વચગાળાની ગોઠવણ હતી. જો કે, તેને RBI તરફથી એક અલગ કાનૂની દરજ્જો આપવામાં આવ્યો હતો.
- > PDMA સરકાર દ્વારા ઉદ્યોગ લેવાની યોજના બનાવી છે. તે સરકારની જવાબદારીઓનું સંચાલન કરે છે. તે રોકડ સિલકનું નિરીક્ષણ કરે છે અને રોકડ આગાહીમાં સુધારો કરે છે.

HDFC બેંકના સ્માર્ટઅપ ગ્રાન્ટ્સ માટે 21 સામાજિક ક્ષેત્રના સ્ટાર્ટઅપ્સની પસંદગી કરવામાં આવી છે

- > HDFC બેંકે તાજેતરમાં સ્માર્ટઅપ ગ્રાન્ટ, 2021 ના વિજેતાઓની જાહેરાત કરી હતી. HDFCની સ્માર્ટઅપ ગ્રાન્ટ્સની આ ચોથી આવૃત્તિ છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > અનુદાન મેળવવા માટે સામાજિક ક્ષેત્રે કાર્યરત 21 સ્ટાર્ટઅપ્સની પસંદગી કરવામાં આવી છે.
- > દેશના જુદા જુદા ભાગોમાંથી પ્રાપ્ત 300 એપ્લિકેશનની સ્ક્રીનિંગ દ્વારા સ્ટાર્ટઅપ્સની પસંદગી કરવામાં આવી હતી.

સ્માર્ટઅપ ગ્રાન્ટ્સ

- > સ્માર્ટઅપ ગ્રાન્ટ્સની સ્થાપના સૌ પ્રથમ 2017 માં કરવામાં આવી હતી. છેલ્લા ચાર વર્ષમાં, HDFCએ 87 સ્ટાર્ટઅપ્સને ટેકો આપ્યો છે. આ પહેલ હેઠળ તેણે 4 કરોડનું વિતરણ કર્યું છે.

- > HDFC કૌશલ્ય વિકાસ અને શિક્ષણના ક્ષેત્રમાં કાર્યરત સ્ટાર્ટઅપ્સને પ્રાધાન્ય આપે છે.
- > વિજેતાની પસંદગી કરવા માટે, HDFC બેંકે IIT દિલ્હી, IIM કાશીપુર, AIC-BIMTECH, IIT-BHU, GUSEC, C-CAMP, બનસ્તલી યુનિવર્સિટી, વગેરે સાથે ભાગીદારી કરી છે.
- > સ્ટાર્ટઅપ્સના મૂલ્યાંકન માટે ઉપયોગમાં લેવાતા માપદંડ એ વિચારનું ટકાઉપણું, વિચાર સમાજને કેવી રીતે લાભ આપે છે, વૃદ્ધિ અને વિશિષ્ટતાની સંભાવના વગેરે છે.

મહત્વ

- > ભંડોળ એ દેશમાં સ્ટાર્ટઅપ્સનો સામનો કરવા માટેનો મોટો પડકાર છે. અન્ય પડકારોમાં ભ્રષ્ટાચાર, દેવું સંપાદન અને અમલદારશાહી અસમર્થતા છે. એન્જલ ટેક્સ વગેરેને લઈને સ્ટાર્ટઅપ્સ પર પણ દબાણ છે.

એન્જલ ટેક્સ

- > એન્જલ ટેક્સ એ 30% ટેક્સ છે જે બહારના રોકાણકાર પાસેથી સ્ટાર્ટઅપને મળતા ભંડોળ પર લેવામાં આવે છે. આ કર 2012 માં મુખ્યત્વે મની લોન્ડરિંગ સામે લડવા માટે રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો. જો કે, આ ત્યારે જ લાદવામાં આવે છે જ્યારે સ્ટાર્ટઅપ્સને તેમના 'વાજબી બજાર મૂલ્ય' કરતાં વધુ નાણાં પ્રાપ્ત થાય છે.

ભારતમાં સ્ટાર્ટઅપ્સ

- > ભારતમાં હવે 38,756 થી વધુ સ્ટાર્ટઅપ્સ છે. ઉપરાંત, ભારત વિશ્વનો ત્રીજો સૌથી મોટો ટેક સ્ટાર્ટઅપ હબ છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - સ્માર્ટઅપ ગ્રાન્ટ્સની સ્થાપના સૌ પ્રથમ 2017 માં કરવામાં આવી હતી. છેલ્લા ચાર વર્ષમાં, HDFCએ 87 સ્ટાર્ટઅપ્સને ટેકો આપ્યો છે.
 - એન્જલ ટેક્સ એ 30% ટેક્સ છે જે બહારના રોકાણકાર પાસેથી સ્ટાર્ટઅપને મળતા ભંડોળ પર લેવામાં આવે છે. આ કર 2012 માં મુખ્યત્વે મની લોન્ડરિંગ સામે લડવા માટે રજૂ કરવામાં આવ્યો હતો.
 - ભારતમાં હવે 38,756 થી વધુ સ્ટાર્ટઅપ્સ છે. ઉપરાંત, ભારત વિશ્વનો ત્રીજો સૌથી મોટો ટેક સ્ટાર્ટઅપ હબ છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3

2. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- સરકાર દ્વારા ઈમર્જન્સી ક્રેડિટ લાઇન ગેરંટી યોજના (ECLGS)નો સમયગાળો 30 જૂન, 2021 સુધી વધારવામાં આવ્યો છે અને આતિથ્ય, મુસાફરી અને પર્યટન જેવા ક્ષેત્રોમાં તેનો વ્યાપ વધારવામાં આવ્યો છે.
 - નવેમ્બર, 2020માં, ECLGS 2.0માં સુધારા બાદ ટર્નઓવર કેપ દૂર કરવામાં આવી હતી.
 - ECLGS 3.0 હેઠળ આપવામાં આવતી લોન્સની મુદત 6 વર્ષ હશે, જેમાં 2 વર્ષના ગ્રેસ અવધિનો સમાવેશ થાય છે.
 - નેશનલ ક્રેડિટ ગેરંટી ટ્રસ્ટી કંપની (NCGTC) ની સ્થાપના 28 માર્ચ, 2014ના રોજ ભારતીય કંપની અધિનિયમ, 1956 હેઠળ ભારત સરકારના નાણાં મંત્રાલય હેઠળ ખાનગી મર્યાદિત કંપની તરીકે કરવામાં આવી હતી
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4
-
3. વર્લ્ડ ઈકોનોમિક આઉટલુક, 2021ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- વર્લ્ડ ઈકોનોમિક આઉટલુક, 2021 મુજબ નાણાકીય વર્ષ 2021 માં ભારતનો વિકાસ દર 12.5% હોવાનો અંદાજ છે.
 - આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય ભંડોળ(IMF) દ્વારા વર્લ્ડ ઈકોનોમિક આઉટલુક, 2021 નો અહેવાલ બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો
 - IMFએ 2021 અને 2022 ના વર્ષોમાં વિશ્વના વિકાસ દરની આર્થિક રિકવરી અનુક્રમે 6% અને 4.4% ની આગાહી કરી છે
 - આ IMFનો એક સર્વે છે જે સામાન્ય રીતે વર્ષમાં બે વાર એપ્રિલ અને ઓક્ટોબર મહિનામાં પ્રકાશિત થાય છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4
-
4. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- નાબાર્ડની સ્થાપના 12 જુલાઈ 1982 ના રોજ ભારતીય રિઝર્વ બેંક (RBI)ના કૃષિ ધિરાણ કાર્યોને સ્થાનાંતરિત કરીને અને અગાઉના કૃષિ પુનર્ધિરાણ અને વિકાસ નિગમ (ARDC) ના પુનઃફાઈનાન્સિંગ કામગીરી દ્વારા કરવામાં આવી હતી.
 - નાબાર્ડ નેશનલ બેન્ક ફોર એગ્રિકલ્ચર એન્ડ રૂરલ ડેવલપમેન્ટ એક્ટ, 1981 હેઠળ સ્થાપિત એક બંધારણીય સંસ્થા છે.
 - નાબાર્ડ ગ્રામીણ માળખાગત નિર્માણ માટે પુનર્ધિરાણ સુવિધા પ્રદાન કરે છે.
 - નાબાર્ડ સહકારી બેંકો અને પ્રાદેશિક ગ્રામીણ બેંકો (RRB) ને ઉચ્ચ-સ્તરની બેંકિંગ સુવિધાઓ વિકસાવવામાં અને તેમને કોર બેંકિંગ સોલ્યુશન-CBS પ્લેટફોર્મમાં એકીકૃત કરવામાં મદદ કરે છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

5. NFTના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- NFT એટલે Non-Fungible Tokens.
 - મુખ્ય ક્રિપ્ટોકરન્સી એક્સચેન્જોમાંનું એક, WazirXએ તાજેતરમાં NFT માટે ભારતનું પ્રથમ બજાર શરૂ કર્યું છે.
 - NFT એક ક્રિપ્ટોગ્રાફિક ટોકન છે. જો કે, ક્રિપ્ટોકરન્સીથી વિપરીત, NFT પરસ્પર વિનિમયક્ષમ નથી.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
-
6. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- 2021 માં, ભારત વિદેશી પોર્ટફોલિયોના રોકાણના સૌથી મોટા પ્રાપ્તકર્તા તરીકે ઉભરી આવ્યું છે. નાણાકીય વર્ષ 2020-21 માટે નેટ FPIનું રોકાણ 2.74 લાખ કરોડ રૂપિયા હતું.
 - વિદેશી પોર્ટફોલિયોના રોકાણમાં અન્ય દેશોના રોકાણકારો દ્વારા સિક્યોરિટીઝ અને સંપત્તિની ખરીદીનો સંદર્ભ આપવામાં આવે છે. આ મ્યુચ્યુઅલ ફંડ્સ, બોન્ડ્સ, શેર, વગેરે હોઈ શકે છે.
 - પોર્ટફોલિયો રોકાણને ટૂંક ગાળાના રોકાણ તરીકે જોવામાં આવે છે અને સીધા રોકાણને લાંબા ગાળાના રોકાણ તરીકે જોવામાં આવે છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
-
7. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- RXILનો અર્થ રીસીવેબલ એક્સચેન્જ ઓફ ઈન્ડિયા છે.
 - RXILની રચના 2016 માં થઈ હતી તે સ્મોલ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ ડેવલપમેન્ટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા (SIDBI) અને નેશનલ સ્ટોક એક્સચેન્જ ઓફ ઈન્ડિયા લિમિટેડ વચ્ચેનું સંયુક્ત સાહસ છે.
 - RXIL TReDS દ્વારા સંચાલિત છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
-
8. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
- પ્રીપેડ ચુકવણી સાધનો અથવા PPI એ એક સાધન છે કે જેના દ્વારા માલ અને સેવાઓ આવા સાધનોમાં સંગ્રહિત ભાવે ખરીદવામાં આવશે.
 - PPIમાં બાકી રકમની મર્યાદા હાલના 1 લાખ રૂપિયાથી વધારીને 2 લાખ રૂપિયા કરવામાં આવી.
 - RBI દ્વારા સંચાલિત સેન્ટ્રલાઈઝ્ડ પેમેન્ટ સિસ્ટમ (NEFT અને RTGS) ની સદસ્યતા સેન્ટ્રલ બેંક રેગ્યુલેટેડ પેમેન્ટ સિસ્ટમ ઓપરેટર્સ જેવી નોન-બેંકમાં ખોલવામાં આવશે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

9. વેપાર ધિરાણ વીમા અંગે માર્ગદર્શિકાના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ માર્ગદર્શિકા સામાન્ય વીમા કંપનીઓને નાણાકીય સંસ્થાઓ (મુખ્યત્વે લાઈસન્સવાળી બેંકો) ને વ્યવસાયિક વીમા કવચ પૂરા પાડવા માટે સક્ષમ બનાવશે.
2. આ કંપનીઓને વિદેશમાં તેમના જોખમોનું સંચાલન કરવામાં, વેપાર ધિરાણવાળા પોર્ટફોલિયોના સાથે સંકળાયેલ ચુકવણી ન કરનારા જોખમોનું સંચાલન કરવામાં અને નવા બજારોમાં પ્રવેશ મેળવવા માટે મદદ કરશે.
3. હવે નવા દિશાનિર્દેશો સાથે રજૂ કરાયેલ વેપાર ધિરાણ વીમો ખરીદદારોને માલ અને સેવાઓ માટે ચૂકવણી નહીં કરતા જોખમ સામે વ્યવસાયોને સુરક્ષિત કરશે.
4. આ માર્ગદર્શિકા અનુસાર, વ્યવસાયિક ધિરાણ વીમો વ્યવસાય અને રાજકીય જોખમોને પણ આવરી શકે છે. જો કે, રાજકીય જોખમનો વિકલ્પ ભારતની બહારના ખરીદદારો માટે જ ઉપલબ્ધ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

10. સરકારી સુરક્ષા અધિગ્રહણ કાર્યક્રમ, G-SAP 1.0ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તે નાણાકીય વર્ષ 2022 માં કેન્દ્ર અને રાજ્યો માટેના રૂણ લેવાના કુલ ખર્ચને ઘટાડવામાં પણ મદદ કરશે.
2. કાર્યક્રમ અંતર્ગત, સેન્ટ્રલ બેંક 1 ટ્રિલિયન (અથવા એક લાખ કરોડ રૂપિયા) ના સરકારી બોન્ડ ખરીદશે.
3. 25,000 કરોડ રૂપિયાની પહેલી ખરીદી 15 એપ્રિલ, 2021 ના રોજ કરવામાં આવશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

11. તાજેતરમાં કોણે ગ્રાહક આત્મવિશ્વાસ સૂચકાંક (Consumer Confidence Index) બહાર પાડ્યો છે?

- (A) SIDBI (B) NSO
(C) નીતિ આયોગ (D) RBI

12. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારતમાં ફુગાવાને બે મુખ્ય સૂચકાંકો, જેમ કે જથ્થાબંધ ભાવાંક સૂચકાંક અને ગ્રાહક ભાવ સૂચકાંકનો ઉપયોગ કરીને માપવામાં આવે છે.
2. ગ્રાહક ભાવ સૂચકાંક ગ્રાહક ચીજવસ્તુઓ અને સેવાઓ, જેમ કે ખોરાક, પરિવહન અને તબીબી સંભાળ બાસ્કેટના ભાવના ભારણના સરેરાશને માપે છે.
3. જથ્થાબંધ સ્તરના ભાવોના આધારે જથ્થાબંધ ભાવ સૂચકાંક માપવામાં આવે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

13. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય નિધિએ તાજેતરમાં જાહેરાત કરી હતી કે કોવિડ-19 કટોકટીના કારણે ભારતનું જીડીપી રેશિયો મુજબ દેવું 74% થી વધીને 90% થઈ ગયું છે. તે 2021 માં વધીને 99% થશે.
2. 1991 થી ભારતના જીડીપી રેશિયો મુજબ દેવું 70% રહ્યું છે.
3. ભારતમાં જાહેર દેવું એ કેન્દ્ર સરકારની કુલ જવાબદારી છે જે ભારતના સંચિત નિધિમાંથી ચૂકવવામાં આવે છે. સરકારી ખર્ચનો લગભગ એક ચતુર્થાંશ વ્યાજ ચુકવણી પર જાય છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

EUનો દક્ષિણપૂર્વ એશિયામાં સહયોગ

- યુરોપિયન યુનિયન (EU) એ દક્ષિણપૂર્વ એશિયામાં આબોહવા-મૈત્રીપૂર્ણ વિકાસને ટેકો આપવા માટે લાખો યુરો નાણાં આપવાનું નક્કી કર્યું છે.
- ડિસેમ્બર, 2020 માં, યુરોપિયન યુનિયન એસોસિયેશન ઓફ સાઉથઈસ્ટ એશિયન નેશન્સ 'આસિયાન' નું 'વ્યૂહાત્મક ભાગીદાર' બન્યું, ત્યારબાદ બંને પ્રાદેશિક જૂથોએ હવામાન પરિવર્તન નીતિને સહકારનું મહત્વપૂર્ણ ઘટક જાહેર કર્યું.

Back to Basics : દક્ષિણપૂર્વ એશિયા માટે EU સહાય

- **બહુપક્ષીય સહાય:**
 - યુરોપિયન યુનિયન એશિયન ક્ષેત્ર માટે વિકાસ સહાયનો સૌથી મોટો પ્રદાતા છે, અને પર્યાવરણીય સંબંધિત વિવિધ કાર્યક્રમો માટે લાખો યુરો પ્રદાન કરે છે.
 - આમાં 'એશિયા સ્માર્ટ ગ્રીન સિટીઝ' પહેલ માટે 5 મિલિયન યુરો અને જંગલના કાયદાને રોકવા માટેની 'વન કાયદો અમલીકરણ, ગવર્નન્સ અને ટ્રેડ ઈન આસિયાન' પહેલ માટે 5 મિલિયન યુરોનો સમાવેશ થાય છે.
- **વ્યક્તિગત મદદ:**
 - બહુપક્ષીય સહાયની સાથે, યુરોપિયન યુનિયન એશિયાના સભ્ય દેશો સાથે વ્યક્તિગત રૂપે કાર્યરત છે અને થાઈલેન્ડની બાયો-સફર્યુલર-ગ્રીન ઈકોનોમિક મોડેલ અને સિંગાપોરની ગ્રીન પ્લાન 2030 જેવી તેમની પર્યાવરણમિત્ર નીતિઓમાં મદદ કરશે.

દક્ષિણપૂર્વ એશિયામાં યુરોપિયન યુનિયનને સામનો કરવી પડતી સમસ્યાઓ

- દક્ષિણ પૂર્વ એશિયામાં યુરોપિયન સંઘનો સૌથી મોટો પડકાર એ પ્રદેશની પર્યાવરણીય નીતિઓ છે, કારણ કે આ ક્ષેત્ર હવામાન પલટાને લગતા વિવિધ પાસાઓમાં ખોટી દિશામાં જઈ રહ્યું છે.
- આબોહવા જોખમ સૂચકાંક 2020 મુજબ 1999 અને 2018 ની વચ્ચે હવામાન પરિવર્તનથી સૌથી વધુ અસરગ્રસ્ત પંદર દેશોમાંથી પાંચ એશિયાના દેશો હતા.

દક્ષિણપૂર્વ એશિયામાં કોલસાનો વપરાશ

- વર્ષ 2040 સુધીમાં, દક્ષિણ પૂર્વ એશિયાની ઊર્જા માંગમાં 60% વધારો થવાનો અંદાજ છે.
- અનુમાન મુજબ, વર્ષ 2030 સુધીમાં આસિયાન ક્ષેત્રમાં કોલસા આધારિત ઊર્જા કુદરતી ગેસને ઊર્જાના મુખ્ય સ્ત્રોતથી આગળ નીકળી જશે, અને વર્ષ 2040 સુધીમાં તે આ ક્ષેત્રના અંદાજિત Co2 ઉત્સર્જનમાં લગભગ 50% ફાળો આપશે.

- આંતરરાષ્ટ્રીય ઊર્જા એજન્સી (IEA) ના આંકડા અનુસાર, વર્ષ 2019 માં, દક્ષિણ પૂર્વ એશિયામાં લગભગ 332 મિલિયન ટન કોલસોનો વપરાશ થયો હતો, જે એક દાયકા અગાઉના વપરાશ કરતા લગભગ બમણો હતો.
- દક્ષિણ-પૂર્વ એશિયા ઊર્જા આઉટલુક 2019 અનુસાર, આ ક્ષેત્રમાં CO2 ઉત્સર્જનના લગભગ બે તૃતીયાંશ ભાગ અથવા લગભગ 2.4 ગીગાટોન વધારો ફાળો આપશે.

દક્ષિણપૂર્વ એશિયામાં યુરોપિયન યુનિયનના જોખમો

- **નિકાસકારોનો ગુસ્સો:**
 - જો યુરોપિયન યુનિયન આ ક્ષેત્રમાં કોલસાના ઉપયોગમાં કોઈ કડક પગલું ભરે છે, તો તેને કોલસાના મોટા નિકાસકારો, જેમ કે ચીન, ભારત અને ઓસ્ટ્રેલિયાના રોષનો સામનો કરવો પડી શકે છે.
- **નીતિ પ્રતિકાર:**
 - દક્ષિણ પૂર્વ એશિયામાં EUની હવામાન પરિવર્તન નીતિ પહેલાથી જ પ્રતિકારનો સામનો કરી રહી છે.
 - યુરોપિયન યુનિયન દ્વારા પામ તેલ પર લગાવાયેલા તબક્કાવાર પ્રતિબંધો વિરૂદ્ધ ગયા વર્ષે વર્લ્ડ ટ્રેડ ઓર્ગેનાઈઝેશનમાં ઈન્ડોનેશિયાએ કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી.
 - યુરોપિયન યુનિયનને દલીલ કરી છે કે પર્યાવરણની સુરક્ષા માટે આ નિયંત્રણો જરૂરી છે, જ્યારે વિશ્વના સૌથી મોટા પામ તેલ ઉત્પાદક ઈન્ડોનેશિયાના જણાવ્યા મુજબ આ પ્રતિબંધો ફક્ત સંરક્ષણવાદી છે.
 - વિશ્વનો બીજો સૌથી મોટો પામ તેલ ઉત્પાદક મલેશિયા યુરોપિયન યુનિયન સામે ઈન્ડોનેશિયાને સમર્થન આપી રહ્યું છે.
- **દંભના આક્ષેપો:**
 - યુરોપિયન યુનિયન માટે બીજી સમસ્યા એ છે કે જો તે દક્ષિણ-પૂર્વ એશિયામાં કોલસા આધારિત ઊર્જા પર વધુ ભાર મૂકે છે, તો તેના પર દંભી હોવાનો આરોપ લગાવી શકાય છે.
 - યુરોપિયન યુનિયનમાં સમાવિષ્ટ પોલેન્ડ અને ચેક રિપબ્લિક તેમની ઊર્જા જરૂરિયાતો માટે કોલસા આધારિત ઊર્જા પર નિર્ભર છે.
 - વર્ષ 2019 માં, વૈશ્વિક થર્મલ કોલસાની આયાતમાં દક્ષિણપૂર્વ એશિયા અને યુરોપ બંનેએ 11% યોગદાન આપ્યું હતું.

હવામાન પરિવર્તન અંગે આસિયાન દેશો સાથે ભારતનું સંકલન

- 2012માં, બંને દેશોએ 'નવીનીકરણીય ઊર્જાના ક્ષેત્રમાં આસિયાન-ભારત સહયોગ અંગે નવી દિલ્હી ઘોષણા' સ્વીકારી હતી.
- વાતાવરણમાં પરિવર્તનના ક્ષેત્રમાં અનુકૂલન અને શમન ટેકનોલોજીને પ્રોત્સાહિત કરવા પાયલોટ પ્રોજેક્ટ શરૂ કરવા માટે \$5 મિલિયન સાથે એશિયન ભારત-ગ્રીન ફંડની સ્થાપના વર્ષ 2007 માં કરવામાં આવી હતી.

- > IISC, બેંગ્લોર સાથે ભાગીદારી દ્વારા આસિયાન અને ભારત હવામાન પરિવર્તન અને જૈવવિવિધતા જેવા અનેક ક્ષેત્રોમાં સહયોગ કરી રહ્યા છે.

ભારત અને રશિયાના વિદેશ પ્રધાનોની બેઠક

- > ભારત અને રશિયા વચ્ચે સર્વસંમતિ વિકસાવવા માટે, બંને દેશોના વિદેશ પ્રધાનોએ એકબીજાની ચિંતાઓને લગતા વિવિધ મુદ્દાઓ પર ધ્યાન આપ્યું હતું.
- > આ મુદ્દાઓમાં સંરક્ષણ પુરવઠો, S-400 હવા સંરક્ષણ પ્રણાલી, અફઘાનિસ્તાનમાં ભારતની ભૂમિકા અને તાલિબાનની સંડોવણી અને કોરોના વાયરસ રસી પર સહયોગનો સમાવેશ થાય છે.

Back to Basics : રશિયાથી દૂર પૂર્વમાં આર્થિક તકો

- > તે રશિયાથી દૂર પૂર્વમાં વિશ્વના સૌથી મોટા તાજા પાણીના તળાવ બાયકલથી પેસિફિક મહાસાગર સુધી રશિયાના લગભગ એક તૃતીયાંશ ક્ષેત્રને આવરી લે છે.
- > જો કે આ પ્રદેશ પ્રાકૃતિક સંસાધનો જેવા કે ખનીજ, હાઈડ્રોકાર્બન, લાકડા અને માછલી વગેરેથી સમૃદ્ધ છે, તેમ છતાં તે આર્થિક રીતે ખૂબ ઓછો વિકસિત છે.
- > ભારતમાં ઉત્પાદનને પ્રોત્સાહન આપવા માટે ‘આત્મનિર્ભર ભારત’ અભિયાનનો લાભ લેવા.
- > ‘આંતરરાષ્ટ્રીય ઉત્તર-દક્ષિણ પરિવહન કોરિડોર’ દ્વારા કનેક્ટિવિટી સ્થાપિત કરવા.
- > ઈન્ટરનેશનલ નોર્થ-સાઉથ ટ્રાન્સપોર્ટ કોરિડોર (INSTC) એ સભ્ય દેશો વચ્ચે પરિવહન સહકારને પ્રોત્સાહન આપવાના હેતુથી ઈરાન, રશિયા અને ભારત દ્વારા સપ્ટેમ્બર 2000 માં સેન્ટ પીટર્સબર્ગમાં સ્થાપિત મલ્ટિ-મોડલ પરિવહન માર્ગ છે.

ચેન્નાઇ-વ્લાદિવોસ્ટોક ઇસ્ટર્ન મેરીટાઇમ કોરિડોર

- > તે આશરે 5,600 દરિયાઈ માઈલનો દરિયાઈ માર્ગ છે, જેનો હેતુ ભારત અને રશિયા વચ્ચે દ્વિપક્ષીય વેપાર વધારવાનો છે.
- > અવકાશ અને પરમાણુ ક્ષેત્રોમાં ભાગીદારી.

S-400 એર ડિફેન્સ સિસ્ટમ

- > બંને દેશો વચ્ચે S-400 એર ડિફેન્સ સિસ્ટમના વેચાણ સંબંધિત મુદ્દાઓ પર ચર્ચા કરવામાં આવી હતી.
- > S-400 ટ્રાયમ્ફ રશિયા દ્વારા રચાયેલ એક મોબાઈલ અને સપાટીથી હવાઈ મિસાઈલ સિસ્ટમ છે.
- > તે વિશ્વની સૌથી ખતરનાક લાંબા-અંતરની સપાટીથી હવા મિસાઈલ સિસ્ટમ છે, જેને યુ.એસ. દ્વારા વિકસિત ટર્મિનલ હાઈ અલ્ટ્રાટ્યુટ્યુડ એરિયા ડિફેન્સ સિસ્ટમ (THAAD) કરતા શ્રેષ્ઠ ગણવામાં આવે છે.
- > જોકે ભારત તેને ખરીદવા માટે ઉત્સુક છે, તેમ છતાં યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ દ્વારા દંડના કાયદા (CAATSA) હેઠળ પ્રતિસ્પર્ધીઓનો વિરોધ કરવા બદલ પ્રતિબંધો લાદવાનો ભય છે.

લશ્કરી જોડાણ અને ભારત-પ્રશાંત

■ લશ્કરી જોડાણ:

- > રશિયન વિદેશ પ્રધાને સ્પષ્ટ કર્યું કે રશિયા અને ચીન વચ્ચે દ્વિપક્ષીય સંબંધો હાલમાં ઘણા સારા છે, પરંતુ બંને દેશો કોઈપણ પ્રકારના સૈન્ય જોડાણ સ્થાપિત કરવા અંગે વિચારણા કરી રહ્યા નથી.
- > તેમણે ક્વાડ ગ્રૂપનો પણ ઉલ્લેખ કર્યો અને તેનો ઉલ્લેખ ‘એશિયન નાટો’ તરીકે કર્યો, જેનો વારંવાર ચીન ઉપયોગ કરે છે.
- > ક્વાડ, જે ભારત, અમેરિકા, જાપાન અને ઓસ્ટ્રેલિયા વચ્ચે અનૌપચારિક વ્યૂહાત્મક સંવાદ છે, તેનો હેતુ ‘મુક્ત, સ્વતંત્ર અને સમૃદ્ધ’ ભારત-પ્રશાંત ક્ષેત્રની ખાતરી કરવાનો છે.

■ ઈન્ડો-પેસિફિક:

- > રશિયા અને ભારત બંને ભારત-પ્રશાંત ક્ષેત્રમાં સ્થિરતા અને જોડાણ સ્થાપિત કરવા તરફ કામ કરી રહ્યા છે અને બંને દેશોએ એશિયામાં કોઈપણ પ્રકારનું ‘લશ્કરી જોડાણ’ સ્થાપિત ન કરવા વિનંતી કરી.
- > રશિયાએ આ ક્ષેત્રને ‘એશિયા પેસિફિક’ તરીકે ઓળખાવ્યું, જ્યારે ભારતે તેનો ઉલ્લેખ ‘ઈન્ડો-પેસિફિક’ તરીકે કર્યો.

■ અફઘાન શાંતિ:

- > બંને દેશોએ સ્પષ્ટ કર્યું કે અફઘાનિસ્તાનની શાંતિ મંત્રણાને લગતા વિવિધ હિસ્સેદારો વચ્ચે ‘સુમેળ’ સ્થાપિત કરવો મહત્વપૂર્ણ છે.
- > શાંતિ પ્રક્રિયા મૂળભૂત સિદ્ધાંતો પર આધારિત હોવી જોઈએ અને રાજકીય સમાધાનનો અર્થ સ્વતંત્ર, સાર્વભૌમ, સંયુક્ત અને લોકશાહી હોવો જોઈએ.
- > અફઘાનિસ્તાનમાં શાંતિ ડીલનો અંતિમ નિર્ણય દેશના તમામ રાજકીય, વંશીય અને ધાર્મિક જૂથોની ભાગીદારીને ધ્યાનમાં રાખીને લેવો જોઈએ. નહિંતર આ ઉકેલો સ્થિર અને સંતુલિત રહેશે નહીં.

■ તબીબી સહાયતા:

- > રશિયન ઈન્ડ ફોર ડાયરેક્ટ ઈન્વેસ્ટમેન્ટ વિવિધ ભારતીય ઉત્પાદકો સાથે રશિયન રસી ‘સ્પુટનિક વી’ ના 700 થી 750 મિલિયન ડોલર માટે કરાર કર્યો છે.
- > બંને મંત્રીઓએ રશિયામાં કોવાક્સિનના સંભવિત નિકાસ અંગે ચર્ચા કરી, જેને રશિયન નિષ્ણાતો દ્વારા ટૂંક સમયમાં મંજૂરી મળે તેવી સંભાવના છે.

ભારત-રશિયાના સંબંધો

■ રાજકીય:

- > ભારતના વડાપ્રધાન અને રશિયાના રાષ્ટ્રપતિ વચ્ચે વાર્ષિક શિબર બેઠક ભારત અને રશિયા વચ્ચેની વ્યૂહાત્મક ભાગીદારીમાં સર્વોચ્ચ સંસ્થાકીય સંવાદ મંત્રણા છે.

■ આર્થિક:

- > વર્ષ 2019-2020 માં ભારત અને રશિયા વચ્ચે 10.11 અબજ ડોલરનો કુલ દ્વિપક્ષીય વેપાર થયો હતો, જે ક્ષમતા કરતા ઘણો ઓછો છે. બંને દેશોએ 2025 સુધીમાં દ્વિપક્ષીય વેપારમાં 30 અબજ ડોલર સુધી પહોંચવાનું લક્ષ્ય રાખ્યું છે.

- સંરક્ષણ અને સુરક્ષા:
 - > બ્રહ્મોસ મિસાઇલ સિસ્ટમ, ભારતમાં SU-30 વિમાન અને T-90 ટાંકીનું ઉત્પાદન, તે બંને દેશો વચ્ચે વધતા સંરક્ષણ અને સુરક્ષા સંબંધનું એક ઉદાહરણ છે.
- પરમાણું શક્તિમાં સહયોગ:
 - > રશિયાના સહયોગથી ભારતમાં કુદાન કુલમ ન્યુક્લિયર પાવર પ્લાન્ટ (KKNPP) બનાવવામાં આવી રહ્યો છે.
- અવકાશ ક્ષેત્રે સહયોગ:
 - > ગગનયાન કાર્યક્રમમાં સહયોગ.

સમાન બહુપક્ષીય પ્લેટફોર્મ

- > બ્રિક્સ
- > રશિયા-ભારત-ચાઇના જૂથ (RIC)
- > શાંઘાઈ સહકાર સંસ્થા (SCO)
- > લશ્કરી કવાયત
- > અભ્યાસ-TSENTR
- > ઈન્દ્ર સૈન્ય વ્યાયામ-સંયુક્ત ટ્રાઇ સર્વિસ (આર્મી, નેવી, એરફોર્સ) કવાયત

આગળનો રસ્તો

- ભારત-પ્રશાંતમાં રશિયાનો સંબંધ:
 - > ભારતને ભારત-પ્રશાંતમાં રશિયાની વ્યસ્તતા વધારવાનું વિચારવું જોઈએ.
 - > આ ક્ષેત્રમાં રશિયાની સક્રિય ભાગીદારી ભારત-પ્રશાંતને ખરેખર 'સ્વતંત્ર અને સમાવિષ્ટ' બનાવવામાં ફાળો આપશે.
 - > ભારતીય વિદેશ નીતિમાં રશિયા-ભારત-ચીન જૂથની પ્રાધાન્યતા: ભારત રશિયા, ચીન અને ભારત વચ્ચે પરસ્પર ફાયદાકારક ત્રિપક્ષીય સહકારને પ્રોત્સાહન આપી શકે છે, જે ભારત અને ચીન વચ્ચેના અવિશ્વાસ અને મતભેદોને ઘટાડવામાં ફાળો આપી શકે છે.

આંતરરાષ્ટ્રીય કૂડ તેલના ભાવમાં ઘટાડો

- > આંતરરાષ્ટ્રીય કૂડ તેલના ભાવમાં તાજેતરના ઘટાડાએ છ મહિનાના વધારાને સ્થિર બનાવ્યો છે, જ્યારે દેશભરમાં પેટ્રોલ અને ડીઝલની કિંમતોમાં સતત વધારો જોવા મળ્યો છે.
- > માર્ચ, 2021 ની શરૂઆતમાં, બ્રેન્ટ કૂડનો ભાવ બેરલ દીઠ 63 ડોલરથી ઘટીને બેરલ દીઠ 70 US ડોલર પર ગયો.
- > WTI અને બ્રેન્ટ કૂડ ઓઈલના ભાવમાં થયેલા ફેરફારથી અન્ય પ્રકારના કૂડ તેલના ભાવ પણ પ્રભાવિત થાય છે.

Back to Basics : તેલ કિંમત

- > ઓર્ગેનાઇઝેશન ઓફ પેટ્રોલિયમ એક્સપોર્ટિંગ કન્ટ્રીઝ (OPEC) સામાન્ય રીતે તેલ ઉત્પાદક મંડળ તરીકે કૂડ તેલની કિંમત નક્કી કરે છે.
- > સાઉદી અરેબિયાનું નેતૃત્વ ઓપેક કરે છે જે વિશ્વમાં કૂડ તેલનો સૌથી મોટો નિકાસ કરનાર છે (વૈશ્વિક માંગના 10% નિકાસ કરે છે).

- > OPEC પાસે 13 દેશો (ઈરાન, ઈરાક, કુવૈત, સંયુક્ત આરબ અમીરાત, સાઉદી અરેબિયા, અલ્જેરિયા, લિબિયા, નાઈજીરિયા, ગેબોન, ઈક્વેટોરિયલ ગિની, રિપબ્લિક ઓફ કોંગો, અંગોલા અને વેનેઝુએલા) સભ્યો છે.
- > OPEC તેલનું ઉત્પાદન વધારીને, કિંમતોમાં ઘટાડો કરીને અને ઉત્પાદનમાં ઘટાડો કરીને કિંમતોમાં વધારો કરી શકે છે.
- > તેલની કિંમતો મુખ્યત્વે સ્વતંત્ર સ્પર્ધાને બદલે તેલ નિકાસ કરતા દેશોની નીતિઓ પર આધારીત છે.
- > તેલનું ઉત્પાદન ઘટાડવું અથવા તેલના કુવાઓ બંધ કરવું એ એક મુશ્કેલ નિર્ણય છે, કારણ કે તેને ફરીથી પ્રારંભ કરવો ખૂબ જ ખર્ચાળ અને જટિલ છે.
- > જો એક દેશ ઉત્પાદન કાપી નાખે અને બીજા દેશમાં આટલો ઘટાડો નહીં થાય તો તેને બજારનો હિસ્સો ગુમાવવો પડી શકે છે.
- > વૈશ્વિક તેલના ભાવ અને સપ્લાય વચ્ચે સંતુલન જાળવવા માટે ઓપેક રશિયા સાથે OPEC+ તરીકે કામ કરી રહ્યું છે.
- > વર્ષ 2016 માં, OPECએ અન્ય ઉચ્ચ તેલ નિકાસ કરનારા દેશો સાથે મળીને વધુ શક્તિશાળી એન્ટિટી બનાવી, જેનું નામ OPEC+ અથવા ઓપેક પ્લસ છે.
- > OPEC અને અન્ય દેશોનું જોડાણ, જેઓ OPEC+ તરીકે ઓળખાય છે, તે ટોચના તેલ નિકાસકારો છે, વર્ષ 2016 માં અસ્તિત્વમાં આવ્યા.

ભાવ ઘટાડા પાછળનું કારણ

- કોવિડ ચેપના કેસમાં ફરી વધારો થયો:
 - > કોવિડ-19 સંક્રમણના બીજા રાઉન્ડમાં સાથે મળીને OPEC+ દેશો દ્વારા કૂડ તેલનું ઉત્પાદન વધારવાના નિર્ણયને લીધે ભાવ ઘટાડા તરફ દોરી ગયા છે.
 - > OPEC+ દેશોએ જુલાઈથી કૂડ ઓઈલ ઉત્પાદનમાં દરરોજ 1.1 મિલિયન બેરલ વધારતા કૂડ ઓઈલ ઉત્પાદનના તબક્કાવાર કરવાના નિર્ણય પાછા ખેંચવાની ઘોષણા કરી હતી.
- પુરવઠા સુધારણા:
 - > માંગ વિના સપ્લાયમાં વધારો થવાને કારણે કૂડ ઓઈલના ભાવમાં ઘટાડો થયો છે, કારણ કે વૈશ્વિક મેક્રો આર્થિક પરિસ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને તેલ ઉત્પાદક દેશો માટે પુરવઠામાં ઘટાડો કરવો મુશ્કેલ હતો.
 - > U.Sના આંકડા મુજબ પેટ્રોલિયમ પેદાશોની માંગ ઓછી થઈ રહી છે અને ગેસોલિન ઉત્પાદનોની માંગ ઝડપથી વધી રહી છે, જે ચિંતાજનક પરિસ્થિતિ છે.
 - > અમેરિકન કૂડ તેલની ઉત્પાદન ક્ષમતા અગાઉના દિવસના 9.7 મિલિયન બેરલની સરખામણીએ દરરોજ લગભગ 11 મિલિયન બેરલ થઈ છે.

ભારત પર અસર**■ ચાલુ ખાતાની ખાધ:**

- > તેલના ભાવમાં ઘટાડાથી દેશની આયાત ઓછી થશે, જે ચાલુ ખાતાની ખાધ ઘટાડવામાં મદદ કરશે.
- > એક અનુમાન મુજબ કૂડ ઓઈલના ભાવમાં ડોલરના વધારાથી તેલ ખર્ચમાં દર વર્ષે આશરે 1.6 અબજ ડોલરનો વધારો થાય છે.
- > ભારત તેની 80% કૂડ ઓઈલ આવશ્યકતાની આયાત કરે છે.

■ કુગાવો:

- > કૂડ ઓઈલના ભાવમાં ઘટાડો (જે છેલ્લા કેટલાક મહિનાઓથી વધી રહ્યો છે) કુગાવાના ઘટાડા તરફ દોરી શકે છે.
- > નાણાકીય નીતિ સમિતિ દ્વારા નીતિ દર નિર્ધારિત કરવાનું આનાથી સરળ બનશે.

■ નાણાકીય સ્થિતિ:

- > જો તેલની કિંમતો આ રીતે સતત વધી રહી છે, તો સરકારને પેટ્રોલિયમ અને ડીઝલ પરના કરમાં ઘટાડો કરવાની ફરજ પડશે, જેનાથી મહેસૂલી ખોટ થઈ શકે છે. તેથી, ફિસ્કલ બેલેન્સ બગડી શકે છે.
- > મહેસૂલમાં ઘટાડાથી કેન્દ્રની વિભાગીય વેરાની આવકમાં રાજ્યોનો હિસ્સો અને માલ અને સેવાઓ કર (GST) ના માળખા હેઠળ રાજ્ય સરકારોને અપાયેલા વળતરને અસર થશે.

બ્રેન્ટ અને વેસ્ટ ટેક્સાસ મધ્યવર્તી**■ ઉદ્ભવ:**

- > ઉત્તર સમુદ્રમાં શેટલેન્ડ આઈલેન્ડ અને નોર્વે વચ્ચેના તેલ ક્ષેત્રોમાં બ્રેન્ટ કૂડ તેલનું ઉત્પાદન થાય છે.
- > વેસ્ટ કૂડ ઈન્ટરમીડિયેટ (WTI) તેલ ક્ષેત્ર મુખ્યત્વે યુ.એસ. ટેક્સાસ, લ્યુઈસિયાના અને ઉત્તર ડાકોટા ક્ષેત્રમાં સ્થિત છે.

■ હળવા અને મીઠા:

- > બ્રેન્ટ કૂડ તેલ અને WTI બંને હળવા અને મીઠા છે, પરંતુ અમેરિકન પેટ્રોલિયમ ઈન્સ્ટિટ્યૂટ-API નો બ્રેન્ટમાં થોડો વધારે હિસ્સો છે.
- > API એ કૂડ તેલ અથવા શુદ્ધ ઉત્પાદનોની ઘનતાનું સૂચક છે.
- > WTI માં બ્રેન્ટ (0.37%)ની તુલનામાં ઓછી સલ્ફર સામગ્રી (0.24%) હોય છે, અને તેને તુલનાત્મક રીતે 'સ્વીટ' કહેવામાં આવે છે.

■ બૈંચમાર્ક ભાવ:

- > OPEC દ્વારા ઉપયોગમાં લેવામાં આવતા બ્રેન્ટ કૂડ ઓઈલનો ભાવ બૈંચમાર્ક ભાવ છે, જ્યારે WTI કૂડ ઓઈલનો ભાવ US તેલના ભાવ માટેનો બૈંચમાર્ક છે.
- > ભારત મુખ્યત્વે OPEC દેશોમાંથી કૂડ તેલની આયાત કરે છે, તેથી બ્રેન્ટ ભારતમાં તેલના ભાવ માટેનું બૈંચમાર્ક છે.

■ માલવાહન ખર્ચ:

- > બ્રેન્ટ કૂડ તેલ માટે શિપિંગ ખર્ચ સામાન્ય રીતે ઓછા હોય છે, કારણ કે તે દરિયાની નજીક ઉત્પન્ન થાય છે, જેથી તે તરત જ માલવાહક જહાજમાં ભરી શકાય.

- > WTI શિપિંગ માટે વધુ ખર્ચ થાય છે કારણ કે તે લેન્ડફિલ્ડમાં ઉત્પન્ન થાય છે, જ્યાં સ્ટોરેજ સુવિધાઓ મર્યાદિત છે.

E9 શિક્ષણ પ્રધાનોની બેઠક યોજાશે

- > E9 દેશોના શિક્ષણ પ્રધાનોની બેઠકમાં શિક્ષણ રાજ્યમંત્રી સંજય ધોત્રે ઉપસ્થિત રહેશે. આ બેઠક નીચે આપેલ થીમ હેઠળ યોજવામાં આવશે.

■ થીમ: E9 પહેલ:

- > ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યાંક 4 તરફ પ્રગતિને વેગ આપવા માટે ડિજિટલ લર્નિંગને વધારવું (E9 initiative: Scaling up digital learning to accelerate progress towards Sustainable Development Goal 4)

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > આ બેઠક દરમિયાન નેતાઓ ડિજિટલ લર્નિંગ અને કુશળતા અંગે પહેલ શરૂ કરશે. આ પહેલનો ઉદ્દેશ્ય સીમાંત બાળકો અને યુવાનોને લક્ષ્ય બનાવવાનો છે. આ પહેલ મુખ્યત્વે 2020 વૈશ્વિક શિક્ષણ સભાના ત્રણ હેતુઓને વેગ આપશે. જે નીચે મુજબ છે:

1. શિક્ષકોને સહયોગ
2. કુશળતામાં રોકાણ
3. ડિજિટલ વિભાજન ઘટાડવું

- > યુનેસ્કો દ્વારા 2020 ની ગ્લોબલ એજ્યુકેશન મીટિંગનું આયોજન કરવામાં આવ્યું હતું. તેણે ઉચ્ચ કક્ષાના નેતાઓ અને નીતિ નિર્માતાઓ વચ્ચે વિનિમય માટે એક અનન્ય પ્લેટફોર્મ તરીકે સેવા આપી હતી.

E9 પહેલ

- > E9 નવ દેશોનું એક મંચ છે તે યુનેસ્કોની પહેલ 'બધા માટે શિક્ષણ' (Education for All) પ્રાપ્ત કરવા માટે બનાવવામાં આવી છે. E9 માં E એટલે કે શિક્ષણ અને '9' નવ સભ્ય દેશોનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે.

- > E9 પહેલના સભ્ય દેશો બ્રાઝિલ, બાંગ્લાદેશ, ચીન, ઈજિપ્ત, ઈન્ડોનેશિયા, ભારત, પાકિસ્તાન, મેક્સિકો અને નાઈજીરિયા છે. આ દેશો વિશ્વની અડધી વસ્તીનું પ્રતિનિધિત્વ કરે છે. વિશ્વના 70% સાક્ષર પુખ્ત વયના લોકો આ દેશોમાંથી છે.

- > E9 પહેલ નવી દિલ્હીમાં EFA સમિટમાં શરૂ કરવામાં આવી હતી. E9 પહેલ દેશો માટે શ્રેષ્ઠ વિનિમય પ્રયાસો, શિક્ષણ વગેરેથી સંબંધિત તેમના અનુભવોની ચર્ચા કરવા માટેનું એક મંચ છે.

- > E9ના સભ્યો જે G20 સભ્યો પણ છે—ભારત, ચીન, બ્રાઝિલ, ઈન્ડોનેશિયા અને મેક્સિકો.

- > મેક્સિકો એ OECD સભ્ય પણ છે.

- > 1993માં, વિશ્વના જીડીપીમાં E9 દેશોનો હિસ્સો માત્ર 5% હતો, જો કે, આજે તે વિશ્વના જીડીપીના 30% છે.

બધા માટે શિક્ષણ (Education for All)

- > તે યુનેસ્કો દ્વારા સંચાલિત વૈશ્વિક ચળવળ છે. તેનો હેતુ યુવાનો, બાળકો અને પુખ્ત વયના લોકોની શીખવાની જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરવાનો છે. આ પહેલ એપ્રિલ 2000માં દારકર ફ્રેમવર્ક (Darkar Framework) દ્વારા અપનાવવામાં આવી હતી.

લોન્ગી ગ્રીન (Longi Green) એ હાઇડ્રોજન માર્કેટમાં પ્રવેશ કર્યો

- > વિશ્વની સૌથી મોટી સોલર કંપની લોન્ગી ગ્રીન હાઇડ્રોજન માર્કેટમાં પ્રવેશ કરવા જઈ રહી છે.
- > લોન્ગી ગ્રીન એક ચીની કંપની છે જે સોલર પેનલ, વેફર અને સોલર સેલનું ઉત્પાદન કરે છે.
- > હાલમાં આવી ઘણી સોલર કંપનીઓ હાઇડ્રોજન માર્કેટમાં પ્રવેશ કરી રહી છે. કારણ કે હાઇડ્રોજન એ એક કાર્બન મુક્ત બળતણ છે જે પાણીના વિદ્યુત વિચ્છેદન દ્વારા ઉત્પન્ન કરી શકાય છે અને ત્યારબાદ સ્ટીલ મિલોને ઇલેક્ટ્રિક જનરેટર માટે સંગ્રહિત કરી શકાય છે.

Back to Basics : લોન્ગી ગ્રીન

- > લોન્ગી ગ્રીનની સ્થાપના 2000માં થઈ હતી. લોન્ગી ગ્રીનનું મુખ્ય મથક ચીનના શીઆન શહેરમાં છે. લોન્ગી ગ્રીનના ભારત, મલેશિયા અને ચીનમાં પ્લાન્ટ છે. 2019 માં, લોન્ગી ગ્રીન 300 મેગાવોટનું મોનોક્રિસ્ટલાઇન પીવી ઉત્પાદનો ભારત લાવ્યા.

ભારતમાં હાઇડ્રોજન માર્કેટ

- > ભારતમાં હાઇડ્રોજન માર્કેટની કિંમત 50 મિલિયન અમેરિકન ડોલર છે. 2025 સુધીમાં તે 81 મિલિયન ડોલર પર પહોંચવાનો અંદાજ છે. ભારતમાં હાઇડ્રોજન રિફાઇનિંગ ઉદ્યોગમાં હાઇડ્રોજનનો મોટો ઉપયોગ છે. અહીં, હાઇડ્રોજનનો ઉપયોગ ક્રૂડ તેલને સુધારવા માટે થાય છે.
- > ભારત સ્વચ્છ ઈંધણ તરફ આગળ વધી રહ્યું છે તેમ છતાં, ઉચ્ચ પરિવહન અને ઊંચા સ્ટોરેજ ખર્ચ એ દેશમાં હાઇડ્રોજન માર્કેટના વિકાસમાં અવરોધ છે. જો કે, ઊભરતી લિક્વિડ ઓર્ગેનિક હાઇડ્રોજન કેરિયર ટેકનોલોજી (LOHC) હાઇડ્રોજનના સંગ્રહ અને પરિવહનને સરળ બનાવશે.

લિક્વિડ ઓર્ગેનિક હાઇડ્રોજન કેરિયર (LOHC)

- > તે કાર્બનિક સંયોજનો છે જે રાસાયણિક પ્રતિક્રિયાઓ દ્વારા હાઇડ્રોજનને શોષી લે છે અને મુક્ત કરે છે. આમ, LOHC હાઇડ્રોજન સંગ્રહ અને પરિવહન માટે આદર્શ છે.
- > 2020 માં, જાપને LOHCનો ઉપયોગ કરીને વિશ્વમાં પ્રથમ આંતરરાષ્ટ્રીય હાઇડ્રોજન સપ્લાય ચેઇન બનાવી હતી.

બ્રિક્સ નાણાં પ્રધાનોની બેઠક, 2021

- > ભારતે તાજેતરમાં બ્રિક્સના નાણાં પ્રધાનોની બેઠકનું આયોજન કર્યું હતું. 2021 માં ભારતની અધ્યક્ષતામાં બ્રિક્સની આ પહેલી બેઠક હતી. 2021 બ્રિક્સના અધ્યક્ષ તરીકે, ભારતનું લક્ષ્ય આંતર-બ્રિક્સ સહકારને સાતત્ય, એકત્રીકરણ અને સંમતિના આધારે મજબૂત કરવા પર કેન્દ્રિત કરવાનું છે.

Back to Basics : સભા દરમિયાન ચર્ચા

- બેઠક દરમિયાન નેતાઓ દ્વારા નીચેની ચર્ચાઓ કરવામાં આવી:
- > COVID-19 રોગચાળા માટે વૈશ્વિક આર્થિક દૃષ્ટિકોણ અને પ્રતિસાદ
- > ન્યુ ડેવલોપમેન્ટ બેંક પ્રવૃત્તિઓ
- > સામાજિક ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ધિરાણ
- > ડિજિટલ તકનીકોનો ઉપયોગ
- > કસ્ટમ સંબંધિત મુદ્દાઓ પર સહયોગ
- > આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય ભંડોળ સુધારણા
- > નાણાકીય સમાવેશન
- > SME માટે ફિન્ટેક
- > બ્રિક્સ બોન્ડ ફંડ
- > બ્રિક્સ રેપિડ માહિતી સુરક્ષા ચેનલ

બ્રિક્સની ચર્ચાની તરીકે ભારત

- > વર્ષ 2021 માટે ભારત બ્રિક્સ બેઠકનું આયોજન કરશે. 2021 બ્રિક્સ સમિટ જૂથની તેરમી શિખર બેઠક છે.
- > આ ત્રીજી વખત છે જ્યારે ભારત બ્રિક્સ સમિટનું આયોજન કરી રહ્યું છે.
- > અગાઉ ભારતે 2012 અને 2016 માં બ્રિક્સ સમિટનું આયોજન કર્યું હતું.

2021 બ્રિક્સ સમિટ

- 2021 બ્રિક્સ સમિટ ત્રણ મુખ્ય સ્તંભો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે. તેઓ નીચે મુજબ છે:
- > રાજકીય અને સુરક્ષા
- > સમિટમાં બહુપક્ષીય સિસ્ટમના સુધારણા અને આતંકવાદ સામેના સહયોગની ચર્ચા કરવામાં આવશે
- > આર્થિક અને નાણાકીય સંબંધો
- > બ્રિક્સ આર્થિક ભાગીદારી વ્યૂહરચના 2020-25 લાગુ કરવામાં આવશે
- > નવીનતા સહકાર
- > ડિજિટલ આરોગ્ય અને પરંપરાગત દવા
- > સાંસ્કૃતિક અને લોકોથી લોકોના સંબંધો

બ્રિક્સ

- > બ્રિક્સમાં બ્રાઝિલ, રશિયા, ભારત, ચીન અને દક્ષિણ આફ્રિકા શામેલ છે.

- > પ્રથમ બ્રિક્સ સમિતિ રશિયામાં વર્ષ 2009 માં યોજાઈ હતી.
- > 2010 માં, દક્ષિણ આફ્રિકા બ્રિક્સ જૂથમાં જોડાયો, અગાઉ આ જૂથને બ્રિક કહેવામાં આવતું હતું.
- > તેની પાસે વૈશ્વિક વસ્તીના 40% થી વધુ અને વૈશ્વિક જીડીપીના 25% જેટલા છે.
- > 2020 માં, બ્રિક્સ ન્યૂ ડેવલપમેન્ટ બેંકે 1 અબજ ડોલરની મંજૂરી આપી.

ભારત-જાપાને શૈક્ષણિક અને સંશોધન સહયોગ માટે MOU પર હસ્તાક્ષર કર્યા

- > કેન્દ્રીય મંત્રીમંડળે તાજેતરમાં ભારત અને જાપાન વચ્ચે સમજૂતી પત્ર પર હસ્તાક્ષરને મંજૂરી આપી છે. જાપાનની ક્યોટો યુનિવર્સિટી હેઠળ કાર્યરત રાષ્ટ્રીય વાતાવરણીય સંશોધન પ્રયોગશાળા (NARL) અને સસ્ટેનેબલ હ્યુમનરિસ્કિયર માટેના સંશોધન સંસ્થા વચ્ચે MOU પર હસ્તાક્ષર થયા છે.

Back to Basics : MOUના ઉદ્દેશો

- > આ MOUના મુખ્ય ઉદ્દેશો નીચે મુજબ છે.
- > આ MOU મુજબ NARL અને રિશ ટેકનોલોજી, વાતાવરણીય વિજ્ઞાન, સહયોગી વૈજ્ઞાનિક પ્રયોગો અને અન્ય અભ્યાસના ક્ષેત્રમાં તેમનો સહયોગ ચાલુ રાખશે.
- > તેઓ વૈજ્ઞાનિક સામગ્રી, માહિતી, પ્રકાશનો, વિદ્યાર્થીઓ, ફેકલ્ટી સભ્યો અને સંશોધકોનું પણ વિનિમય કરશે.
- > આ MOUથી જાપાનમાં સેન્ટ્રલ અને અપર વાતાવરણીય રડાર્સ, મેસોસ્ફિયર-સ્ટ્રેટોસ્ફિયર-ટ્રોપોસ્ફિયર રડાર, ઈક્વેટોરિયલ વાતાવરણીય રડાર જેવી સુવિધાઓનો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી મળશે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > NARL અને RISH 2008 થી સાથે કામ કરી રહ્યા છે. આ એમઓયુ 2008 માં ઔપચારિક કરવામાં આવ્યું હતું અને 2013 માં તેનું નવીકરણ કરવામાં આવ્યું હતું. નવેમ્બર, 2020માં, NARL અને રિશે નવી માર્ગદર્શિકા હેઠળ સહયોગી સંશોધનને પ્રોત્સાહન આપવા માટે એક નવો એમઓયુ પર હસ્તાક્ષર કર્યા.

ઇન્ડો-જાપાન

- > ભારત અને જાપાન વાર્ષિક 2 + 2 વાટાઘાટોનું આયોજન કરે છે. અમેરિકા પછી જાપાન બીજો દેશ છે કે જેની સાથે ભારતનું આવા સંવાદનું જોડાણ છે.
- > ભારત જાપાનમાં પેટ્રોલિયમ ઉત્પાદનો, રસાયણો વગેરેની નિકાસ કરે છે.
- > ભારત જાપાનથી પરિવહન, મશીનરી, આયર્ન અને સ્ટીલ, ઈલેક્ટ્રોનિક સામાન વગેરેની આયાત કરે છે.

- > જાપાનનું ભારતમાં સીધું વિદેશી રોકાણ મુખ્યત્વે વિદ્યુત ઉપકરણો, ઓટોમોબાઇલ્સ, ટેલિકમ્યુનિકેશન્સ, ફાર્માસ્યુટિકલ્સ ક્ષેત્રે છે.
- > જાપાને દિલ્હી-મુંબઈ ઔદ્યોગિક કોરિડોરમાં 90 અબજ ડોલરનું રોકાણ કર્યું છે અને તે ઔદ્યોગિક ઉદ્યાનો, નવા શહેરો, બંદરો અને એરપોર્ટ સ્થાપિત કરશે.
- > જાપાન ભારતને પરમાણુ રિએક્ટર અને પરમાણુ ટેકનોલોજી પ્રદાન કરે છે.

જોર્ડન કટોકટી

- > જોર્ડન એક બંધારણીય રાજ્ય છે જે બંધારણીય રાજાશાહી હેઠળ શાસન કરે છે. એકલ રાજ્ય તે રાજ્ય છે કે જે એકલ એન્ટિટી તરીકે નિયંત્રિત છે જ્યાં કેન્દ્ર સરકાર આખરે સર્વોચ્ચ છે. બંધારણીય રાજાશાહીમાં, કોઈ સમ્રાટ (શાસક અથવા રાજા) લેખિત અથવા અલિખિત બંધારણ મુજબ અધિકારનો ઉપયોગ કરે છે.

Back to Basics : જોર્ડન કટોકટી વિશે

- > પૂર્વ કાઉન પ્રિન્સ હમઝાહ તાજેતરમાં જ નજરકેદ હેઠળ હતો. તે કિંગ અબ્દુલ્લાનો સાવકો ભાઈ છે. હમઝા પર રાષ્ટ્રીય સુરક્ષાને નબળી પાડવાનો આરોપ હતો.
- > આ એટલા માટે હતું કારણ કે તે આદિજાતિ નેતાઓ સાથેની બેઠકોમાં ભાગ લેતા હતા, જેમણે શાસક સમ્રાટની ખુલ્લેઆમ ટીકા કરી હતી.
- > જોર્ડનની સરકારના જણાવ્યા મુજબ રાજકીય બળવાથી દેશને અસ્થિર કરવાની કોશિશ કરવામાં આવી હતી. સરકારનું એમ પણ કહેવું છે કે વિદેશી સંસ્થાઓએ પણ આ બેઠકમાં ભાગ લીધો હતો.

જોર્ડનમાં સ્થિરતાનું મહત્વ

- > જોર્ડનનું નિર્માણ પ્રથમ વિશ્વ યુદ્ધ પછી કરવામાં આવ્યું હતું. વિશ્વના એક ભાગમાં તે દાયકાઓથી સ્થિર છે જે સંઘર્ષ અને રાજકીય અનિશ્ચિતતાનો શિકાર છે. અખાત અને પશ્ચિમી દેશોના જણાવ્યા મુજબ જોર્ડન એક વ્યૂહાત્મક ભાગીદાર છે, જેના પર પ્રદેશમાં વધુ રાજકીય ઉદ્દેશો માટે વિશ્વાસ કરી શકાય છે. આ ક્ષેત્રમાં આતંકવાદ સામેની લડત માટે જોર્ડનની ગુપ્તચર પ્રણાલીનો ટેકો ખૂબ મહત્વનો છે. આ ક્ષેત્રના સંઘર્ષોમાં સીરિયન કટોકટી, ઈઝરાઈલ-પેલેસ્ટાઈન સંઘર્ષ વગેરેનો સમાવેશ થાય છે, જોર્ડન યુદ્ધગ્રસ્ત વિસ્તારોના શરણાર્થીઓ માટે સારા યજમાન તરીકે સેવા આપી શકે છે. આજે, શરણાર્થીઓ જોર્ડનની અડધી વસ્તી બનાવે છે.
- > 2003 માં ઈરાક પર યુ.એસ.ના આક્રમણ દરમિયાન જોર્ડને ઈરાકથી આવેલા શરણાર્થીઓને આવકાર્યા હતા.હવે તે સીરિયાથી 10 મિલિયન શરણાર્થીઓનું આયોજન કરે છે.
- > ઈઝરાઈલ અને પેલેસ્ટાઈન વચ્ચે ભાવિ શાંતિના સોદા માટે જોર્ડન અત્યંત મહત્વનું છે.

પ્રાદેશિક શક્તિઓ સાથે જોડના સંબંધો

- > જોડને શરૂઆતમાં યુ.એસ. સાથે અને સંયુક્ત આરબ અમીરાત અને સાઉદી અરેબિયાની સુન્ની મુસ્લિમ શક્તિઓ સાથે ગારૂ સંબંધો જાળવી રાખ્યા હતા. આ સાથે તેઓ ઈરાનના શિયાઓ વિરૂદ્ધ ઊભા છે.
- > 1994 માં, જોડને ઈઝરાઈલ સાથે શાંતિ કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા અને ત્યારથી બંને દેશો રાજદ્વારી સંબંધો જાળવી રહ્યા છે જો કે, સાઉદી-યુએઈ દ્વારા 2017 માં કતાર દ્વારા કરવામાં આવેલી નાકાબંધી પછી ઘર્ષણ શરૂ થયું હતું.
- > સાઉદી અને યુએઈએ કતારવાદી જૂથો સાથેના તેના સંબંધ માટે કતારને સજા કરવાનો પ્રયાસ કર્યો હતો. જોડને પણ કતાર સાથેના તેના સંબંધોને કાપી નાખ્યા હતા.
- > જો કે, તેણે કતાર સાથે સૌહાર્દપૂર્ણ સંબંધો જાળવી રાખ્યા હતા. તેણે કતાર તરફથી આર્થિક સહાય પણ સ્વીકારી. જેને પગલે જોડને અને સાઉદી અરેબિયા અને આ ક્ષેત્રમાં તેના સાથી દેશો વચ્ચે તણાવ સર્જાયો હતો.
- > જોડને પણ તુર્કી સાથે મજબૂત સંબંધ જાળવવા માટે ટીકાઓનો સામનો કરવો પડ્યો હતો.
- > યુએઈએ ઈઝરાઈલ સાથેના સંબંધોને સામાન્ય બનાવ્યા પછી, પ્રદેશના સંયોજક તરીકે જોડની ભૂમિકા ઓછી થઈ છે.

યુ.એસ. નેવી દ્વારા હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્રમાં 'ફ્રીડમ ઓફ નેવિગેશન ઓપરેશન' યોજાયું

- > યુએસ નેવીએ તાજેતરમાં લક્ષદ્વીપ નજીક હિંદ મહાસાગર વિસ્તારમાં 'ફ્રીડમ ઓફ નેવિગેશન ઓપરેશન' હાથ ધર્યું હતું. આ કામગીરી દરમિયાન, અમેરિકન યુદ્ધ જહાજ ભારતની પરવાનગી વિના ભારતના વિશેષ આર્થિક ક્ષેત્ર (EEZ) માં પ્રવેશ્યું હતું. ભારતીય EEZમાં પ્રવેશતું યુદ્ધ જહાજ એ આર્લેંગ બર્ક-વર્ગનું માર્ગદર્શિત મિસાઈલ ડિસ્ટ્રોયર યુએસએસ જહોન પોલ જોન્સ હતું.

Back to Basics : સમુદ્રના કાયદાનું સંયુક્ત રાષ્ટ્ર સંમેલન (UNCLOS)

- > UNCLOS અનુસાર, દેશો સ્પેશિયલ ઈકોનોમિક ઝોનનો ઉપયોગ કરતા વહાણોને રોકી શકતા નથી. જો કે, ભારતીય કાયદા મુજબ, કોઈપણ વિદેશી સૈન્યને ભારતના વિશેષ આર્થિક ક્ષેત્ર (EEZ)માં કોઈ પ્રવૃત્તિ કરવા પહેલાં જાણ કરવી જોઈએ.

અમેરિકન દષ્ટિકોણ

- > યુ.એસ. સરકારે કહ્યું કે યુ.એસ. સૈન્ય દૈનિક ધોરણે ભારત-પ્રશાંત ક્ષેત્રમાં કાર્યરત છે. આવી તમામ કામગીરી આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદા અનુસાર કરવામાં આવી છે. વળી, અમેરિકન સરકારે કહ્યું હતું કે, અમેરિકન સૈન્ય ભવિષ્યમાં પણ આવા કામગીરી ચાલુ રાખશે.

હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્રમાં 'ફ્રીડમ ઓફ નેવિગેશન ઓપરેશન'

- > યુ.એસ. સંરક્ષણ વાર્ષિક ફ્રીડમ ઓફ નેવિગેશન અહેવાલ પ્રકાશિત કરે છે.
- > આ અહેવાલ મુજબ, દરિયાકાંઠાના દેશો દ્વારા અતિશય દરિયાઈ દાવાઓ નેવિગેશન અને ઓવરફ્લાઈટની સ્વતંત્રતાને પ્રતિબંધિત કરે છે. તે સમુદ્રના કાયદેસર ઉપયોગો પર પણ પ્રતિબંધ લાવે છે.
- > આ દાવા નિયમનો અને કાયદા દ્વારા કરવામાં આવ્યા છે જે આંતરરાષ્ટ્રીય UNCLOS સાથે અસંગત છે.
- > આ અહેવાલ મુજબ ભારત 21 અન્ય દેશોમાં શામેલ છે જ્યાં યુ.એસ. સૈન્યએ દાવાઓને પડકાર્યા હતા. અન્ય દેશોમાં પાકિસ્તાન, ચીન, સાઉદી અરેબિયા, બાંગ્લાદેશ, રશિયા, માલદીવ છે.
- > ફ્રીડમ ઓફ નેવિગેશન એક આંતરરાષ્ટ્રીય કાયદો છે, જે મુજબ સાર્વભૌમ રાજ્યના ધ્વજવહાત જહાજો અન્ય રાજ્યોમાં દખલ ન કરે.

ભારત મહાસાગરમાં અમેરિકન 'ફ્રીડમ ઓફ નેવિગેશન'**અભિયાન અંગે કેમ ચિંતિત છે?**

- > વિકસિત વિશ્વ તેની સ્વતંત્રતા વધારવા માટે તેની સ્વતંત્રતા વધારવામાં રસ ધરાવે છે.
- > બીજી તરફ, વિકાસશીલ દેશો તેમના ઓફશોર સંસાધનો અને તેમની સ્વતંત્રતાનું રક્ષણ કરવા માગે છે. ભારત વિકાસશીલ રાષ્ટ્ર હોવાને કારણે તેના EEZને સંપૂર્ણ રીતે શોધવાનું બાકી છે. અને આ રીતે, ભારત તેના EEZને બચાવવાની રૂચિ ધરાવે છે.
- > ભારત મહાસાગરના ક્ષેત્રમાં અમેરિકન ફ્રીડમ ઓફ નેવિગેશન અભિયાન અંગે ચિંતા કરે છે તે આ એક મુખ્ય કારણ છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. આબોહવા જોખમ સૂચકાંક 2020 મુજબ 1999 અને 2018 ની વચ્ચે હવામાન પરિવર્તનથી સૌથી વધુ અસરગ્રસ્ત પંદર દેશોમાંથી પાંચ એશિયાના દેશો હતા.
 2. વર્ષ 2040 સુધીમાં, દક્ષિણ પૂર્વ એશિયાની ઉર્જા માંગમાં 60% વધારો થવાનો અંદાજ છે.
 3. અનુમાન મુજબ, વર્ષ 2030 સુધીમાં આસિયાન ક્ષેત્રમાં કોલસા આધારિત ઉર્જા કુદરતી ગેસને ઉર્જાના મુખ્ય સ્ત્રોતથી આગળ નીકળી જશે, અને વર્ષ 2040 સુધીમાં તે આ ક્ષેત્રના અંદાજિત CO2 ઉત્સર્જનમાં લગભગ 50% ફાળો આપશે
 4. IISC, બેંગ્લોર સાથે ભાગીદારી દ્વારા આસિયાન અને ભારત હવામાન પરિવર્તન અને જૈવવિવિધતા જેવા અનેક ક્ષેત્રોમાં સહયોગ કરી રહ્યા છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

2. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઈન્ટરનેશનલ નોર્થ-સાઉથ ટ્રાન્સપોર્ટ કોરિડોર (INSTC) એ સભ્ય દેશો વચ્ચે પરિવહન સહકારને પ્રોત્સાહન આપવાના હેતુથી ઈરાન, રશિયા અને ભારત દ્વારા સપ્ટેમ્બર 2000 માં સેન્ટ પીટર્સબર્ગમાં સ્થાપિત મલ્ટિ-મોડલ પરિવહન માર્ગ છે.

2. ચેન્નાઈ-વ્લાદિવોસ્ટોક ઈસ્ટર્ન મેરીટાઇમ કોરિડોર આશરે 5,600 દરિયાઈ માઈલનો દરિયાઈ માર્ગ છે, જેનો હેતુ ભારત અને રશિયા વચ્ચે દ્વિપક્ષીય વેપાર વધારવાનો છે.

3. S-400 ટ્રાયમ્ફ રશિયા દ્વારા રચાયેલ એક મોબાઈલ અને સપાટીથી હવાઈ મિસાઈલ સિસ્ટમ છે.

4. બ્રહ્મોસ મિસાઈલ સિસ્ટમ, ભારતમાં SU-30 વિમાન અને T-90 ટેન્કનું ઉત્પાદન, તે બંને દેશો ભારત અને રશિયા વચ્ચે વધતા સંરક્ષણ અને સુરક્ષા સંબંધનું એક ઉદાહરણ છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

3. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઓર્ગનાઈઝેશન ઓફ પેટ્રોલિયમ એક્સપોર્ટિંગ કન્ટ્રીઝ (OPEC) સામાન્ય રીતે તેલ ઉત્પાદક મંડળ તરીકે કૂડ તેલની કિંમત નક્કી કરે છે.

2. OPEC તેલનું ઉત્પાદન વધારીને, કિંમતોમાં ઘટાડો કરીને અને ઉત્પાદનમાં ઘટાડો કરીને કિંમતોમાં વધારો કરી શકે છે.

3. તેલની કિંમતો મુખ્યત્વે સ્વતંત્ર સ્પર્ધાને બદલે તેલ નિકાસ કરતા દેશોની નીતિઓ પર આધારિત છે.

4. વર્ષ 2016 માં, ઓપેકએ અન્ય ઉચ્ચ તેલ નિકાસ કરનારા દેશો સાથે મળીને વધુ શક્તિશાળી એન્ટિટી બનાવી, જેનું નામ OPEC+ અથવા ઓપેક પ્લસ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

4. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. E9 પહેલ બેઠકની થીમ ટકાઉ વિકાસ લક્ષ્યાંક 4 તરફ પ્રગતિને વેગ આપવા માટે ડિજિટલ લર્નિંગને વધારવું છે

2. E9 નવ દેશોનું એક મંચ છે તે યુનેસ્કોની પહેલ 'બધા માટે શિક્ષણ' (Education for All) પ્રાપ્ત કરવા માટે બનાવવામાં આવી છે.

3. E9 પહેલના સભ્ય દેશો બ્રાઝીલ, બાંગ્લાદેશ, ચીન, ઈજિપ્ત, ઈન્ડોનેશિયા, ભારત, પાકિસ્તાન, મેક્સિકો અને નાઈજીરિયા છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

5. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. લોન્ગી ગ્રીન એક ચીની કંપની છે જે સોલર પેનલ, વેફર અને સોલર સેલનું ઉત્પાદન કરે છે.

2. લોન્ગી ગ્રીનની સ્થાપના 2000માં થઈ હતી.

3. લોન્ગી ગ્રીનનું મુખ્ય મથક ચીનના શીઆન શહેરમાં છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

6. બ્રિક્સ સમિતિના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. વર્ષ 2021 માટે ભારત બ્રિક્સ બેઠકનું આયોજન કરશે. 2021 બ્રિક્સ સમિતિ જૂથની તેરમી શિખર બેઠક છે.

2. અગાઉ ભારતે 2012 અને 2016 માં બ્રિક્સ સમિતિનું આયોજન કર્યું હતું.

3. પ્રથમ બ્રિક્સ સમિતિ રશિયામાં વર્ષ 2009 માં યોજાઈ હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

7. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ભારત અને જાપાન વાર્ષિક 2 + 2 વાટાઘાટોનું આયોજન કરે છે. અમેરિકા પછી જાપાન બીજો દેશ છે કે જેની સાથે ભારતનું આવા સંવાદનું જોડાણ છે.

2. ભારત જાપાનમાં પેટ્રોલિયમ ઉત્પાદનો, રસાયણો વગેરેની નિકાસ કરે છે.

3. ભારત જાપાનથી પરિવહન, મશીનરી, આયર્ન અને સ્ટીલ, ઈલેક્ટ્રોનિક સામાન વગેરેની આયાત કરે છે.

4. જાપાનનું ભારતમાં સીધું વિદેશી રોકાણ મુખ્યત્વે વિદ્યુત ઉપકરણો, ઓટોમોબાઈલ્સ, ટેલિકમ્યુનિકેશન્સ, ફાર્માસ્યુટિકલ્સ ક્ષેત્રે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

8. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. જોર્ડનનું નિર્માણ પ્રથમ વિશ્વ યુદ્ધ પછી કરવામાં આવ્યું હતું.
2. 1994 માં, જોર્ડને ઈઝરાઈલ સાથે શાંતિ કરાર પર હસ્તાક્ષર કર્યા હતા અને ત્યારથી બંને દેશો રાજદ્વારી સંબંધો જાળવી રહ્યા છે.
3. જોર્ડન એક બંધારણીય રાજ્ય છે જે બંધારણીય રાજાશાહી હેઠળ શાસન કરે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

9. 'ફ્રીડમ ઓફ નેવિગેશન ઓપરેશન'ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. યુએસ નેવીએ તાજેતરમાં લક્ષદ્વીપ નજીક હિંદ મહાસાગર વિસ્તારમાં 'ફ્રીડમ ઓફ નેવિગેશન ઓપરેશન' હાથ ધર્યું હતું.
2. આ કામગીરી દરમિયાન, અમેરિકન યુદ્ધ જહાજ ભારતની પરવાનગી વિના ભારતના વિશેષ આર્થિક ક્ષેત્ર (EEZ) માં પ્રવેશ્યું હતું.
3. ભારતીય EEZમાં પ્રવેશતું યુદ્ધ જહાજ એ આર્લેંગ બર્ક-વર્ગનું માર્ગદર્શિત મિસાઈલ ડિસ્ટ્રોયર યુએસએસ જહોન પોલ જોન્સ હતું.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

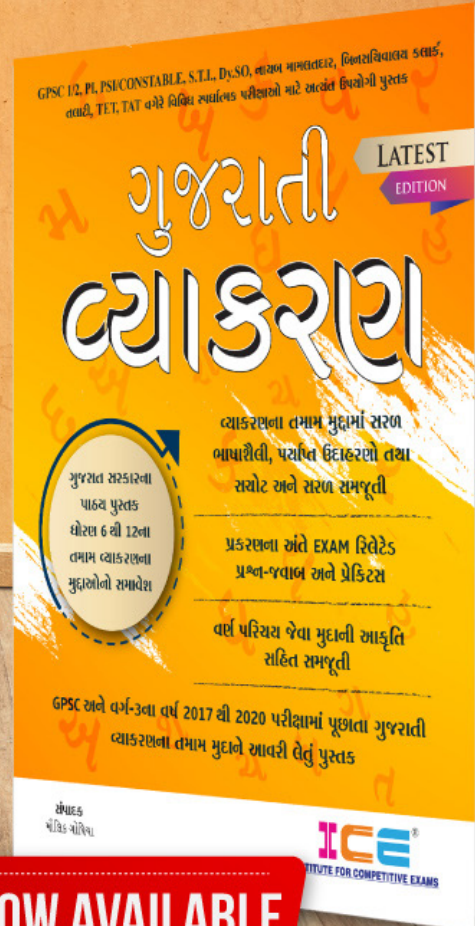
GPSC, PSI/ASI, બિનસચિવાલય, તલાટી મંત્રી, TET-TAT વગેરે વર્ગ-3ની ભરતીઓ માટે ઉપયોગી પુસ્તક

ગુજરાતી વ્યાકરણ

LATEST
EDITION 2021

ગુજરાત સરકારના
પાઠ્ય પુસ્તક
ઘોરણ 6 થી 12ના
તમામ વ્યાકરણના
મુદ્દાઓનો સમાવેશ

વર્ષ પરિચય જેવા
મુદ્દાની આકૃતિ
સહિત સમજૂતી

GPSC અને વર્ગ-3ના વર્ષ 2017 થી 2020 પરીક્ષામાં પૂછાતા ગુજરાતી વ્યાકરણના તમામ મુદ્દાને આવરી લેતું પુસ્તક

ICE
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

NOW AVAILABLE

એડવાન્સ્ડ ચાફ ટેકનોલોજી (Advanced Chaff Technology) શું છે ?

- સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન (DRDO) એ તાજેતરમાં મિસાઈલ હુમલાઓ સામે નૌકા જહાજોને સુરક્ષિત રાખવા માટે અદ્યતન ચાફ ટેકનોલોજી વિકસાવી છે. જોધપુર સ્થિત DRDO પ્રયોગશાળાઓમાંથી એક એ અદ્યતન ચાફ ટેકનોલોજીના ત્રણ પ્રકારો વિકસાવ્યા છે. તે ટૂંકા અંતરના ચાફ રોકેટ્સ, લાંબા અંતરના ચાફ રોકેટ્સ અને મધ્યમ શ્રેણીના ચાફ રોકેટ છે.

Back to Basics : ચાફ (Chaff)

- ચાફને મૂળરૂપે 'વિંડો' કહેવામાં આવે છે. ચાફનો ઉપયોગ કરવાનો વિચાર બીજા વિશ્વયુદ્ધ યુગમાં ઉદભવ્યો હતો.
- તે મૂળભૂત રીતે રેડિયો ફ્રીક્વન્સી કાઉન્ટરમેઝર છે.
- તેમાં 75 સેન્ટિમીટરથી 0.8 સેન્ટિમીટર સુધીની લંબાઈના એલ્યુમિનિયમ કોટેડ ગ્લાસ રેસા હોય છે, તે 100 કરોડના રેસાના પેકેટમાં જારી કરવામાં આવે છે.
- મોટાભાગના આધુનિક સશસ્ત્ર દળો લક્ષ્યથી મિસાઈલોને વિચલિત કરવા માટે ચાફનો ઉપયોગ કરે છે.
- યુદ્ધવાહકો આત્મરક્ષણ માટે ચાફનો ઉપયોગ કરે છે.

ટેકનોલોજીની મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓ

- દુશ્મન રડાર અને રેડિયો આવર્તન મિસાઈલ સીકર્સ સામે સ્વભયાવ માટે વિશ્વભરમાં નૌકા જહાજોમાં ચાફની તકનીકનો ઉપયોગ થાય છે.
- DRDO દ્વારા વિકસિત અદ્યતન ચાફ ટેકનોલોજીની સૌથી અગત્યની હકીકત એ છે કે તે દુશ્મન મિસાઈલોને વંચિત કરવા માટે ખૂબ ઓછી ચાફ સામગ્રીનો ઉપયોગ કરે છે.
- તકનીકી હવે મોટા પાયે ઉત્પાદન માટે તૈયાર છે.

DRDO દ્વારા તાજેતરના વિકાસ

- માર્ચ 2021 માં, UXOR (Unexploded Ordnance Handling Robot) એ તેની યુઝર ટ્રાયલ પૂર્ણ કરી. UXORનો વિકાસ ભારતીય વાયુ સેના અને ભારતીય સેના માટે કરવામાં આવ્યો હતો. તે 1000 કિલો હથિયાર સંભાળી શકે છે.
- માર્ચ 2021 માં, NMRL એ સ્વદેશી એર સ્વતંત્ર પ્રોપલ્શન સિસ્ટમના સફળ પરીક્ષણો કર્યા હતા.
- DRDO દ્વારા વિકસિત સિંધુ નેત્ર ઉપગ્રહને 28 ફેબ્રુઆરી, 2021 ના રોજ અવકાશમાં મુકવામાં આવ્યો હતો. આ ઉપગ્રહનો મુખ્ય ઉદ્દેશ ભારતની સર્વેલન્સ ક્ષમતાને વેગ આપવાનો અને હિંદ મહાસાગર ક્ષેત્રમાં લશ્કરી યુદ્ધ જહાજો અને મર્ચન્ટ શિપિંગની ટ્રેકિંગ રાખવાનો છે.

ઇન્જેન્યુટી હેલિકોપ્ટર (Ingenuity Helicopter)

- નાસાએ તાજેતરમાં જાહેરાત કરી હતી કે તેનું ઇન્જેન્યુટી હેલિકોપ્ટર સફળતાપૂર્વક મંગળની સપાટી પર મૂકવામાં આવ્યું છે અને તે તેની પ્રથમ ઉડાનની તૈયારીમાં છે.

Back to Basics : ઇન્જેન્યુટી હેલિકોપ્ટર

- ઇન્જેન્યુટી એ બીજા ગ્રહમાં સંચાલિત ફ્લાઈટનું તકનીકી નિદર્શન છે.
- નાસા એક ઇન્જેન્યુટી હેલિકોપ્ટરની મદદથી પરીક્ષણ ફ્લાઈટ્સ કરશે.
- ઇન્જેન્યુટી હેલિકોપ્ટરનો મુખ્ય પડકાર એ છે કે તેને -130 ડિગ્રી ફેરનહિટના નીચા તાપમાનમાં જીવિત રહેવું પડશે. આવા નીચા તાપમાને આ કાફ્ટ પર બેટરી સ્થિર થઈ શકે છે અને કેક થઈ શકે છે.
- આ હેલિકોપ્ટરનું વજન 8 કિલો છે.
- તે સોલર સંચાલિત હેલિકોપ્ટર છે.
- હેલિકોપ્ટરની સંપૂર્ણ ઝડપ 2,400 RPM છે.
- ઇન્જેન્યુટી હેલિકોપ્ટર મંગળ 2020 મિશનના ભાગ રૂપે પરસેવરન્સ રોવર દ્વારા મંગળની સપાટી પર મૂકવામાં આવ્યું હતું.

પરસેવરન્સ રોવર

- પરસેવરન્સ રોવર એસ્ટ્રોનોમી મિશન છે આ મિશનનો હેતુ મંગળ ગ્રહમાં પ્રાચીન માઈક્રોબાયલ જીવનના સંકેતો શોધવાનો છે.
- મંગળના ખડક અને રેગોલિથ (તૂટેલા ખડક અને ધૂળ) ને એકત્રિત કરવા માટેનું એ પ્રથમ મિશન છે.
- અગાઉ 'ક્યુરિયોસિટી' રોવર મંગળ પર મોકલવામાં આવ્યું હતું.
- આ રોવર પાસે સાત પેલોડ સાધનો, બે માઈક્રો ફોન અને 19 કેમેરા છે.
- તે મંગળની જમીનમાં અભ્યાસ કરશે અને મંગળ ખડકોના મુખ્ય નમૂનાઓ એકત્રિત કરશે.

મંગળ 2020 મિશન

- મંગળ 2020 મિશનની શરૂઆત જુલાઈ 2020 માં કરવામાં આવી હતી. તે નાસાના મંગળ સંશોધન કાર્યક્રમનો એક ભાગ છે. એટલાસ વી લોન્ચ વાહનથી મંગળ 2020 મિશન શરૂ કરાયું હતું.
- તે 2020 માં મંગળ પર શરૂ કરાયેલા ત્રણ મિશનમાંથી એક છે. અન્ય બે મંગળ મિશન નીચે મુજબ હતા:
- ચીન દ્વારા તિઆનવેન-1 મિશન શરૂ કરાયું હતું.
- હોપ ઓર્બિટરની શરૂઆત યુએઈ દ્વારા કરવામાં આવી હતી.

મિસાઈલ ઉત્પાદનમાં ખાનગી ક્ષેત્ર સાથે ભાગીદારી કરશે DRDO

- સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન (DRDO) એ તાજેતરમાં ખાનગી ક્ષેત્રની કંપનીઓને મિસાઈલ સિસ્ટમ્સના વિકાસ અને નિર્માણની મંજૂરી આપી હતી.
- વધુમાં, તેઓ મિસાઈલ ઉત્પાદનમાં DRDO સાથે ભાગીદારી કરી શકે છે. આ વિકાસ અને નિર્માણ ભાગીદાર કાર્યક્રમ હેઠળ કરવામાં આવી રહ્યું છે. આ સંસ્થાને પહેલેથી વર્ટિકલ લોન્ચ શોર્ટ રેન્જ જમીનથી હવા મિસાઈલ સિસ્ટમ માટે બોલી મળી છે. આ સાથે, VL-SRSAM DRDO-ખાનગી ક્ષેત્રની ભાગીદારી પ્રાપ્ત કરવાનો પ્રથમ મિસાઈલ પ્રોગ્રામ બની ગયો છે.

Back to Basics : DRDO-ખાનગી ક્ષેત્રના પ્રોજેક્ટ્સ

- તાજેતરમાં DRDOએ ટાટા અને બાબા કલ્યાણી ઈન્ડસ્ટ્રીઝને ATAGS હોલિંગ્સ વિકસાવવામાં મદદ કરી. તે ભારતીય સેના માટે આર્ટિલરી ગન છે.
- મેક ઈન ઈન્ડિયા પ્રોજેક્ટ અંતર્ગત જટિલ લશ્કરી સિસ્ટમો વિકસાવવા DRDOએ ખાનગી ક્ષેત્રની સાથે ભાગીદારી શરૂ કરી છે.

DRDOમાં ખાનગી ક્ષેત્રની ભાગીદારી

- 2010 માં તત્કાલીન સંરક્ષણ પ્રધાન એ.કે. એન્ટનીએ સંરક્ષણ તકનીકમાં ખાનગી ક્ષેત્રની અસરકારક ભાગીદારીની ખાતરી કરીને DRDOની પુનર્ગઠનનો આદેશ આપ્યો હતો.
- અત્યાર સુધી, DRDO ઓર્ડીનન્સના મોટાપાયે ઉત્પાદન માટે ખાનગી ક્ષેત્રમાં તકનીકો સ્થાનાંતરિત કરી રહ્યું છે, ઉદાહરણ તરીકે, ઈઝરાઈલની સહાયથી DRDO દ્વારા સ્વોર્ડ ફિશ લોંગ રેન્જ ટ્રેકિંગ રડાર બનાવવામાં આવ્યું હતું. આ રડાર 200 લક્ષ્યોને ટ્રેક કરવામાં સક્ષમ છે અને તેની રેન્જ 500 કિ.મી. છે. ઈઝરાઈલ પાસેથી હસ્તગત આ તકનીકીને જાહેર અને ખાનગી ઉત્પાદકોમાં સ્થાનાંતરિત કરવામાં આવી હતી.
- ઓગસ્ટ 2020 માં, DRDOએ ઘરેલું ઉદ્યોગો દ્વારા ઉત્પાદિત માટે 108 લશ્કરી સિસ્ટમોની ઓળખ કરી હતી.

DRDO-ખાનગી ભાગીદારીનું મહત્વ

- DRDOએ તાજેતરમાં 101 લશ્કરી પ્રણાલીઓ અને હથિયારો જેમ કે લાઈટ લડાઈ હેલિકોપ્ટર, ક્રુઝ મિસાઈલ, પરિવહન વિમાન પર પ્રતિબંધ મૂક્યો છે. આ સ્થાનિક સંરક્ષણ ઉદ્યોગને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કરવામાં આવ્યું હતું. હવે, આ ભાગીદારીથી વિદેશી કંપનીઓને ભારતમાં મેન્યુફેક્ચરિંગ યુનિટ સ્થાપવા પ્રોત્સાહન મળશે. તેઓ DRDO સાથે ભાગીદારી પણ કરી શકે છે.

- સંરક્ષણ ઉત્પાદનમાં 25 અબજ ડોલરનું લક્ષ્ય રાખવામાં આવ્યું છે. આવા ઉચ્ચ લક્ષ્યો હાંસલ કરવા માટે, ઘણા એકમો એ સાથે કામ કરવાની જરૂર છે. આમ, આ લક્ષ્ય પ્રાપ્ત કરવામાં ખાનગી ભાગીદારી મદદ કરશે.

Xenobots: દેડકાના સ્ટેમ સેલથી બનેલા રોબોટ્સ

- વૈજ્ઞાનિકોએ નવા જીવંત રોબોટ્સ બનાવવા માટે દેડકાના સ્ટેમ સેલનો ઉપયોગ કર્યો છે. આ રોબોટ્સનું નામ Xenobots છે.

Back to Basics : Xenobots

- ઝેનોબોટ્સ પોતાને હીલિંગ કરવામાં સક્ષમ છે.
- તેઓ યાદોને રેકોર્ડ કરી શકે છે.
- ઝેનોબોટ્સ ફોગ સેલથી બનેલા હોય છે, તેઓનું નામ ઝેનોપસ લેવિસ ફોગના નામ પર રાખવામાં આવ્યા છે જેમણે રોબોટ બનાવવા માટે કોષો પૂરા પાડ્યા હતા. ઝેનોપસ લેવિસ એ આફ્રિકન દેડકા છે.
- આ રોબોટ્સનો ઉપયોગ રોગોને શોધવા અને શરીરના ચોક્કસ વિસ્તારોમાં દવાઓ પહોંચાડવા માટે કરવામાં આવશે.
- ઝેનોબોટ્સ 1 મીમી કરતા ઓછા લાંબા હોય છે.
- આમાં 500~1000 જીવંત કોષો શામેલ છે.
- તેઓ સામૂહિક રીતે કાર્ય કરવા માટે સાથે જોડાવા માટે સક્ષમ છે.
- તેઓ નાના પદાર્થોની સેલ્યુલર ઉર્જાને મહત્તમ દસ દિવસ સુધી ટેપ કરીને ખસેડી શકે છે.

ઝેનોબોટ્સની મેમરી કેવી રીતે બનાવવામાં આવી?

- Xenobotsની મેમરીને જાળવી રાખવાની ક્ષમતા EosFP નામના પ્રોટીન દ્વારા ઉત્તેજિત કરવામાં આવ્યું હતું. આ પ્રોટીન સામાન્ય રીતે લીલું હોય છે. જો કે, જ્યારે 390nm તરંગલંબાઈનો પ્રકાશ આવે ત્યારે તે લાલ રંગનું ઉત્સર્જન કરે છે.
- મેસેજર RNA કોડિંગ વાળા દેડકા ગર્ભ કોષો જ્યારે વાદળી પ્રકાશ (લગભગ 390nmની તરંગલંબાઈ) ના સંપર્કમાં આવે ત્યારે રેકોર્ડ કરી શકાય છે.

કોપિરાઈટ (સુધારા) નિયમો, 2021

- વાણિજ્ય અને ઉદ્યોગ મંત્રાલયે તાજેતરમાં જ કોપિરાઈટ (સુધારા) નિયમો, 2021ની અધિસૂચના આપી છે. આ સુધારો દેશમાં હાલના કોપિરાઈટ નિયમોને અન્ય સંબંધિત કાયદાઓની સમાનતામાં લાવવા માટે કરવામાં આવ્યો છે.

Back to Basics : વર્તમાન દર્શ્ય

- હાલમાં, ભારતનું કોપિરાઈટ શાસન કોપિરાઈટ એક્ટ 1957 અને કોપિરાઈટ નિયમો 2013 દ્વારા સંચાલિત છે.

સુધારો કરવાનું કારણ

- કોપિરાઈટ નિયમોના સંશોધનનો મુખ્ય ઉદ્દેશ ડિજિટલ યુગમાં તકનીકી પ્રગતિના પ્રકાશમાં સરળ અને દોષરહિત પાલનની ખાતરી છે. નવા નિયમો ભારતને તેના સંચારના પ્રાથમિક માધ્યમો તરીકે ઇલેક્ટ્રોનિક માધ્યમોને અપનાવવામાં મદદ કરશે.

નવા સુધારાઓ

- કોપિરાઈટ સમિતિએ દરેક નાણાકીય વર્ષ માટે વાર્ષિક પારદર્શિતા અહેવાલ તૈયાર કરવો પડશે.
- આ સુધારાઓએ નાણાકીય અધિનિયમ, 2017 ની જોગવાઈ ઓ સાથે કોપિરાઈટ નિયમોને સુમેળમાં લીધું છે. અપીલ બોર્ડ સાથે કોપિરાઈટ બોર્ડને મર્જ કરીને આ પ્રાપ્ત થયું છે.
- નોંધણી કાર્યોની પાલનની આવશ્યકતાઓને ઘણી હદ સુધી ઘટાડી દેવામાં આવી છે અરજદારને અવરોધિત ભાગો વગર સ્ત્રોત કોડના પ્રથમ દસ અને છેલ્લા દસ પૃષ્ઠોને ફાઈલ કરવાની સ્વતંત્રતા છે.
- કેન્દ્ર સરકારની અરજી પર જવાબ આપવા માટેની સમયમર્યાદા વધારી દેવામાં આવી છે. જ્યારે કોઈ અરજદાર કોપિરાઈટ સોસાયટી તરીકે નોંધણી કરાવવાની અરજી કરશે, ત્યારે કેન્દ્ર સરકાર હવે 180 દિવસમાં જવાબ આપશે. આ પૂરતો સમય પૂરો પાડવા માટે કરવામાં આવ્યો છે જેથી એપ્લિકેશનની વિસ્તૃત તપાસ થઈ શકે.

કોપિરાઈટ

- કોપિરાઈટ એ બૌદ્ધિક સંપત્તિનો એક પ્રકાર છે.
- તે તેના સર્જનાત્મક કાર્યની નકલો બનાવવા માટેના માલિકને એકમાત્ર અધિકાર આપે છે. તે શૈક્ષણિક, કલાત્મક, સાહિત્યિક અથવા સંગીતવાદો હોઈ શકે છે.
- વિશ્વ બૌદ્ધિક સંપત્તિ સંગઠન અનુસાર, કોપિરાઈટ બે પ્રકારના અધિકારનું રક્ષણ કરે છે તે આર્થિક અધિકારો અને નૈતિક અધિકાર છે. આર્થિક હકો માલિકોને તેમના કાર્યોના ઉપયોગથી આર્થિક લાભ મેળવવા દે છે.

NanoSniffer: માઇક્રોસેન્સર આધારિત એક્સપ્લોઝિવ ટ્રેસ ડિટેક્ટર

- કેન્દ્રીય શિક્ષણ પ્રધાને તાજેતરમાં વિશ્વના પ્રથમ માઇક્રોસેન્સર આધારિત વિસ્ફોટક ટ્રેસ ડિટેક્ટરને લોન્ચ કર્યું હતું, જેને 'NanoSniffer' કહેવામાં આવ્યું હતું.

Back to Basics : NanoSniffer

- NanoSnifferને IIT બોમ્બે દ્વારા શરૂ કરાયેલ NanoSniffer ટેકનોલોજી દ્વારા શરૂ કરાયું હતું, જેનું માર્કેટિંગ IIT દિલ્હી સ્થિત ઇન્ફ્યુબેટેડ સ્ટાર્ટઅપ ક્રિટિકલ સોલ્યુશન્સ દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે.
- NanoSniffer 10 સેકન્ડથી ઓછા સમયમાં વિસ્ફોટકો શોધી શકે છે.
- તે લશ્કરી, ઘરેલું અને પરંપરાગત વિસ્ફોટકો શોધી શકે છે.
- તે MEMS સિસ્ટમનો ઉપયોગ કરે છે. MEMS એટલે માઈક્રો-ઇલેક્ટ્રોમિકેનિકલ સિસ્ટમ.
- તે વિસ્ફોટકોની નેનો ગ્રામ જથ્થો પણ શોધી શકે છે.
- આ ડિવાઈસની કિંમત 10 લાખ રૂપિયા છે. હાલના સાધનોની કિંમતનો આ એક તૃતીયાંશ ભાગ છે.
- તેનું યુરોપ, ભારત અને યુ.એસ. માં પેટન્ટ આપવામાં આવ્યું છે.

ભારતમાં પેટન્ટ્સ

- નેનો ટેકનોલોજીના રૂપમાં ઘણી વધુ ટેકનોલોજી પેટન્ટ ભારતમાં આવવી જોઈએ. ભારતમાં 300 માંથી માત્ર એક સંશોધન પેપર પેટન્ટ છે. બીજી તરફ, યુ.એસ. માં, પાંચમાં થી એક સંશોધન પેપર પેટન્ટ કરાય છે. આ દર્શાવે છે બદલાવ માટે, વધુ શૈક્ષણિક સંસ્થા-સપોર્ટેડ ઇન્ફ્યુબેશન સેંટરની સ્થાપના કરવી જોઈએ.
- ઇન્ફ્યુબેશન કેન્દ્રો વિકાસ અને પરિવર્તનના પ્રારંભિક તબક્કાઓ દ્વારા નવા અને નાના વ્યવસાયો વિકસાવવા માટે રચાયેલ છે.

NanoSnifferનું મહત્વ

- ગ્લોબલ એક્સપ્લોઝિવ ટ્રેસ ડિટેક્ટર ઉદ્યોગની કિંમત 10,000 કરોડ રૂપિયા છે. આ ઉદ્યોગમાં ભારતનો હિસ્સો માત્ર 2% થી 3% છે. NanoSnifferનું આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે માર્કેટિંગ કરવામાં આવશે અને આ રીતે ભારતીય વિસ્ફોટક ડિટેક્ટર ઉદ્યોગના વિકાસમાં મદદ કરશે.

વિસ્ફોટક ટ્રેસ ડિટેક્શન

- વિસ્ફોટક ટ્રેસ ડિટેક્શન એ એક નાના ટેકનોના વિસ્ફોટકો શોધવા માટે વપરાય છે. શોષણકારક ટ્રેસ તપાસની ત્રણ મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓ સંવેદનશીલતા, હલકું વજન અને કદ છે. NanoSniffer વિસ્ફોટકોનો નેનો જથ્થો પણ શોધી શકે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. NanoSnifferના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. NanoSnifferને IIT બોમ્બે દ્વારા શરૂ કરાયેલ NanoSniffer ટેકનોલોજી દ્વારા શરૂ કરાયુ હતું, જેનું માર્કેટિંગ IIT દિલ્હી સ્થિત ઇન્ફ્યુબેટેડ સ્ટાર્ટઅપ ક્રિટિકલ સોલ્યુશન્સ દ્વારા કરવામાં આવ્યું છે.

2. NanoSniffer 10 સેકન્ડથી ઓછા સમયમાં વિસ્ફોટકો શોધી શકે છે.

3. તે લશ્કરી, ઘરેલું અને પરંપરાગત વિસ્ફોટકો શોધી શકે છે તથા તે MEMS સિસ્ટમનો ઉપયોગ કરે છે. MEMS એટલે માઈક્રો-ઇલેક્ટ્રોમિકેનિકલ સિસ્ટમ.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

2. ચાફ ટેકનોલોજીના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. સંરક્ષણ સંશોધન અને વિકાસ સંગઠન (DRDO) એ તાજેતરમાં મિસાઈલ હુમલાઓ સામે નૌકા જહાજોને સુરક્ષિત રાખવા માટે અદ્યતન ચાફ ટેકનોલોજી વિકસાવી છે.

2. જોધપુર સ્થિત DRDO પ્રયોગશાળાઓમાંના એક એ અદ્યતન ચાફ ટેકનોલોજીના ત્રણ પ્રકારો વિકસાવ્યા છે.

3. તે ટૂંકા અંતરના ચાફ રોકેટ્સ, લાંબા અંતરના ચાફ રોકેટ્સ અને મધ્યમ શ્રેણીના ચાફ રોકેટ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

3. ઇન્જેન્યુટી હેલિકોપ્ટરના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આ હેલિકોપ્ટરનું વજન 8 કિલો છે.

2. તે સોલર સંચાલિત હેલિકોપ્ટર છે.

3. હેલિકોપ્ટરની સંપૂર્ણ ઝડપ 2,400 RPM છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે ?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

4. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં DRDOએ ટાટા અને બાબા કલ્યાણી ઇન્ડસ્ટ્રીઝને ATAGS હોલિસ્ટિક વિકસાવવામાં મદદ કરી. તે ભારતીય સેના માટે આર્ટિલરી ગન છે.

2. 2010માં તત્કાલીન સંરક્ષણ પ્રધાન એ.કે. એન્ટનીએ સંરક્ષણ તકનીકમાં ખાનગી ક્ષેત્રની અસરકારક ભાગીદારીની ખાતરી કરીને DRDOની પુનર્ગઠનનો આદેશ આપ્યો હતો.

3. ઇઝરાઈલની સહાયથી DRDO દ્વારા સ્વોર્ડ ફિશ લોંગ રેંજ ટ્રેકિંગ રડાર બનાવવામાં આવ્યું હતું.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

5. Xenobotsના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઝેનોબોટ્સ પોતાને હીલિંગ કરવામાં સક્ષમ છે.

2. ઝેનોબોટ્સ ફોગ સેલથી બનેલા હોય છે, તેઓનું નામ ઝેનોપસ લેવિસ ફોગના નામ પર રાખવામાં આવ્યા છે

3. ઝેનોબોટ્સ 1 મીમી કરતા ઓછા લાંબા હોય છે આમાં 500-1000 જીવંત કોષો શામેલ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

6. કોપિરાઈટના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. કોપિરાઈટ એ બૌદ્ધિક સંપત્તિનો એક પ્રકાર છે.

2. તે તેના સર્જનાત્મક કાર્યની નકલો બનાવવા માટેના માલિકને એકમાત્ર અધિકાર આપે છે. તે શૈક્ષણિક, કલાત્મક, સાહિત્યિક અથવા સંગીતવાદો હોઈ શકે છે.

3. વિશ્વ બૌદ્ધિક સંપત્તિ સંગઠન અનુસાર, કોપિરાઈટ બે પ્રકારના અધિકારનું રક્ષણ કરે છે તે આર્થિક અધિકારો અને નૈતિક અધિકાર છે. આર્થિક હકો માલિકોને તેમના કાર્યોના ઉપયોગથી આર્થિક લાભ મેળવવા દે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

PM-KUSUM

- તાજેતરમાં જ પ્રધાનમંત્રી કિસાન ઉર્જા સુરક્ષા એવમ ઉત્થાન મહાભિયાન (PM-KUSUM) યોજના અંતર્ગત જયપુર (રાજસ્થાન) જિલ્લાના કોટપૂટલી તાલુકામાં પ્રથમ કૃષિ આધારિત સોલર પાવર પ્લાન્ટ સ્થાપવામાં આવ્યો છે. આ પ્લાન્ટ દર વર્ષે 17 લાખ યુનિટ વીજળી ઉત્પન્ન કરશે.

Back to Basics : પરિચય

- ગ્રામીણ વિસ્તારોમાં ઓફ ગ્રીડ સોલર પમ્પ લગાવવા અને ગ્રીડથી જોડાયેલા વિસ્તારોમાં ગ્રીડ પરાધીનતા ઘટાડવા માટે નવા અને નવીનીકરણીય ઉર્જા (MNRE) મંત્રાલયે પીએમ-કુસુમ યોજના શરૂ કરી હતી.
- ફેબ્રુઆરી 2019 માં, આર્થિક બાબતોની કેબિનેટ સમિતિ (CCEA) એ નાણાકીય સહાયતા અને જળસંચયની ખાતરીના ઉદ્દેશ્યથી આ યોજનાના પ્રારંભને મંજૂરી આપી હતી.
- 2020-21ના બજેટ હેઠળ, સરકાર આ યોજનાને વિસ્તૃત કરશે અને 20 લાખ ખેડૂતોને સિંગલ સોલાર પમ્પ સ્થાપિત કરવા સહાય પૂરી પાડશે. આ ઉપરાંત, સૌરીકરણ અન્ય 15 લાખ ખેડૂતોને તેમના ગ્રીડથી જોડાયેલા પમ્પ સેટમાં મદદ કરશે.
- પીએમ કુસુમ યોજના ખેડૂતોને તેમની નકામી જમીનો પર સ્થાપિત સોલર પાવર પ્રોજેક્ટ્સ દ્વારા ગ્રીડમાં વીજળી વેચવાનો વિકલ્પ પૂરો પાડીને વધારાની આવક મેળવવાની તક પૂરી પાડશે.

પીએમ કુસુમ યોજનાના ઘટકો

- પીએમ કુસુમ યોજનાના ત્રણ ઘટકો છે અને આ ઘટકો હેઠળ તેને 2022 સુધીમાં 30.8 GWની વધારાની સૌર ક્ષમતા પ્રાપ્ત કરવાનું લક્ષ્ય છે.
- ઘટક A:**
 - જમીન પર સ્થાપિત 10,000 મેગાવોટ વિકેન્દ્રિત ગ્રીડને નવીનીકરણીય પાવર પ્લાન્ટ સાથે જોડવા.
- ઘટક B:**
 - 2 મિલિયન સોલર સંચાલિત કૃષિ પંપની સ્થાપના.
- ઘટક C:**
 - 1.5 મિલિયન ગ્રીડથી જોડાયેલા સોલાર સંચાલિત કૃષિ પંપનું સૌરીકરણ.

યોજનાના અપેક્ષિત લાભો

- ડિસ્કોમ્સને સહયોગ:**
 - આ યોજના વીજ વિતરણ કંપનીઓ (ડિસ્કોમ્સ) ની આર્થિક સ્થિતિ સુધારવામાં મદદ કરશે જ્યારે કૃષિ ક્ષેત્રમાં સબસિડીનો ભાર ઘટાડશે.

- આ નવીનીકરણીય ઉર્જા પ્રાપ્તિ જવાબદારી (RPO) ના લક્ષ્યોને પૂર્ણ કરવામાં મદદ કરશે.

રાજ્યોને સહાય:

- આ યોજના હેઠળ વિકેન્દ્રિત સૌર ઉર્જા ઉત્પાદનને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવશે, જે વીજ પુરવઠો અથવા ટ્રાન્સમિશન નુકસાનને ઘટાડશે.
- આ યોજના સિંચાઈ પર સબસિડીના રૂપમાં ખર્ચ ઘટાડવાનો સંભવિત વિકલ્પ હોઈ શકે છે.

ખેડૂતોને સહાય:

- જો ખેડૂતો તેમના સૌર ઉર્જા પ્લાન્ટમાંથી ઉત્પન્ન થતી સરપ્લસ વીજળી વેચશે, તો આ તેમને વીજળીના સંગ્રહ માટે અને ભૂગર્ભ જળનો યોગ્ય અને કાર્યક્ષમ ઉપયોગ સુનિશ્ચિત કરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરશે, જે તેમની આવકમાં પણ વધારો કરશે.
- આ યોજના સોલાર વોટર પમ્પ (ઓફ-ગ્રીડ અને ગ્રીડ-કનેક્ટેડ બંને) દ્વારા ખેડૂતોને જળસંચય સુવિધા આપવા મદદરૂપ થઈ શકે છે.

પર્યાવરણીયને સહયોગ:

- આ યોજના અંતર્ગત કૃષિ ક્ષેત્રમાં સિંચાઈ માટે સોલાર સંચાલિત પમ્પના સ્થાપન દ્વારા, પિયત વિસ્તારના વધારા સાથે, પ્રદૂષણ વધારનારા ડીઝલ પમ્પનો ઉપયોગ ઘટાડવામાં સફળતા મળશે.

પડકારો**સંસાધનો અને ઉપકરણોની ઉપલબ્ધતા:**

- આ યોજનાને મોટા પાયે લાગુ કરવાના માર્ગમાં એક મોટી અડચણ એ છે કે સ્થાનિક સ્તરે સાધનસામગ્રીનો અભાવ. હાલમાં, પરંપરાગત ઈલેક્ટ્રિક અથવા ડીઝલ પંપની તુલનામાં સ્થાનિક સપ્લાયરો માટે સૌર પમ્પ પૂરા પાડવાનું એક મોટો પડકાર છે.
- આ ઉપરાંત, 'ઘરેલું સામગ્રી જરૂરીયાતો (DCR)' નિયમોની કડકતા સોલર ઉર્જા ઉપકરણોના સપ્લાયર્સને સ્થાનિક સોલર સેલ ઉત્પાદકો પર આધારિત બનાવે છે, જોકે હાલમાં દેશમાં સ્થાનિક રીતે પૂરતી સ્થાનિક માંગ છે પરંતુ સૌર સેલ ઉત્પાદન ક્ષમતા વિકસી નથી.

નાના અને સીમાંત ખેડૂતોની અવગણના:

- આ યોજનામાં નાના અને સીમાંત ખેડૂતોની અવગણના કરવાનો પણ આરોપ મૂકાયો છે, કારણ કે આ યોજના 3 હોર્સપાવર અને ઉચ્ચ ક્ષમતાવાળા પંપ પર કેન્દ્રિત છે.
- આ યોજના અંતર્ગત, મોટી સંખ્યામાં ખેડૂતોને સૌર પમ્પની પહોંચ સુનિશ્ચિત કરી શકાઈ નથી, કારણ કે હાલમાં દેશના 85% જેટલા ખેડૂત નાના અને સીમાંત વર્ગમાં આવે છે.
- ખાસ કરીને ઉત્તર ભારત અને દક્ષિણ ભારતના કેટલાક ભાગોમાં ભૂગર્ભ જળનું ઘટતું કદ, ખેડૂતો માટેના નાના પમ્પની ઉપયોગિતાને મર્યાદિત કરે છે.

- ભૂગર્ભ જળ સપાટીનું પતન:
- > કૃષિ ક્ષેત્રે વીજ પુરવઠો માટે સરકાર દ્વારા અપાયેલી વિશાળ સબસિડીને કારણે સિંચાઈ પર ખર્ચવામાં આવતી વીજળીનો ખર્ચ ખૂબ જ ઓછો છે, જેના કારણે ઘણા ખેડૂતો પાણીનો બિનજરૂરી ઉપયોગ કરે છે. કૃષિ ક્ષેત્રમાં ભૂગર્ભ જળનું આ અનિયંત્રિત શોષણ એ જળ સ્તરના ઘટાડા પાછળનું એક મુખ્ય કારણ છે.
- > સિંચાઈ માટે સૌર ઊર્જા સિસ્ટમની સ્થાપના પછી, ભૂગર્ભ જળ સપાટીના સ્તરમાં ઘટાડો થવાની સ્થિતિમાં ઉચ્ચ ક્ષમતાવાળા પંપ સ્થાપિત કરવું વધુ મુશ્કેલ અને ખર્ચાળ બનશે, કારણ કે આ માટે, ખેડૂતોને વધેલી ક્ષમતા માટે સૌર પમ્પ પણ આપવામાં આવશે તથા પેનલ્સની સંખ્યા વધારવી પડશે.

આગળનો માર્ગ

- > કેન્દ્ર અને રાજ્યો વચ્ચે સંમતિ એ આ વિકેન્દ્રિત સૌર ઊર્જા યોજનાની સફળતાની ચાવી છે. જ્યાં સુધી કેન્દ્ર, રાજ્ય અને અન્ય તમામ હિસ્સેદારો વચ્ચે આ સંદર્ભમાં સર્વસંમતિ ન થાય ત્યાં સુધી ભારતમાં ઊર્જા ક્ષેત્રને લગતા કોઈપણ સુધારણાને અસરકારક રીતે લાગુ કરી શકાતા નથી.
- > પરંપરાગત ડીઝલ અથવા ઈલેક્ટ્રિક સંચાલિત પમ્પથી સિંચાઈ માટે સોલાર પંપ તરફ જવાથી, ખેડૂતોને 'ટપક સિંચાઈ' જેવા આધુનિક પગલાં અપનાવવા પણ પ્રોત્સાહન આપવું જોઈએ, જેનાથી પાકનું ઉત્પાદન તેમજ પાણીની બચત થશે અને વીજળી પણ બચશે.
- > યોજનાના અસરકારક અમલીકરણ અને આ પહેલમાં હિસ્સેદારોની ગંભીર સંડોવણી સુનિશ્ચિત કરવા અમલીકરણની ઊંચી કિંમત અને વ્યાપક જાળવણી પડકારોને ધ્યાનમાં રાખીને યોજનાના બેંચમાર્ક કિંમતોને વધુ આકર્ષક બનાવવી પડશે.

કોવિડને કારણે માતૃત્વ મૃત્યુદર વધ્યો: લેન્સેટ રિપોર્ટ

- > 'ધ લેન્સેટ ગ્લોબલ હેલ્થ જર્નલ'માં પ્રકાશિત થયેલા એક અભ્યાસ મુજબ, કોવિડ-19 રોગચાળાને પહોંચી વળવા આરોગ્ય તંત્રની નિષ્ફળતા, માતા મૃત્યુદર અને કસુવાવડના કેસોમાં વધારો થયો છે.
- > બ્રાઝિલ, મેક્સિકો, યુએસએ, કેનેડા, યુ.કે., ડેનમાર્ક, નેધરલેન્ડ, ઈટાલી, ભારત, ચીન અને નેપાળ સહિતના 17 દેશોમાં કરવામાં આવેલા 40 અધ્યયનના વિશ્લેષણના આધારે આ અહેવાલ તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે.

Back to Basics : વૈશ્વિક દૃશ્ય

- મૃત્યુ દરમાં વધારો:
- > ગર્ભપાતનાં કેસોમાં 28% વધારો થયો છે અને ગર્ભાવસ્થા દરમિયાન અથવા બાળજન્મ દરમિયાન માતા મૃત્યુનું જોખમ લગભગ એક તૃતીયાંશ વધ્યું છે.

- > કોવિડ-19 રોગચાળાના દખલને કારણે બંને માતા અને શિશુઓના મૃત્યુના કેસોમાં વધારો થયો છે.
- > માતૃ હતાશામાં પણ વધારો થયો છે.
- ગરીબ દેશો સૌથી વધુ અસરગ્રસ્ત:
- > ગર્ભાવસ્થા પર કોવિડ-19 ની અસર ગરીબ દેશોમાં ખૂબ જોવા મળે છે.
- સીમાંત જૂથો સૌથી વધુ અસરગ્રસ્ત:
- > કોવિડ-19ની અસર સૌથી વધુ હાંસિયામાં ફેલાયેલા જૂથોમાં જોવા મળી હતી.
- > નેપાળમાં, હોસ્પિટલની ડિલિવરીની સંખ્યામાં ઘટાડો સૌથી વધુ જોવા મળ્યો.
- > યુ.કે. રોગચાળાના પ્રથમ ચરણ દરમિયાન, લઘુમતી વંશીય જૂથોની મહિલાઓની પ્રથમ ચરણ દરમિયાન, તમામ સગર્ભા સ્ત્રીઓમાં 88% મૃત્યુ પામી હતી.

ભારતીય દૃશ્ય

- > વર્ષ 2019 ના સમાન સમયગાળાની તુલનામાં વર્ષ 2020માં એપ્રિલથી જૂન વચ્ચેના રાષ્ટ્રીય લોકડાઉન દરમિયાન નીચેના તફાવતો જોવા મળ્યા હતા.
- > ચાર અથવા વધુ પ્રિનેટલ ચેકઅપ પ્રાપ્ત કરતી સગર્ભા સ્ત્રીઓમાં 27% ઘટાડો.
- > સંસ્થાકીય ડિલિવરીમાં 28% ઘટાડો.
- > પ્રસૂતિ પહેલાંની સેવાઓમાં 22% ઘટાડો.

કારણ

- આરોગ્ય સેવાઓનો અભાવ:
- > આરોગ્ય સંભાળ પ્રણાલીની અયોગ્યતા અને રોગચાળાને નાથવા માટે કડક લોકડાઉન પગલાને લીધે આરોગ્ય સંભાળ સેવાઓનો વપરાશ ઓછો થયો છે.
- સામાજિક પરિવર્તન:
- > ઘરેલું હિંસા, રોજગાર ગુમાવવું, અને બાળકોની સંભાળ રાખવાની વધારાની જવાબદારીઓ સહિત શાળાના બંધ થવાને કારણે વ્યાપક સામાજિક પરિવર્તન માતાના આરોગ્યની બગાડનું કારણ બની શકે છે.

ઉપાય

- વ્યૂહાત્મક નીતિ:
- > નીતિ ઘડવૈયાઓ અને આરોગ્યસંભાળ નેતાઓ દ્વારા તાત્કાલિક વૈશ્વિક સુરક્ષા સુનિશ્ચિત કરીને સલામત અને પ્રતિષ્ઠિત માતાની સંભાળની ખાતરી કરવા માટે મજબૂત વ્યૂહરચનાઓનું નિરીક્ષણ કરવું જોઈએ.
- રોકાણ વધારવા:
- > નિમ્ન સંસાધનવાળા વિસ્તારોમાં માતા અને બાળ મૃત્યુદર ઘટાડવામાં ઘણા દાયકાઓથી જોવા મળતા રોકાણોમાં વધારો કરવા માટે તાત્કાલિક પગલાં લેવાની જરૂર છે.
- > પ્રસૂતિ સેવાઓ ક્ષેત્રના કર્મચારીઓને અન્ય કાર્યોમાં રોજગારી આપવી નહીં.

- > રોગચાળા દરમિયાન, ગંભીર અને તબીબી સંભાળથી સંબંધિત માતાની સેવાથી સંબંધિત કર્મચારીઓને અન્ય કાર્યોમાં રોજગારી આપવી જોઈએ નહીં.

માતા અને બાળ સ્વાસ્થ્યને લગતી કેટલીક ભારતીય પહેલ

- > લક્ષ્યાંક (LaQshya) કાર્યક્રમ.
- > સલામત માતૃત્વ ખાતરી (સુમન) પહેલ.
- > પ્રસૂતિ સુરક્ષા યોજના
- > જનની શિશુ સુરક્ષા કાર્યક્રમ (JSSK).
- > પ્રધાનમંત્રી માતૃ વંદના યોજના (PMMVY).
- > મિશન ઈન્દ્રધનુષ.
- > પોષણ અભિયાન.
- > માતા અને બાળ સુરક્ષા કાર્ડ

AI-આધારિત પોર્ટલ: SUPACE

- > તાજેતરમાં જ ચીફ જસ્ટિસ ઓફ ઈન્ડિયા (CJI) એ કૃત્રિમ ગુપ્તચર (AI) આધારિત પોર્ટલ 'SUPACE' શરૂ કર્યું છે, જેનો હેતુ કાયદાકીય સંશોધન માટે ન્યાયાધીશોની સહાય કરવાનો છે.
- > SUPACE એટલે કોર્ટ સુક્ષ્મતામાં સહાય માટે સુપ્રીમ કોર્ટ પોર્ટલ.
- > અગાઉ, સુપ્રીમ કોર્ટની ઈ-કમિટી દ્વારા સુપરત કરવામાં આવેલી ભારતીય ન્યાયતંત્રમાં માહિતી અને સંદેશાવ્યવહાર ટેકનોલોજી (ICT) ના અમલીકરણ માટે રાષ્ટ્રીય નીતિ અને ક્રિયા યોજના-2005ના આધારે ઈ-કોર્ટ પ્રોજેક્ટની કલ્પના કરવામાં આવી હતી.

Back to Basics : પરિચય

- > આ સાધન સંબંધિત તથ્યો અને કાયદાઓ એકત્રિત કરે છે અને તેમને ન્યાયાધીશો માટે ઉપલબ્ધ બનાવે છે.
- > આ સાધન નિર્ણય લેવા માટે બનાવવામાં આવ્યું નથી, તેના બદલે તે ફક્ત તથ્યો પર પ્રક્રિયા કરશે અને ન્યાયાધીશોને સહાય કરવા તથ્યો પ્રદાન કરશે.
- > શરૂઆતમાં તેનો ઉપયોગ બોમ્બે અને દિલ્હી હાઈકોર્ટના ન્યાયાધીશો પ્રાયોગિક ધોરણે કરશે.

મહત્વ

- > આ કેસની વિશિષ્ટ જરૂરિયાત અને ન્યાયાધીશની વિચારવાની રીત સાથે સુસંગત પરિણામ લાવશે.
- > આનાથી ઘણો સમય બચશે, જે ભારતીય ન્યાય પ્રણાલીમાં પેન્ડિંગ કેસની સંખ્યા ઘટાડવામાં મદદ કરશે.
- > કૃત્રિમ ગુપ્તચરતા (AI) ન્યાય સુધી પહોંચવાના મૂળભૂત અધિકાર માટે વધુ સુવ્યવસ્થિત, ખર્ચ-અસરકારક અને સમય-બાધ્ય અર્થ પ્રદાન કરશે.
- > આ સેવા વિતરણ પદ્ધતિને પારદર્શક અને ખર્ચ અસરકારક બનાવશે.

પડકારો

- > 'SUPACE'ની રજૂઆત પછી, ન્યાય પ્રણાલીમાં કેટલીક વિશિષ્ટ હોદ્દાની જરૂર રહેશે નહીં અને સમય જતાં તેને નાબૂદ કરવામાં આવશે.
- > કારણ કે તેનું લક્ષ્ય પ્રવૃત્તિઓ વધુ અસરકારક અને વ્યવસ્થિત રીતે કરવા છે જે હાલમાં મનુષ્ય દ્વારા ચલાવવામાં આવી રહી છે, તેથી બેરોજગારી વધવાની સંભાવના વધુ વધશે.

ઇ-કોર્ટ પ્રોજેક્ટ

- પરિચય:
 - > ઈ-કોર્ટ પ્રોજેક્ટને ઈ-ફર્મેશન એન્ડ કમ્યુનિકેશન ટેકનોલોજી (ICT) દ્વારા ભારતીય ન્યાયતંત્રમાં પરિવર્તન લાવવાના વિચાર સાથે કલ્પનાકૃત કરવામાં આવ્યું હતું.
 - > ઈ-કોર્ટ પ્રોજેક્ટ એ પાન-ઈન્ડિયા પ્રોજેક્ટ છે, જેનું નિરીક્ષણ અને નાણાં, ન્યાય વિભાગ, કાયદા અને ન્યાય મંત્રાલય, ભારત સરકાર દ્વારા કરવામાં આવે છે.
- પ્રોજેક્ટ ઉદ્દેશો:
 - > ઈ-કોર્ટ પ્રોજેક્ટમાં સૂચિત જોગવાઈઓ હેઠળ અસરકારક અને સમયમર્યાદા પૂર્ણ રીતે નાગરિક કેન્દ્રિત સેવાઓ પ્રદાન કરવી.
 - > અદાલતમાં નિર્ણય સપોર્ટ સિસ્ટમ વિકસાવી અને સ્થાપિત કરવી.
 - > ન્યાયિક પ્રક્રિયાને પારદર્શક બનાવવા અને તેની સાથે સંકળાયેલ સિસ્ટમને સ્વચાલિત કરવા માટે માહિતીને વધુ સરળ બનાવવા માટે.
 - > ન્યાય વિતરણ વ્યવસ્થાને સુલભ, ખર્ચકારક, વિશ્વસનીય અને પારદર્શક બનાવવા ન્યાયિક પ્રક્રિયામાં જરૂરી (ગુણવત્તાયુક્ત અને માત્રાત્મક) સુધારાઓ કરવા.

પ્રધાનમંત્રી સ્વનિધિ યોજના: ખાનગી ક્ષેત્રની બેંકોએ 1.6% લોન જાહેર કરી

- > તાજેતરમાં આવાસ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલયે જાહેરાત કરી કે 29 માર્ચ, 2021 સુધીમાં 20 લાખથી વધુ સ્ટ્રીટ વેન્ડર્સને પ્રધાનમંત્રી સ્વનિધિ યોજના (PM SVANidhi Scheme) હેઠળ લોન આપવામાં આવી છે. તેમાંથી 18 લાખ લોન જાહેર ક્ષેત્રની બેંકો દ્વારા આપવામાં આવી હતી. બીજી બાજુ, ખાનગી ક્ષેત્રની બેંકોએ ફક્ત 32,534 લોન આપી છે. ખાનગી ક્ષેત્રની બેંકોએ પ્રધાનમંત્રી સ્વનિધિ યોજના હેઠળ માત્ર 1.6% લોન આપી છે.

Back to Basics : પ્રધાનમંત્રી સ્વનિધિ યોજના (PM SVANidhi Scheme)

- > પ્રધાનમંત્રી સ્વનિધિનો અર્થ પ્રધાનમંત્રી સ્ટ્રીટ વેન્ડર્સ આત્મનિર્ભર ફંડ છે. આ યોજના જૂન 2020 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ યોજનાનો હેતુ COVID-19 દ્વારા અસરગ્રસ્ત શેરી વિકેતાઓને ધિરાણ સુવિધાઓ આપવાનો

છે. આ યોજના આવાસ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલય દ્વારા લાગુ કરવામાં આવી છે.

- > આ યોજના હેઠળ, વિકેતાઓને 10,000 રૂપિયાની પ્રારંભિક મૂડી આપવામાં આવે છે. લોન સુવિધાનો લાભ લેનાર વિકેતાને 7% વ્યાજ સબસિડી મળશે.
- > પ્રધાનમંત્રી સ્વનિધિ યોજનાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ શેરી વિકેતાઓને તેમની આજીવિકાની પ્રવૃત્તિઓ ફરી શરૂ કરવામાં મદદ કરવાનો હતો જે મોટાભાગે લોકડાઉન (COVID-19 ને કારણે)ના કારણે અસરગ્રસ્ત થયા હતા.

પ્રધાનમંત્રી સ્વનિધિ યોજનામાં ટોચના પ્રદર્શનકાર

- > જાહેર ક્ષેત્રની બેંકોમાં, સ્ટેટ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા આ યોજના હેઠળ ટોચ પર છે અને આ યોજના હેઠળ 8 લાખ લોન પ્રદાન કરી છે. SBI પછી યુનિયન બેંક ઓફ ઈન્ડિયા અને બેંક ઓફ બરોડા હતા.
- > ખાનગી બેંકોમાં, જમ્મુ અને કાશ્મીર લિમિટેડનું સૌથી મોટું યોગદાન હતું. આ બેંકે આ યોજના હેઠળ 9,595 લોનનું વિતરણ કર્યું હતું.
- > રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં, ઉત્તરપ્રદેશ આ યોજના હેઠળ મહત્તમ લોનનું વિતરણ કર્યું છે. યુ.પી. પછી મધ્યપ્રદેશ, તેલંગણાનું સ્થાન હતું.
- > કુલ લાભાર્થીઓમાંથી ફળ અને શાકભાજી વિકેતાઓનો હિસ્સો 45% છે. ફાસ્ટ ફૂડ વેચનારા ફેરિયાઓનો હિસ્સો 21% છે. કાપડ અને હેન્ડલૂમ વસ્તુઓ વેચનારા ફેરિયાઓનો હિસ્સો 13% છે.

ખાનગી ક્ષેત્રની બેંકોનો મુદ્દો

- ખાનગી ક્ષેત્રની બેંકો નીચે મુજબનાં કારણોસર પીએમ સ્વનિધિ યોજના હેઠળ લોન આપવામાં અચકાય છે:
 - > ખાનગી ક્ષેત્રની બેંકોને ડર છે કે મફત ધિરાણ નોન-પરફોર્મિંગ એસેટ(NPA)માં ફેરવાઈ શકે છે.
 - > જ્યારે ખાતું ખોલવાની વાત આવે છે, ત્યારે ખાનગી ક્ષેત્રની બેંકો સ્ટ્રીટ વેન્ડર્સની પહેલી પસંદગી હોતી નથી. વગર બેંકે ધિરાણ પ્રક્રિયા આપમેળે પ્રભાવિત થાય છે.

એકીકૃત આરોગ્ય માહિતી પ્લેટફોર્મ

- > કેન્દ્રીય આરોગ્ય પ્રધાન ડો.હર્ષ વર્ધન દ્વારા તાજેતરમાં એકીકૃત આરોગ્ય માહિતી પ્લેટફોર્મનો પ્રારંભ કરવામાં આવ્યો હતો. આરોગ્ય મંત્રાલયના જણાવ્યા મુજબ, ભારત આ પ્રકારની અદ્યતન સર્વેલન્સ સિસ્ટમ અપનાવનાર પ્રથમ દેશ છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > એકીકૃત રોગ સર્વેલન્સ પ્રોગ્રામ હેઠળ સંકલિત આરોગ્ય માહિતી પ્લેટફોર્મ ચલાવવામાં આવશે.
- > એકીકૃત રોગ સર્વેલન્સ પ્રોગ્રામ આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલય હેઠળ કાર્યરત છે.

- > આ પ્લેટફોર્મનો ઉદ્દેશ દેશમાં રોગની દેખરેખને મજબૂત બનાવવાનો છે રોગચાળો રોગ માટે વિકેન્દ્રિત રાજ્ય આધારિત સર્વેલન્સ સિસ્ટમની સ્થાપના કરીને આ હાંસલ કરવાનું છે.
- > આ પ્લેટફોર્મની મુખ્ય લાક્ષણિકતાઓ મોબાઇલ એપ્લિકેશનના ઉપયોગ દ્વારા રીઅલ-ટાઇમ ડેટા રિપોર્ટિંગ, આરોગ્ય સુવિધાઓની ભૂ-ટેગિંગ વગેરે છે.
- > આ પ્લેટફોર્મનો હેતુ વધુ સારી આરોગ્ય સંભાળ પૂરી પાડવાનો અને ગુપ્ત સ્વાસ્થ્ય ડેટા જાળવવાનો છે.
- > આ પ્લેટફોર્મ દેશના જુદા જુદા જિલ્લાઓમાં રોગના ફેલાવા અંગેની માહિતી રાખશે. આ માહિતી આશા વર્કરો અને ANM દ્વારા એકત્રિત કરવામાં આવશે.

માહિતી એકઠી કરવાની રીત

- આ પ્લેટફોર્મ માટેની માહિતી નીચેની રીતે એકત્રિત કરવામાં આવશે:
 - > દરેક આરોગ્ય કાર્યકરને S, P અને L ફોર્મ આપવામાં આવશે.
 - > આ સર્વેલન્સ સામેલ તળિયાના કામદારોને S-ફોર્મ આપવામાં આવશે તેઓ રોગના વ્યાપ વિશે માહિતી એકત્રિત કરવામાં મદદ કરશે.
 - > ડોક્ટરોને P-ફોર્મ આપવામાં આવશે. આ ફોર્મ દ્વારા, ડોક્ટરો તેમના નિદાનની સાથે દર્દીનું નામ, સરનામું, સંપર્ક નંબર એકત્રિત કરશે.
 - > પ્રયોગશાળાના કર્મચારીઓને L ફોર્મ આપવામાં આવશે આ ફોર્મ દ્વારા તેઓ પેથોલોજીકલ પરીક્ષાની વિગતો એકત્રિત કરશે.

એકીકૃત રોગ સર્વેલન્સ પ્રોગ્રામ

- > IDSPની શરૂઆત 2004 માં કરવામાં આવી હતી. પ્રોગ્રામને વિશ્વ બેંક દ્વારા મદદ મળે છે. આ પ્રોગ્રામનો મુખ્ય ઉદ્દેશ એ રોગના પ્રકોપને ઝડપથી શોધી કાઢવો અને તેનો પ્રતિસાદ આપવાનો છે.

ઉચ્ચ કાર્યક્ષમતા સોલર પીવી મોડ્યુલો પરનો રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ

- > કેન્દ્રીય પ્રધાનમંડળે તાજેતરમાં 'ઉચ્ચ કાર્યક્ષમતા સોલર પીવી મોડ્યુલો પર નેશનલ પ્રોગ્રામ' નામની પ્રોડક્શન લિંક્ડ પ્રોત્સાહન યોજનાને મંજૂરી આપી છે.

Back to Basics : ઉચ્ચ કાર્યક્ષમતા સોલર પીવી મોડ્યુલો પરનો રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ

- > આ પ્રોગ્રામનો ઉદ્દેશ ઉચ્ચ કાર્યક્ષમતા સોલર પીવી મોડ્યુલોમાં ગીગા વોટ સ્કેલમાં ઉત્પાદન ક્ષમતા પ્રાપ્ત કરવાનો છે.
- > યોજનાનો કુલ ખર્ચ રૂ.4500 કરોડનો અંદાજ છે.
- > આ કાર્યક્રમનો હેતુ ભારતમાં ઈન્ટિગ્રેટેડ સોલર પીવી મેન્યુફેક્ચરિંગ યુનિટ્સની વધારાની 10,000 મેગાવોટ ક્ષમતા લાવવાની છે.

- > તેનાથી સોલર ફોટો વોલ્ટેઈક મેન્યુફેક્ચરિંગ પ્રોજેક્ટ્સમાં રૂ. 17,200 કરોડનું સીધું રોકાણ થશે.
- > આ યોજના શરૂ થયા પછી પાંચ વર્ષમાં રૂ. 17,500 કરોડની સપાટીએ પહોંચવાની ધારણા છે.
- > તે 1,20,00 ની પરોક્ષ રોજગાર અને 30,000 ની સીધી રોજગાર પણ પેદા કરશે.
- > આ સંશોધન અને વિકાસને પ્રોત્સાહન આપશે જે સૌર પીવી મોડ્યુલોમાં ઉચ્ચ કાર્યક્ષમતા પ્રાપ્ત કરશે.

યોજના

- > પારદર્શક સ્પર્ધાત્મક બિડિંગ પ્રક્રિયા દ્વારા સોલર ફોટો વોલ્ટેઈક ઉત્પાદકોની પસંદગી કરવામાં આવશે. આ યોજના ઉચ્ચ ક્ષમતાવાળા સોલર ફોટો વોલ્ટેઈક મોડ્યુલોવાળા ઉત્પાદકોને ઈનામ આપશે. ઉપરાંત, તેમને સ્થાનિક બજારોમાંથી તેમની સામગ્રીને સોર્સ કરવા માટે પ્રોત્સાહનો આપવામાં આવશે.

આ યોજનાનું મહત્વ

- > દેશમાં સૌર ક્ષમતામાં વધારો આયાત કરેલ સોલર ફોટો વોલ્ટેઈક સેલ્સ અને મોડ્યુલો પર મોટા પ્રમાણમાં છે. ઉચ્ચ કાર્યક્ષમતા સોલર પીવી મોડ્યુલો પરનો રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ સોલર પીવી કોષો અને મોડ્યુલોની આયાત પર નિર્ભરતા ઘટાડવામાં મદદ કરશે. ઉપરાંત, તે સ્વનિર્ભર ભારતની પહેલને સમર્થન આપશે.

PLI યોજના

- > PLI યોજનાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ ભારતમાં ઉત્પાદન વૈશ્વિક સ્તરે સ્પર્ધાત્મક બનાવવાનો છે. આ યોજના મોટા પાયે રોજગારની તકો ઉભી કરશે અને નિકાસમાં નોંધપાત્ર વધારો કરશે.

INS સર્વેક્ષક

- > INS સર્વેક્ષક મોરેશિયસ સાથે હાઈટ્રોગ્રાફિક સર્વે કરવા મોરેશિયસમાં અભ્યાસ પર છે. તે અભ્યાસ દરમિયાન અદ્યતન હાઈટ્રોગ્રાફિક સાધનો અને પ્રથાઓ વિશે મોરેશિયસના કર્મચારીઓને તાલીમ પણ આપશે.

Back to Basics : હાઈટ્રોગ્રાફિક સર્વે

- > INS સર્વેક્ષકે પોર્ટ લૂઈસની મુલાકાત લીધી હતી અને પોર્ટ લૂઈસથી દૂર ડીપ સી એરિયાના હાઈટ્રોગ્રાફિક સર્વેની શરૂઆત કરી હતી.
- > હાઈટ્રોગ્રાફિક સર્વે દરિયાઈ લાક્ષણિકતાઓને માપવામાં મદદ કરે છે જે દરિયાઈ ડ્રેજિંગ, દરિયાઈ નેવિગેશન, ઓફશોર ઓઈલ એક્સ્પ્લોરેશન અને ડ્રિલિંગ અને અન્ય સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓને અસર કરે છે.

INS સર્વેક્ષક

- > INS સર્વેક્ષક સાઈડ સ્કેન સોનાર, ડીપ સી સી મલ્ટિ બીમ ઈકો સાઉન્ડર અને સંપૂર્ણ સ્વચાલિત ડિજિટલ સર્વે અને પ્રોસેસિંગ સિસ્ટમ જેવા સર્વેક્ષણ સાધનોથી સજ્જ છે.
- > તે સર્વેક્ષકને વલ કમાન્ડ હેઠળ કામ કરે છે.
- > આ સર્વેક્ષણ માટે INS સર્વેયર અગાઉ 2006, 2011, 2015 માં મોરેશિયસમાં પોસ્ટ કરાયો હતો. તેણે ખંડોના શેલ્ફના સીમાંકન માટે રોડરિંગનો સર્વે કર્યો છે.
- > INS સર્વેના સર્વેક્ષણ કાર્ય મત્સ્યોદ્યોગ, કૃત્રિમ ખડકોની સ્થાપના, ઈકોસિસ્ટમ સંરક્ષણ અને સંચાલન માટે મોરિશિયસ સરકારને મદદ કરે છે.
- > 2007 માં, INS સર્વેક્ષક મોરેશિયસના રોડરિંગ સ્થિત પોર્ટ મથુરિન પર સર્વેક્ષણ કર્યું હતું.
- > INS સર્વેક્ષકમાં ચેતક હેલિકોપ્ટર પણ શામેલ છે આ સર્વે દરમિયાન આ હેલિકોપ્ટર તૈનાત કરાયું છે.
- > તેણે તાંજાનિયા, સેશેલ્સ અને કેન્યાના દરિયાકાંઠે વિવિધ વિદેશી સર્વે પણ કર્યા છે.
- > INS સર્વેક્ષક એ સૌર ઉર્જાનો ઉપયોગ કરનારો ભારતીય નૌકાદળનું પહેલું વહાણ હતું.

સર્વે માટે ભારતીય નૌકાદળના જહાજો

- > સર્વે કાર્યમાં ઉપયોગમાં લેવામાં આવતા ભારતીય નૌકાદળના જહાજોમાં INS દર્શક, INS સાગરપ્રવલિ, INS ઈન્વેસ્ટીગેટર, INS સર્વેક્ષક, INS સંધાયક, INS સતલુજ, INS નિરૂપક, INS જમુના અને INS મકરનો સમાવેશ થાય છે.

PM FME યોજના: ફૂડ પ્રોસેસિંગ ઉદ્યોગ મંત્રાલય અને ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલય મળીને કામ કરશે

- > ફૂડ પ્રોસેસિંગ ઉદ્યોગ મંત્રાલય દ્વારા માઈક્રો ફૂડ પ્રોસેસિંગ એન્ટરપ્રાઈઝ-PM FME યોજનાની પ્રધાન મંત્રી ફોર્મ્યુલાઈઝેશન ઓલ-ઈન-વન સ્કીમ તરીકે શરૂ કરવામાં આવી હતી. આ યોજનાનો અમલ 2020-21 થી 2024-25 વચ્ચે કરવામાં આવશે. 10,000 કરોડના ખર્ચમાં તેનો અમલ કરવામાં આવશે.

Back to Basics : મંત્રાલયોનું એકત્રીકરણ

- > તાજેતરમાં, ફૂડ પ્રોસેસિંગ ઉદ્યોગ મંત્રાલયે (MoFPI) PM FME યોજનાને અમલમાં મૂકવા માટે ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલય (MoRD) સાથે કામ કરવાની સંમતિ આપી છે. દીનદયાળ અંત્યોદય યોજના-ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલય હેઠળ સંચાલિત રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ આજીવિકા મિશન (DAY-NRLM) આ યોજનાના અમલીકરણ માટે ફૂડ પ્રોસેસિંગ ઉદ્યોગ મંત્રાલય સાથે કામ કરશે.

યોજના વિશે

- બંને મંત્રાલયો સ્વ-સહાય જૂથના સભ્યોને બીજ મૂડી સહાય પ્રદાન કરશે. તે મુજબ દરેક સ્વ-સહાય જૂથના સભ્યને રૂ. 40000 આપવામાં આવશે.
- રાજ્યો અને કેન્દ્રશાસિત પ્રદેશોમાં રાજ્ય ગ્રામીણ આજીવિકા મિશન પાત્ર લાભાર્થીઓને ઓળખવા માટે જવાબદાર છે.
- 2020~21માં, આશરે 17,427 લાભાર્થીઓને રૂ. 51.85 કરોડની બીજ મૂડી સહાય માટે ભલામણ કરવામાં આવી હતી. અત્યાર સુધી 6,694 સાહસોને આવરી લેતી બીજ મૂડી સહાય માટે રૂ. 01 કરોડની મંજૂરી આપવામાં આવી છે. આ સાહસો આંધ્રપ્રદેશ, ગોવા, છત્તીસગઢ, હરિયાણા, ગુજરાત, હિમાચલ પ્રદેશ, કર્ણાટક, મહારાષ્ટ્ર, ઓડિશા, મેઘાલય, રાજસ્થાન, સિક્કિમ, ત્રિપુરા, સિક્કિમ, તેલંગણા અને ઉત્તર પ્રદેશ જેવા રાજ્યોમાં આવેલા છે.

દીનદયાળ અત્યોદય યોજના(DAY)

- તેને રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ આજીવિકા મિશન (NRLM) પણ કહેવામાં આવે છે. DAY-NRLM એ નવું નામ આજીવિકા-NRLM છે. તેનું નામ 2015માં રાખવામાં આવ્યું હતું. આ પ્રોગ્રામને વિશ્વ બેંક દ્વારા આંશિક ટેકો મળ્યો છે. આ કાર્યક્રમનો મુખ્ય ઉદ્દેશ ગ્રામીણ ગરીબોની ઘરેલું આવક વધારવાનો છે. 7 કરોડ ગ્રામીણ ગરીબ પરિવારોને આવરી લેવાના એજન્ડા સાથે આ યોજના શરૂ કરવામાં આવી હતી.

માઇક્રો પ્રોસેસીંગ ઍન્ટરપ્રાઇઝના ઔપચારિકરણ માટેની

યોજના

- આ યોજના ભારતમાં અસંગઠિત ક્ષેત્ર માટે શરૂ કરવામાં આવી હતી. તેનો હેતુ માઇક્રો પ્રોસેસીંગ એકમો માટે નાણાંની પહોંચ વધારવાનો છે. તે ખોરાકની ગુણવત્તા અને સલામતીનાં ધોરણોનું પાલન કરવાનું લક્ષ્ય રાખે છે. આ યોજના મહિલા ઉદ્યમીઓ અને મહત્વાકાંક્ષી જિલ્લાઓ પર કેન્દ્રિત છે.

મધુકાંતિ પોર્ટલ અને હની કોનરિ લોન્ચ કરવામાં આવ્યું

- ભારતમાં હની મિશનને પ્રોત્સાહન આપવા માટે કેન્દ્રીય કૃષિ મંત્રી નરેન્દ્રસિંહ તોમરે મધુકાંતિ પોર્ટલ અને NAFEDના હની કોર્નર્સની શરૂઆત કરી હતી.

Back to Basics : મધુકાંતિ પોર્ટલ

- મધુકાંતિ પોર્ટલ રાષ્ટ્રીય મધમાખી બોર્ડની પહેલ છે. તે રાષ્ટ્રીય મધમાખી ઉછેર અને હની મિશન હેઠળ સંચાલિત છે.
- મધુકાંતિ પોર્ટલના મુખ્ય ઉદ્દેશો નીચે મુજબ છે:
 - ડિજિટલ પ્લેટફોર્મ પર મધ અને મધમાખી ઉત્પાદનોના શોધી શકાય તેવા સ્ત્રોત મેળવવા માટે પોર્ટલ વિકસાવવામાં આવ્યું છે.

- ઉપરાંત, આ મંચ મધની ગુણવત્તા અને ભેગસેળના સ્ત્રોતનું પરીક્ષણ કરવામાં મદદ કરશે.
- મધુકાંતિ પોર્ટલનું મહત્વ:
 - આ પોર્ટલ ખેડૂતોની આવક વધારવામાં, નિકાસને પ્રોત્સાહન આપવા અને રોજગાર પેદા કરવામાં મદદ કરશે. પોર્ટલ મધ ઉત્પાદન, માર્કેટિંગ ચેન અને વેચાણ સાથે સંકળાયેલા તમામ હોદ્દદારોનો ડેટાબેઝ જાળવશે. આનાથી આંતરરાષ્ટ્રીય બજારોમાં મધનો પ્રવેશ વધશે. આ દ્વારા, હોદ્દદારોનો સરળ તાથી સંપર્ક કરી શકાય છે.

હની કોર્નર્સ

- મધના વેચાણ માટે હની કોર્નર્સ એક વિશેષ સ્થાન છે. તે નાફેડ દ્વારા સંચાલિત છે. નાફેડ એટલે રાષ્ટ્રીય કૃષિ સહકારી માર્કેટિંગ ફેડરેશન. નાફેડે 14-15 હની કોર્નર્સ વિકસાવ્યા છે.
- બેંકિંગ:
 - આ ડિજિટલ પ્લેટફોર્મના વિકાસ માટે ભારતીય બેંક તકનીકી અને બેંકિંગ ભાગીદાર છે. આ પ્લેટફોર્મના અમલ માટે બેંકે રાષ્ટ્રીય મધમાખી બોર્ડ સાથે સમજૂતી પત્ર પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.

રાષ્ટ્રીય મધમાખી ઉછેર અને હની મિશન

- તે એક કેન્દ્રિય ક્ષેત્રની યોજના છે જેને ભારત સરકારે રૂ. 500 કરોડમાં મંજૂરી આપી હતી. તેનો હેતુ વૈજ્ઞાનિક રીતે મધમાખી ઉછેર અને મધ ઉત્પાદન છે. આ મિશનનો મુખ્ય ઉદ્દેશ 'મીઠી કાંતિ'નું લક્ષ્ય હાંસલ કરવાનું છે.

મેઘાલયમાં દર 1000 ગર્ભવતી મહિલાઓમાંથી 3 HIV સંક્રમિત છે: અહેવાલ

- મહિલા સશક્તિકરણ અંગેની વિધાનસભા સમિતિએ તાજેતરમાં જ પોતાનો અહેવાલ મેઘાલય સરકારને આપ્યો હતો. આ સમિતિનું નેતૃત્વ અમ્પરેન લિંગદોહ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું. આ સમિતિએ જણાવ્યું હતું કે રાજ્યમાં દર હજારમાંથી ત્રણ સગર્ભા સ્ત્રીઓએ HIV માટે સકારાત્મક પરીક્ષણ કર્યું છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- આ સમિતિના જણાવ્યા મુજબ મેઘાલયમાં HIV/AIDSના પાંચ હજારથી વધુ કેસ છે. રાજ્યમાં કેસની સંખ્યા ચિંતાજનક રીતે વધી રહી છે.
- પોલીસ વિભાગ અને સમાજ કલ્યાણ વિભાગ સાથે ચર્ચા કરી સમિતિએ ઓળખી કાર્ય્યું છે કે વ્યાપારી લૈંગિક કામદારોના મુદ્દા પર ધ્યાન આપવાની તાત્કાલિક જરૂર છે.
- મેઘાલય સરકારને HIV/AIDSના મુદ્દાને ધ્યાનમાં રાખીને નીતિ ઘડવાનું સૂચન કરાયું છે.
- રાજ્યની સગર્ભા સ્ત્રીઓમાં HIV કેમ વધારે છે તે શોધવા માટે સમિતિએ અભ્યાસ કરવાની ભલામણ કરી.

- > પૂર્વ ખાસી હિલ્સમાં સેક્સ વર્કરમાં HIVની વ્યાપક ચિંતાને કારણે તાકીદની કાર્યવાહીની જરૂર છે.
- > MACS (મેઘાલય એઈડ્સ કંટ્રોલ સોસાયટી) ના મતે રાજ્યમાં 200 થી વધુ લૈંગિક વર્કરો છે જે HIV પોઝિટિવ છે.
- > કેન્દ્ર સરકારની યોજનાઓ છે જે રાજ્યમાં સેક્સ વર્કરના પુનર્વસનની કોશિશ કરે છે. જો કે, કેન્દ્ર તરફથી મળતા ભંડોળની ધીમી ગતિને કારણે હાલમાં તે સરળતાથી કામ કરી રહ્યાં નથી.

મેઘાલય આરોગ્ય નીતિ

- > માર્ચ 2021 માં, મેઘાલય રાજ્ય સરકારે નવી આરોગ્ય નીતિ અપનાવી. આ નીતિમાં એઈડ્સનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે. જો કે, તેણે આ મુદ્દાને પ્રાધાન્ય આપ્યું નથી. નીતિમાં આ સમસ્યાની ગંભીરતા પ્રતિબિંબિત થતી નથી. આ ઉપરાંત, નીતિમાં રાજ્યમાં એઈડ્સ નાબૂદ કરવા માટેની વિગતવાર યોજનાનો અભાવ છે.

પૃષ્ઠભૂમિ

- > નાકો (નેશનલ એઈડ્સ કંટ્રોલ ઓર્ગેનાઈઝેશન) ના અનુસાર, મેઘાલયમાં 0.54% વસ્તી HIV આ ઉપરાંત, HIV સર્વેલન્સ સેન્ટિનેલ, 2017 મુજબ દેશમાં મેઘાલયમાં સૌથી વધુ સિક્કિલિસના કેસ છે. તમામ સગર્ભા લોકોમાંના લગભગ 1.03% લોકોએ આ રોગ માટે સકારાત્મક પરીક્ષણ કર્યું છે.

કેરળમાં શરૂ કરવામાં આવશે 'Crushing the Curve' અભિયાન

- > કેરળ આરોગ્ય વિભાગ એક મોટું રસીકરણ અભિયાન શરૂ કરવા જઈ રહ્યું છે જેનું નામ 'Crushing the Curve' છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > કેરળમાં તાજેતરમાં યોજાયેલી વિધાનસભાની ચૂંટણીઓ પછી કોવિડ -19 કેસોમાં તીવ્ર વધારો નોંધવામાં આવ્યો છે. કોવિડ -19 કેસની સંખ્યા રોજ 700 થી વધીને 1000 થઈ રહી છે.

કેરળમાં આરોગ્ય ક્ષેત્ર

- > કેરળનું આરોગ્ય ક્ષેત્ર તાજેતરનાં સમયમાં વધુ સાડું રહ્યું છે. સપ્ટેમ્બર 2020 માં, કેરળ બિન-ચેપી રોગોના નિયંત્રણ માટે સંયુક્ત રાષ્ટ્રનો એવોર્ડ મેળવ્યો હતો.
- > આ ઉપરાંત, કોવિડ-19 સામે લડવામાં કેરળ સૌથી સફળ રાજ્ય તરીકે ઉભરી આવ્યું છે.
- > જ્યારે દેશમાં પ્રાથમિક કેરિયરનો ટ્રાન્સમિશન રેટ 6 હતો ત્યારે તે કેરળમાં માત્ર 4 હતો.

કેરળની પહેલ

- > કેરળના આરોગ્ય કેન્દ્રોમાં PHCને કાયાકલ્પ કરવા માટે આરડમ આરોગ્ય મિશન શરૂ કરવામાં આવ્યું છે.
- > રાજ્યમાં સામાજિક અંતરને પ્રોત્સાહન આપવા માટે 'બ્રેક ધ ચેન' અભિયાન શરૂ કરાયું હતું.

કેરળની સફળતા પાછળનું કારણ

- > કેરળમાં અધિકારીઓ પાસે વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશનના ડેટાની સારી પહોંચ છે. તેમાં રાજ્યની બે તૃતીયાંશ વસ્તીનો સમાવેશ થાય છે.
- > કોવિડ-19નું પરીક્ષણ કેરળમાં મોટા પાયે શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.
- > કેરળના આરોગ્ય ક્ષેત્રે કેરળ ઈન્ફાસ્ટ્રક્ચર ઈન્વેસ્ટમેન્ટ ફંડ બોર્ડ તરફથી 4,000 કરોડ રૂપિયા મેળવ્યા છે.
- > કેરળમાં આરોગ્ય કર્મચારીઓની તાલીમ તેમના મનોબળને વેગ આપવા પર કેન્દ્રિત છે. સામાન્ય રીતે કેરળમાં આરોગ્ય કર્મચારીઓનું મનોબળ વધારે છે.
- > રાજ્યમાં નિપાહના ફાટી નીકળતાં ઘણા અનુભવોથી COVID-19 સામે લડવું વધુ સરળ બન્યું હતું.
- > લોકડાઉન દરમિયાન લગભગ 55 લાખ વૃદ્ધો અને વંચિતોને કલ્યાણકારી ચૂકવણી તરીકે 8,500 રૂપિયા મળ્યા છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. 'Crushing the Curve' અભિયાન ક્યાં રાજ્યમાં શરૂ કરવામાં આવશે?

(A) આન્ધ્ર પ્રદેશ	(B) કર્ણાટક
(C) રાજસ્થાન	(D) કેરળ
2. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. તાજેતરમાં જ પ્રધાનમંત્રી કિસાન ઉર્જા સુરક્ષા એવમ ઉત્થાન મહાભિયાન (PM-KUSUM) યોજના અંતર્ગત જયપુર (રાજસ્થાન) જિલ્લાના કોટપૂટલી તાલુકામાં પ્રથમ કૃષિ આધારિત સોલર પાવર પ્લાન્ટ સ્થાપવામાં આવ્યો છે.
 2. 2020-21ના બજેટ હેઠળ, સરકાર આ યોજનાને વિસ્તૃત કરશે અને 20 લાખ ખેડૂતોને સિંગલ સોલાર પમ્પ સ્થાપિત કરવા સહાય પૂરી પાડશે.
 3. પીએમ કુસુમ યોજનાના ત્રણ ઘટકો છે અને આ ઘટકો હેઠળ તેને 2022 સુધીમાં 30.8 GWની વધારાની સૌર ક્ષમતા પ્રાપ્ત કરવાનું લક્ષ્ય છે.
 4. પીએમ કુસુમ યોજના વીજ વિતરણ કંપનીઓ (ડિસ્કોમ્સ) ની આર્થિક સ્થિતિ સુધારવામાં મદદ કરશે જ્યારે કૃષિ ક્ષેત્રમાં સબસિડીનો ભાર ઘટાડશે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી ક્યાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3	(B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4	(D) 1, 2, 3, અને 4

3. લેન્સેટ રિપોર્ટના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. 'ધ લેન્સેટ ગ્લોબલ હેલ્થ જર્નલ'માં પ્રકાશિત થયેલા એક અભ્યાસ મુજબ, કોવિડ-19 રોગચાળાને પહોંચી વળવા આરોગ્ય તંત્રની નિષ્ફળતા, માતા મૃત્યુદર અને કસુવાવડના કેસોમાં વધારો થયો છે.
 2. બ્રાઝિલ, મેક્સિકો, યુએસએ, કેનેડા, યુ.કે., ડેનમાર્ક, નેધરલેન્ડ, ઈટાલી, ભારત, ચીન અને નેપાળ સહિતના 17 દેશોમાં કરવામાં આવેલા 40 અધ્યયનના વિશ્લેષણના આધારે લેન્સેટ રિપોર્ટ તૈયાર કરવામાં આવ્યો છે.
 3. રિપોર્ટ મુજબ ગર્ભપાતનાં કેસોમાં 28% વધારો થયો છે અને ગર્ભાવસ્થા દરમિયાન અથવા બાળજન્મ દરમિયાન માતા મૃત્યુનું જોખમ લગભગ એક તૃતીયાંશ વધ્યું છે.
 4. રિપોર્ટ મુજબ સંસ્થાકીય ડિલિવરીમાં 28% ઘટાડો અને પ્રસૂતિ પહેલાંની સેવાઓમાં 22% ઘટાડો થયો છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે? (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4 (C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

4. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. તાજેતરમાં જ ચીફ જસ્ટિસ ઓફ ઈન્ડિયા (CJI) એ કૃત્રિમ ગુપ્તચર (AI) આધારિત પોર્ટલ 'SUPACE' શરૂ કર્યું છે, જેનો હેતુ કાયદાકીય સંશોધન માટે ન્યાયાધીશોની સહાય કરવાનો છે.
 2. SUPACE એટલે કોર્ટ સુક્ષ્મતામાં સહાય માટે સુપ્રીમ કોર્ટ પોર્ટલ.
 3. શરૂઆતમાં SUPACEનો ઉપયોગ બોમ્બે અને દિલ્હી હાઈકોર્ટના ન્યાયાધીશો પ્રાયોગિક ધોરણે કરશે.
 4. SUPACE નિર્ણય લેવા માટે બનાવવામાં આવ્યું નથી, તેના બદલે તે ફક્ત તથ્યો પર પ્રક્રિયા કરશે અને ન્યાયાધીશોને સહાય કરવા તથ્યો પ્રદાન કરશે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે? (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4 (C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

5. પ્રધાનમંત્રી સ્વનિધિ યોજનાના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. આ યોજના જૂન, 2020 માં શરૂ કરવામાં આવી હતી.
 2. આ યોજનાનો હેતુ COVID-19 દ્વારા અસરગ્રસ્ત શેરી વિકેતાઓને ધિરાણ સુવિધાઓ આપવાનો છે. આ યોજના ગૃહ અને શહેરી બાબતોના મંત્રાલય દ્વારા લાગુ કરવામાં આવી છે.
 3. આ યોજના હેઠળ, વિકેતાઓને 10,000 રૂપિયાની પ્રારંભિક મૂડી આપવામાં આવે છે.
 4. લોન સુવિધાનો લાભ લેનાર વિકેતાને 7% વ્યાજ સબસિડી મળશે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે? (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4 (C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

6. એકીકૃત આરોગ્ય માહિતી પ્લેટફોર્મના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. આ સર્વેમાં સામેલ તળિયાના કામદારોને S-ફોર્મ આપવામાં આવશે તેઓ રોગના વ્યાપ વિશે માહિતી એકત્રિત કરવામાં મદદ કરશે.
 2. ડોક્ટરોને P-ફોર્મ આપવામાં આવશે. આ ફોર્મ દ્વારા, ડોક્ટરો તેમના નિદાનની સાથે દર્દીનું નામ, સરનામું, સંપર્ક નંબર એકત્રિત કરશે.
 3. પ્રયોગશાળાના કર્મચારીઓને L-ફોર્મ આપવામાં આવશે આ ફોર્મ દ્વારા તેઓ પેથોલોજીકલ પરીક્ષાની વિગતો એકત્રિત કરશે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે? (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3 (C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3
7. ઉચ્ચ કાર્યક્ષમતા સોલર પીવી મોડ્યુલો પરનો રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. આ પ્રોગ્રામનો ઉદ્દેશ ઉચ્ચ કાર્યક્ષમતા સોલર પીવી મોડ્યુલોમાં ગીગા વોટ સ્કેલમાં ઉત્પાદન ક્ષમતા પ્રાપ્ત કરવાનો છે.
 2. યોજનાનો કુલ ખર્ચ રૂ.4500 કરોડનો અંદાજ છે.
 3. આ કાર્યક્રમનો હેતુ ભારતમાં ઈન્ટિગ્રેટેડ સોલર પીવી મેન્યુફેક્ચરિંગ યુનિટ્સની વધારાની 10,000 મેગાવોટ ક્ષમતા લાવવાની છે.
 4. આ યોજના ઉચ્ચ ક્ષમતાવાળા સોલાર ફોટો વોલ્ટેઈક મોડ્યુલોવાળા ઉત્પાદકોને ઈનામ આપશે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે? (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4 (C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

8. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. INS સર્વેક્ષક સાઈડ સ્કેન સોનાર, ડીપ સી સી મલ્ટિ બીમ ઈકો સાઉન્ડર અને સંપૂર્ણ સ્વચાલિત ડિજિટલ સર્વે અને પ્રોસેસિંગ સિસ્ટમ જેવા સર્વેક્ષણ સાધનોથી સજજ છે.

2. તે સધર્ન નેવલ કમાન્ડ હેઠળ કામ કરે છે.

3. INS સર્વેક્ષકમાં ચેતક હેલિકોપ્ટર પણ શામેલ છે. ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

9. PM FME યોજના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. તાજેતરમાં, ફૂડ પ્રોસેસિંગ ઉદ્યોગ મંત્રાલયે (MoFPI) PM FME યોજનાને અમલમાં મૂકવા માટે ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલય (MoRD) સાથે કામ કરવાની સંમતિ આપી છે.

2. બંને મંત્રાલયો સ્વ-સહાય જૂથના સભ્યોને બીજ મૂડી સહાય પ્રદાન કરશે. તે મુજબ દરેક સ્વ-સહાય જૂથના સભ્યને રૂ. 40000 આપવામાં આવશે.

3. દીનદયાળ અંત્યોદય યોજના - ગ્રામીણ વિકાસ મંત્રાલય હેઠળ સંચાલિત રાષ્ટ્રીય ગ્રામીણ આજીવિકા મિશન (DAY-NRLM) આ યોજનાના અમલીકરણ માટે ફૂડ પ્રોસેસિંગ ઉદ્યોગ મંત્રાલય સાથે કામ કરશે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

10. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. મધુકાંતિ પોર્ટલ રાષ્ટ્રીય મધમાખી બોર્ડની પહેલ છે. તે રાષ્ટ્રીય મધમાખી ઉછેર અને હની મિશન હેઠળ સંચાલિત છે.

2. મધના વેચાણ માટે હની કોર્નર્સ એક વિશેષ સ્થાન છે. તે નાફેડ દ્વારા સંચાલિત છે. નાફેડ એટલે રાષ્ટ્રીય કૃષિ સહકારી માર્કેટિંગ ફેડરેશન. નાફેડે 14-15 હની કોર્નર્સ વિકસાવ્યા છે.

3. ડિજિટલ પ્લેટફોર્મ પર મધ અને મધમાખી ઉત્પાદનોના શોધી શકાય તેવા સ્ત્રોત મેળવવા માટે મધુકાંતિ પોર્ટલ વિકસાવવામાં આવ્યું છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

11. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. મહિલા સશક્તિકરણ અંગેની વિધાનસભા સમિતિએ તાજેતરમાં જ પોતાના અહેવાલમાં હતું કે મેઘાલયમાં દર હજારમાંથી ત્રણ સગર્ભા સ્ત્રીઓએ HIV માટે સકારાત્મક પરીક્ષણ કર્યું છે.

2. આ સમિતિનું નેતૃત્વ અમ્પરેન લિંગદોહ દ્વારા કરવામાં આવ્યું હતું.

3. આ સમિતિના જણાવ્યા મુજબ મેઘાલયમાં HIV/AIDSના પાંચ હજારથી વધુ કેસ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના ટોપર્સ વિદ્યાર્થીઓ માટેનું નં. 1 મેગેઝિન

ICE[®] MAGIC

CURRENT AFFAIRS

3 MONTHS
CURRENT AFFAIRS

NOW AVAILABLE

ગુજરાત, ભારત અને વિશ્વની મહત્વની ઘટનાઓનો સમાવેશ મહત્વની યોજના, એવોર્ડ, સંમેલન, નિમણૂક, સૈન્ય અભ્યાસ વગેરે વિશેની ટૂ ઘી પોઇન્ટ પરીક્ષાલક્ષી માહિતી ગુજરાત સરકારની નવી ટુરિઝમ પોલિસી 2021 ગુજરાત તથા ભારત સરકારનું વર્ષ 2020-21નું બજેટ

ICE[®]
INSTITUTE FOR COMPETITIVE EXAMS

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાના ટોપર્સ વિદ્યાર્થીઓ માટેનું નં. 1 મેગેઝિન
ICE[®] MAGIC
CURRENT AFFAIRS
જાન્યુઆરી - માર્ચ 2021
જાન્યુઆરી - માર્ચ 2021
પ્રવાસ, ભારત અને વિશ્વની મહત્વની ઘટનાઓનો સમાવેશ મહત્વની યોજના, એવોર્ડ, સંમેલન, નિમણૂક, સૈન્ય અભ્યાસ વગેરે વિશેની ટૂ ઘી પોઇન્ટ પરીક્ષાલક્ષી માહિતી ગુજરાત સરકારની નવી ટુરિઝમ પોલિસી 2021 ગુજરાત તથા ભારત સરકારનું વર્ષ 2020-21નું બજેટ
₹170/-
3 MONTHS
CURRENT AFFAIRS
GPSC 1/2, Dy.SO, Dy.MAMLATDAR, RFO, ઓફિસ સુપ્રિન્ટેન્ડેન્ટ, બિનસચિવાલય, તલાટી, PSI, ASI, CONSTABLE તથા વર્ગ - 3 સહિતની તમામ સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓ માટે ઉપયોગી

ગોદાવરી નદી

- પૂર્વ અને પશ્ચિમ ગોદાવરી જિલ્લાઓમાં સિંચાઈ નહેરોમાં પોલાવરમ સિંચાઈ યોજના સ્થળથી ગોદાવરી નદીનું પાણી છોડવા માટે અગાઉ 31 માર્ચ, 2021 સુધીની સમયમર્યાદા 15 એપ્રિલ, 2021 સુધી લંબાવવામાં આવી છે.
- કોફરડેમ પર કામ એપ્રિલમાં જ શરૂ થવાની સંભાવના છે.

Back to Basics : ગોદાવરી નદી વિશે

- ગોદાવરી નદી પ્રણાલી દ્વીપકલ્પ ભારતની સૌથી મોટી નદી પ્રણાલી છે. તેને દક્ષિણની ગંગા પણ કહેવામાં આવે છે.
- ઉત્પત્તિ:
 - ગોદાવરી નદી મહારાષ્ટ્રના નાસિક નજીક ત્ર્યંબકેશ્વરથી નીકળે છે અને બંગાળની ખાડીમાં પડતા પહેલા લગભગ 1465 કિલોમીટરનું અંતર કાપે છે.
- અપવાહ તંત્ર:
 - ગોદાવરી બેસિન મધ્યપ્રદેશ, કર્ણાટક અને પુડુચેરીના મધ્ય ભાગના મહારાષ્ટ્ર, તેલંગાણા, આંધ્રપ્રદેશ, છત્તીસગઢ અને ઓડિશા રાજ્યો ઉપરાંત નાના ભાગોમાં ફેલાયેલ છે.
- ઉપનદીઓ:
 - પ્રાવરા, પૂર્ણા, માંજરા, પેનગંગા, વર્ધા, વેનગંગા, પ્રાણહિતા (વેનગંગા, પેનગંગા, વર્ધાનો સંયુક્ત પ્રવાહ), ઈન્દ્રાવતી, મણેર અને સબરી.
- સાંસ્કૃતિક મહત્વ:
 - નાસિકમાં ગોદાવરી નદીના કાંઠે કુંભ મેળો ભરાય છે.
 - ઉજ્જૈનમાં ક્ષીપ્રા નદીના સંગમ, હરિદ્વાર ખાતે ગંગા અને પ્રયાગ ખાતે ગંગા, યમુના અને સુપ્રસિદ્ધ સરસ્વતી નદીના સંગમ પર પણ કુંભનું આયોજન કરવામાં આવ્યું છે.
- ગોદાવરી નદીના પાણીનો વિવાદ:
 - ગોદાવરી નદીના પાણીનું વિતરણ આંધ્રપ્રદેશ, મધ્યપ્રદેશ, છત્તીસગઢ, ઓડિશા અને કર્ણાટક વચ્ચેના વિવાદનું મુખ્ય કારણ છે.

ગોદાવરી નદી પરના મહત્વના પ્રોજેક્ટ્સ

- પોલાવરમ સિંચાઈ યોજના, કાલેશ્વરમ્
- આંતરરાષ્ટ્રીય સિંચાઈ અને ડ્રેનેજ કમિશન (WHIS) દ્વારા ગોદાવરી નદી પર સદર્મત અનિકટ નામના બે સિંચાઈ પ્રોજેક્ટ્સને હેરિટેજ સિંચાઈ સ્ટ્રક્ચર્સ સાઈટ તરીકે માન્યતા આપવામાં આવી છે.
- ઈચમપલ્લી:
 - ગોદાવરી નદી પર ઈચમપલ્લી પ્રોજેક્ટ સૂચવવામાં આવ્યો છે, આ પ્રોજેક્ટ આંધ્રપ્રદેશમાં ગોદાવરી નદી અને ઈન્દ્રવતીના સંગમની નજીક 12 કિ.મી. ડાઉનસ્ટ્રીમ પર સ્થિત છે.

- તે મહારાષ્ટ્ર, મધ્યપ્રદેશ, તેલંગાણા અને આંધ્રપ્રદેશ રાજ્યોનો સંયુક્ત પ્રોજેક્ટ છે.
- શ્રીરામ સાગર પ્રોજેક્ટ: શ્રીરામ સાગર પ્રોજેક્ટ મલ્ટિપર્પઝ પ્રોજેક્ટ છે, તે તેલંગાણાના નિઝામબાદ જિલ્લામાં પોચમપાડ નજીક ગોદાવરી નદી પર સ્થિત છે.

પોલાવરમ સિંચાઈ યોજના

- પોલાવરમ પ્રોજેક્ટ આંધ્રપ્રદેશમાં ગોદાવરી નદી પર આવેલા પોલાવરમ ગામની નજીક સ્થિત છે.
- તે બહુ-ઉદ્દેશ્ય સિંચાઈ પ્રોજેક્ટ છે કારણ કે એકવાર આ પ્રોજેક્ટ પૂર્ણ થયા બાદ સિંચાઈને લગતા લાભ પૂરા પાડશે અને જળવિદ્યુત ઉત્પન્ન થશે.
- આ ઉપરાંત આ પ્રોજેક્ટ પીવાના પાણીનો પુરવઠો પણ આપશે.
- આ પ્રોજેક્ટની જમણી બાજુ આવેલી નહેરમાંથી કૃષ્ણા નદીના બેસિન સુધી ઈન્ટર બેસિન ટ્રાન્સફર કરવામાં આવશે.
- આ પ્રોજેક્ટને મત્સ્યોદ્યોગ (માછલીના સંવર્ધન અને ઉછેર), પર્યટન અને શહેરીકરણ જેવા પરોક્ષ લાભ પણ થશે.
- આ પ્રોજેક્ટને કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા વર્ષ 2014 માં આંધ્રપ્રદેશ પુનર્ગઠન અધિનિયમ, 2014 ની કલમ 90 અંતર્ગત રાષ્ટ્રીય પ્રોજેક્ટનો દરજ્જો આપવામાં આવ્યો છે.

કોફરડેમ

- કોફરડેમ એ જળમાર્ગની આજુબાજુ અથવા તેની આસપાસના કામચલાઉ અવરોધ તરીકે વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવેલ છે, જેના દ્વારા પાણી કાઢી નાખવું, ડાયવર્ઝન કરવું અથવા પાણીને ઘટાડવું આ વિસ્તારમાં કરવામાં આવે છે.
- કોઈપણ કોફરડેમ પ્રકારનો મુખ્ય ઉદ્દેશ વધુ પડતા અથવા અસ્વસ્થતાવાળા પાણીને સ્થળાંતર કરીને બાંધકામ કાર્ય માટે શુષ્ક (પાણી મુક્ત) સ્થિતિ પ્રદાન કરવી છે.
- આ કોઈપણ પ્રોજેક્ટ માટે લઘુત્તમ પ્રતિકાર અને શક્ય તેટલી સુરક્ષા સાથે આગળ વધવામાં મદદ કરે છે.

ચોમાસા પર ધૂળની અસર

- તાજેતરના સંશોધન દ્વારા બતાવવામાં આવ્યું છે કે ભારતીય ઋતુને મધ્ય-પૂર્વ (એશિયન રણ) ના રણ વિસ્તારોમાંથી આવતા પવનો અને તેની સાથે વાતાવરણીય ધૂળના કણોથી કેવી અસર પડે છે.

Back to Basics : ધૂળના કણો

- પૃથ્વી અથવા રેતીના ખૂબ નાના શુષ્ક કણોને ધૂળ કહેવામાં આવે છે.
- પીએમ 10 અને પીએમ 2.5 કદના કણોને ધૂળ તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યા છે.

- > ધૂળના મુખ્ય સ્ત્રોતોમાં કુદરતી રીતે ખરતી માટી, રેતી અને ખડકો શામેલ છે.
- > શહેરી વિસ્તારોમાં મોટા પાયે ઉદ્યોગોની કામગીરી વગેરે ધૂળ ઉત્સર્જનના મુખ્ય પરિબળો છે.
- > ધૂળ કણો ચોમાસા અને તોફાનને અસર કરવા તેમજ વરસાદી જંગલોને ફળદ્રુપ બનાવવા માટે પણ જાણીતા છે.
- > ડસ્ટ ઈમિશન પ્લાનિંગ હવામાન પરિવર્તન અને આ મિકેનિઝમ્સને સમજવા માટે ખૂબ જ સંવેદનશીલ છે અને ધૂળની અસરો આપણી ચોમાસાની સિસ્ટમોને વૈશ્વિક વાતાવરણમાં પરિવર્તનનો સામનો કરવામાં મદદ કરશે.

ચોમાસા પર ધૂળની અસર

- પરિચય:
 - > તીવ્ર પવન રણમાંથી નીકળતી ધૂળના તોફાનોનું સૌર કિરણોત્સર્ગ ગ્રહણ કરી શકે છે અને ધૂળને ખૂબ ગરમ બનાવે છે.
 - > આ ગરમ ધૂળના કણો વાતાવરણને એટલું ગરમ કરે છે કે તે હવાના દબાણમાં ફેરફાર કરે છે, હવાના પરિભ્રમણની પદ્ધતિને બદલી શકે છે અને સમુદ્રમાંથી આવતા ભેજનું પ્રમાણ પણ વધારશે, જેના કારણે ત્યાં ભારે વરસાદ થઈ શકે છે. આ ઘટનાને 'એલિવેટેડ હીટ પંપ' કહેવામાં આવે છે.

ભારતીય ચોમાસા પર અસર

- > મધ્ય પૂર્વ (પશ્ચિમ એશિયા) અને ઈરાની પહારમાંથી નીકળતી ધૂળની અસર ભારતીય ગ્રીષ્મકાલીન ઋતુ (દક્ષિણ-પશ્ચિમ ઋતુ) પર પણ પડે છે.
- > ગરમ હવા ઈરાની પહારનું વાતાવરણ ગરમ કરી શકે છે અને અરબી દ્વીપકલ્પના રણમાં પરિભ્રમણ વધારી શકે છે, મધ્ય-પૂર્વથી ધૂળના ઉત્સર્જનમાં વધારો કરી શકે છે.

વિરોધાભાસ અસર

- > ભારતીય ગ્રીષ્મકાલીન ઋતુની વિપરીત અસર પશ્ચિમ એશિયામાં પવનને વધુ અસરકારક બનાવીને ધૂળના ઉત્સર્જનમાં વધારો કરી શકે છે.
- > મજબૂત ચોમાસુ પશ્ચિમ એશિયામાં પણ ફેલાય છે અને ધૂળની માત્રામાં વધારો કરી શકે છે.

માનવસર્જિત ધૂળની અસરો

- > વિવિધ મંતવ્યો અનુસાર, કેટલાક અધ્યયનોએ જાણવા મળ્યું છે કે ભારતીય ઉપખંડ દ્વારા ઉત્સર્જિત માનવીય રીતે જન્મેલા એરોસોલ્સ ઉનાળામાં ચોમાસાના વરસાદને ઘટાડી શકે છે, જ્યારે અન્ય લોકોએ શોધી કાઢ્યું છે કે ધૂળ જેવા શોષક એરોસોલ્સ ચોમાસાના પરિભ્રમણને મજબૂત કરી શકે છે.
- > માઈક્રોસ્કોપિક સોલિડ કણો અથવા હવામાં પ્રવાહી ટીપું અથવા અન્ય કોઈ ગેસની હાજરીને એરોસોલ કહેવામાં આવે છે. એરોસોલ્સ કુદરતી અથવા માનવસર્જિત હોઈ શકે છે. હવામાં હાજર એરોસોલ્સને વાતાવરણીય એરોસોલ્સ

કહેવામાં આવે છે. કાદવ, ધૂળ, વાતાવરણીય પ્રદૂષક કણો અને ધૂમ્રપાન એરોસોલ્સનાં ઉદાહરણો છે.

- > એન્થ્રોપોજેનિક એરોસોલ્સ માનવ-જનમિત એરોસોલ્સનાં ઉદાહરણો છે. તેઓ ઝાકળ કણો, પ્રદૂષકો અને ધૂમ્રપાનથી રચાય છે.
- > એન્થ્રોપોજેનિક એરોસોલ્સમાં સલ્ફેટ, નાઈટ્રેટ અને કાર્બોનાસિયસ એરોસોલ્સ શામેલ છે અને મુખ્યત્વે અશિમભૂત બળતણ કમ્બેશન સ્ત્રોતમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે.
- > જો કે, તાજેતરના અધ્યયનમાં બતાવવામાં આવ્યું છે કે આને કારણે ઉનાળામાં ભારતમાં ચોમાસાનો મજબૂત વરસાદ જોવા મળી શકે છે.
- > ધૂળ જેવા એરોસોલ કણો વરસાદની પ્રક્રિયામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે.

ચોમાસામાં રણની ભૂમિકા

- > ચોમાસાની ઉત્પત્તિમાં વિશ્વભરના રણ મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવે છે.
- > પશ્ચિમ ચીનના તક્લામકાન રણ અને પૂર્વ એશિયાના ગોબી રણથી પૂર્વ એશિયામાં ઉનાળા ચોમાસાને અસર થઈ શકે છે તે રીતે ડસ્ટ એરોસોલનું પરિવહન થઈ શકે છે.
- > દક્ષિણ પશ્ચિમ યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સમાં કેટલાક નાના રણ છે જે ઉત્તર આફ્રિકાના ચોમાસાને અસર કરે છે.

ચોમાસુ

- પરિચય:
 - > ચોમાસામાં વાવાઝોડા અથવા તોફાન જેવા જ વરસાદ ઘણીવાર થાય છે. પરંતુ તેમાં એક ફરક છે કે ચોમાસું તોફાન નથી પરંતુ તે કોઈ ચોક્કસ ક્ષેત્રમાં મોસમી પવનમાં પરિવર્તન છે.
 - > આ મોસમી પરિવર્તન ઉનાળામાં ભારે વરસાદનું કારણ બની શકે છે, પરંતુ અન્ય સમયે તે શુષ્ક સ્થિતિમાં રહે છે.

- ચોમાસાની ઉત્પત્તિ:
 - > ચોમાસુ (અરબી-ભાષાનું મૌસિમ જેનો અર્થ 'હવામાન' છે) જમીનના માસ અને નજીકના સમુદ્ર વચ્ચેના તાપમાનના તફાવતથી ઉદ્ભવે છે.
 - > આ સ્થળ પાણી કરતાં ગરમ અને ઠંડુ છે, તેથી સૂર્યાસ્ત પછી સપાટી પરની ગરમીના કિરણોત્સર્ગ દ્વારા ઠંડુ થાય છે અને સ્થળ પર વધુ હવાનું દબાણ બનાવવામાં આવે છે અને પાણી પર ઓછું દબાણ બનાવવામાં આવે છે, જે પવનની દિશા બદલી નાખે છે.
 - > ચોમાસાની ઋતુના અંતિમ તબક્કામાં, પવન ફરી વિરૂદ્ધ દિશાને અનુસરે છે.

ચોમાસાના પ્રકાર

- ભેજવાળું ચોમાસુ:
 - > સામાન્ય રીતે ઉનાળાનાં મહિનાઓ (એપ્રિલથી સપ્ટેમ્બર) દરમિયાન ભેજવાળા ચોમાસામાં ભારે વરસાદ પડે છે.

- > સરેરાશ, ભારતના વાર્ષિક વરસાદના લગભગ 75% વરસાદ અને ઉત્તર અમેરિકાનો લગભગ 50% વરસાદ ગ્રીષ્મકાલીન ઋતુ દરમિયાન હોય છે.
- > ભેજવાળા ચોમાસાની શરૂઆત ત્યારે થાય છે જ્યારે પવન સમુદ્રથી ઠંડા, ભેજવાળા પવનો સ્થળ સુધી જાય છે.
- **શુષ્ક ચોમાસુ:**
- > શુષ્ક ચોમાસાની સ્થિતિ સામાન્ય રીતે ઓક્ટોબરથી એપ્રિલની વચ્ચે રહે છે.
- > મહાસાગરોમાંથી સુકા પવન મંગોલિયા અને ઉત્તરપશ્ચિમ ચીન જેવા ગરમ આબોહવાની પ્રદેશોમાંથી ભારતની દક્ષિણમાં પ્રવેશ કરે છે.
- > શુષ્ક ચોમાસુ ઉનાળા ચોમાસા અથવા તેના સમકક્ષ કરતા ઓછા શક્તિશાળી હોય છે.
- > શિયાળાની ચોમાસાની પરિસ્થિતિઓ ત્યારે જોવામાં આવે છે જ્યારે સ્થળ(ભૂમિ) પાણી કરતા વધુ ઝડપથી ઠંડુ થાય છે અને એક ઉચ્ચ દબાણ સ્થળ(ભૂમિ) પર વિકસે છે, જે દરિયાઈ પવન (શુષ્ક સમયગાળા દરમિયાન) સ્થળ(ભૂમિ) નજીક આવતા અટકાવે છે.
- **સ્થાન:**
- > ઉષ્ણકટિબંધીય ચોમાસુ 0 થી 23.5 ° ઉત્તરીય અને દક્ષિણ અક્ષાંશ વચ્ચેનું અને ઉપોષ્ણકટિબંધીય ચોમાસુ 23.5 ° થી 35 ° ઉત્તરીય અને દક્ષિણ અક્ષાંશ વચ્ચે રચાય છે.
- > સૌથી શક્તિશાળી ચોમાસુ ઉત્તરમાં ભારત અને દક્ષિણ એશિયામાં અને દક્ષિણમાં ઓસ્ટ્રેલિયા અને મલેશિયામાં સ્થિત છે.
- > ચોમાસાની હાજરી મુખ્યત્વે ઉત્તર અમેરિકાના દક્ષિણ ભાગો, મધ્ય અમેરિકા, દક્ષિણ અમેરિકાના ઉત્તરીય પ્રદેશો અને પશ્ચિમ આફ્રિકામાં જોવા મળે છે.

વનાગ્ની: એક ગંભીર ચિંતા

- > વર્ષ 2021 ના આગમન પછીથી ભારતના ઘણા રાજ્યો અને વન્યપ્રાણી અભયારણ્યોમાં વનાગ્નીની ઘટનાઓ જોવા મળી રહી છે.

Back to Basics : જંગલ માં આગ

- > તેને બુશફાયર અથવા વન્ય આગ પણ કહેવામાં આવે છે. તે કોઈપણ જંગલ, ઘાસના મેદાનો અથવા ટુન્ડ્રા જેવા કુદરતી સંસાધનોને અનિયંત્રિત બર્નિંગ તરીકે વર્ણવી શકાય છે, જે પવન, ટોપોગ્રાફી, વગેરે જેવી પર્યાવરણીય પરિસ્થિતિઓના આધારે ફેલાય છે.
- > વનાગ્નીને જંગલ વિસ્તારની સફાઈ, વન વિસ્તારની નજીક સિગારેટ સળગાવવી અથવા કૃષિ માટે નવા ક્ષેત્રો તૈયાર કરવા માટે કોઈ અન્ય બળતરાયુક્ત ચીજવસ્તુઓ દ્વારા વધુ પ્રોત્સાહન મળે છે.
- > ઉચ્ચ તાપમાન, પવનની ગતિ અને દિશા અને માટી અને વાતાવરણમાં ભેજ જેવા પરિબળો જંગલની આગને વધુ ભીષણ બનાવવામાં મદદ કરે છે.

વર્ષ 2021માં વનાગ્નીનાં ઉદાહરણો

- > જાન્યુઆરીમાં, ઉત્તરાખંડ, હિમાચલ પ્રદેશ (કુલ્લુ ખીણ) અને નાગાલેન્ડ-મણિપુર સરહદ (જુકુ વેલી) વિસ્તારમાં લાંબા સમય સુધી જંગલની ઘટનાઓ જોવા મળી હતી.
- > ઓડિશાના સિમલિપાલ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનમાં ફેબ્રુઆરીના અંતથી અને માર્ચની શરૂઆતમાં આગની એક મોટી ઘટના સામે આવી છે.
- > તાજેતરમાં, મધ્યપ્રદેશના બાંધવગઢ ફોરેસ્ટ રિઝર્વ અને ગુજરાતના એશિયાઈ સિંહો અને ગ્રેટ ઈન્ડિયન બસ્ટાર્ડ અભયારણ્યમાં પણ વનાગ્નીની ઘટનાઓ જોવા મળી હતી.

ભારતના જંગલોની નબળાઈ

- > ફોરેસ્ટ સર્વે ઓફ ઈન્ડિયા(FSI) દહેરાદૂને 2019 માં જાહેર કરેલા ઈન્ડિયા સ્ટેટ ઓફ ફોરેસ્ટ રિપોર્ટ અનુસાર, 2019 સુધીમાં દેશના ભૌગોલિક ક્ષેત્રના આશરે 21.67% (7,12,249 ચોરસ કિ.મી.) ભાગની વન તરીકે ઓળખ કરવામાં આવી છે.
- > આમાં વનસ્પતિ કવચ કુલ ભૌગોલિક ક્ષેત્રના 2.89% (95,027 ચોરસ કિ.મી.) છે.
- > આગની ઘટનાઓ અને રેકોર્ડના આધારે, એવું જાણવા મળ્યું છે કે ઉત્તર પૂર્વ અને મધ્ય ભારતના જંગલો જંગલની આગને કારણે વધુ સંવેદનશીલ છે.
- > આસામ, મિઝોરમ અને ત્રિપુરાના જંગલો વનાગ્ની તરીકેથી સૌથી વધુ અસરગ્રસ્ત જંગલો તરીકે ઓળખાયા હતા.
- > અત્યંત જોખમી વર્ગ હેઠળના રાજ્યોમાં આંધ્ર પ્રદેશ, મણિપુર, મેઘાલય, મિઝોરમ, નાગાલેન્ડ, ઓડિશા, મહારાષ્ટ્ર, બિહાર અને ઉત્તર પ્રદેશનો સમાવેશ થાય છે.
- > વર્ષ 2020-2021ના MoEFCCના અહેવાલ મુજબ, મધ્ય ઓડિશા તેમ જ પશ્ચિમ મહારાષ્ટ્ર, દક્ષિણ છત્તીસગઢ અને તેલંગાણા અને આંધ્રપ્રદેશના વન વિસ્તારો ખૂબ સંભવિત 'ફોરેસ્ટ ફાયર હોટસ્પોટ્સ' માં ફેરવાઈ રહ્યા છે.
- > 'અત્યંત જોખમી' અને 'મધ્યમ જોખમી' કેટેગરી હેઠળના વિસ્તારોમાં કુલ જંગલ વિસ્તારનો આશરે 26.2% ભાગ જે 1,72,374 ચોરસ કિ.મી.વિસ્તારમાં ફેલાયેલો છે.

વનાગ્નીના કારણો

- > જંગલમાં લાગેલ આગના ઘણા કુદરતી કારણો હોઈ શકે છે, પરંતુ ભારતમાં આનું મુખ્ય કારણ માનવ પ્રવૃત્તિઓ છે.
- > અસંખ્ય અધ્યયન હવામાન પરિવર્તનને વૈશ્વિક હવામાન પરિવર્તન સાથે જોડે છે, ખાસ કરીને બ્રાઝિલ (એમેઝોન) અને ઓસ્ટ્રેલિયાના જંગલોમાં ભયંકર આગ સાથે જોડે છે.
- > જંગલની અગ્નિની લાંબી અવધિ, વધતી તીવ્રતા, ઉચ્ચ આવર્તન વગેરે હવામાન પરિવર્તન સાથે જોડાયેલા છે.
- > માર્ચ અને એપ્રિલ દરમિયાન ભારતમાં વનાગ્નીની સૌથી વધુ ઘટના જોવા મળે છે કારણ કે અહીંના જંગલોમાં હાલમાં સુકા લાકડા, પાંદડા, ઘાસ અને નીંદણ જેવા અગ્નિ પ્રોત્સાહન આપનારા પદાર્થોનો સમાવેશ થાય છે.

- > આ માટે, ઉત્તરાખંડમાં જમીનમાં ભેજનું પ્રમાણ પણ એક મહત્વપૂર્ણ પરિબળ તરીકે જોવામાં આવી રહ્યું છે. સતત બે ચોમાસાની સીઝન (2019 અને 2020) માં સરેરાશ અનુક્રમે 18% અને 20% જેટલો વરસાદ પડ્યો છે.
- > મોટાભાગના જંગલમાં લાગેલ આગ માનવસર્જિત હોય છે, કેટલીકવાર તો જાણી જોઈને આગ લગાડવામાં આવે છે. ઉદાહરણ તરીકે, ગયા મહિને ઓડિસાના સિમલિપાલ જંગલમાં આગની એક મોટી ઘટના જોવા મળી હતી, જેમાં સ્થાનિક લોકોએ સુકા પાંદડાઓને આગ લગાવી હતી અને આ મહુડાના ફૂલો એકત્રિત કરવા માટે જમીનને સાફ કરવા આ આગ લગાવવામાં આવી હતી જે પછી જંગલમાં ફેલાઈ ગઈ હતી.

વનાગ્નીની અસર

- > વનાગ્ની જંગલના વિસ્તાર, જમીનની ફળદ્રુપતા, છોડની વૃદ્ધિ, સજીવ વગેરેને વિપરીત અસર કરી શકે છે.
- > આગ અનેક હેક્ટર જંગલનો નાશ કરે છે અને રાખને છોડી દે છે, આ વિસ્તાર વનસ્પતિ વિકાસ માટે બિનતરફેણકારી છે.
- > આગ પ્રાણીઓના રહેઠાણને નષ્ટ કરે છે.
- > જમીનની રચનામાં પરિવર્તન સાથે તેની ગુણવત્તામાં ઘટાડો થાય છે.
- > જમીનના ભેજ અને ફળદ્રુપતાને પણ અસર થાય છે.
- > જંગલોનું કદ સંકોચાઈ શકે છે.
- > અગ્નિ દ્વારા છોડાયેલા વૃક્ષોને ઘણીવાર ખલેલ પહોંચે છે અને તેમના વિકાસને ભારે અસર થાય છે.

જંગલોનું મહત્વ

- > વાતાવરણમાં પરિવર્તન ઘટાડવા જંગલો મહવની ભૂમિકા ભજવે છે.
- > જંગલો કાર્બન સિંકના સ્ત્રોત તરીકે સેવા આપે છે.
- > સંપૂર્ણ વિકસિત વન અન્ય પાર્થિવ ઈકોસિસ્ટમ કરતા વધુ કાર્બન એકઠા કરે છે.
- > ભારતમાં, જંગલોની નજીક આવેલા લગભગ 1.70 લાખ ગામડા (સેન્સસ 2011) માં કેટલાંક લોકોની આજીવિકા તેમના પર બળતણ, વાંસ, ઘાસચારો વગેરે માટે નિર્ભર છે.

લાલ સમુદ્ર

- > ઈઝરાઈલ દ્વારા તાજેતરમાં લાલ સમુદ્રમાં ઉભેલા ઈરાની માલવાહક જહાજ MV સાવિઝ (MV Saviz) પર હુમલો થયો હતો. ઈઝરાઈલ દ્વારા તેના વહાણો પર અગાઉના ઈરાની હુમલાના જવાબમાં આ હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો.
- > આ હુમલો એવા સમયે કરવામાં આવ્યો છે જ્યારે ઈરાની અધિકારીઓ વિએનામાં સંયુક્ત વ્યાપક ક્રિયા યોજના (JCPOA) ની પુન સ્થાપના માટે વાટાઘાટ કરવા માટે ભેગા થયા હતા, જેનો હેતુ ઈરાનની પરમાણુ પ્રવૃત્તિઓને કાબૂમાં રાખવાનો હતો.

Back to Basics : લાલ સમુદ્ર વિશે

- **સ્થાન:**
 - > લાલ સમુદ્ર એ અર્ધ-બંધાયેલ ઉષ્ણકટિબંધીય બેસિન છે, જે આફ્રિકાથી ઉત્તર-પૂર્વમાં, પશ્ચિમમાં અને પૂર્વમાં અરેબિયન દ્વીપકલ્પ સાથે જોડાયેલું છે.
 - > લાંબી અને સાંકડી આકારનો બેસિન ભૂમધ્ય સમુદ્રના મધ્ય અને ઉત્તર પશ્ચિમથી અને હિંદ મહાસાગરથી દક્ષિણ-પૂર્વ સુધી ફેલાયેલો છે.
 - > ઉત્તરીય છેડે તે અકાબાના અખાત અને સુએઝના અખાતથી અલગ પડે છે, જે સુએઝ નહેર દ્વારા ભૂમધ્ય સમુદ્રથી જોડાયેલ છે.
 - > દક્ષિણ છેડે તે બાબન-અલ-મંડેબ સ્ટ્રેટ દ્વારા એડેનની અખાત અને બાહા હિંદ મહાસાગર સાથે જોડાયેલ છે.
 - > તે રણ અથવા અર્ધ-રણ વિસ્તારોથી ઘેરાયેલું છે, ત્યાં કોઈ મોટા તાજા પાણીનો પ્રવાહ નથી.
- **નિર્માણ:**
 - > છેલ્લા 4 થી 5 મિલિયન વર્ષોમાં લાલ સમુદ્ર તેનું વર્તમાન કદ પ્રાપ્ત કરી ચૂક્યું છે. ધીમા સમુદ્રયુક્ત ફેલાવો તેને ભૂસ્તરશાસ્ત્રીયરૂપે પૃથ્વી પરનો સૌથી નાનો સમુદ્ર સમુદાયો બનાવે છે.
 - > હાલમાં આ બેસિન દર વર્ષે 1-2 સે.મી. ના દરે પહોળા થાય છે.
- **જૈવવિવિધતા:**
 - > લાલ સમુદ્રનો અનોખો વસવાટ એ દરિયાઈ જીવનની વિશાળ શ્રેણી માટેનું આશ્રયસ્થાન છે, જેમાં દરિયાઈ કાયબા, ડંગસ, ડોલ્ફિન અને સ્થાનિક માછલીની પ્રજાતિઓનો સમાવેશ થાય છે.
 - > કોરલ રીફ મુખ્યત્વે ઉત્તરીય અને મધ્ય દરિયાકાંઠે વિસ્તરે છે, જ્યારે દક્ષિણ ક્ષેત્રમાં દરિયાકાંઠાના પાણી વધુ તોફાની હોવાને કારણે સંખ્યામાં ઘટાડો જોવા મળે છે.
- **લાલ સમુદ્ર નામ:**
 - > લાલ સમુદ્રના નામને લગતા વિવિધ સિધ્ધાંતો છે, જે પાણીની સપાટીની નજીક ટ્રાઈકોડ્સમિયમ એરિથ્રેમ નામના લાલ રંગના શેવાળની હાજરી હોવાને કારણે સૌથી વધુ લોકપ્રિય છે.
 - > અન્ય વિદ્વાનોનું માનવું છે કે રંગોનો ઉપયોગ એશિયન ભાષાઓમાં મુખ્ય દિશાઓનો સંદર્ભ લેવા માટે થાય છે, જેમાં 'દક્ષિણ' દિશા અને કાળા સમુદ્રનો સંદર્ભ એ જ રીતે 'ઉત્તર' દિશા તરફ આપવામાં આવે છે.

સંયુક્ત વ્યાપક ક્રિયા યોજના

- > વર્ષ 2015 માં, ઈરાન વૈશ્વિક શક્તિ P5+1 (યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ, બ્રિટન, ફ્રાંસ, ચીન, રશિયા અને જર્મની) ના જૂથ સાથે તેના પરમાણુ કાર્યક્રમ સાથે સંબંધિત લાંબા ગાળાના કરાર પર સંમત થયો.
- > તેને સંયુક્ત વ્યાપક ક્રિયા યોજના (JCPOA) તરીકે ઓળખવામાં આવે છે અને સામાન્ય રીતે 'ઈરાન પરમાણુ કરાર' તરીકે ઓળખાય છે.

- > આ સોદા હેઠળ ઈરાન પ્રતિબંધોને હટાવવા અને વૈશ્વિક વેપારમાં પ્રવેશના બદલામાં તેની પરમાણુ પ્રવૃત્તિઓને કાબૂ માં રાખવા માટે સંમત થયા હતા.
- > ઈરાને ભારપૂર્વક જણાવ્યું હતું કે તેનો પરમાણુ કાર્યક્રમ સંપૂર્ણ રીતે શાંતિપૂર્ણ છે, પરંતુ આંતરરાષ્ટ્રીય સમુદાય તેને માનતો નથી.
- > કરાર દ્વારા ઈરાનને સંશોધન માટે થોડી માત્રામાં યુરેનિયમ જમા કરવાની મંજૂરી આપી હતી પરંતુ યુરેનિયમના સમૃદ્ધિ પર પ્રતિબંધ મૂક્યો હતો, જેનો ઉપયોગ રિએક્ટર ઈંધણ અને પરમાણુ શસ્ત્રો બનાવવા માટે થાય છે.
- > જો કે, મે 2018 માં, USએ પોતાને JCPOAથી અલગ કરી દીધા અને ઈરાન સાથે મહત્વપૂર્ણ વેપાર સંબંધ ધરાવતા દેશો પર ઈરાન સાથે પ્રતિબંધો લાદવાની ધમકી આપી.

આબોહવા પરિવર્તન: જાપાનમાં સમયથી પહેલાં ચેરી બ્લોસમ ઋતુ શરૂ થઈ

- > જાપાનની હવામાન એજન્સીએ તાજેતરમાં જાહેરાત કરી હતી કે જાપાનની ચેરી બ્લોસમ ઋતુ શરૂ થઈ ગઈ છે. સામાન્ય રીતે, જાપાનમાં ચેરીના ઝાડ એપ્રિલમાં સંપૂર્ણ ખીલે છે. આ વખતે ચેરી બ્લોસમ દસ દિવસ પહેલાં બની હતી. જાપાનમાં ચેરીના ઝાડ આટલા વહેલા ખીલી ગયા હોય તેવું આ પહેલી વાર છે.

Back to Basics : ચેરી બ્લોસમ

- > ચેરી બ્લોસમ એક ફૂલ છે. ચેરી બ્લોસમના ઝાડ સજાવટી ચેરીના ઝાડ છે. તે ખાદ્ય ચેરીથી અલગ છે.

ચેરી બ્લોસમ

- > જાપાનની ઓસાકા યુનિવર્સિટીના જણાવ્યા મુજબ, જાપાનમાં ચેરીના વૃક્ષમાં ઈ.સ. 812માં આ રીતે વહેલા ફૂલ ખીલ્યા હતા. આ મુખ્યત્વે હવામાન પરિવર્તન અને ગ્લોબલ વોર્મિંગને કારણે થયું છે. જાપાનનું સરેરાશ તાપમાન 1953 માં 47.5 ડિગ્રી ફેરનહિટથી વધીને 2020 માં 51.1 ડિગ્રી ફેરનહિટ થઈ ગયું છે.

જાપાનમાં ચેરી બ્લોસમ

- > જાપાનમાં ચેરી બ્લોસમના મોર એ વસંત ઋતુની શરૂઆતની નિશાની છે.
- > જાપાનમાં ચેરી બ્લોસમને સાકુરા કહેવામાં આવે છે.
- > ચેરી બ્લોસમ સીઝન દરમિયાન, જાપાન હનામી અથવા ફૂલ જોવાનું આયોજન કરે છે. જાપાનની ભૂમિમાં હનામીનો લાંબો ઇતિહાસ છે. હનામીની શરૂઆત ઈ.સ. 710માં થઈ હતી.

હવામાન પરિવર્તન ચેરી બ્લોસમના વૃક્ષો પર કેવી અસર કરી રહ્યું છે ?

- > ચેરીના ઝાડના પાંદડા એક હોર્મોનનો સ્રાવ કરે છે જે ફૂલોને વધુ ખીલવાથી રોકે છે. જ્યારે તાપમાનમાં વધારો થાય છે ત્યારે આ હોર્મોનનો સ્રાવ બંધ થઈ જાય છે. હવામાન ગરમ થયા પછી, ફૂલો સંપૂર્ણ ખીલે છે.

ચેરી બ્લોસમના વૃક્ષો ક્યાં મળી આવે છે ?

- > ચેરી બ્લોસમના વૃક્ષો વિશ્વભરમાં જોવા મળે છે. તેઓ સામાન્ય રીતે ઉત્તરીય ગોળાર્ધમાં સામાન્ય છે, ખાસ કરીને સમશીતોષ્ણ આબોહવાવાળા વિસ્તારોમાં. આમાં જાપાન, ભારત, નેપાળ, પાકિસ્તાન, ચીન, કોરિયા, યુ.એસ.એ., યુ.કે., ઈન્ડોનેશિયા વગેરેનો સમાવેશ થાય છે.

ભારતમાં ચેરી બ્લોસમ

- > ભારતમાં હિમાચલ પ્રદેશ, જમ્મુ અને કાશ્મીર, સિક્કિમ, ઉત્તરાખંડ, ઉત્તર પૂર્વમાં ગારો હિલ્સ અને ખાસી હિલ્સમાં ચેરી ફૂલો સામાન્ય છે. ભારતમાં ચેરી બ્લોસમ ફેસ્ટિવલ પાનખર દરમિયાન આયોજિત કરવામાં આવે છે, એટલે કે ઓક્ટોબર અને નવેમ્બરમાં. શિલોંગ ચેરી બ્લોસમ માટે જાણીતું છે.

ઇન્ડિયા H2 એલાયન્સ (IH2A)

- > ગ્લોબલ એનર્જી કંપનીઓએ ઈન્ડિયા H2 એલાયન્સ નામનું નવું જોડાણ બનાવ્યું છે. આ જોડાણ રચવાની પહેલ રિલાયન્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ અને ચાર્ટ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી હતી. ઈન્ડિયા H2 એલાયન્સ (IH2A) મુખ્યત્વે હાઈડ્રોજન તકનીકોના વ્યાપારીકરણ પર કેન્દ્રિત છે. આ ભારતમાં હાઈડ્રોજન ઇકોનોમી અને સપ્લાય ચેઇનને વેગ આપવા તરફ કામ કરશે.

Back to Basics : ઈન્ડિયા H2 એલાયન્સ

- > IH2A મુખ્યત્વે રિફાઈનરીઓ, સ્ટીલ, સિમેન્ટ, ખાતર, બંદરો, લોજિસ્ટિક્સ અને હેવી ડ્યુટી પરિવહન ઉપયોગના કેસો જેવા ઔદ્યોગિક ફ્લેસ્ટરો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે. તે દબાણયુક્ત અને લિક્વિફાઈડ સ્વરૂપમાં હાઈડ્રોજનના સંગ્રહ અને પરિવહનના ધોરણો પણ બનાવશે.
- IH2A ના મુખ્ય ઉદ્દેશો છે:
 - > ભારતમાં હાઈડ્રોજન ઇકોનોમી અને સપ્લાય ચેઇન બનાવવી
 - > બ્લુ અને ગ્રીન હાઈડ્રોજન ઉત્પાદન અને સંગ્રહને વિકસાવવામાં સહાય કરવી

હાઈડ્રોજન-વપરાયેલ ઔદ્યોગિક ફ્લેસ્ટરોનું નિર્માણ

- > હાઈડ્રોજન સંચાલિત બળતણ કોષોના આધારે પરિવહનને પ્રોત્સાહન આપવું

ઇન્ડિયા H2 એલાયન્સના મુખ્ય કાર્યો

- ઈન્ડિયા H2 જોડાણ નીચેના પાંચ ક્ષેત્રો પર ભારત સરકાર સાથે નજીકથી કાર્ય કરશે:
 1. રાષ્ટ્રીય હાઈડ્રોજન નીતિ અને રોડમેપ 2021-30 વિકસાવવી.
 2. PPP મોડેલમાં નેશનલ H2 ટાસ્ક ફોર્સ અને મિશન બનાવવું.
 3. રાષ્ટ્રીય મોટા H2 પ્રદર્શન સ્ટેજ પ્રોજેક્ટ્સની ઓળખ
 4. રાષ્ટ્રીય ઈન્ડિયા H2 ફંડ બનાવવું
 5. સારી હાઈડ્રોજન-કનેક્ટેડ ક્ષમતા બનાવવી. જેમાં ઉત્પાદન, વિતરણ, સંગ્રહ, ઔદ્યોગિક વપરાશના કેસો, ધોરણો અને પરિવહન ઉપયોગના કિસ્સાઓ શામેલ છે.

બ્લુ હાઇડ્રોજન

- > બ્લુ હાઇડ્રોજન કાબેન ડાયોક્સાઇડ અને હાઇડ્રોજનમાં કુદરતી ગેસના વિભાજન દ્વારા રચાય છે. આ સ્ટીમ મિથેન રિકોર્મિંગ અથવા ઓટો થર્મલ રિકોર્મિંગ દ્વારા પ્રાપ્ત થયું છે.

ગ્રીન હાઇડ્રોજન

- > ગ્રીન હાઇડ્રોજન બિન-અશ્મભૂત સ્ત્રોતોમાંથી બનાવવામાં આવે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. ઈન્ડિયા H2 એલાયન્સ (IH2A)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

- ગ્લોબલ એનર્જી કંપનીઓએ ઈન્ડિયા H2 એલાયન્સ નામનું નવું જોડાણ બનાવ્યું છે.
- આ જોડાણ રચવાની પહેલ રિલાયન્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ અને ચાર્ટ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ દ્વારા શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- ઈન્ડિયા H2 એલાયન્સ (IH2A) મુખ્યત્વે હાઇડ્રોજન તકનીકોના વ્યાપારીકરણ પર કેન્દ્રિત છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

2. ગોદાવરી નદીના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

- ગોદાવરી નદી પ્રણાલી દ્વીપકલ્પ ભારતની સૌથી મોટી નદી પ્રણાલી છે. તેને દક્ષિણની ગંગા પણ કહેવામાં આવે છે.
- ગોદાવરી નદી મહારાષ્ટ્રના નાસિક નજીક ત્ર્યંબકેશ્વરથી નીકળે છે અને બંગાળની ખાડીમાં પડતા પહેલા લગભગ 1,465 કિલોમીટરનું અંતર કાપે છે.
- ગોદાવરી બેસિન મધ્યપ્રદેશ, કર્ણાટક અને પુડુચેરીના મધ્ય ભાગના મહારાષ્ટ્ર, તેલંગાણા, આંધ્રપ્રદેશ, છત્તીસગઢ અને ઓડિશા રાજ્યો ઉપરાંત નાના ભાગોમાં ફેલાયેલ છે.
- ગોદાવરી નદીની ઉપનદીઓ પ્રાવરા, પૂર્ણા, માંજારા, પેનગંગા, વર્ધા, વેનગંગા, પ્રાણહિતા (વેનગંગા, પેનગંગા, વર્ધા નો સંયુક્ત પ્રવાહ), ઈન્દ્રાવતી, મણેર અને સબરી વગેરે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

3. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

- પીએમ 10 અને પીએમ 2.5 કદના કણોને ધૂળ તરીકે વર્ગીકૃત કરવામાં આવ્યા છે.
- ધૂળના મુખ્ય સ્ત્રોતોમાં કુદરતી રીતે ખરતી માટી, રેતી અને ખડકો શામેલ છે.
- ઉષ્ણકટિબંધીય ચોમાસુ 0 થી 23.5° ઉત્તરીય અને દક્ષિણ અક્ષાંશ વચ્ચેનું અને ઉપોષ્ણકટિબંધીય ચોમાસુ 23.5° થી 35° ઉત્તરીય અને દક્ષિણ અક્ષાંશ વચ્ચે રચાય છે.
- શુષ્ક ચોમાસાની સ્થિતિ સામાન્ય રીતે ઓક્ટોબરથી એપ્રિલની વચ્ચે રહે છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

4. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

- જાન્યુઆરીમાં, ઉત્તરાખંડ, હિમાચલ પ્રદેશ (કુલ્લુ ખીણ) અને નાગાલેન્ડ—મણિપુર સરહદ (જુકુ વેલી) વિસ્તારમાં લાંબા સમય સુધી જંગલની ઘટનાઓ જોવા મળી હતી.

- ઓડિશાના સિમલિપાલ રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાનમાં ફેબ્રુઆરીના અંતથી અને માર્ચની શરૂઆતમાં આગની એક મોટી ઘટના સામે આવી છે.

- તાજેતરમાં, મધ્યપ્રદેશના બાંધવગર ફોરેસ્ટ રિઝર્વ અને ગુજરાતના એશિયાઈ સિંહો અને ગ્રેટ ઈન્ડિયન બસ્ટાર્ડ અભયારણ્યમાં પણ વનાગનીની ઘટનાઓ જોવા મળી હતી.

- ફોરેસ્ટ સર્વે ઓફ ઈન્ડિયા (FSI) દહેરાદૂને 2019માં જાહેર કરેલા ઈન્ડિયા સ્ટેટ ઓફ ફોરેસ્ટ રિપોર્ટ અનુસાર, 2019 સુધીમાં દેશના ભૌગોલિક ક્ષેત્રના આશરે 21.67% (7,12,249 ચોરસ કિ.મી.) ભાગની વન તરીકે ઓળખ કરવામાં આવી છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

5. લાલ સમુદ્રના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

- લાલ સમુદ્ર એ અર્ધ-બંધાયેલ ઉષ્ણકટિબંધીય બેસિન છે, જે આફ્રિકાથી ઉત્તર-પૂર્વમાં, પશ્ચિમમાં અને પૂર્વમાં અરેબિયન દ્વીપકલ્પ સાથે જોડાયેલું છે.

- દક્ષિણ છેડે તે બાબન-અલ-મંડેબ સ્ટ્રેટ દ્વારા એડેનની અખાત અને બાહા હિંદ મહાસાગર સાથે જોડાયેલ છે.

- તે રણ અથવા અર્ધ-રણ વિસ્તારોથી ઘેરાયેલું છે, ત્યાં કોઈ મોટા તાજા પાણીનો પ્રવાહ નથી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

6. ચેરી બ્લોસમ્સના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

- જાપાનમાં ચેરી ફૂલોના મોર એ વસંત ઋતુની શરૂઆતની નિશાની છે.

- ચેરી બ્લોસમ એક ફૂલ છે. ચેરી બ્લોસમ વૃક્ષો સુશોભન ચેરી વૃક્ષો છે. તેઓ ખાદ્ય ચેરીના ઝાડથી અલગ છે.

- ભારતમાં ચેરી બ્લોસમ ફેસ્ટિવલ પાનખર દરમિયાન થાય છે, એટલે કે ઓક્ટોબર અને નવેમ્બરમાં.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

બાબુ જગજીવન રામ

- તાજેતરમાં, સ્વાતંત્ર્ય સેનાની અને પૂર્વ નાયબ વડાપ્રધાન બાબુ જગજીવન રામની 113 મી જન્મજયંતિની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી.
- જગજીવન રામ, બાબુજી તરીકે પ્રખ્યાત, રાષ્ટ્રીય નેતા, સ્વાતંત્ર્ય સેનાની, સામાજિક ન્યાય માટે લડનાર, વંચિત વર્ગોના હિમાયતી અને ઉત્તમ સાંસદ હતા.

Back to Basics : બાબુ જગજીવન રામ વિશે

- જન્મ:
 - જગજીવન રામનો જન્મ 5 એપ્રિલ 1908 ના રોજ બિહારના ચાંદવાના દલિત પરિવારમાં થયો હતો.
- પ્રારંભિક જીવન અને શિક્ષણ:
 - તેણે સ્કૂલનું શિક્ષણ આરા શહેરથી મેળવ્યું જ્યાં તેને પ્રથમ વખત ભેદભાવનો સામનો કરવો પડ્યો.
 - તે અસ્પૃશ્ય માનવામાં આવતા હતા, જેના કારણે તેને એક અલગ વાસણમાંથી પાણી પીવું પડતું હતું. જગજીવન રામે આ ઘડો / વાસણ તોડ્યું અને તેનો વિરોધ કર્યો. આ પછી, શાળામાં અસ્પૃશ્યો માટે અલગ રાખેલા પીવાના પાણીનું વાસણ આચાર્યએ કાઢી નાખવું પડ્યું.
 - વર્ષ 1925 માં, જગજીવન પંડિત મદન મોહન માલવીયાને મળ્યાં અને તેમના દ્વારા ખૂબ પ્રભાવિત થયા. પાછળથી માલવીયા જીના આમંત્રણ પર તે બનારસ હિન્દુ યુનિવર્સિટી (BHU) ગયા.
 - જગજીવન રામને યુનિવર્સિટીમાં ભેદભાવનો સામનો કરવો પડ્યો. આ ઘટનાએ તેમને સમાજના એક વર્ગ સાથે આવા સામાજિક બહિષ્કારનો વિરોધ કરવા પ્રેરણા આપી હતી.
 - આવા અન્યાયનો વિરોધ કરવા તેઓએ અનુસૂચિત જાતિનું સંગઠન કર્યું હતું.
 - BHUમાં કાર્યકાળ પૂર્ણ કર્યા પછી, તેમણે વર્ષ 1931 માં કલકત્તા યુનિવર્સિટીમાંથી બી.એસ.સી. ડિગ્રી મેળવી.
 - જગજીવન રામે ઘણી વાર રવિદાસ સંમેલનનું આયોજન કર્યું હતું અને કલકત્તાના જુદા જુદા વિસ્તારોમાં ગુરૂ રવિદાસ જયંતિની ઉજવણી કરી હતી.

આઝાદી પૂર્વેનું યોગદાન

- વર્ષ 1931 માં, તે ભારતીય રાષ્ટ્રીય કોંગ્રેસ (કોંગ્રેસ પાર્ટી)ના સભ્ય બન્યા.
- તેમણે વર્ષ 1934-35માં અખિલ ભારતીય ડિપ્રેસ વર્ગ લીગની સ્થાપનામાં નોંધપાત્ર યોગદાન આપ્યું. આ સંસ્થા અસ્પૃશ્યોને સમાનતાનો અધિકાર આપવા માટે સમર્પિત હતી.
- તેઓ શોષિત વર્ગો માટે સામાજિક સમાનતા અને સમાન અધિકારના પ્રસ્તાવક હતા.
- વર્ષ 1935 માં, તેમણે હિન્દુ મહાસભાના અધિવેશનમાં પ્રસ્તાવ મૂક્યો કે પીવાના પાણીના કુવાઓ અને મંદિરોને અસ્પૃશ્ય લોકો માટે ખુલ્લા રાખવા જોઈએ.
- વર્ષ 1935 માં, બાબુજી પણ રાંચીમાં હેમોન્ડ કમિશન સમક્ષ હાજર થયા અને દલિતો માટે મત આપવાનો અધિકાર માંગ્યો.

- તેમણે બ્રિટિશ શાસન સામે ભારત છોડો આંદોલનમાં ભાગ લીધો હતો અને તેનાથી સંબંધિત રાજકીય પ્રવૃત્તિઓ માટે 1940 ના દાયકામાં બે વાર જેલમાં જવું પડ્યું હતું.

આઝાદી પછીનું યોગદાન

- વર્ષ 1946 માં બાબુ જગજીવન રામ જવાહરલાલ નહેરૂની વચગાળાની સરકારમાં સૌથી યુવા પ્રધાન બન્યા.
- 1971 ના ભારત-પાક યુદ્ધ દરમિયાન તે ભારતના સંરક્ષણ પ્રધાન હતા, જેના પરિણામ રૂપે બાંગ્લાદેશની રચના થઈ હતી.
- આઝાદી પછી, તેમણે 1952 સુધી મજૂર વિભાગનું સંચાલન કર્યું. ત્યારબાદ તેમણે નહેરૂ કેબિનેટમાં સંદેશાવ્યવહાર વિભાગના પ્રધાન (1952-56), પરિવહન અને રેલવે પ્રધાન (1956-62) અને પરિવહન અને સંદેશાવ્યવહાર (1962-63) મંત્રી તરીકે સેવા આપી હતી.
- તેમણે 1967-70 ની વચ્ચે ખાદ્ય અને કૃષિ પ્રધાન તરીકે સેવા આપી હતી અને 1970 માં તેમને સંરક્ષણ પ્રધાન બનાવવામાં આવ્યા હતા.
- જોકે તેમણે કટોકટી (1975-77) દરમિયાન તત્કાલિન વડા પ્રધાન ઈન્દિરા ગાંધીને સમર્થન આપ્યું હતું, પરંતુ તેમણે 1977 માં કોંગ્રેસ છોડીને જનતા પાર્ટી (નવી પાર્ટી) માં જોડાયા હતા. બાદમાં તેમણે જનતા પાર્ટીની સરકારમાં ભારતના નાયબ વડા પ્રધાન (1977-79) તરીકે સેવા આપી હતી.
- વર્ષ 1936-1986 (40 વર્ષ) ના વર્ષોથી સંસદમાં તેમની અવિરત રજૂઆત એ એક વર્લ્ડ રેકોર્ડ છે.
- ભારતમાં સૌથી લાંબી સેવા આપતા કેબિનેટ પ્રધાન (30 વર્ષ) તરીકેનો રેકોર્ડ પણ તેમની પાસે છે.
- મૃત્યુ:
 - 6 જુલાઈ 1986 ના રોજ નવી દિલ્હીમાં તેમનું અવસાન થયું.
 - તેમના સ્મશાનભૂમિને સમતા સ્થળ નામ આપવામાં આવ્યું હતું અને તેમની જન્મજયંતિ સમરસ દિવસ (સમાનતા દિવસ) તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.

પ્રશ્નોત્તરી

- બાબુ જગજીવન રામના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 - તાજેતરમાં, સ્વાતંત્ર્ય સેનાની અને પૂર્વ નાયબ વડા પ્રધાન બાબુ જગજીવન રામની 113 મી જન્મજયંતિની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી.
 - તેમણે 1967-70ની વચ્ચે ખાદ્ય અને કૃષિ પ્રધાન તરીકે સેવા આપી હતી અને 1970 માં તેમને સંરક્ષણ પ્રધાન બનાવવામાં આવ્યા હતા.
 - તેમણે જનતા પાર્ટીની સરકારમાં ભારતના નાયબ વડા પ્રધાન (1977-79) તરીકે સેવા આપી હતી.
 - ભારતમાં સૌથી લાંબી સેવા આપતા કેબિનેટ પ્રધાન (30 વર્ષ) તરીકેનો રેકોર્ડ પણ તેમની પાસે છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3	(B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4	(D) 1, 2, 3, અને 4

તેલ આયાત કરાર

- તાજેતરમાં, ભારત સરકારે સાઉદી અરેબિયા સાથે તેલ ઉત્પાદન ઘટાડા અંગેના તણાવને ધ્યાનમાં રાખીને, મધ્ય પૂર્વ ક્ષેત્રની બહારથી તેની રિફાઈનરીઓ (IOC, BPCL અને HPCL) ને તેલ સપ્લાય કરવાની સંભાવના પર વિચારણા કરી છે.

Back to Basics : સાઉદી અરેબિયા સાથે તણાવ

- 2021 ની શરૂઆતમાં, જ્યારે તેલની કિંમતોમાં વધારો થવાનું શરૂ થયું, ત્યારે ભારત ઈચ્છતું હતું કે સાઉદી અરેબિયા તેલનું ઉત્પાદન વધારશે, પરંતુ તેણે ભારતની વાતને અવગણ્યું.
- આનાથી ભારત સરકાર તેલની આયાત પરની તેની અવલંબનનું વિકેન્દ્રીકરણ કરવાનું વિચારે છે.
- સાઉદી અરેબિયા અને અન્ય ઓપેક દેશો ભારતને કૂડ તેલના મુખ્ય સપ્લાયરો છે. આ દેશોની શરતો ઘણીવાર ખરીદદાર દેશોને અસર કરે છે.
- ઓપેક તે 13 વિકાસશીલ દેશોની નિકાસ કરે છે કે જે તેના સભ્ય દેશોની પેટ્રોલિયમ નીતિઓનું સંકલન કરે છે અને એકીકૃત કરે છે તે 13 વિકાસશીલ દેશોની કાયમી આંતર-સરકારી સંસ્થા છે.
- સભ્ય દેશો:
 - ઈરાન, ઈરાક, કુવૈત, સંયુક્ત આરબ અમીરાત, સાઉદી અરેબિયા, અલ્જેરિયા, લિબિયા, નાઈજીરિયા, ગેબોન, ઈક્વેટોરિયલ ગિની, રિપબ્લિક ઓફ કોંગો, અંગોલા અને વેનેઝુએલા.

ઓપેક દેશો સાથે કરારના મુદ્દાઓ

- ભારતીય કંપનીઓ તેમના તેલની ખરીદીનો તૃતીયાંશ ભાગ એક નિશ્ચિત વાર્ષિક કરાર પર ખરીદે છે.
- આ કરાર દ્વારા કંપનીઓને તેલનો ચોક્કસ જથ્થો પૂરો પાડવામાં આવે છે પરંતુ તેલની કિંમત અને અન્ય શરતો ફક્ત સપ્લાયરની તરફેણમાં છે.
- ખરીદદાર કોઈપણ વાર્ષિક કરારમાંથી કોઈપણ મહિના પાછો ખેંચી શકે છે પરંતુ આ માટે તેને છ મહિના અગાઉથી કહેવું પડશે અને સપ્લાયર દ્વારા જાહેર કરાયેલ સરેરાશ સત્તાવાર કિંમત ચૂકવવી પડશે.
- તેલ ખરીદદારો કરારની શરતોનું પાલન કરવા માટે બંધાયેલા છે, જ્યારે સાઉદી અરેબિયા અને અન્ય તેલ ઓપેક દેશો પાસે વિકલ્પ છે કે જો ઓપેક દેશો તેલના ભાવને કૃત્રિમ રીતે વધારવા માટે તેલનું ઉત્પાદન ઘટાડવાનું નક્કી કરે છે, તો તેઓ કરી શકે છે.

ભારત પાસે વિકલ્પો

- જ્યારે ભારતમાં તેલનું ઉત્પાદન કોઈ કારણોસર ઘટે છે, તો પછી કિંમત નિર્ધારણ તેમજ પુરવઠાની નિશ્ચિતતાની આવશ્યકતા છે.
- આ ઉપરાંત, ભારતે સપ્લાય સમય અને જથ્થાની સુગમતા (વિકલ્પ ઘટાડવાની અથવા વધારવાની ક્ષમતા) પર વિચાર કરવો જોઈએ.
- ભારતીય રિફાઈનરીઓ ટર્મ કોન્ટ્રાક્ટ દ્વારા ખરીદેલા તેલની માત્રા ઘટાડવા અથવા હાજર બજાર અથવા હાલના બજારમાંથી વધુ ખરીદી કરવાનું વિચારી શકે છે.
- સ્પોટ માર્કેટમાંથી ખરીદી કરીને તેલની કિંમતોમાં દિવસેને દિવસે ઘટાડાથી ભારતને ફાયદો થઈ શકે છે.
- તે સ્ટોક માર્કેટ જેવું છે જ્યાં એક દિવસ અથવા સમયમાં કિંમતો ઓછી હોય તો શેર ખરીદી શકાય છે.
- રિલાયન્સ ઈન્ડસ્ટ્રીઝ, નાયરા એનર્જી, વગેરે જેવી ખાનગી રિફાઈનરીઓ સાથે ખરીદી માટે સંકલન કરવા અને સંયુક્ત વ્યૂહરચના બનાવવા માટે રાજ્યની માલિકીની રિફાઈનરીઓને પણ કહેવામાં આવ્યું છે.

ભારતની તેલ આયાત

- ભારત વિશ્વનો ત્રીજો સૌથી મોટો તેલ વપરાશકાર દેશ છે.
- ભારત તેની કુલ 85% તેલની આવશ્યકતાની આયાત કરે છે, જે તેને ઘણીવાર વૈશ્વિક તેલ પુરવઠો અને ભાવના વધઘટ માટે સંવેદનશીલ રાખે છે.
- લેટિન અમેરિકા અને આફ્રિકા જેવા અન્ય મોટા સપ્લાયર બ્લોક્સને બદલીને ભારત મધ્ય પૂર્વ દેશોમાંથી તેની કુલ આયાતની 60% ખરીદી કરે છે.
- તાજેતરનાં મહિનાઓમાં ભારતે યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સ અને ગુયાના જેવા નવા સ્ત્રોતોમાંથી વધુ તેલ ખરીદ્યું છે, જ્યાં વિશાળ ભારતીય ડાયસ્પોરા રહે છે.
- જો કે, મધ્ય-પૂર્વથી આ દેશોમાં ભૌગોલિક નિકટતાને કારણે, ભારત ટૂંકા સમયમાં અને ઓછા કિંટ ખર્ચમાં તેલ સપ્લાય કરે છે.

રાષ્ટ્રીય દુર્લભ રોગ નીતિ, 2021

- તાજેતરમાં, આરોગ્ય અને પરિવાર કલ્યાણ મંત્રાલયે રાષ્ટ્રીય દુર્લભ રોગ નીતિ, 2021 ને મંજૂરી આપી છે.
- અગાઉ, દિલ્હી હાઈકોર્ટે કેન્દ્રને એક દુર્લભ રોગ સમિતિ અને ભંડોળની રચના કરવા અને 31 માર્ચ 2021 સુધીમાં અથવા તે પહેલાં રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય નીતિને અંતિમ સ્વરૂપ આપવા અને સૂચિત કરવા નિર્દેશ આપ્યો હતો.

Back to Basics : લક્ષ્ય

- સ્વદેશી સંશોધન અને દવાઓના સ્થાનિક ઉત્પાદન પર વધુ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવું.
- દુર્લભ રોગોની સારવારની કિંમત ઘટાડવી.
- પ્રારંભિક તબક્કે દુર્લભ રોગોની તપાસ.

નીતિની મુખ્ય બેગવાઈઓ

- **વર્ગીકરણ:**
 - આ નીતિમાં દુર્લભ રોગોને ત્રણ જૂથોમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવી છે:
- **જૂથ 1:**
 - એકવાર સારવારની જરૂરિયાતવાળા વિકાર.
- **જૂથ 2:**
 - લાંબા ગાળાની અથવા આજીવન સારવારની આવશ્યકતાવાળા વિકાર.
- **જૂથ 3:**
 - રોગો કે જેના માટે નિર્ણાયક સારવાર ઉપલબ્ધ છે, પરંતુ તેમની સારવારની કિંમત ખૂબ વધારે છે.
- **નાણાકીય સહાય:**
 - જેઓ જૂથ 1 હેઠળ સૂચિબદ્ધ દુર્લભ રોગોથી પીડિત છે, તેઓને રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય નિધિ યોજના અંતર્ગત 20 લાખ રૂપિયા સુધીની આર્થિક સહાય આપવામાં આવશે.
 - રાષ્ટ્રીય આરોગ્ય નિધિ: તેનો ઉદ્દેશ ગંભીર રોગોથી પીડિત ગરીબી રેખા (બીપીએલ) ની નીચે રહેતા દર્દીઓને આર્થિક સહાય પૂરી પાડવાનો છે, જેથી તેઓ સરકારી હોસ્પિટલોમાં સારવાર મેળવી શકે. આ અંતર્ગત, ગંભીર રોગોથી પીડિત લોકોને સુપર સ્પેશિયાલિટી હોસ્પિટલો / સંસ્થાઓ અને સરકારી હોસ્પિટલોમાં સારવારની સુવિધા આપવામાં આવે છે.
 - આવી નાણાકીય સહાય મેળવવા માટે લાભાર્થીઓ ફક્ત બી.પી.એલ. પરિવારો સુધી મર્યાદિત રહેશે નહીં, પરંતુ તે લગભગ 40% જેટલી વસ્તી સુધી વિસ્તૃત કરવામાં આવશે, જેમને ફક્ત પ્રધાનમંત્રી જન આરોગ્ય યોજનાના ધારાધોરણો અનુસાર સરકારી તૃતીય હોસ્પિટલોમાં જ સારવાર આપવામાં આવશે.
- **વૈકલ્પિક ભંડોળ:**
 - આમાં સ્વૈચ્છિક કાઉન્ટરિંગ ટ્રીટમેન્ટ શામેલ છે, જે હેઠળ સોશિયલ મીડિયા અને કાઉન્ટરિંગ પ્લેટફોર્મ જેવા ઓનલાઈન પ્લેટફોર્મનો ઉપયોગ વ્યક્તિગત યોગદાન માટે થાય છે.
- **શ્રેષ્ઠતા કેન્દ્ર:**
 - આ નીતિનો ઉદ્દેશ 'શ્રેષ્ઠતા કેન્દ્રો' તરીકે વર્ણવેલ 8 આરોગ્ય સુવિધાઓ દ્વારા અને ડાયગ્નોસ્ટિક સુવિધાઓમાં સુધારણા માટે રૂ. 5 કરોડ સુધીના દુર્લભ રોગોના નિવારણ અને સારવાર માટેના ત્રીજા આરોગ્યસંભાળ સુવિધાઓને મજબૂત બનાવવાનો છે. નિ:શુલ્ક રકમની નાણાકીય સહાય પણ કરવામાં આવશે.

- **રાષ્ટ્રીય રજિસ્ટ્રી:**
 - સંશોધન અને વિકાસમાં રસ ધરાવતા લોકો માટે પૂરતા ડેટાની ખાતરી કરવા માટે દુર્લભ રોગોની રાષ્ટ્રીય હોસ્પિટલ આધારિત રજિસ્ટ્રી બનાવવામાં આવશે.

ચિંતાઓ

- **કાયમી ભંડોળનો અભાવ:**
 - જૂથ 1 અને જૂથ 2 થી વિપરીત, જૂથ 3 ધરાવતા દર્દીઓને કાયમી સારવાર સપોર્ટની જરૂર છે.
 - જૂથ 3 દર્દીઓ માટે કાયમી ભંડોળ સહાયના અભાવને લીધે, બધા દર્દીઓ, મોટે ભાગે બાળકો, જોખમમાં છે અને કાઉન્ટરિંગ પર આધારિત છે.
- **દવા બનાવવાનો અભાવ:**
 - દવાઓની ઓછી ઉપલબ્ધતાને કારણે તેમની કિંમત પ્રમાણમાં ઊંચી છે.
 - હાલમાં કેટલીક ફાર્માસ્યુટિકલ કંપનીઓ વૈશ્વિક સ્તરે દુર્લભ રોગોની સારવાર માટે દવાઓનું ઉત્પાદન કરી રહી છે અને મેટાબોલિક ડિસઓર્ડર ધરાવતા લોકો માટે મેડિકલ-ગ્રેડનો ખોરાક બનાવનારા લોકો સિવાય ભારતમાં કોઈ ઘરેલું ઉત્પાદક નથી.

દુર્લભ રોગો

- અહીં લગભગ 6,000-8,000 વર્ગીકૃત દુર્લભ રોગો છે, પરંતુ 5% કરતા પણ ઓછી સારવાર ઉપલબ્ધ છે.
- **ઉદાહરણો:**
 - લાઈસોસોમલ સ્ટોરેજ ડિસઓર્ડર, પોમ્પેઈ રોગ, સિસ્ટિક ફાઈબ્રોસિસ હીમોફીલિયા વગેરે.
 - લગભગ 95% દુર્લભ રોગો માટે કોઈ પ્રમાણિત સારવાર ઉપલબ્ધ નથી અને તેમના દ્વારા અસરગ્રસ્ત 10 દર્દીઓમાં 1 વ્યક્તિને જ રોગ-વિશિષ્ટ સારવાર મળે છે.
 - આ રોગો વિવિધ દેશોમાં જુદા જુદા નામોથી ઓળખાય છે અને 10,000 વસ્તી દીઠ 1 થી 6 લોકોમાં જોવા મળે છે.
 - જો કે, સામાન્ય રોગોની તુલનામાં, ખૂબ ઓછા લોકો તેમના દ્વારા અસરગ્રસ્ત છે. તેમ છતાં, તેમના ઘણા કેસો ગંભીર, જૂના અને જીવલેણ હોઈ શકે છે.
 - ભારતમાં દુર્લભ રોગોથી પ્રભાવિત લગભગ 50-100 મિલિયન લોકો છે. આ નીતિ અહેવાલમાં જણાવાયું છે કે આ દર્દીઓમાં આશરે 80% બાળકો છે, જેમાંથી મોટાભાગના દર્દીઓ ઊંચી વિકલાંગતા અને મૃત્યુદરને કારણે પુખ્ત વયે પહોંચતા નથી.

સુકમામાં માઓવાદી હુમલો

- છત્તીસગઢના સુકમા-બીજપુર જિલ્લાની સરહદ નજીકના ટેરમ વિસ્તારમાં તાજેતરમાં જ, સુરક્ષા દળોની ટુકડી પર પીપલ્સ લિબરેશન ગુરીલા આર્મી (PLGA) ની એક ટુકડી દ્વારા હુમલો કરવામાં આવ્યો હતો, જેમાં અનેક સુરક્ષાકર્મીઓ માર્યા ગયા હતા અને કેટલાક ઘાયલ થયા હતા.

- > PLGAની સ્થાપના વર્ષ 2000 માં કરવામાં આવી હતી. તેને આતંકવાદી સંગઠન જાહેર કરવામાં આવ્યું છે અને ગેરકાયદેસર પ્રવૃત્તિઓ (નિવારણ) અધિનિયમ, 1967 હેઠળ પ્રતિબંધ મૂક્યો હતો.

Back to Basics : સુકમા જિલ્લા વિશે

- > આ જિલ્લા છત્તીસગઢ રાજ્યની દક્ષિણ બાજુએ આવેલ છે, જે વર્ષ 2012 માં દાંતીવાડાથી અલગ કરવામાં આવેલ હતો.
- > આ જિલ્લો અર્ધ-ઉષ્ણકટિબંધીય વનથી ઘેરાયેલો છે અને ગોંડ, આદિવાસી સમુદાયની મુખ્ય ભૂમિ છે.
- > આ જિલ્લામાંથી વહેતી એક મુખ્ય નદી છે સબરી (સબરી-ગોદાવરી નદીની સહાયક નદી).
- > કેટલાક દાયકાઓથી, આ વિસ્તાર વામપંથી ઉગ્રવાદી(LWE) પ્રવૃત્તિઓનું મુખ્ય ક્ષેત્ર બની ગયું છે.
- > આ પ્રદેશના કઠોર અને મુશ્કેલ ભૌગોલિક સ્થળોએ તેને LWE કાર્યકરો માટે સલામત આશ્રયસ્થાન બનાવ્યું હતું.

વામપંથી ઉગ્રવાદી(LWE)

- > વામપંથી ઉગ્રવાદીઓને વિશ્વના અન્ય દેશોમાં માઓવાદી અને ભારતમાં નક્સલવાદીઓ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- > ભારતમાં નક્સલવાદી હિંસાની શરૂઆત વર્ષ 1967 માં પશ્ચિમ બંગાળના દાર્જિલિંગ જિલ્લાના નક્સલબારી નામના ગામથી થઈ હતી અને તેથી આ આતંકવાદી આંદોલનને 'નક્સલવાદ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
- > જમિનદારો દ્વારા નાના ખેડુતો પર થતા જુલમને કાબૂમાં લેવાની શક્તિ સામે ચારૂ મજુમદાર, કનુ સન્યાલ અને કન્હે ચેટર્જી દ્વારા શરૂ કરાયેલ આ સશસ્ત્ર આંદોલનને નક્સલવાદ કહેવામાં આવતું હતું.
- > આ ચળવળ છત્તીસગઢ, ઓડિશા અને આંધ્રપ્રદેશ જેવા ઓછા વિકસિત પૂર્વીય રાજ્યોમાં ફેલાયેલી છે.
- > એવું માનવામાં આવે છે કે નક્સલવાદીઓ માઓવાદી રાજકીય ભાવનાઓ અને વિચારધારાને સમર્થન આપે છે.
- > માઓવાદ એ માઓ ત્સે તુંગે વિકસિત સામ્યવાદનો એક પ્રકાર છે. આ સિદ્ધાંતના સમર્થકો સશસ્ત્ર બળવો, સામૂહિક એકત્રીકરણ અને વ્યૂહાત્મક જોડાણને જોડીને રાજ્યની સત્તા પર કબજો માને છે.

વામપંથી ઉગ્રવાદ માટેનાં કારણો

- આદિવાસી અસંતોષ:
 - > વન (સંરક્ષણ) અધિનિયમ, 1980 નો ઉપયોગ આદિવાસીઓને લક્ષ્ય બનાવવા માટે કરવામાં આવ્યો છે, જેઓ તેમની આજીવિકા માટે વન પેદાશો પર નિર્ભર છે.
 - > વિકાસલક્ષી પ્રોજેક્ટ, ખાણકામ કામગીરી અને અન્ય કારણોસર નક્સલવાદી અસરગ્રસ્ત રાજ્યોમાં આદિવાસી વસ્તીના વ્યાપક સ્થળાંતર.
 - > માઓવાદીઓ માટે સરળ લક્ષ્ય: જે લોકોની પાસે જીવનનો કોઈ સ્ત્રોત નથી, તે માઓવાદીઓ દ્વારા સરળતાથી તેમની સાથે લઈ જાય છે.

- > માઓવાદીઓ આવા લોકોને હથિયારો, દારૂગોળો અને નાણાં પૂરા પાડે છે.

દેશની સામાજિક-આર્થિક પ્રણાલીમાં નુકસાન

- > સરકાર નક્સલ પ્રભાવિત વિસ્તારોમાં થયેલા વિકાસને બદલે હિંસક હુમલાઓની સંખ્યાના આધારે તેની સફળતાના પગલા લે છે.
- > નક્સલવાદીઓ સામે લડવાની મજબૂત તકનીકી બુદ્ધિનો અભાવ છે.
- > માળખાકીય સમસ્યાઓ, ઉદાહરણ તરીકે, કેટલાક ગામો હજી સુધી કોઈપણ સંદેશાવ્યવહાર નેટવર્કથી યોગ્ય રીતે જોડાયેલા નથી.
- > વહીવટીતંત્ર તરફથી કોઈ અનુવર્તી કાર્યવાહી નહીં: એવું જોવા મળે છે કે પોલીસ કોઈ વિસ્તારને કાબૂમાં લે પછી પણ, વહીવટ તે વિસ્તારના લોકોને જરૂરી સેવાઓ આપવામાં નિષ્ફળ જાય છે.
- > હજી પણ મૂંઝવણ છે કે નક્સલવાદને સોશિયલ ઈશ્યુ તરીકે કે સલામતીના ખતરા તરીકે સોદો કરવો જોઈએ.

LWE સામે લડવાની સરકારની પહેલ

- ગ્રેહાઉન્ડ:
 - > તેને 1989 ની સાલમાં એક અલગ નક્સલ વિરોધી બળ તરીકે અપનાવવામાં આવ્યું.
- ઓપરેશન ગ્રીન હન્ટ:
 - > તે વર્ષ 2009-10 માં શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું અને તે અંતર્ગત નક્સલવાદી અસરગ્રસ્ત વિસ્તારોમાં સુરક્ષા દળોની ભારે તહેનાત કરવામાં આવી હતી.
 - > LWE મોબાઇલ ટાવર પ્રોજેક્ટ: LWE વિસ્તારોમાં મોબાઇલ કનેક્ટિવિટી સુધારવા માટે, વર્ષ 2014 માં, સરકારે LWE અસરગ્રસ્ત રાજ્યોમાં મોબાઇલ ટાવર્સ સ્થાપવાની મંજૂરી આપી.
 - > મહત્વાકાંક્ષી જિલ્લા કાર્યક્રમ: આ કાર્યક્રમની શરૂઆત વર્ષ 2018 માં કરવામાં આવી હતી, જેનો હેતુ મુખ્ય સામાજિક ક્ષેત્રોમાં પ્રમાણમાં ઓછી પ્રગતિ કરનારા જિલ્લાઓમાં ઝડપી પરિવર્તન લાવવાનું છે.
- સમાધાન (SAMADHAN) નો અર્થ:
 - > S-સ્માર્ટ લીડરશીપ,
 - > A-આક્રમક વ્યૂહરચના,
 - > M-પ્રેરણા અને તાલીમ,
 - > A-ઈક્ષનલ ઈન્ટેલિજન્સ,
 - > D-ડેશબોર્ડ આધારિત KPI (કી પર્ફોર્મન્સ સૂચકાંકો) અને KRA (મુખ્ય પરિણામ વિસ્તારો),
 - > H-હાર્નેસિંગ ટેકનોલોજી,
 - > A- દરેક રંગમંચ માટે એક્શન પ્લાન,
 - > N-ફાઇનાન્સિંગ સુધી કોઈ પહોંચ નહીં.
 - > આ સિદ્ધાંત એ LWE સમસ્યા માટેનું એક સ્ટોપ સોલ્યુશન છે. તેમાં વિવિધ સ્તરે રચિત ટૂંકા ગાળાની નીતિથી લઈને લાંબા ગાળાની નીતિ સુધીની સરકારની સંપૂર્ણ વ્યૂહરચના શામેલ છે.

આગળનો રસ્તો

- જોકે તાજેતરના સમયમાં LWE હિંસાની ઘટનાઓમાં ઘટાડો થયો છે, આવા જૂથોને નાબૂદ કરવા માટે સતત ધ્યાન અને પ્રયત્નો જરૂરી છે.
- સરકારે બે બાબતોની ખાતરી કરવાની જરૂર છે; શાંતિપૂર્ણ લોકોનું રક્ષણ અને નક્સલવાદી અસરગ્રસ્ત વિસ્તારોનો વિકાસ.
- કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારોએ વિકાસ અને સુરક્ષાની દ્રષ્ટિએ તેમના સંકલિત પ્રયત્નો ચાલુ રાખવા જોઈએ, જ્યાં કેન્દ્રએ રાજ્ય પોલીસ દળો સાથે સહાયક ભૂમિકા ભજવવી જોઈએ.
- સરકારે સુરક્ષા કર્મચારીઓના જીવનું નુકસાન ઘટાડવા માટે ડ્રોનનો ઉપયોગ જેવા તકનીકી ઉકેલો પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવાની જરૂર છે.

રાષ્ટ્રીય દરિયાઈ દિવસ -2021

- તાજેતરમાં (5 એપ્રિલના રોજ) બંદરો, શિપિંગ અને જળમાર્ગ મંત્રાલય દ્વારા 58મા રાષ્ટ્રીય દરિયાઈ દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી.
- આ પ્રસંગે મેરીટાઈમ ઈન્ડિયા વિઝન -2030ની પણ ચર્ચા કરવામાં આવી હતી.
- 5 એપ્રિલ 1919 ના રોજ, મુંબઈથી લંડન જનારા પ્રથમ ભારતીય ધ્વજ વેપારી જહાજ (એમ / એસ સિંધિયા સ્ટીમ નેવિગેશન કંપનીની માલિકીની) એસ.એસ. લોયલ્ટીની પ્રથમ સફરની યાદમાં 58 મો રાષ્ટ્રીય દરિયાઈ દિવસ ઉજવાયો હતો.

Back to Basics : રાષ્ટ્રીય દરિયાઈ દિવસ -2021 વિશે

- **થીમ:**
- Sustainable Shipping beyond Covid-19
- **મહત્વ:**
- તે ભારતના શિપિંગ ઉદ્યોગને પ્રોત્સાહિત કરવા આયોજન કરવામાં આવ્યું છે. શિપિંગ ઉદ્યોગ દેશના અર્થતંત્રમાં નોંધપાત્ર ફાળો આપે છે.
- હાલમાં, ભારતનો આંતરરાષ્ટ્રીય વેપાર સમુદ્ર દ્વારા વોલ્યુમની દ્રષ્ટિએ 90% અને મૂલ્યની દ્રષ્ટિએ 77% છે.

અન્ય પહેલ

- **સાગરમાલા પહેલ:**
- સાગરમાલા પ્રોગ્રામને વર્ષ 2015 માં કેન્દ્રીય કેબિનેટ દ્વારા મંજૂરી આપવામાં આવી હતી, જેનું ઉદ્દેશ્ય, યાંત્રિકરણ અને કોમ્પ્યુટરાઈઝેશન દ્વારા 7,516 કિલોમીટર લાંબા દરિયાકિનારાની આસપાસ બંદરોના સીધા અને આડકતરા વિકાસને પ્રોત્સાહન આપવાનું લક્ષ્ય છે.
- **પ્રોજેક્ટ ઉન્નતિ:**
- વર્ષ 2014 માં જળમાર્ગ મંત્રાલયે પ્રોજેક્ટ ઉન્નતિની શરૂઆત કરી હતી, જે અંતર્ગત ઉપકરણો અને દરેક પ્રવૃત્તિઓની

કાર્યક્ષમતાનો અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો હતો જેથી ભૂલો ઓળખી શકાય.

- **બ્લુ ઇકોનોમી નીતિ:**
- નીતિ આયોગના દસ્તાવેજમાં બ્લુ ઇકોનોમીને રાષ્ટ્રીય વિકાસના દસ મુખ્ય પરિમાણોમાંથી એક તરીકે પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો છે, જે ભારતના અર્થતંત્રના સર્વાંગી વિકાસ માટે કેટલાક મુખ્ય ક્ષેત્રોમાં નીતિઓ ઘડવાની પર ભાર મૂકે છે.
- **આંતરરાષ્ટ્રીય દરિયાઈ સંસ્થામાં શામેલ:**
- ભારત આંતરરાષ્ટ્રીય દરિયાઈ સંગઠનનો સભ્ય પણ છે.
- IMO સંયુક્ત રાષ્ટ્ર (યુએન) ની એક વિશેષ એજન્સી છે. તે વૈશ્વિક આંતરરાષ્ટ્રીય સ્ટાન્ડર્ડ-સેટિંગ ઓથોરિટી છે જે આંતરરાષ્ટ્રીય શિપિંગની સલામતીમાં સુધારો કરવા અને વહાણો દ્વારા પ્રદૂષણને રોકવા માટે મુખ્યત્વે જવાબદાર છે.
- **રાષ્ટ્રીય જળમાર્ગ:**
- રાષ્ટ્રીય જળમાર્ગ અધિનિયમ 2016 મુજબ, 111 જળમાર્ગને રાષ્ટ્રીય જળમાર્ગો તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યા છે.
- **સમુદ્રમંથન:**
- રાષ્ટ્રીય દરિયાઈ ડોમેન અવેરનેસ (NDMA) કેન્દ્રની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.
- તે દરિયાઈ સુરક્ષા, શોધ અને બચાવ ક્ષમતા અને સુરક્ષા અને દરિયાઈ પર્યાવરણીય સંરક્ષણને પ્રોત્સાહન આપવા માટેની એક માહિતી સિસ્ટમ છે.
- **શિપ રિપેર ક્લસ્ટર:**
- વર્ષ 2022 સુધીમાં આ બંને સમુદ્રતટની સાથે વિકસિત કરવામાં આવશે.
- **શિપ રિસાયક્લિંગ:**
- ઘરેલું શિપ રિસાયક્લિંગ ઉદ્યોગને પણ 'વેલ્થથી વેસ્ટ' બનાવવા માટે પ્રોત્સાહન આપવામાં આવશે.
- ભારત રિસાયક્લિંગ ઓફ શિપ્સ એક્ટ, 2019 લાગુ કરી અને હોંગકોંગ આંતરરાષ્ટ્રીય સંમેલનમાં સંમત થયું.

મેરીટાઈમ ઇન્ડિયા વિઝન-2030

- ભારતના દરિયાઈ ક્ષેત્ર માટે આગામી દાયકાનું તે એક વ્યાપક વિઝન છે, જેને મેરીટાઈમ ઇન્ડિયા સમિટ 2021 માં ભારતના વડા પ્રધાન દ્વારા બહાર પાડવામાં આવ્યું હતું.
- તે સાગરમાલા પહેલ આગળ વધારશે અને જળમાર્ગને પ્રોત્સાહન આપીને અને શિપબિલ્ડિંગ ઉદ્યોગને ભારતમાં કુલ ટૂરિઝમને પ્રોત્સાહિત કરશે.

નીતિ પહેલ અને વિકાસ પ્રોજેક્ટ્સ

- **દરિયાઈ વિકાસ નિધિ:**
- દરિયાઈ ક્ષેત્ર માટે રૂ. 25,000 કરોડનું ભંડોળ, જેમાં કેન્દ્ર દ્વારા 2,500 કરોડની સહાય પણ શામેલ હશે, તે સાત વર્ષ માટે ઓછા દરે ઉપલબ્ધ કરવામાં આવશે.
- **બંદર નિયમનકારી ઓથોરિટી:**
- નવા ભારતીય બંદર અધિનિયમ (જૂના ભારતીય બંદર અધિનિયમ 1908 ને બદલવા) હેઠળ મોટા મોટા અને નાના

બંદરો પર નજર રાખવા માટે ઓલ ઈન્ડિયા બંદર ઓથોરિટી (પાન-ઈન્ડિયા પોર્ટ ઓથોરિટી) ની સ્થાપના કરવામાં આવશે. બંદરો માટે સંસ્થાકીય ક્વરેજ વધારવા અને રોકાણકારોનો આત્મવિશ્વાસ વધારવા માટે, આ અધિકાર બંદર ક્ષેત્રે માળખાકીય વધારો કરશે.

■ પૂર્વીય જળમાર્ગ લિંક પરિવહન ગ્રીડ પ્રોજેક્ટ:

➤ આ પ્રોજેક્ટનો હેતુ બાંગ્લાદેશ, નેપાળ, ભૂટાન અને મ્યાનમાર સાથે પ્રાદેશિક સંપર્કો સ્થાપિત કરવાનો છે.

■ તટીય વિકાસ કોષ:

➤ તે દરિયાઈ જહાજો માટે ઓછી કિંમતે અને લાંબા ગાળાના ધિરાણમાં વધારો કરવા અને દરિયાઈ સમુદ્રમાં ઉતરતા જહાજો અને ડ્રેજિંગ જહાજોને લાગુ પડેલા ટોનીજ ટેક્સ યોજનાને વધારવા માટે કોસ્ટલ ડેવલપમેન્ટ ફંડ (RDF) ના ટેકાથી આવા અંતરિયાળ જહાજોમાં વૃદ્ધિ થઈ શકે છે.

■ જળ પરિવહનને પ્રોત્સાહન આપવું:

➤ શહેરી પરિવર્તનના વૈકલ્પિક સાધન તરીકે શહેરી વિસ્તારોમાં વિખંડન / વિસંકુલન અને જળમાર્ગનો વિકાસ.

જાતિવાદી ભેદભાવ નાબૂદ કરવાનો આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ

- આંતરરાષ્ટ્રીય જાતિવાદી ભેદભાવ નિવારણ દિવસ દર વર્ષે 21 માર્ચે મનાવવામાં આવે છે.
- આ દિવસ જાતિવાદ અને વંશીય ભેદભાવ સામે એકતાની હાકલ કરે છે.
- વર્ષ 2021 ની થીમ: 'જાતિવાદ સામે યુવાનો ઉભા છે.'

Back to Basics : પરિચય

- ઓક્ટોબર 1966 માં, સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભાએ 21 માર્ચને જાતિવાદી ભેદભાવ નાબૂદ કરવા માટેના આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ તરીકે જાહેરાત કરી.
- 21 માર્ચ, 1960 ના રોજ, દક્ષિણ આફ્રિકાના શાર્પવિલેમાં લોકોએ રંગભેદ કાયદા વિરૂદ્ધ શાંતિપૂર્ણ પ્રદર્શન દરમિયાન પોલીસે ગોળીબાર કર્યો હતો અને 69 લોકોની હત્યા કરી હતી.

રંગભેદ

- તે નીતિ હતી જેણે દક્ષિણ આફ્રિકાની 'ગેરી' લઘુમતીઓ અને 'કાળા' બહુમતી વચ્ચેના સંબંધ પર શાસન કર્યું હતું.
- આ નીતિથી 'કાળા' બહુમતી સામે વંશીય વિભાજન અને રાજકીય અને આર્થિક ભેદભાવને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.
- 1966 માં જાહેર કરાયેલ આ દિવસ, દક્ષિણ આફ્રિકામાં રંગભેદને સમાપ્ત કરવાના સંઘર્ષનું પ્રતિક છે.

મહત્વ

- માનવાધિકારના ઉલ્લંઘન ઉપરાંત, આ વંશીય ભેદભાવ માનવ આરોગ્ય અને સુખાકારી માટે પણ હાનિકારક અસર કરે છે અને તે સામાજિક એકતાને અવરોધે છે.

જાતિવાદ

પરિચય:

- જાતિવાદ એ માન્યતાનો સંદર્ભ આપે છે કે મનુષ્યને 'જાતિ' તરીકે ઓળખાતી અલગ અને વિશિષ્ટ જૈવિક સંસ્થાઓમાં વહેંચી શકાય છે; આ માન્યતા અનુસાર, વારસાગત શારીરિક લાક્ષણિકતાઓ અને વ્યક્તિત્વ, ગુણતરતા, નૈતિકતા અને અન્ય સાંસ્કૃતિક અને વ્યવહારુ લાક્ષણિકતાઓ અને કેટલીક ચોક્કસ 'જાતિઓ' વિશેષતાઓ વચ્ચેનો સંબંધ અન્ય લોકો કરતાં વધુ સારો છે.
- આ શબ્દ રાજકીય, આર્થિક અથવા કાનૂની સંસ્થાઓ અને સિસ્ટમોને પણ લાગુ પડે છે જે 'જાતિ' ના આધારે ભેદભાવ રાખે છે અથવા સંપત્તિ અને આવક, શિક્ષણ, આરોગ્ય સંભાળ, નાગરિક અધિકાર અને અન્ય ક્ષેત્રોમાં વંશીય ભેદભાવને પ્રોત્સાહન આપે છે.
- ઝેનોફોબિયા અને જાતિવાદ ઘણીવાર એકસરખા માનવામાં આવે છે, પરંતુ સૌથી મોટો તફાવત એ છે કે જાતિવાદને શારીરિક લાક્ષણિકતાઓના આધારે ભેદભાવ માનવામાં આવે છે, જ્યારે ઝેનોફોબિયા એવી માન્યતાને આધારે ભેદભાવ પાડે છે કે કોઈ વ્યક્તિ વિદેશી અથવા કોઈ અન્ય સમુદાય અથવા રાષ્ટ્રમાં તેની ઉત્પત્તિ થઈ છે.
- 'ઝેનોફોબિયા' શબ્દ ગ્રીક શબ્દ 'ઝેનો' પરથી આવ્યો છે.

વર્તમાન પરિસ્થિતિ

- ઈન્ટરનેટએ જાતિવાદી રૂઝિઓ અને ખોટી માહિતીની ઓનલાઈન સૂચનાઓમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવી છે.
- આંકડા મુજબ, રોગચાળો થયો ત્યારથી, એશિયનો સામે દ્વેષ ફેલાવનાર વેબસાઈટ્સની મુલાકાત લેનારા લોકોની સંખ્યામાં 200 ટકાનો વધારો થયો છે.
- ભારત અને શ્રીલંકામાં ધાર્મિક લઘુમતીઓનો સામાજિક અને આર્થિક બહિષ્કાર કરવા અને લઘુમતીઓ પર સોશિયલ મીડિયા દ્વારા વાયરસ ફેલાવવાનો ખોટો આક્ષેપ કરવા સોશિયલ મીડિયા જૂથો અને મેસેજિંગ પ્લેટફોર્મનો ઉપયોગ કરવામાં આવી રહ્યો હતો.
- સૂક્ષ્મ આક્રમકતા અને અપમાન સહિતના વંશીય ભેદભાવના માળખાકીય સ્વભાવ આપણા સમાજમાં વ્યાપક છે.
- નવી તકનીકીઓ અને કૃત્રિમ બુદ્ધિના ઉપયોગથી 'ટેક-જાતિવાદ' ની કલ્પનાને જન્મ મળ્યો છે, કારણ કે આ પ્રકારની તકનીકી વંશીય સમુદાયના લોકોને અયોગ્ય રીતે ઓળખવાની અને તેને નિશાન બનાવવાની સંભાવનાને ઘણી વધારી છે.
- પક્ષપાતી વર્તન અને ભેદભાવપૂર્ણ ક્રિયાઓ સમાજમાં અસ્તિત્વ ધરાવતી અસમાનતામાં વધારો કરે છે.
- 'ધ લેન્સેટ' દ્વારા પ્રકાશિત એક અભ્યાસ કોરોના વાયરસના રોગના સામાજિક પરિમાણો અને તેના દ્વારા અસરગ્રસ્ત વંશીય લઘુમતીઓની નબળાઈ તરફ ધ્યાન આકર્ષિત કરે છે.

જાતિવાદ સામે અન્ય પહેલ

- > સંયુક્ત રાષ્ટ્રની શૈક્ષણિક, વૈજ્ઞાનિક અને સાંસ્કૃતિક સંગઠન (યુનેસ્કો) દ્વારા શિક્ષણ, વિજ્ઞાન, સંસ્કૃતિ અને સંદેશાવ્યવહાર દ્વારા જાતિવાદ સામે કરવામાં આવી રહેલી કાર્યવાહી આ બાબતે એક ઉત્તમ ઉદાહરણ પૂરું પાડે છે.
- > યુનેસ્કો દ્વારા રચિત 'ઈન્ટરનેશનલ એલાયન્સ ઓફ ઈન્કલુસિવ એન્ડ સસ્ટેનેબલ સિટીઝ' શહેરી કક્ષાએ જાતિવાદ સામેની લડતને વધુ મજબૂત બનાવવા અને આ સંદર્ભે સારી પદ્ધતિઓ અપનાવવાનું એક પ્લેટફોર્મ પૂરું પાડે છે.
- > આ મંચ દરમિયાન, શિક્ષણવિદો અને શૈક્ષણિક ભાગીદારો સહિત વિવિધ હોદ્દેદારો જાતિવાદ સામે નવી મલ્ટી-હિસ્સેદાર ભાગીદારી શરૂ કરવા માટે એકઠા થયા હતા.
- > જાન્યુઆરી 2021 માં, વર્લ્ડ ઈકોનોમિક ફોરમને કાર્યસ્થળમાં વંશીય અને વંશીય ન્યાયની પ્રણાલીમાં સુધારણા માટે પ્રતિબદ્ધ સંગઠનોનું જોડાણ શરૂ કર્યું.
- > 'બ્લેક લાઈવ્સ મેટર' આંદોલનને લીધે માત્ર યુનાઈટેડ સ્ટેટ્સમાં જ નહીં પરંતુ સમગ્ર વિશ્વમાં જાતિગત ભેદભાવ સામે આક્રોશ ફેલાયો છે. વૈશ્વિક સ્તરે, તમામ પ્રકારના લોકો જાતિગત ભેદભાવના વ્યાપ સામે એક થયા છે.

ભારતમાં વંશીય ભેદભાવ સામે જોગવાઈઓ

- > ભારતીય બંધારણના અનુચ્છેદ 15, અનુચ્છેદ 16 અને અનુચ્છેદ 29, 'જાતિ', 'ધર્મ' અને 'વંશ' ના આધારે ભેદભાવને પ્રતિબંધિત કરે છે.
- > ભારતીય દંડ સંહિતા (IPC) ની કલમ 153A પણ 'જાતિ' નો સંદર્ભ આપે છે.
- > ભારતે વર્ષ 1968 (ICERD) માં તમામ જાતિવાદી ભેદભાવ નાબૂદી પરના આંતરરાષ્ટ્રીય સંમેલનને બહાલી આપી હતી.

આગળનો રસ્તો

- > સંસ્કૃતિક સંવાદ માટેનો નવીનતમ અભિગમ યુવા વર્ગને કોઈ ચોક્કસ વર્ગથી સંબંધિત રૂઢિઓને દૂર કરવામાં અને તેમની વચ્ચે સહનશીલતા વધારવામાં મદદ કરી શકે છે.
- > જાતિવાદ અને વંશવાદને લગતી ભેદભાવની તાજેતરની ઘટનાઓ સમાનતાને લઈને આખા સમાજને જુદા જુદા પાસાઓ પર ફેરવિચારણા કરે છે. જાતિવાદની સમસ્યાને ફક્ત સદ્ભાવના દ્વારા જ કાઢી શકાતી નથી, પરંતુ તેને જાતિવાદ વિરોધી કાર્યવાહીની પણ જરૂર રહેશે.
- > આ માટે, સહિષ્ણુતા, સમાનતા તેમજ ભેદભાવ વિરોધી વૈશ્વિક સંસ્કૃતિનું નિર્માણ ખૂબ મહત્વનું છે.

અફીણ પોપી સ્ટ્રો

- > કેન્દ્ર સરકારે તબીબી હેતુઓ માટે ઉપયોગમાં લેવામાં આવતા આલ્કલોઈડ્સના ઉત્પાદનમાં વધારો કરવા અને ઘણા દેશોમાં નિકાસ કરવા માટે ખાનગી ક્ષેત્રો પર પ્રતિબંધ લગાવવા માટે ભારતના ખસખસ પાકમાંથી 'કોન્સેન્ટ્રેટેડ પોપી સ્ટ્રો' (CPS) નું ઉત્પાદન શરૂ કરવાનો નિર્ણય લીધો છે.

Back to Basics : આલ્કલોઈડ્સ

- > એલ્કલોઈડ્સ કુદરતી રીતે બનતા કાર્બનિક સંયોજનોના મોટા જૂથો છે, તેમાં નાઈટ્રોજન અણુ હોય છે (કેટલાક કિસ્સાઓમાં એમિનો અથવા એમીડો).
- > આ નાઈટ્રોજન અણુઓ આ સંયોજનોની ક્ષારિકતાનું કારણ બને છે.
- > સામાન્ય રીતે ઉપયોગમાં આવતા આલ્કલોઈડ્સમાં મોર્ફિન, સ્ટ્રિક્તિન, ક્વિનાઈન, એફેડ્રિન અને નિકોટિન શામેલ છે.
- > આલ્કલોઈડ્સના ઔષધીય ગુણધર્મો મોટા પ્રમાણમાં બદલાય છે. મોર્ફિન એક શક્તિશાળી માદક દ્રવ્યો છે જેનો ઉપયોગ પીડા રાહત માટે થાય છે, જોકે તેનો વ્યસન ગુણધર્મોને કારણે તેનો મર્યાદિત ઉપયોગ થાય છે.

પોપી સ્ટ્રો

- > બીજમાંથી ખસખસ કાઢ્યા પછી આ ખસખસને પોપી સ્ટ્રો કહે છે.
- > આ 'પોપી સ્ટ્રો'માં મોર્ફિનની માત્રા ખૂબ ઓછી હોય છે અને જો તેનો ઉપયોગ પૂરતા પ્રમાણમાં કરવામાં આવે તો તે મોર્ફિનનો મોટો જથ્થો બહાર કાઢી શકે છે.
- > પોપી સ્ટ્રોનો સંગ્રહ, વેચાણ, ઉપયોગ, વગેરે રાજ્ય સરકાર દ્વારા રાજ્ય નાર્કોટિક ડ્રગ્સ અને સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ નિયમો હેઠળ નિયમન કરવામાં આવે છે.
- > રાજ્ય સરકારો દ્વારા લાઈસેન્સ પ્રાપ્ત વ્યક્તિઓને ખેડૂત 'પોપી સ્ટ્રો' વેચે છે.
- > વધારાની પોપી સ્ટ્રોનો ભૂસું ફરી ખેતરમાં મૂકવામાં આવે છે.
- > નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ એક્ટ, 1985 (ND એક્ટ) હેઠળ નશીલા પદાર્થોમાંથી એક છે પોપી સ્ટ્રો.
- > તેથી કોઈ પણ વ્યક્તિ લાઈસન્સ અથવા સત્તા વિના કોઈપણ શરતના ઉલ્લંઘનમાં 'પોપી સ્ટ્રો' ધરાવતો, વેચતો, ખરીદતો અથવા તેનો ઉપયોગ કરે છે તે NDPS અધિનિયમ હેઠળ કાર્યવાહી કરવા માટે જવાબદાર છે.

હાલમાં આલ્કલોઈડ્સનું નિષ્કર્ષણ

- > હાલમાં, ભારત નાણાં મંત્રાલયમાં મહેસૂલ વિભાગ દ્વારા નિયમનકારી સુવિધાઓ હેઠળ માત્ર અફીણ ગમમાંથી આલ્કલોઈડ્સ કાઢે છે.
- > તે ખેડૂતોને અફીણની શીંગો ફાડી શકે છે અને તેમાંથી ગમ કાઢશે અને તેને સરકારી કારખાનામાં વેચે છે.
- > મંત્રાલયે હવે નવી ટેકનોલોજી પર કામ કરવાનું નક્કી કર્યું છે, બે ખાનગી કંપનીઓ દ્વારા પરીક્ષણની ખેતી પછી કેન્દ્રિત પોપી સ્ટ્રો (CPS) નો ઉપયોગ કરીને આલ્કલોઈડ્સનો ઉચ્ચ નિષ્કર્ષણ દર્શાવ્યું હતું. સરકાર આમ જાહેર-ખાનગી ભાગીદારી (PPP) મોડેલના ઉપયોગ પર વિચાર કરી રહી છે.

ભાગીદારી મોડેલ

- > પોપી સ્ટ્રો બે પ્રકારનાં માદક દ્રવ્યો કાચા માલ (NRM) પેદા કરી શકે છે – અફિમ ગુંદ અને 'કેન્દ્રિત પોપી સ્ટ્રો' (CPS).

- > ભારતમાં ફક્ત અફિમનું ગુંદનું ઉત્પાદન થાય છે. હવે ભારત સરકારે નિર્ણય કર્યો છે કે ભારતમાં C.P.S. ઉત્પાદન શરૂ થવું જોઈએ.
- > વિવિધ હિસ્સેદારો યોગ્ય મોડેલ બનાવશે, જેમાં પબ્લિક-પ્રાઇવેટ પાર્ટનરશીપ (PPP) નો સમાવેશ થાય છે, ખાનગી રોકાણને સરળ બનાવવા માટે નિયમો અને કાયદાઓમાં જરૂરી ફેરફારની ભલામણ કરવામાં આવે છે, અને પાક અને અંતિમ ઉત્પાદનોને સુરક્ષિત રાખવા માટે સલામતીની ભલામણ કરવામાં આવે છે.
- > ન્યાયિક મુકદ્દમોનો સામનો કરી રહેલી કંપનીઓને તેમના પરિસરમાં એલ્કલોઈડ્સ જથ્થાબંધ બનાવવા માટે રાજ્ય સરકારો પાસેથી સંબંધિત લાઇસન્સ મેળવવાની દ્રષ્ટિએ કાયદાકીય અવરોધોનો સામનો કરવો પડે છે.
- > પરીક્ષણના તારણો અનુસાર, કેટલીક C.P.S. જાતોના આયાત કરેલ બીજ ભારતીય પ્રદેશોમાં અસરકારક રીતે કાર્યરત છે અને તેમની 'માદક દ્રવ્યો કાચા માલ' ની ઉપજ હાલમાં વપરાયેલ આયાત બીજ કરતા ઘણી વધારે છે.
- > કેટલીક કંપનીઓએ ગ્રીનહાઉસ પર્યાવરણ હેઠળ 'હાઇડ્રોપોનિક્સ' અને 'એરોપોનિક્સ' પદ્ધતિઓમાં પણ C.P.S.
- > હાઇડ્રોપોનિક્સ અને એરોપોનિક્સ એ ટકાઉ જળ બચાવ કૃષિની બંને પદ્ધતિઓ છે, તે છોડના વિકાસમાં ઉપયોગમાં લેવાય તેવા માધ્યમથી જ ભિન્ન છે.

આ પગલાં મહત્વ

- > હાલના અફિમના પાકમાં, અફિમ ગમ C.P.S. કરતા વધારે હોવાનું જોવા મળ્યું હતું, જો C.P.S. જાતોનો ઉપયોગ ઈન્ડોર ગ્રીનહાઉસ વાતાવરણમાં કરવામાં આવે તો એક વર્ષમાં બે કે ત્રણ પાક ચક્ર થવું શક્ય છે.
- > વર્ષોથી ભારતનો અફિમ પાક ક્ષેત્ર સતત સંકુચિત થઈ રહ્યો છે અને C.P.S. નિષ્કર્ષણ પદ્ધતિ ઔષધીય ઉપયોગ માટે કોડીન (અફિમ માંથી કાઢવામાં આવે છે) જેવા ઉત્પાદનોના આયાત પર પ્રાસંગિક આધાર ઘટાડવામાં મદદ કરશે.

ભારતમાં અફિમનું વાવેતર

- > આઝાદી પછી, અફિમ વાવેતર અને તેના પ્રક્રિયા ક્ષેત્ર પર નિયંત્રણ એપ્રિલ 1950 થી કેન્દ્ર સરકારની જવાબદારી બની.
- > હાલમાં, નાર્કોટિક્સ કમિશનર ગૌણ અધિકારીઓ સાથેની તમામ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને અફિમની ખેતી અને તેના ઉત્પાદનની સુપરિન્ટેન્ડન્સ સાથે સંબંધિત તમામ કામ કરે છે.
- > કમિશનર આ શક્તિ 'નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ એક્ટ, 1985' અને 'નાર્કોટિક ડ્રગ્સ એન્ડ સાયકોટ્રોપિક સબસ્ટન્સ રૂલ્સ, 1985' પરથી મેળવે છે.
- > નાર્કોટિક્સ કમિશનર અમુક માદક દ્રવ્યો અને માદક દ્રવ્યોના ઉત્પાદન માટે પરવાનો આપવાની મંજૂરી આપે છે, સાથે સાથે માદક દ્રવ્યોની નિકાસ અને આયાત માટે પરવાનગી આપે છે અને તેની મંજૂરી આપે છે.

- > ભારત સરકાર દર વર્ષે અફિમ ખસખસના વાવેતર માટે લાઇસન્સ આપવાની નીતિની ઘોષણા કરે છે, અને મહત્તમ ક્ષેત્ર કે જેના પર વ્યક્તિગત ખેડૂત વાવેતર કરી શકાય છે અને પ્રાકૃતિક કારણોને લીધે, લાયસન્સના નવીકરણ અથવા નવીકરણ માટે લઘુત્તમ ફૂલોલિફાઈંગ ઉપજ નક્કી કરીને મહત્તમ નક્કી કરે છે ખેડૂતને વળતર ચૂકવવાનાં લાભો.
- > સરકાર દ્વારા સૂચિત વિસ્તારોમાં જ ખસખસની ખેતી કરી શકાય છે.
- > હાલમાં, આ વિસ્તારો મધ્યપ્રદેશ, રાજસ્થાન અને ઉત્તર પ્રદેશ એમ ત્રણ રાજ્યો સુધી મર્યાદિત છે.
- > અફિમના વાવેતરના કુલ 80% વિસ્તાર મધ્યપ્રદેશના મંદસૌર જિલ્લા અને રાજસ્થાનના ચિત્તોડગર અને ઝાલાવાડ જિલ્લામાં છે.
- > ભારત યુનાઈટેડ નેશન્સ ઓફ ડ્રગ્સ એન્ડ ક્રાઈમ ઓફિસ દ્વારા નિકાસ માટે અફિમની ખેતી કરવાની આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરે મંજૂરી આપેલા કેટલાક દેશોમાંનો એક છે.

ઉપયોગ

- > તબીબી મહત્વ તબીબી વિશ્વમાં અનન્ય અને અનિવાર્ય છે.
- > તે હોમિઓપેથી અને આયુર્વેદ અથવા દેશી દવાના યુનાની સિસ્ટમોમાં પણ વપરાય છે.
- > અફિમ જેનો ઉપયોગ 'એનાલજેક્સ', એન્ટિ-ટ્યુસિવ, એન્ટી સ્પાસ્મોડિક અને ખાદ્ય બીજ તેલના સ્ત્રોત તરીકે થાય છે, તે ઔષધીય વનસ્પતિ તરીકે પણ કાર્ય કરે છે.

વિશ્વ આરોગ્ય દિવસ, 2021 અને આયુષ્ય

- > એબ્રીડજ (Abridged) લાઈફ ટેબલ, 2014-18 ના આધારે તાજેતરમાં નિહાળાયેલા વિશ્વ આરોગ્ય દિવસ, 2021ના અવસરે ભારતની વસ્તી ગણતરી અને રજિસ્ટર્ડ જનરલ નમૂના નોંધણી સિસ્ટમ- SRS, અનુમાન મુજબ, ભારતીય બાળકનું આયુષ્ય વૈશ્વિક સરેરાશ કરતાં ઓછું છે.
- > દર વર્ષે 7 એપ્રિલે વિશ્વ આરોગ્ય દિવસ મનાવવામાં આવે છે.

Back to Basics : આયુષ્ય

- > આપેલ વય પછી જીવનના બાકી વર્ષોની આ સરેરાશ સંખ્યા છે. તે કોઈ વ્યક્તિના સરેરાશ આયુષ્યનો અંદાજ છે.
- > આ માપવા માટેનો સૌથી સામાન્ય માપ એ જન્મ સમયે આયુષ્ય છે.
- > ભારતનું આયુષ્ય (વર્ષ 2021માં જન્મેલા બાળક માટે) 69 વર્ષ અને 04 મહિના છે જે વૈશ્વિક આયુષ્ય 72.81 વર્ષ કરતા ઓછું છે.

શિશુ મૃત્યુ દર

- > તે વધારાના વર્ષોની સરેરાશ સંખ્યાનો એક અંદાજ છે, એટલે કે, વ્યક્તિ જીવવા માટે કેટલા વર્ષોની અપેક્ષા રાખી શકે છે.
- > ભારતનો શિશુ મૃત્યુદર 33 છે.

પ્રદૂષણને કારણે આયુષ્ય ઘટ્યું

- > દેશમાં બાળકોના જીવનની ગુણવત્તામાં ઘટાડો થશે અને 'ઝેરી હવા'ના સતત સંપર્કમાં રહેવાને કારણે તેમના સરેરાશ આયુષ્યમાં બે વર્ષ અને છ મહિનાનો ઘટાડો થવાનો અંદાજ છે.
- > સ્ટેટ ઓફ ગ્લોબલ એર, 2020 મુજબ, વર્ષ 2019 દરમિયાન વિશ્વમાં સૌથી વધુ વાર્ષિક સરેરાશ PM 2.5 નોંધાયું હતું, ભારતે ટોચનું સ્થાન મેળવ્યું હતું.
- > વર્લ્ડ એર ક્વોલિટી રિપોર્ટ અનુસાર, વર્ષ 2020 માં, વિશ્વના 50 સૌથી પ્રદૂષિત શહેરોમાંથી 35 ભારતમાં હતા.
- > જેમાં ગાઝિયાબાદ, બુલંદશહેર અને દિલ્હી ટોચના 10 શહેરોમાં સામેલ હતા.
- > આમ ભારતમાં બાળકોની આયુષ્ય ફક્ત 66 વર્ષ અને 8 મહિના છે.

વિશ્વ આરોગ્ય દિવસ

- વિશ્વ આરોગ્ય દિવસ વિશે:
 - > વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઇઝેશનની પહેલી વર્લ્ડ હેલ્થ એસેમ્બલી 1948 માં યોજાઈ હતી અને વિશ્વ આરોગ્ય દિવસની શરૂઆત 1950 માં થઈ હતી.
 - > વર્ષોથી, તે માનસિક આરોગ્ય, માતા અને બાળ સંભાળ અને હવામાન પરિવર્તન જેવા આરોગ્યના મહત્વપૂર્ણ મુદ્દાઓને પ્રકાશમાં લાવ્યો છે.
- ઉદ્દેશ:
 - > તેનો ઉદ્દેશ વૈશ્વિક આરોગ્ય અને તેની સંબંધિત સમસ્યાઓની ચર્ચા કરવા અને વિશ્વમાં સામાન્ય આરોગ્ય સંભાળ સુવિધાઓ વિશે જાગૃતિ ફેલાવવા તેમજ આરોગ્યની અફવાઓ અને દંતકથાઓને દૂર કરવાનો છે.
- થીમ:
 - > આ વર્ષની થીમ 'બધા માટે ન્યાયી અને સ્વસ્થ વિશ્વ નિર્માણ' છે.

આરોગ્ય ક્ષેત્રે ભારતની કેટલીક પહેલ

- > રાષ્ટ્રીય તબીબી આયોગ અધિનિયમ, 2019.
- > વડા પ્રધાન જન ઔષધિ પરિયોજના.
- > પ્રધાનમંત્રી જન આરોગ્ય યોજના.
- > ભારતનો આરોગ્ય સૂચકાંક.

SRS આધારિત સંગ્રહિત જીવન કોષ્ટક

- આકાંક્ષિત કરેલા જીવન કોષ્ટક વિશે
 - > જીવન કોષ્ટક સંભવિત જૂથ અથવા વિવિધ વયમાં જીવતા રહેવાની સંભાવનાઓ દર્શાવે છે, જે મૃત્યુને કારણે ધીરે ધીરે ઘટે છે.
 - > SRSની રજૂઆત સાથે, જીવન કોષ્ટકોના નિર્માણ માટે ડેટાનો વૈકલ્પિક સ્ત્રોત ઉપલબ્ધ થઈ ગયો છે.
 - > SRS ડેટાના આધારે, 1970-75, 1976-80, 1981-85 અને 1986-90 સમયગાળા માટે પાંચ વર્ષના અંતરાલમાં જીવન કોષ્ટકો તૈયાર કરવામાં આવ્યા છે. વર્ષ 1986-90થી સરેરાશ

પાંચ વર્ષ લઘુત્તમ ધોરણે જીવન કોષ્ટકો બહાર લાવવામાં આવ્યા છે જેથી સતત શ્રેણી બનાવવામાં આવે.

ઉપયોગ

- > મૃત્યુની વય વિતરણ વિશેના મૂળભૂત અને આવશ્યક તથ્યોને વ્યક્ત કરવાની તે પરંપરાગત રીત છે અને જુદા જુદા વય જૂથોના જીવન અને મૃત્યુની સંભાવનાને માપવા માટે એક શક્તિશાળી સાધન છે.
- > આ એક સરેરાશ આયુષ્યની દ્રષ્ટિએ વય-વિશિષ્ટ મૃત્યુદરની અસરોને સમજવા માટે સક્ષમ કરે છે. તે ભારતની વસ્તીની વય શ્રેણીનો ઉપયોગ કરીને ઘડવામાં આવે છે, જે ક્રમિક વસ્તી ગણતરી પર આધારિત છે. તે જીવન કોષ્ટકો બાંધવા માટે ભારતની ક્રમિક ગણતરીઓથી વસ્તીની વય રચનાનો ઉપયોગ કરે છે.

ARWU 2020 રેન્કિંગ

- > ARWU (Academic Ranking of World Universities) શાંઘાઈ રેન્કિંગ તરીકે પણ ઓળખાય છે. 2020 માં લગભગ 15 ભારતીય યુનિવર્સિટીઓએ ARWU, 2020માં સ્થાન મેળવ્યું છે.

Back to Basics : ARWU

- > ARWU રેન્કિંગ શાંઘાઈ રેન્કિંગ કન્સલ્ટન્સી દ્વારા તૈયાર કરવામાં આવે છે. તે ઉચ્ચ શિક્ષણમાં સંશોધન અને સલાહ માટે સમર્પિત એક સ્વતંત્ર સંસ્થા છે. તે 2009થી વિશ્વની યુનિવર્સિટીઓના શૈક્ષણિક રેન્કિંગને પ્રકાશિત કરી રહ્યું છે.

ARWU રેન્કિંગમાં ભારતીય યુનિવર્સિટી, 2020

- > ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સાયન્સ, બેંગ્લોર ભારતમાં ઉચ્ચ શિક્ષણની સંસ્થાઓમાં ટોચ પર છે.
- > કલકત્તા યુનિવર્સિટીએ ભારતમાં ઉચ્ચ શિક્ષણ સંસ્થાઓમાં ત્રીજો ક્રમ મેળવ્યો હતો.
- રેન્કિંગમાં અન્ય ટોચની પ્રદર્શન કરનાર સંસ્થાઓ નીચે મુજબ છે:
 - > IIT મદ્રાસ
 - > IIT દિલ્હી
 - > IIT ખડગપુર
 - > જવાહરલાલ નહેરૂ યુનિવર્સિટી
 - > અલીગઝ મુસ્લિમ યુનિવર્સિટી
 - > વેલોર ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ ટેકનોલોજી
 - > ઓલ ઈન્ડિયા ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેડિકલ સાયન્સ
 - > અન્ના યુનિવર્સિટી
 - > ભારતીયર યુનિવર્સિટી
 - > IIT કાનપુર
 - > IIT રૂરકી
 - > IISER (ભારતીય વિજ્ઞાન અને શિક્ષણ સંશોધન સંસ્થા)

- > જો કે, ઉપરોક્ત સંસ્થાઓને રેન્કિંગમાં શામેલ કરવામાં આવી હતી, તેમાંથી કોઈ પણ ટોપ 100 ની યાદીમાં નહોતી. તમામ ભારતીય સંસ્થાઓને 501-600 વર્ગમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવી હતી.

ARWU રેન્કિંગ પદ્ધતિ

- યુનિવર્સિટીઓને ક્રમ આપવા માટે ARWU રેન્કિંગ છ સૂચકાંકોનો ઉપયોગ કરે છે. તેઓ નીચે મુજબ છે:
 1. નોબેલ પુરસ્કાર વિજેતા ભૂતપૂર્વ વિદ્યાર્થીઓ અને સ્ટાફની સંખ્યા
 2. ફિલ્ડ મેડલ જીતનારા લોકોની સંખ્યા
 3. વિજ્ઞાન અને પ્રકૃતિના પ્રકાશિત જર્નલની સંખ્યા
 4. સામાજિક વિજ્ઞાન અવતરણ સૂચકાંકમાં અનુવાદિત લેખોની સંખ્યા
 5. વિજ્ઞાન પ્રશસ્તિ સૂચકાંકમાં અનુવાદિત લેખોની સંખ્યા
 6. યુનિવર્સિટીઓનું વ્યક્તિદીઠ પ્રદર્શન

ARWU રેન્કિંગના ટોપ પરફોર્મર

- > આ યાદીમાં હાર્વર્ડ યુનિવર્સિટી ટોચ પર છે.
- > બીજા સ્થાને સ્ટેનફોર્ડ યુનિવર્સિટી છે.
- > કેમ્બ્રિજ યુનિવર્સિટી ત્રીજા ક્રમે રાખવામાં આવી હતી.
- > WITH ચોથા સ્થાને છે.
- > બર્કલે 5 મા સ્થાને છે.
- > પ્રિન્સ્ટન યુનિવર્સિટી 6 માં ક્રમે છે.
- > કોલંબિયા યુનિવર્સિટી 7 મા ક્રમે છે.

IIT કાનપુરે અંધ માટે ટચ સેન્સિટિવ વોય વિકસાવી

- > IIT કાનપુરના એક પ્રોફેસર અને એક સંશોધન સહયોગીએ અંધત્વ ધરાવતા લોકોના ઉપયોગ માટે સેન્સિટિવ ઘડિયાળ વિકસાવી છે. આ ઘડિયાળમાં વિવિધ આકારોના સ્પર્શ કરી શકાય તેવા કલાકના સૂચકાંકો છે. આ સૂચકાંકો આંધળા લોકોને સરળતાથી સમય શોધવા મદદ કરે છે.

Back to Basics : ટચ સેન્સિટિવ વોય

- > સમય જાણવા માટે વપરાશકર્તાએ ઘડિયાળના કલાક સૂચકને સ્પર્શ અને સ્કેન કરવો પડશે. ઘડિયાળ વિવિધ કંપન પેટર્નની મદદથી વપરાશકર્તા સાથે કમ્યુનિકેટ કરે છે. ઘડિયાળ વપરાશકર્તાને પ્રાયવેશી આપે છે કારણ કે તેમાં ઓડિઓ ફિડબેકની જરૂર નથી.
- > હાલમાં, અંધ લોકો માટે યાંત્રિક ઘડિયાળો ઉપલબ્ધ છે. અહીં સમય જાણવા માટે યુઝરને કલાક અને મિનિટના કાંટાનો અનુભવ કરવો પડે છે.

અંધત્વ નિયંત્રણ માટે રાષ્ટ્રીય કાર્યક્રમ

- > આ કાર્યક્રમ 1976માં શરૂ થયો હતો.
- > આ કાર્યક્રમનો મુખ્ય ઉદ્દેશ દેશમાં અંધત્વના વ્યાપને 4% થી ઘટાડીને 0.3% સુધી પહોંચાડવાનો હતો.

- > 2016 માં, નેશનલ પ્રોગ્રામ ફોર કંટ્રોલ ઓફ બ્લાઇન્ડનેસ હેઠળ, 6.5 મિલિયન લોકોએ મોતિયાની શસ્ત્રક્રિયા કરાવી હતી.

ભારતમાં અંધત્વ

- > વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઇઝેશનના વર્લ્ડ વિઝનના અહેવાલ મુજબ, ભારતમાં 1981 અને 2012 ની વચ્ચે મોતિયાની શસ્ત્રક્રિયાનો દર નવ ગણો વધ્યો છે.

પેટ્રોલ સાથે ઇથેનોલનું મિશ્રણ કરવામાં ભારતે નવો રેકોર્ડ બનાવ્યો

- > ઇથેનોલ પુરવઠો વર્ષ 2020-21ના પ્રથમ ચાર મહિનામાં 7.2% થી ઉપર પહોંચી ગયો છે. આવું પ્રથમ વખત બન્યું છે જ્યારે ભારત આ સ્તરે પહોંચ્યું છે. ભારત 2022 સુધીમાં 10% મિશ્રણ કરવાનું લક્ષ્ય હાંસલ કરવા માટે આગળ પડતું છે.

Back to Basics : ઇથેનોલ

- > મકાઈ, શેરડી, ઘઉં વગેરેમાંથી ઇથેનોલ ઉત્પાદિત થઈ શકે છે. ભારતમાં ઇથેનોલ મુખ્યત્વે આથાની પ્રક્રિયા દ્વારા ઉત્પન્ન થાય છે.
- > ઇથેનોલમાં ઓક્સિજન હોય છે, જે બળતણના સરળ અને પૂર્ણ દહન માટે જવાબદાર છે.
- > ઇથેનોલને નવીનીકરણીય બળતણ માનવામાં આવે છે કારણ કે ઇથેનોલ એવા છોડમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે જે સૂર્યની શક્તિનો ઉપયોગ કરે છે.
- > એકવાર ઇથેનોલ પેટ્રોલમાં ભળી જાય તો તેને અલગ કરી શકાતું નથી.
- > ઇથેનોલને ગેસોલીન સાથે ભેળવીને વિવિધ મિશ્રણો બનાવવામાં આવે છે.
- > જો કે, ઇથેનોલનો ઉપયોગ કરવામાં મોટો ગેરલાભ એ છે કે ઇથેનોલ વાતાવરણમાંથી ભેજ શોષી શકે છે તેથી તે વાહન એન્જિનમાં સમસ્યા પેદા કરી શકે છે.

વર્તમાન દશ્ય

- > જો ઓઈલ માર્કેટિંગ કંપનીઓ પોતના કરાર મુજબ ઇથેનોલનો વપરાશ કરશે, તો નવેમ્બર, 2021 સુધીમાં, ભારત સરેરાશ 8% સુધી પહોંચી જશે. અત્યાર સુધી, ભારતમાં પેટ્રોલનું શ્રેષ્ઠ ઇથેનોલ મિશ્રણ 2% હતું.
- > કર્ણાટક, ગુજરાત, ગોવા, મહારાષ્ટ્ર, ઉત્તર પ્રદેશ, પંજાબ, હરિયાણા, ઉત્તરાખંડ, દિલ્હી, દમણ અને દીવ, હિમાચલ પ્રદેશ જેવા રાજ્યોમાં, પેટ્રોલમાં 5% થી 10% ઇથેનોલ મિશ્રિત કરવામાં આવે છે, જે 2022 ના લક્ષ્યાંકને પ્રાપ્ત કરવા માટે ખૂબ નજીક છે.

સમસ્યા

- > ઈથેનોલ નીતિ અનુસાર, ચીની કંપનીઓએ કરાર કરાયેલ ઈથેનોલનું નજીકની ઓઈલ માર્કેટિંગ કંપની (OMC) ડેપોમાં વિતરણ કરવું જોઈએ. OMCએ ટ્રાન્સપોર્ટેશન ચાર્જ ચૂકવવા પડશે. અહીં, સમસ્યા એ છે કે ચીની કંપનીઓ સંપૂર્ણ પરિવહન વળતર પ્રાપ્ત કરતી નથી. આવું એટલા માટે છે કારણ કે કારણ કે પરિવહન માટેનો બેઝ રેટ ઈંધણના ભાવમાં હાલના વધારા પહેલાં ઓક્ટોબર, 2020 માં નક્કી કરવામાં આવ્યો હતો.

ઈથેનોલ મિશ્રિત પ્રોગ્રામ

- > તે 2003 માં શરૂ કરાયો હતો. OMCને પ્રોગ્રામ હેઠળ નીચેના અગ્રતા ક્રમમાં ઈથેનોલ પ્રાપ્ત કરવાની સલાહ આપવામાં આવે છે:
- > શેરડી
- > બી-ભારે મોલાસીસ
- > સી-ભારે મોલાસીસ
- > ક્ષતિગ્રસ્ત અનાજ

7 એપ્રિલ: વિશ્વ આરોગ્ય દિવસ

- > દર વર્ષે, 7 એપ્રિલ વિશ્વ આરોગ્ય દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે. વિશ્વને સલામત અને સુદ્રઝ રાખવામાં તેમની ભૂમિકા માટે મિડવાઈલ્સ અને નર્સોના કાર્યને માન આપવા માટે દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દો

- > વિશ્વ આરોગ્ય સંગઠન દ્વારા અન્ય અનેક સંસ્થાઓ સાથે વિશ્વ આરોગ્ય દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવે છે.

ઇતિહાસ

- > 1948માં WHO દ્વારા પ્રથમ વિશ્વ આરોગ્ય સભા યોજાઈ હતી. આ દિવસ દર વર્ષે WHO ની સ્થાપના નિમિત્તે ઉજવવામાં આવે છે. WHO સત્તાવાર રીતે ફક્ત આઠ ઝુંબેશને માર્ક કરે છે. વિશ્વ આરોગ્ય દિવસ તેમાંથી એક છે. અન્ય અભિયાનોમાં વર્લ્ડ મેલેરિયા ડે, વર્લ્ડ ટ્યુબરક્યુલોસિસ ડે, વર્લ્ડ ઈમ્યુનાઈઝેશન વીક, વર્લ્ડ ટોબેકો પ્રોહિબિશન ડે, વર્લ્ડ એઈડ્સ ડે, વર્લ્ડ હિપેટાઈટિસ ડે અને વર્લ્ડ બ્લડ ડોનર ડેનો સમાવેશ થાય છે.

ફેસબુક ડેટા લીક, 2021

- > ફેસબુક વપરાશકારોના 533 મિલિયનથી વધુ વપરાશકર્તાઓનો અંગત ડેટા તાજેતરમાં જ ઓનલાઈન લીક થયો છે. આ ડેટામાં 106 થી વધુ દેશોના ફેસબુક વપરાશકર્તાઓની વ્યક્તિગત માહિતી શામેલ છે. તેમાં યુ.એસ. માં 32 મિલિયન, યુકેમાં 11 મિલિયન અને ભારતમાં 6 મિલિયનનો રેકોર્ડ શામેલ છે.

Back to Basics : ફેસબુક ડેટા લીક, 2021

- > ફેસબુક ડેટા લીકમાં નામ અને ફોન નંબર વગેરે જેવી વ્યક્તિગત વિગતો શામેલ છે. વર્તમાન ડેટા લીક થવો એ સૌથી મોટો ડેટા ભંગ માનવામાં આવે છે કારણ કે ફેસબુકના સીઈઓ માર્ક ઝુકરબર્ગનો ફોન નંબર પણ લીક થયેલા ડેટામાં મળી આવ્યો હતો.
- > આ ડેટા લીક એવા સમયે આવ્યો છે જ્યારે લોકો ફેસબુકની માલિકીની વ્હોટ્સએપથી સિગ્નલ જેવા સુરક્ષિત વિકલ્પ તરફ આગળ વધી રહ્યા છે.

ડેટા બ્રીચના કારણો

- > ડેટા લીક 2019 નબળાઈ (vulnerability)થી સંબંધિત છે જેણે દરેક ફેસબુક એકાઉન્ટ સાથે સંકળાયેલા ફોન નંબરને ઉજાગર કર્યા છે. ફેસબુકે દાવો કર્યો હતો કે આ દોષ ઘણા સમય પહેલાં સુધારવામાં આવ્યો હતો. જો કે, તાજેતરના ડેટા બ્રીચો તે સ્પષ્ટ કરે છે કે સિસ્ટમમાં હજી પણ ભૂલો છે જે હેકર્સને મદદ કરી રહી છે.

ડેટાનો દુરુપયોગ કેવી રીતે થઈ શકે?

- > ઘણા ફોરમ પર હેક ડેટા મૂકવામાં આવ્યો છે. આનો ઉપયોગ જાહેરાતકારો દ્વારા કરી શકાય છે. આ ઉપરાંત, અવિકસિત કુશળતાવાળા કોઈપણ આ આંકડાઓનો ઉપયોગ સાયબર ગુના કરવા માટે કરી શકે છે. અગાઉ માર્ચ 2018 માં, યુકે સ્થિત કેમ્બ્રિજ એનાલિટિકા દ્વારા ફેસબુક ડેટા એક્સેસ કરવામાં આવ્યો હતો. એકત્રિત કરવામાં આવેલા ડેટાનો ઉપયોગ વિશ્વભરના રાજકીય ઉમેદવારોને ચૂંટણીમાં જીતવા માટે કરવામાં આવ્યો હતો. તેમાં 5.62 લાખથી વધુ ભારતીયોના ડેટા હતા.

ભારત અને ફેસબુક

- > ભારત સરકારના જણાવ્યા અનુસાર, ભારતમાં 52 કરોડથી વધુ વોટ્સએપ વપરાશકર્તાઓ, 21 કરોડ ઈન્સ્ટાગ્રામ વપરાશકર્તાઓ અને 41 કરોડ ફેસબુક વપરાશકર્તાઓ છે.
- > પશ્ચિમમાં ઘણા દેશોમાં ડેટા સુરક્ષા નિયમો છે. માહિતી ટેકનોલોજી એક્ટ 2000 ની કલમ 43A અને 72A ડેટાના દુરુપયોગના કિસ્સામાં વળતર પ્રદાન કરે છે.
- > પર્સનલ ડેટા પ્રોટેક્શન બિલ લોકસભામાં પસાર થવાનું બાકી છે બિલમાં ડેટા ભંગ સંબંધિત જોગવાઈઓ છે.

અટલ ઇનોવેશન મિશન અને સેન્ટર ફોર ઇનોવેશન ઇન પબ્લિક સિસ્ટમ્સ સાથે મળીને કામ કરશે

- > અટલ ઇનોવેશન મિશન, સેન્ટર ફોર ઇનોવેશન ઇન પબ્લિક સિસ્ટમ્સ (CIPS) અને નીતિ આયોગે તાજેતરમાં ભારતમાં ઉદ્યોગસાહસિકતા અને નવીનતા ઇકોસિસ્ટમને મજબૂત બનાવવા માટે સહયોગની જાહેરાત કરી હતી.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > જાહેર ક્ષેત્રમાં નવીનતાને પ્રોત્સાહન આપવા માટે CIPS અને અટલ ઈનોવેશન મિશન દ્વારા નિવેદનમાં સહી કરવામાં આવી છે. AIM અને CIPSના જ્ઞાન અને અનુભવની સહાયથી આ પ્રાપ્ત થશે.
- > CIPS અને AIM સ્થાનિક સ્તરના વહીવટી અધિકારીઓને સમાવિષ્ટ રાઉન્ડટેબલ મીટિંગ્સનું આયોજન કરશે. આ નવીન ઉત્પાદનો અને ઉકેલો વિશે જાગૃતિ લાવશે.
- > તેઓ સંબંધિત સ્ટાર્ટઅપ્સ દ્વારા સર્પોર્ટેડ ઈ-પ્રદર્શનો હોસ્ટ કરશે. આ તેમના નવીનતાઓને પ્રદર્શિત કરશે.
- > ઈનોવેટિવ લર્નિંગ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ બનાવવામાં આવશે. આનાથી તળિયા સ્તરે શિક્ષકો અને માર્ગદર્શકોની ક્ષમતા નિર્માણની ખાતરી મળશે.

ભાગીદારીના ફાયદા

- > આ ભાગીદારી AIM દ્વારા શરૂ કરાયેલા કાર્યક્રમોને પ્રોત્સાહિત કરવામાં મદદ કરશે.
- > આ ભાગીદારી AIM મેન્ટર ઓફ યેન્જ પ્રોગ્રામને મજબૂત બનાવશે.
- > આ અંતર્ગત, લાભાર્થીઓ CIPS સંશોધન ક્ષમતાનો ઉપયોગ કરી શકશે.

સેન્ટર ફોર ઈનોવેશન ઇન પબ્લિક સિસ્ટમ

- > તે ભારતના વહીવટી કર્મચારી કોલેજ સેન્ટરનું એક સ્વાયત ક્ષેત્ર છે. તેની સ્થાપના ભારત સરકાર દ્વારા 2010 માં કરવામાં આવી હતી. તે વર્ષ 2010-15 માટે તેરમા નાણાં પંચ દ્વારા કરવામાં આવેલી ભલામણને આધારે સ્થાપિત કરવામાં આવી હતી. નાણાં પંચ સેન્ટર ફોર ઈનોવેશન ઇન પબ્લિક સિસ્ટમ્સ (CIPS)ની સ્થાપના માટે 20 કરોડ રૂપિયાની ગ્રાન્ટ આપવાનું સૂચન કર્યું હતું.

એસ. રમનની SIDBIના નવા અધ્યક્ષ અને મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે નિમણૂક કરી

- > ભારત સરકારે તાજેતરમાં એસ. રમનને નાના ઉદ્યોગ અને વિકાસ બેંક ઓફ ઈન્ડિયાના અધ્યક્ષ અને મેનેજિંગ ડિરેક્ટર તરીકે નિયુક્ત કરવામાં આવ્યા છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > આ નિમણૂક ત્રણ વર્ષના સમયગાળા માટે છે.
- > નવા ચેરમેન અને મેનેજિંગ ડિરેક્ટરના નામની ભલામણ બેંક બોર્ડ બ્યુરો દ્વારા કરવામાં આવી હતી.

બેંક બોર્ડ બ્યુરો

- > તે ભારત સરકારની એક સ્વાયત સંસ્થા છે, તે સલાહકારી સંસ્થા છે.
- > તેને જાહેર ક્ષેત્રની બેંકોના શાસનને સુધારવાનું કામ સોંપવામાં આવ્યું છે, બેંક બોર્ડ બ્યુરો સરકારની માલિકીની બેંકો અને

નાણાકીય સંસ્થાઓના વડાઓની પસંદગીની ભલામણ કરે છે.

- > તે નોન-પરફોર્મિંગ સંપત્તિ અને ખરાબ દેવાની સાથે વ્યવહાર કરવા વ્યૂહરચનાવાળી બેંકોને સહાય કરે છે.
- > તે ભારત સરકારને નાણાકીય સંસ્થાઓની (નોન-બેંકિંગ સહિત) ની ઉચ્ચ કક્ષાની નિમણૂકોની ભલામણ કરે છે.
- > બેંક બોર્ડ બ્યુરોની સ્થાપના 2016 માં કરવામાં આવી હતી.
- > આ પી.જે. નાયક સમિતિ દ્વારા ભલામણ કરવામાં આવેલી જાહેર ક્ષેત્રની બેંકોમાં સુધારાની દિશામાં કામ કરે છે.

પી.જે. નાયક સમિતિ

- > પી.જે. નાયક સમિતિની સ્થાપના ભારતીય રિઝર્વ બેંકે 2014 માં કરી હતી. આ સમિતિએ બેંકોના બોર્ડના શાસનની સમીક્ષા કરી હતી. આ સમિતિએ કરેલી ભલામણો નીચે મુજબ છે:
- > બેંક રાષ્ટ્રીયકરણ અધિનિયમ, 1970, SBI સબસિડિયરી એક્ટ અને SBI એક્ટ રદ થવો જોઈએ.
- > ઉપરોક્ત અધિનિયમ રદ કર્યા પછી, ભારત સરકારે એક બેંક ઈન્વેસ્ટમેન્ટ કંપની (BIC) ની સ્થાપના કરવી જોઈએ. બેંકોમાં સરકારી શેર BICને સ્થાનાંતરિત કરવા જોઈએ.

એસ રમન

- > એસ રમન હાલમાં નેશનલ ઈ-ગવર્નન્સ સર્વિસીસ લિમિટેડના સીઈઓ છે. રાષ્ટ્રીય ઈ-ગવર્નન્સ એ ભારતની પ્રથમ માહિતી ઉપયોગિતા છે. તે 1991 ની બેચના ભારતીય ઓડિટ અને એકાઉન્ટ્સ સેવા અધિકારી છે.

9 એપ્રિલ: CRPFનો શૌર્ય દિવસ

- > દર વર્ષે 9 એપ્રિલે, CRPF સમગ્ર ભારતમાં શૌર્ય દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.

Back to Basics : CRPF શૌર્ય દિવસ

- > 9 એપ્રિલ 1965 ના રોજ, CRPFની એક ટૂંકી ટુકડીએ પાકિસ્તાન સામે કચ્છના રણમાં 34 પાકિસ્તાની સૈનિકોનો સફાયો કર્યો હતો. આ પહેલીવાર હતું જ્યારે એક સંપૂર્ણ પાયદળની ટુકડીએ પાકિસ્તાન સૈન્ય સામે સફળતાપૂર્વક લડત આપી. આ યુદ્ધ દરમિયાન CRPFના છ જવાનોએ પોતાનો જીવ ગુમાવ્યો હતો. આ બહાદુર સૈનિકોને શ્રદ્ધાંજલિ આપવા માટે દર વર્ષે શૌર્ય દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.

CRPF સિદ્ધિઓ

- > CRPFના જવાનોએ 1965 સુધી ભારત-પાકિસ્તાન સરહદની સુરક્ષા કરી હતી, ત્યારબાદ બોર્ડર સિક્યુરિટી ફોર્સ બનાવવામાં આવી હતી. 2001 માં ભારતીય સંસદ પર હુમલો કરનાર તમામ 5 આતંકીઓને CRPFએ માર્યા હતા. હાલમાં CRPFના જવાનો દ્વારા ભારતમાં આતંકવાદ વિરોધી કાર્યવાહી કરવામાં આવી રહી છે. દેશમાં નફસલવાદી ચળવળ

નો સામનો કરવા માટે વર્ષ 2008 માં કમાન્ડો બટાલિયન ફોર રિજોલ્યુટ એક્શન નામની CRPFની એક રચના કરવામાં આવી હતી.

આંતરરાષ્ટ્રીય મિશન

- શ્રીલંકામાં શાંતિ કામગીરી માટે CRPF તૈનાત કરાયા હતા. તેઓ માલદીવ, સોમાલિયા, નામિબીયા, હૈતીમાં યુએન પીસકીપિંગ મિશનના ભાગ રૂપે તૈનાત છે. હૈતી મિશન હેઠળ, તેમણે દેશમાં રાજકીય સ્થિરતા રાખવામાં મદદ કરી. 2007 માં લાઈબેરિયા મિશન હેઠળ સંપૂર્ણ રીતે રચાયેલ મહિલા પોલીસ યુનિટની તૈનાત કરવામાં આવી હતી.

વિશ્વ બેંક-IMF દ્વારા ગરીબ દેશો માટે આબોહવા પરિવર્તન પ્લેટફોર્મ શરૂ કરાયું

- વિશ્વ બેંક અને આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય ભંડોળ દ્વારા ગરીબ દેશોને સંરક્ષણ અને આબોહવાની પ્રવૃત્તિઓ માટે નાણાં પૂરા પાડવાની સલાહ આપવા માટે એક મંચ શરૂ કરવામાં આવ્યો છે.

Back to Basics : વર્તમાન દૃશ્ય

- વર્લ્ડ બેંક અને IMFના જણાવ્યા મુજબ બે મોટી વૈશ્વિક સમસ્યાઓ છે. તેઓ નીચે મુજબ છે:
- ગરીબ દેશોના રૂણના ભારે ભારને ફરીથી ગોઠવવા અથવા ઘટાડવાની જરૂર છે
- અશિમભૂત બળતણ ઉત્સર્જનને ઘટાડવાની જરૂર છે જે આબોહવા પરિવર્તનમાં ફાળો આપે છે
- તેથી, રૂણ પુનર્ગઠન પ્રક્રિયામાં આબોહવા પરિવર્તનનો ઉપાય સાર્વભૌમ લેણદારોને ગરીબ દેશોના કેટલાક ટકા દેવાને માફ કરવા માટે પ્રોત્સાહિત કરશે. મૂળરૂપે, આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય સંસ્થાઓ આબોહવા પરિવર્તન અને COVID-19 ને સંકટ ગણાવીને ગરીબ દેશોનું દેવું ઘટાડવા માટે વાટાઘાટો કરશે.
- આબોહવા પરિવર્તનને કારણે ઘણા ગરીબ દેશો તેમના ખાદ્ય પુરવઠા અને માળખાગત સુવિધા માટે સંઘર્ષ કરી રહ્યા હોવાથી હવામાન પરિવર્તન પ્લેટફોર્મ ખૂબ મહત્વનું છે. આ દેશો ગ્રીનહાઉસનું મોટા પ્રમાણમાં ઉત્સર્જન કરી રહ્યાં નથી. જો કે, તેઓ વિશ્વના બાકીના ભાગની અસરનો ભોગ બની રહ્યા છે. આ મંચ આ મુદ્દાને ધ્યાન આપશે.

મંચ વિશે

- આ મંચ પરના સલાહકારોમાં સંયુક્ત રાષ્ટ્રના અધિકારીઓ, ખાનગી રોકાણકારો અને રેટિંગ એજન્સીઓ શામેલ હશે.
- આ પ્લેટફોર્મને G20 ના અર્થતંત્ર દ્વારા પણ મદદ છે.
- ચાડ, ઈથોપિયા અને ઝામ્બિયા જેવા ત્રણ દેશોએ નવા પ્લેટફોર્મ હેઠળ લેણદારો સાથે વાટાઘાટો શરૂ કરી છે.
- વિશ્વ બેંક અને આંતરરાષ્ટ્રીય નાણાકીય ભંડોળની પહેલ

ઉપરાંત ગરીબ દેશોનું દેવું ઓછું કરવા અન્ય પહેલ કરવામાં આવી છે. આવી જ એક પહેલ છે રૂણ સેવા સસ્પેન્શન પહેલ.

રૂણ સેવા સસ્પેન્શન પહેલ

- ચીન, યુએસએ અને G20 સભ્યોએ દેશોમાંથી દેવાની સેવા ચુકવણી સ્થગિત કરીને ગરીબ દેશોને અસ્થાયી રાહત આપી હતી. આને રૂણ સેવા સસ્પેન્શન પહેલ કહેવામાં આવે છે.

અનામય: આદિજાતિ આરોગ્ય સહયોગ

- કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને કુટુંબ કલ્યાણ પ્રધાને તાજેતરમાં 'અનામય' નામનો એક આદિવાસી આરોગ્ય સહયોગ શરૂ કર્યો છે.

Back to Basics : અનામયની મુખ્ય લક્ષણિકતાઓ

- તે બહુ-હિસ્સેદારીની પહેલ છે.
- આદિજાતિ બાબતોના મંત્રાલયના સહયોગથી આરોગ્ય અને કુટુંબ કલ્યાણ મંત્રાલયે તેની શરૂઆત કરી છે.
- બિલ એન્ડ મેલિન્ડા ગેટ્સ ફાઉન્ડેશન અને પિરામલ ફાઉન્ડેશન દ્વારા પણ આ પહેલનું સમર્થન કરવામાં આવશે.
- આ પહેલનો મુખ્ય ઉદ્દેશ એ છે કે ભારતમાં આદિવાસી સમુદાયોની આરોગ્ય અને પોષણની ઇકો-સિસ્ટમ વધારવી.
- આ પહેલ આદિજાતિ વિસ્તારોમાં આરોગ્ય સંભાળની જરૂરિયાતો પર નજર રાખવા માટે આદિજાતિ આરોગ્ય પર એક રાષ્ટ્રીય પરિષદ અને એક આદિજાતિ આરોગ્ય સેલની રચના કરશે.
- ઉપરાંત, અનામય આદિજાતિ આરોગ્ય ક્રિયા યોજનાનો અમલ કરશે.
- તે દેશમાં આદિજાતિ સમુદાયોની આરોગ્ય અને પોષક સ્થિતિ સુધારવા માટે સરકારી એજન્સીઓ અને સંગઠનોના પ્રયત્નોને પ્રોત્સાહન આપશે.
- તાજેતરમાં, આરોગ્ય અને કુટુંબ કલ્યાણ મંત્રાલય અને આદિજાતિ બાબતોના મંત્રાલયે સંયુક્તપણે 2025 સુધીમાં 'ટીબી મુક્ત ભારત' નું લક્ષ્ય પૂર્ણ કરવા માટે આદિજાતિ ક્ષય રોગની પહેલ શરૂ કરી હતી.

પહેલની જરૂરિયાત

- અભય બંગ સમિતિએ 'ભારતમાં આદિજાતિ સ્વાસ્થ્ય' પર એક અહેવાલ રજૂ કર્યો. આ સમિતિના તારણો નીચે મુજબ છે.
- આદિજાતિની વસ્તીમાં બાળ મૃત્યુ દર 26 વર્ષમાં અડધો થઈ ગયો છે 1988 માં તે 90 હતો અને 2014 માં તે ઘટીને 44 પર આવી ગયો છે.
- 5 વર્ષથી ઓછી વયના બાળકોનો મૃત્યુ દર 1988 માં 135 થી ઘટીને 2014 માં 57 થયો છે.
- બાકીના ભારતમાં ક્ષય રોગનો વ્યાપ દર 100,000 કિસ્સાઓમાં 256 છે જો કે, આદિજાતિની વસ્તીના કિસ્સામાં, તે 100,000 દીઠ 703 કેસ છે.

- > ચારમાંથી એક આદિવાસી પુખ્ત હાઈ બ્લડ પ્રેશરથી પીડાય છે.
- > સમિતિના તારણોથી સ્પષ્ટ છે કે ભારતમાં આદિવાસી વસ્તીના સ્વાસ્થ્યને સુધારવા તરફ વધુ ધ્યાન આપવું જોઈએ.

પશુપાલન અને ડેરી મંત્રાલયે આયુષ મંત્રાલય વચ્ચે સમજૂતી પત્ર પર હસ્તાક્ષર કર્યા

- > પશુપાલન અને ડેરી મંત્રાલય અને આયુષ મંત્રાલયે પશુ ચિકિત્સામાં આયુર્વેદ અને તેના સાથી શાખાઓનો ખ્યાલ રજૂ કરવા સમજૂતી પત્ર પર હસ્તાક્ષર કર્યા છે.

Back to Basics : મુખ્ય મુદ્દાઓ

- > મંત્રાલયો વચ્ચે સહકાર પશુચિકિત્સા ક્ષેત્રે આયુર્વેદના ઉપયોગ માટે નિયમનકારી પદ્ધતિ વિકસાવવામાં મદદ કરશે.
- > તે તાલીમ દ્વારા સંબંધિત ક્ષેત્રોમાં ક્ષમતા નિર્માણ પર પણ ધ્યાન કેન્દ્રિત કરશે.
- > આ એમઓયુ હર્બલ પશુચિકિત્સા દવાઓ માટે સતત ધોરણે માર્કેટિંગ શક્યતાઓનું અન્વેષણ કરશે.
- > તે ઔષધીય છોડની ખેતી અને સંરક્ષણ માટેની સેવાઓ પ્રદાન કરશે.
- > આ સહકારથી હર્બલ વેટરનરી એજ્યુકેશન પ્રોગ્રામનો વિકાસ કરવામાં આવશે.
- > આ હર્બલ વેટરનરી મેડિસિનના મહત્વ અને ઉપયોગ અને ઔષધીય વનસ્પતિઓના વાવેતર અંગે ખેડૂતો અને ડેરી ખેડૂતોમાં જાગૃતિ લાવશે.

ભારતમાં પશુપાલન

- > આર્થિક સર્વે 2021 મુજબ, પશુધનનો ફાળો 2014-15માં 32% થી વધીને 2018-19માં 28.63% થયો છે.
- > 20 મી પશુધન ગણતરી મુજબ, ભારતમાં પશુધનની કુલ વસ્તી 78 મિલિયન છે. ભારતમાં વિશ્વમાં સૌથી વધુ પશુધન છે.
- > જૂન 2020 માં, ભારત સરકારે પશુપાલન ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ડેવલપમેન્ટ ફંડની સ્થાપના કરી. તેની સ્થાપના રૂપિયા 15,000 કરોડના ખર્ચ સાથે કરવામાં આવી છે.
- > ભારત સરકારે રાષ્ટ્રીય પશુ રોગ નિયંત્રણ કાર્યક્રમ શરૂ કર્યો છે. બ્રુસેલોસિસ, પગ અને મોઝાના રોગો માટે આ કાર્યક્રમ શરૂ કરાયો હતો. આ કાર્યક્રમ માટે આશરે 13,343 કરોડ રૂપિયા ફાળવવામાં આવ્યા છે.
- > રાષ્ટ્રીય પશુધન મિશનની શરૂઆત 2014-15માં કરવામાં આવી હતી. તે પશુધન ઉત્પાદન સિસ્ટમમાં ગુણાત્મક અને માત્રાત્મક સુધારાની ખાતરી કરવા માટે શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- > રાષ્ટ્રીય કૃત્રિમ ગર્ભાધાન કાર્યક્રમ સ્ત્રી જાતિઓમાં ગર્ભધારણ રજૂ કરવાની નવીન રીતો સૂચવવા માટે શરૂ કરાયો હતો.

ADBએ CKIC પ્રોજેક્ટ માટે 484 મિલિયનની મંજૂરી આપી

- > એશિયન ડેવલપમેન્ટ બેંકે તાજેતરમાં તમિલનાડુમાં CKIC (ચેન્નાઈ-કન્યાકુમારી ઔદ્યોગિક કોરિડોર) માટે 484 મિલિયનને મંજૂરી આપી છે.

Back to Basics : પ્રોજેક્ટ વિશે

- > આ પ્રોજેક્ટ CKIC અસરવાળા વિસ્તારોમાં 590 કિલોમીટરના રાજ્યમાર્ગોને અપગ્રેડ કરશે.
- > હવામાન પરિવર્તન અનુકૂળન પગલાઓને હાઈવે અપગ્રેડેશનમાં સમાવવામાં આવશે. આમાં ડ્રેનેજ સુધારવા, પુલ અને પુલના કદમાં ફેરફાર, નિર્ણાયક ભાગોમાં રસ્તાના પાળા બાંધવા શામેલ છે.
- > આ પ્રોજેક્ટ માર્ગ મોનીટરીંગ માટે અદ્યતન તકનીકીઓ દ્વારા માર્ગ સલામતી કાર્યક્રમોને મજબૂત બનાવશે.
- > આ પ્રોજેક્ટ તમિલનાડુ હાઈવે અને નાના બંદરો વિભાગની યોજના કરવાની ક્ષમતામાં પણ સુધારો કરશે.

CKIC (ચેન્નાઈ-કન્યાકુમારી ઔદ્યોગિક કોરિડોર)

- > CKIC ઈસ્ટ કોસ્ટ ઈકોનોમિક કોરિડોરનો એક ભાગ છે.
- > CKICનો મુખ્ય ઉદ્દેશ ઉત્પાદન નેટવર્કમાં મેન્યુફેક્ચરીંગ ઉદ્યોગની ભાગીદારીમાં વધારો કરવો અને કોરિડોરની સાથે રોજગારીનું સર્જન કરવાનું છે.
- > તમિલનાડુ રાજ્ય એન્જિનિયરિંગ, ઓટોમોબાઈલ્સ, ફાર્માસ્યુટિકલ્સ, કાપડ અને એરોસ્પેસ જેવા કેટલાક મેન્યુફેક્ચરીંગ ઉદ્યોગો સાથે મજબૂત અર્થતંત્ર ધરાવે છે. જો કે, રાજ્યના મધ્ય અને દક્ષિણ પ્રદેશોમાં સમાવિષ્ટ વૃદ્ધિ માટે વધુ સારા જોડાણની આવશ્યકતા છે જે ચેન્નાઈની આસપાસના ઔદ્યોગિક કેન્દ્રોથી ખૂબ દૂર છે. આ પ્રોજેક્ટનો મુખ્ય ઉદ્દેશ છે.

ઈસ્ટ કોસ્ટ કોરિડોર

- > તે પશ્ચિમ બંગાળથી તમિલનાડુ સુધી વિસ્તરેલ છે.
- > ઈસ્ટ કોસ્ટ ઈકોનોમિક કોરિડોર ભારતને દક્ષિણ પૂર્વ અને પૂર્વ એશિયાના ઉત્પાદન નેટવર્ક સાથે જોડે છે.
- > આખો ઈસ્ટ કોસ્ટ કોરિડોર એશિયન વિકાસ બેંકના ભંડોળ ની સહાયથી વિકસિત થયો હતો. આ એક મલ્ટી-સેક્ટરલ પ્રાદેશિક દરિયાઈ કોરિડોર છે જે સ્થાનિક બજારને એકીકૃત કરવામાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવશે.
- > 2016 માં, ADBએ ઈસ્ટ કોસ્ટ કોરિડોર, વિશાખાપટ્ટનમ-ચેન્નાઈ ઔદ્યોગિક કોરિડોરના પ્રથમ તબક્કાને મંજૂરી આપી હતી.
- > ઈસ્ટ કોસ્ટ કોરિડોર મેક ઈન ઈન્ડિયા અભિયાનમાં મહત્વપૂર્ણ ભૂમિકા ભજવશે.
- > તે સાગર માલા ઈનિશિયેટિવ હેઠળ બંદર સંચાલિત ઔદ્યોગિકરણ વ્યૂહરચનાને સમર્થન આપે છે.

ઇન્ડિયન પ્રીમિયર લીગની 14 મી આવૃત્તિ શરૂ થઈ

- ઇન્ડિયન પ્રીમિયર લીગની 14 મી આવૃત્તિ 9 એપ્રિલ 2021 થી શરૂ થઈ છે. IPL 14 ની પહેલી મેચ રોયલ ચેલેન્જર્સ બેંગ્લોર અને મુંબઈ ઇન્ડિયન્સ વચ્ચે થઈ હતી, જેમાં રોયલ ચેલેન્જર્સ બેંગ્લોર જીતી ગયું હતું. આ વખતે IPL પર સ્ટેડિયમની મુલાકાત પર પ્રતિબંધ છે.

Back to Basics : ઇન્ડિયન પ્રીમિયર લીગ

- ઇન્ડિયન પ્રીમિયર લીગ એ વિશ્વની સૌથી લોકપ્રિય રમતગમતની ઇવેન્ટ છે. IPLની પ્રથમ સીઝન 2008 માં શરૂ થઈ હતી. જેમાં 8 ટીમો એ ભાગ લીધો હતો. મુંબઈ ઇન્ડિયન્સે સૌથી વધુ 5 કોસ IPL ટાઈટલ જીત્યા છે. IPLમાં સૌથી વધુ રન 5878 રોયલ ચેલેન્જર્સ બેંગ્લોરના વિરાટ કોહલીના નામ પર છે. લસિથ મલિંગાએ IPLમાં સૌથી વધુ 170 વિકેટ ઝડપી છે.
- IPLમાં ભાગ લેનારી ટીમો છે: ચેન્નાઈ સુપરકિંગ્સ, દિલ્હી કેપિટલ્સ, કોલકાતા નાઈટ રાઈડર્સ, મુંબઈ ઇન્ડિયન્સ, પંજાબ કિંગ્સ, રાજસ્થાન રોયલ્સ, રોયલ ચેલેન્જર્સ બેંગ્લોર, સનરાઈઝર્સ હૈદરાબાદ.

નમ્બી નારાયણન

- હાલમાં જ 'રોકેટરી' નામની ફિલ્મનું ટ્રેલર રિલીઝ કરવામાં આવ્યું છે. ફિલ્મ એસ. નમ્બી નારાયણનના જીવન પર આધારિત છે. ખરેખર નમ્બી નારાયણન ઇસરોના વૈજ્ઞાનિક છે, 1994 માં તેમના પર જાસૂસીનો ખોટો આરોપ મૂકાયો હતો. જેના કારણે તેને ખૂબ જ સંઘર્ષ કરવો પડ્યો હતો. બાદમાં 2018 માં, ભારતની સુપ્રીમ કોર્ટે કેરળ સરકારને વળતર રૂપે નમ્બી નારાયણનને 50 લાખ રૂપિયા આપવાનો આદેશ આપ્યો હતો. આ ઉપરાંત કેરળ સરકારે તેમને અલગથી 1.3 કરોડનું વળતર આપ્યું હતું. આ સિવાય ભારત સરકારે 2019 માં તેમને પદ્મવિભૂષણથી સન્માનિત કર્યા હતા. તેમણે ઇસરોના વિકાસ એન્જિનના વિકાસમાં ખૂબ મહત્વની ભૂમિકા ભજવી હતી.

Back to Basics : જાસૂસી ઘટનાક્રમ

- નમ્બી નારાયણ ઇસરોમાં કાયોજેનિક વિભાગના પ્રભારી તરીકે કાર્યરત હતા.
- જાસૂસીના આરોપ હેઠળ 1994 માં તેની ધરપકડ કરવામાં આવી હતી.
- એપ્રિલ 1996 માં, સેન્ટ્રલ બ્યુરો ઓફ ઇન્વેસ્ટિગેશન (CBI) એ તેમના પર લાગેલા આક્ષેપોને નકારી કાઢ્યા હતા.

- 1998 માં, ભારતની સુપ્રીમ કોર્ટે તેમને 'નિર્દોષ નહીં' જાહેર કર્યા.
- 2018 માં, નમ્બી નારાયણને સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા તેમના માટે 50 લાખ રૂપિયા વળતરની જાહેરાત કરી હતી. આ સાથે, નમ્બી નારાયણનની ધરપકડમાં કેરળ પોલીસની ભૂમિકાની તપાસ માટે સુપ્રીમ કોર્ટે સુપ્રીમ કોર્ટના નિવૃત્ત જજ ડી.કે. જૈનની અધ્યક્ષતામાં સમિતિની રચના કરી હતી.

નમ્બી નારાયણન

- નમ્બી નારાયણન એક વૈજ્ઞાનિક અને એરોસ્પેસ એન્જિનિયર છે. તેનો જન્મ 12 ડિસેમ્બર, 1941 ના રોજ તમિલનાડુના કન્યાકુમારી જિલ્લામાં થયો હતો. 1994 માં, તેના પર રોકેટ અને સેટેલાઈટ લોન્ચ માટેના ફ્લાઈટ ટેસ્ટ ડેટા સહિત માલદીવના બે ગુપ્તચર અધિકારીઓને ગુપ્ત રીતે વેચવાનો આરોપ મૂકાયો હતો. તેની સાથે ડી સસિકુમારન પર પણ આ આરોપ મૂકાયો હતો. આ બંને પર કરોડો રૂપિયામાં ગુપ્તચર માહિતી વેચવાનો આરોપ હતો. મે 1996 માં, સીબીઆઈએ તેમના પરના આરોપોને નકારી કાઢ્યા હતા. 1998 માં સુપ્રીમ કોર્ટે પણ આ આરોપને ફગાવી દીધો હતો.
- 2001 માં, રાષ્ટ્રીય માનવાધિકાર પંચે કેરળ સરકારને નમ્બી નારાયણનને 1 કરોડનું વળતર ચૂકવવા આદેશ આપ્યો હતો. 2001 માં તેઓ નિવૃત્ત થયા હતા.

કૃષિ હેકાથોન માટે AI

- કૃષિ ક્ષેત્રમાં AI સોલ્યુશન્સમાં સુધારો લાવવા માટે ગૂગલ, MyGov અને HUL દ્વારા કૃષિ હેકાથોન માટે કૃત્રિમ ગુપ્તચર (AI) શરૂ કરવામાં આવી છે.

Back to Basics : કૃષિ હેકાથોન માટે કૃત્રિમ ગુપ્તચર (AI)

- AI ફોર એગ્રિકલ્ચર હેકાથોન હેઠળ, સહભાગીઓ આ વિચારનો વિકાસ કરશે અને પ્રોટોટાઈપ્સ બનાવશે જે ખેડૂતોને પાણીના ઉપયોગ અને ટકાઉપણામાં પડકારોનો સામનો કરે છે. મૂળભૂત રીતે, આ પહેલનો હેતુ પાણીના બચાવ અને ઓછામાં ઓછી માત્રામાં પાણીનો ઉપયોગ કરવા નવીન પદ્ધતિઓ લાવવાનો છે.
- આ પહેલ વિશ્વ જળ દિવસ પર શરૂ કરવામાં આવી હતી.
- ભારતમાં, 80% કરતા વધારે તાજા પાણીનો ઉપયોગ કૃષિમાં થાય છે. તેથી, કૃષિમાં પાણીના વપરાશની કાર્યક્ષમતામાં સુધારો કરવો મહત્વપૂર્ણ છે.

ભારતીય કૃષિમાં કૃત્રિમ બુદ્ધિ

- કૃષિ ક્ષેત્રમાં કૃત્રિમ ગુપ્તચર કાર્યક્રમો 1 અબજ ડોલરની કિંમત સુધી પહોંચી ગયા છે અને 2030 સુધીમાં વધીને 8 અબજ ડોલર થવાની ધારણા છે હાલમાં ભારતના કૃષિ બજારની કિંમત 204 અબજ યુએસ ડોલર છે. જો કે, ભારતીય કૃષિ બજાર આ ક્ષેત્રમાં તેની ક્ષમતાના માત્ર 1% સુધી પહોંચ્યું છે.

માટીના પ્રકારો, ટોપોગ્રાફી અને આબોહવાની વિવિધતા સાથે, કૃત્રિમ ગુપ્ત માહિતીના નિષ્ણાતો અને ભારતમાં ડેટા વૈજ્ઞાનિકો કૃષિ માટે કૃત્રિમ ગુપ્તચર ઉકેલો વિકસાવવાની મોટી સંભાવના છે.

કૃષિમાં કૃત્રિમ બુદ્ધિનું મહત્વ

- > કૃત્રિમ બુદ્ધિ ખેડૂતોને તાપમાન, હવામાનની સ્થિતિ, પાણીનો વપરાશ અને જમીનની પરિસ્થિતિ જેવી વિવિધ બાબતોનું વિશ્લેષણ કરવામાં મદદ કરશે. આનાથી તેમને વધુ સારા નિર્ણયો લેવામાં મદદ મળશે.
- > કૃત્રિમ ગુપ્તચર સેન્સર નીંદણને શોધી કાઢવામાં અને લક્ષ્ય બનાવવામાં મદદ કરશે.
- > કૃત્રિમ ગુપ્તચર તકનીકનો ઉપયોગ છોડમાં થતા રોગોને શોધવા માટે કરવામાં આવશે.
- > જેમ જેમ ઘણા ઓછા લોકો ખેતી વ્યવસાયમાં પ્રવેશ કરી રહ્યા છે, કૃત્રિમ ગુપ્તચર કૃષિ ક્ષેત્રે મજૂરની અછતની સમસ્યાને દૂર કરવામાં મદદ કરશે.

પ્રશ્નોત્તરી

1. કૃષિ હેકાથોન માટે કૃત્રિમ ગુપ્તચર (AI)ના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. AI ફોર એગ્રિકલ્ચર હેકાથોન હેઠળ, સહભાગીઓ આ વિચારનો વિકાસ કરશે અને પ્રોટોટાઇપ્સ બનાવશે જે ખેડૂતોને પાણીના ઉપયોગ અને ટકાઉપણામાં પડકારોનો સામનો કરે છે.
 2. આ પહેલ વિશ્વ જળ દિવસ પર શરૂ કરવામાં આવી હતી.
 3. કૃષિ ક્ષેત્રમાં AI સોલ્યુશન્સમાં સુધારો લાવવા માટે ગૂગલ, MyGoV અને HUL દ્વારા કૃષિ હેકાથોન માટે કૃત્રિમ ગુપ્તચર (AI) શરૂ કરવામાં આવી છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3
2. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. ભારત વિશ્વનો ત્રીજો સૌથી મોટો તેલ વપરાશકાર દેશ છે.
 2. ભારત તેની કુલ 85% તેલની આવશ્યકતાની આયાત કરે છે, જે તેને ઘણીવાર વૈશ્વિક તેલ પુરવઠો અને ભાવના વધઘટ માટે સંવેદનશીલ રાખે છે.
 3. લેટિન અમેરિકા અને આફ્રિકા જેવા અન્ય મોટા સપ્લાયર બ્લોક્સને બદલીને ભારત મધ્ય પૂર્વ દેશોમાંથી તેની કુલ આયાતની 60% ખરીદી કરે છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3

3. દુર્લભ રોગોને ત્રણ જૂથોમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવેલ છે તે જૂથના સંદર્ભમાં નીચેનામાંથી કયાં વિધાન યોગ્ય છે?
 1. જૂથ 1: એકવાર સારવારની જરૂરિયાતવાળા વિકાર.
 2. જૂથ 2: લાંબા ગાળાની અથવા આજીવન સારવારની આવશ્યકતાવાળા વિકાર.
 3. જૂથ 3: રોગો કે જેના માટે નિર્ણાયક સારવાર ઉપલબ્ધ છે, પરંતુ તેમની સારવારની કિંમત ખૂબ વધારે છે.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3
4. સુકમા જિલ્લાના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. આ જિલ્લો છત્તીસગઢ રાજ્યની દક્ષિણ બાજુએ આવેલ છે, જે વર્ષ 2012 માં દાંતીવાડાથી અલગ કરવામાં આવેલ હતો.
 2. આ જિલ્લો અર્ધ-ઉષ્ણકટિબંધીય વનથી ઘેરાયેલો છે અને ગોંડ, આદિવાસી સમુદાયની મુખ્ય ભૂમિ છે.
 3. આ જિલ્લામાંથી વહેતી એક મુખ્ય નદી છે સબરી (સબરી-ગોદાવરી નદીની સહાયક નદી).
 4. આ પ્રદેશના કઠોર અને મુશ્કેલ ભૌગોલિક સ્થળોએ તેને LWE કાર્યકરો માટે સલામત આશ્રયસ્થાન બનાવ્યું હતું.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, 2, અને 3	(B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4	(D) 1, 2, 3, અને 4
5. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
 1. વામપંથી ઉગ્રવાદીઓને વિશ્વના અન્ય દેશોમાં માઓવાદી અને ભારતમાં નક્સલવાદીઓ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
 2. ભારતમાં નક્સલવાદી હિંસાની શરૂઆત વર્ષ 1967 માં પશ્ચિમ બંગાળના દાર્જિલિંગ જિલ્લાના નક્સલબારી નામના ગામથી થઈ હતી અને તેથી આ આતંકવાદી આંદોલનને 'નક્સલવાદ' તરીકે ઓળખવામાં આવે છે.
 3. જમિનદારો દ્વારા નાના ખેડૂતો પર થતા જુલમને કાબૂમાં લેવાની શક્તિ સામે ચારૂ મઝુમદાર, કનુ સન્યાલ અને કન્હે ચેટર્જી દ્વારા શરૂ કરાયેલ આ સશસ્ત્ર આંદોલનને નક્સલવાદ કહેવામાં આવતું હતું.
 ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

(A) ફક્ત 1, અને 2	(B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3	(D) 1, 2, અને 3

6. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. 5 એપ્રિલના રોજ બંદરો, શિપિંગ અને જળમાર્ગ મંત્રાલય દ્વારા 58મા રાષ્ટ્રીય દરિયાઈ દિવસની ઉજવણી કરવામાં આવી હતી.
 2. 5 એપ્રિલ, 1919 ના રોજ, મુંબઈથી લંડન જનારા પ્રથમ ભારતીય પ્રવજ વેપારી જહાજ (એમ / એસ સિંધિયા સ્ટીમ નેવિગેશન કંપનીની માલિકીની) એસ.એસ. લોયલ્ટીની પ્રથમ સફરની યાદમાં 58 મો રાષ્ટ્રીય દરિયાઈ દિવસ ઉજવાયો હતો.
 3. રાષ્ટ્રીય દરિયાઈ દિવસ –2021ની થીમ Sustainable Shipping beyond Covid-19 છે
 4. રાષ્ટ્રીય જળમાર્ગ અધિનિયમ 2016 મુજબ, 111 જળમાર્ગને રાષ્ટ્રીય જળમાર્ગો તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યા છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

7. જાતિવાદી ભેદભાવ નાબૂદ કરવાનો આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. આંતરરાષ્ટ્રીય જાતિવાદી ભેદભાવ નિવારણ દિવસ દર વર્ષે 21 માર્ચે મનાવવામાં આવે છે.
 2. વર્ષ 2021 ની થીમ: 'જાતિવાદ સામે યુવાનો ઉભા છે'
 3. ઓક્ટોબર 1966 માં, સંયુક્ત રાષ્ટ્ર મહાસભાએ 21 માર્ચને જાતિવાદી ભેદભાવ નાબૂદ કરવા માટેના આંતરરાષ્ટ્રીય દિવસ તરીકે જાહેરાત કરી.
 4. 21 માર્ચ, 1960 ના રોજ, દક્ષિણ આફ્રિકાના શાર્પવિલેમાં લોકોએ રંગભેદ કાયદા વિરૂદ્ધ શાંતિપૂર્ણ પ્રદર્શન દરમિયાન પોલીસે ગોળીબાર કર્યો હતો અને 69 લોકોની હત્યા કરી હતી.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

8. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. એલ્કલોઈડ્સ કુદરતી રીતે બનતા કાર્બનિક સંયોજનોના મોટા જૂથો છે, તેમાં નાઈટ્રોજન અણુ હોય છે (કેટલાક કિસ્સાઓમાં એમિનો અથવા એમીડો).
 2. પોપી સ્ટ્રો બે પ્રકારનાં માદક દ્રવ્યો કાચા માલ (NRM) પેદા કરી શકે છે – અફિમ ગુંદ અને 'કેન્દ્રિત પોપી સ્ટ્રો' (CPS).
 3. અફિમ તબીબી મહત્વ તબીબી વિશ્વમાં અનન્ય અને અનિવાર્ય છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

9. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. દર વર્ષે 7 એપ્રિલે વિશ્વ આરોગ્ય દિવસ મનાવવામાં આવે છે.
 2. વર્લ્ડ એર ફ્વોલિટી રિપોર્ટ અનુસાર, વર્ષ 2020 માં, વિશ્વના 50 સૌથી પ્રદૂષિત શહેરોમાંથી 35 ભારતમાં હતા.
 3. વિશ્વ આરોગ્ય દિવસની આ વર્ષની થીમ 'બધા માટે ન્યાયી અને સ્વસ્થ વિશ્વ નિર્માણ' છે.
 4. વર્લ્ડ હેલ્થ ઓર્ગેનાઈઝેશનની પહેલી વર્લ્ડ હેલ્થ એસેમ્બલી 1948 માં યોજાઈ હતી અને વિશ્વ આરોગ્ય દિવસની શરૂઆત 1950 માં થઈ હતી.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

10. ARWU 2020 રેન્કિંગના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. ARWU (Academic Ranking of World Universities) શાંઘાઈ રેન્કિંગ તરીકે પણ ઓળખાય છે. 2020 માં લગભગ 15 ભારતીય યુનિવર્સિટીઓએ ARWUમાં સ્થાન મેળવ્યું છે.
 2. ઈન્ડિયન ઈન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ સાયન્સ, બેંગલોર ભારતમાં ઉચ્ચ શિક્ષણની સંસ્થાઓમાં ટોચ પર છે.
 3. તમામ ભારતીય સંસ્થાઓને 501-600 વર્ગમાં વર્ગીકૃત કરવામાં આવી હતી.
 4. આ યાદીમાં હાર્વર્ડ યુનિવર્સિટી ટોચ પર છે.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, 2, અને 3 (B) ફક્ત 2, 3, અને 4
(C) ફક્ત 1, 3, અને 4 (D) 1, 2, 3, અને 4

11. તાજેતરમાં કોણે અંધ માટે ટચ સેન્સિટિવ વોચ વિકસાવી છે?
- (A) IIT ગુહાટી (B) IIT મદ્રાસ
(C) IIT બોમ્બે (D) IIT કાનપુર

12. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.
1. મકાઈ, શેરડી, ઘઉં વગેરેમાંથી ઈથેનોલ ઉત્પન્ન થઈ શકે છે. ભારતમાં ઈથેનોલ મુખ્યત્વે આથો પ્રક્રિયા દ્વારા ઉત્પન્ન થાય છે.
 2. ઈથેનોલમાં ઓક્સિજન હોય છે, જે બળતણના સરળ અને સંપૂર્ણ દહનને મંજૂરી આપે છે.
 3. ઈથેનોલ એકવાર ભળી જાય તો તેને પેટ્રોલથી અલગ કરી શકાતું નથી.
- ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?
- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

13. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. દર વર્ષે, 7 એપ્રિલ વિશ્વ આરોગ્ય દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.
2. 1948માં WHO દ્વારા પ્રથમ વિશ્વ આરોગ્ય સભા યોજાઈ હતી. આ દિવસ દર વર્ષે WHO ની સ્થાપના નિમિત્તે ઉજવવામાં આવે છે.
3. WHO સત્તાવાર રીતે ફક્ત આઠ ઝુંબેશને માર્ક કરે છે. વિશ્વ આરોગ્ય દિવસ તેમાંથી એક છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

14. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. બેંક બોર્ડ બ્યુરોની સ્થાપના 2016 માં કરવામાં આવી હતી.
2. બેંક બોર્ડ બ્યુરો પી.જે. નાયક સમિતિ દ્વારા ભલામણ કરવામાં આવેલી જાહેર ક્ષેત્રની બેંકોમાં સુધારાની દિશામાં કામ કરે છે.
3. પી.જે. નાયક સમિતિની સ્થાપના ભારતીય રિઝર્વ બેંકે 2014 માં કરી હતી. આ સમિતિએ બેંકોના બોર્ડના શાસનની સમીક્ષા કરી હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

15. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. દર વર્ષે 9 એપ્રિલને CRPF સમગ્ર ભારતમાં શૌર્ય દિવસ તરીકે ઉજવવામાં આવે છે.
2. 9 એપ્રિલ, 1965ના રોજ, CRPFની એક ટૂંકી ટુકડીએ પાકિસ્તાન સામે કચ્છના રણમાં 34 પાકિસ્તાની સૈનિકોનો સફાયો કર્યો હતો.
3. CRPFના જવાનોએ 1965 સુધી ભારત-પાકિસ્તાન સરહદની સુરક્ષા કરી હતી, ત્યારબાદ બોર્ડર સિક્યુરિટી ફોર્સ બનાવવામાં આવી હતી.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

16. કોના દ્વારા ગરીબ દેશો માટે આબોહવા પરિવર્તન પ્લેટફોર્મ શરૂ કરાયું છે?

- (A) વિશ્વ બેન્ક (B) IMF
(C) OECD (D) વિશ્વ બેન્ક અને IMF

17. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. કેન્દ્રીય આરોગ્ય અને કુટુંબ કલ્યાણ પ્રધાને તાજેતરમાં 'અનામય' નામનો એક આદિવાસી આરોગ્ય સહયોગ શરૂ કર્યો છે.
2. બિલ એન્ડ મેલિન્ડા ગેટ્સ ફાઉન્ડેશન અને પિરામલ ફાઉન્ડેશન દ્વારા પણ અનામય: આદિજાતિ આરોગ્ય સહયોગ પહેલનું સમર્થન કરવામાં આવશે.
3. અભય બંગ સમિતિએ 'ભારતમાં આદિજાતિ સ્વાસ્થ્ય' પર એક અહેવાલ રજૂ કર્યો હતો.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

18. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. આર્થિક સર્વે 2021 મુજબ, પશુધનનો ફાળો 2014-15માં 32% થી વધીને 2018-19માં 28.63% થયો છે.
2. 20 મી પશુધન ગણતરી મુજબ, ભારતમાં પશુધનની કુલ વસ્તી 78 મિલિયન છે. ભારતમાં વિશ્વમાં સૌથી વધુ પશુધન છે.
3. જૂન, 2020 માં, ભારત સરકારે પશુપાલન ઈન્ફ્રાસ્ટ્રક્ચર ડેવલપમેન્ટ ફંડની સ્થાપના કરી. તેની સ્થાપના રૂપિયા 15,000 કરોડના ખર્ચ સાથે કરવામાં આવી છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

19. CKIC પ્રોજેક્ટના સંદર્ભમાં નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. એશિયન ડેવલપમેન્ટ બેંકે તાજેતરમાં તમિલનાડુમાં CKIC (ચેન્નઈ-કન્યાકુમારી ઔદ્યોગિક કોરિડોર) માટે 484 મિલિયનને મંજૂરી આપી છે.
2. આ પ્રોજેક્ટ CKIC અસરવાળા વિસ્તારોમાં 590 કિલોમીટરના રાજ્યમાર્ગોને અપગ્રેડ કરશે.
3. CKIC ઈસ્ટ કોસ્ટ ઈકોનોમિક કોરિડોરનો એક ભાગ છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

20. નીચેના નિવેદનો ધ્યાનમાં લો.

1. ઈન્ડિયન પ્રીમિયર લીગની 14 મી આવૃત્તિ 9 એપ્રિલ 2021 થી શરૂ થઈ છે.
2. મુંબઈ ઈન્ડિયન્સે સૌથી વધુ 5 કોસ IPL ટાઈટલ જીત્યા છે.
3. IPLમાં સૌથી વધુ રન 5878 રોયલ ચેલેન્જર્સ બેંગ્લોરના વિરાટ કોહલીના નામ પર છે.

ઉપર આપેલા નિવેદનોમાંથી કયાં નિવેદનો યોગ્ય છે?

- (A) ફક્ત 1, અને 2 (B) ફક્ત 2, અને 3
(C) ફક્ત 1, અને 3 (D) 1, 2, અને 3

સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની લેટેસ્ટ માહિતી અને ફ્રી મટીરિયલ્સ
તેમજ રેગ્યુલર કરંટ અફેર્સ મેળવવા માટે
નીચે આપેલા અમારા
Social Media Icon પર Click કરો.

JOIN OUR WHATSAPP GROUP
joinicerajkot.com

JOIN OUR TELEGRAM
t.me/icerajkotofficial

YouTube
ICE RAJKOT

Instagram
ICE RAJKOT

Facebook
like | comment | share
ICE RAJKOT

twitter
ICE RAJKOT